

**İSTANBUL'DA YAŞAYAN ÂŞIKLIK GELENEĞİ VE İCRA
ORTAMLARI**

ERKAN YILMAZ

DOKTORA TEZİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Dr. Öğretim Üyesi MÜMİN TOPCU

DÜZCE, 2024

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

İSTANBUL'DA YAŞAYAN ÂŞIKLIK GELENEĞİ VE İCRA ORTAMLARI

Erkan YILMAZ tarafından hazırlanan tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından Düzce Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda **DOKTORA TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Dr. Öğretim Üyesi Mümin TOPCU
Düzce Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Dr. Öğretim Üyesi Mümin TOPCU
Düzce Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet Emin ULUDAĞ
Düzce Üniversitesi

Prof. Dr. Serdar UĞURLU
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Doç. Dr. Metin AKYÜZ
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Dr. Öğretim Üyesi Özlem ŞAHİN
Düzce Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 07/11/2024

BEYAN

Bu tezin kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

7 Kasım 2024

Erkan YILMAZ

TEŞEKKÜR

Tezin araştırılması, planlanması, yürütülmesi ve tamamlanmasında engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım bilgilendirme ve yönlendirmeleriyle çalışmanın bilimsel temeller ışığında şekillendirmesine katkı sağlayan ve yardımlarını esirgemeyen değerli danışmanım Dr. Mümin Topcu'ya teşekkürü bir borç bilir şükranlarımı sunarım.

Lisans eğitimimden itibaren bana güvenerek yanımda olan mesleki gelişimime sağlamış olduğu değerli katkılarıyla birlikte her zaman manevi desteğini hissettiğim tezimi belirleme ve bitirebilme konusunda beni cesaretlendiren bilgi ve deneyimlerini esirgemeyen çok değerli hocam Prof. Dr. Serdar Uğurlu'ya şükranlarımı sunuyorum.

Çalışmamın her safhasında destek ve yardımlarını esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım ve doktora ders sürecinde de kendisinden ders almaktan büyük bir mutluluk duyduğum çok değerli hocam Prof. Dr. Mehmet Emin Uludağ'a şükranlarımı sunuyorum.

Ayrıca eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, sabır ve anlayışla yanımda olan, bugünlere gelmemde en büyük emeği olan sevgili aileme teşekkürlerimi sunuyorum.

7 Kasım 2024

Erkan Yılmaz

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ	x
GÖRSEL LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR.....	xiii
ÖZET	xiv
ABSTRACT	xv
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	7
1.İSTANBUL'DA YAŞAYAN ÂŞIKLIK GELENEĞİ.....	7
1.1. İstanbul'da Yaşayan Âşıkların Âşıklığa Başlaması	7
1.1.1. Sazlı- Sözlü Ortamdan Etkilenerek Âşıklığa Başlama	7
1.1.2. Rüya Sebebiyle Âşıklığa Başlama	8
1.1.3. Sevda (Âşk) Sebebiyle Âşıklığa Başlama	8
1.1.4. Aile Büyüklerinden Tevarüs Etmeyle Âşıklığa Başlama.....	9
2. İSTANBUL ÂŞIKLIK GELENEĞİNDE ÂŞIK FASILLARI	9
2.1. Hoşlama (Merhabalaşma)	10
2.2. Hatırlatma (Canladırma)	11
2.3. Tekellüm	12
2.3.1. Ayak Açma.....	13
2.3.2. Öğütleme (Nasihat).....	15
2.3.3. Bağlama (Muamma).....	16
2.3.4. Sicilleme	16
2.3.5. Yalanlama (Mübalâğa).....	18
2.3.6. Taşlama ve Takılma.....	18
2.3.7. Tüketmece ve Daraltmaca	20
2.4. Elveda Bölümü.....	22
2.2. Doğaçlama (İrtical) Şiir Söyleme Geleneği	23
2.3. 'Dedim-Dedi' Şiir Söyleme Geleneği.....	24
2.4. 'Leb Değmez' Şiir Söyleme Geleneği	24
2.5. Mahlas (Tapşırma) Söyleme Geleneği	26
2.6. Atışma Geleneği.....	26
2.6.1. Usta-Çırak Atışması	27

2.6.2. Hiciv Konulu Atışma	29
2.6.3. Övgü Konulu Atışma	30
2.7. Saz (Bağlama) Çalma	32
2.8. Hikâye Anlatma Geleneği.....	32
2.9. Muamma Geleneği	33
İKİNCİ BÖLÜM	35
2. İSTANBUL'DA YAŞAYAN ÂŞIKLAR HAKKINDA BİLGİLER	35
2.1. Âşık Kul Tahir.....	35
2.2. Âşık Alim Beştaş.....	36
2.3. Âşık Mürsel Sinan	37
2.4. Âşık Vaktidolu.....	38
2.5. Âşık Bayram Denizoğlu	39
2.6. Âşık Bülent Aydınoğlu	40
2.7. Âşık Harun Koca.....	41
2.8. Âşık Kemal Ummanî.....	41
2.9. Âşık Kul Salih.....	42
2.10. Âşık Maksut Feryadî.....	43
2.11. Âşık Mustafa Kurbanoglu.....	44
2.12. Âşık Sinem Bacı.....	46
2.13. Âşık Şenol Muratoğlu.....	47
2.14. Âşık Tahsin Namazoglu.....	47
2.15. Âşık Vahit Köroğlu.....	48
2.16. Âşık Veli Cananî.....	49
2.17. Âşık Zakirî.....	50
2.18. Âşık Zikri Topaloğlu	51
2.19. Âşık Erol Coşkunoglu.....	52
2.20. Âşık Erol Şahiner	53
2.21. Âşık Mertoğlu	54
2.22. Âşık Kevserî.....	55
2.23. Âşık Savranî.....	56
2.24. Âşık Yılmazoglu.....	57
2.25. Âşık Orhan Üstündağ.....	58
2.26. Âşık İsaahan İstekeoglu	59
2.27. Âşık Erzade.....	59

2.28. Âşık Ahmet Poyrazoğlu.....	60
2.29. Ozan Bakî	61
2.30. Ozan Abdullah Çayıroğlu	62
2.31. Ozan Mustafa	63
2.32. Ozan İlhan Taştan.....	64
2.33. Ozan Kimsesiz	65
2.34. Ozan Mahmut Polat	66
2.35. Ozan Metin Bulutlu.....	66
2.36. Ozan Mizanî.....	67
2.37. Ozan Bilican.....	68
2.38. Ozan Metinî	69
2.39. Ozan Kul Ali.....	70
2.40. Ozan Kumru	71
2. İSTANBUL’DA YAŞAYAN ÂŞIKLARIN TASNİFİ.....	71
2.1. Yetiştikleri Kültüre Göre Âşıklar	72
2.1.1. Deyiş Söyleyen Alevi- Bektaşî Âşıklar.....	72
2.1.2. Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi Âşıklar.....	72
2.2. Usta-Çırak Eğitimi ile Yetişen Âşıklar	72
2.3. Çırak Edinmiş Âşıklar	74
2.4. Atışma Yapabilen Âşıklar	74
2.5. Hikâye Tasnif Eden Âşıklar	75
2.6. Muamma Çözen Âşıklar	75
2.7. Mahlas Kullanan Âşıklar	75
2.7.1. Ozan Mahlasını Kullananlar	76
2.7.2. Âşık Mahlasını Kullananlar	76
2.7.3. Kul Mahlasını Kullananlar	76
2.7.4. Nispet “Î” sini Kullananlar.....	76
2.8. Âşık Kolu’na Bağlı Âşıklar	77
2.9. Saz (Bağlama) Çalma Bakımından Âşıklar.....	77
2.9.1. Saz (Bağlama) Çalan Âşıklar	78
2.9.2. Saz (Bağlama) Çalamayan Âşıklar	78
2.10. Badeli Âşıklar	78
2.11. Eğitim Durumlarına Göre Âşıklar.....	79
2.12. Doğdukları Yere (Memleketine) Göre Âşıklar	80

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 81

3. İSTANBUL'DA ÂŞIKLIK GELENEĞİNİN İCRA BAĞLAMLARI

..... 81

3.1.Sözlü Kültür Ortamları.....81

3.1.1. 15. Uluslararası Âşık Nusret Sümmanîoğlu Anma Programı ve Âşıklar Şöleni Programı.....82

3.1.2. Vefatının 19. Yılında Murat Çobanoğlu'nu Anma ve 21. Âşıklar Şöleni Programı.....91

3.1.3. Şahkulu 3. Ozanlar Festivali ve Âşık Programı.....98

3.1.4. Çekmeköy Belediyesi Uluslararası 12. Âşıklar Şöleni Programı.....106

3.1.5. 3. Uluslararası Âşıklar Şöleni Programı 114

3.1.6. Memleket Ahvali Âşıklar Gecesi Âşık Reyhanî'yi Anma Programı 120

3.1.7. Âşıklarla Gönül Sohbeti Programı.....127

3.1.8. Cumhuriyet'in 100. Yılı Kutlaması Âşık Programı.....132

3.1.9. Cumhuriyet Âşıkları Murat Çobanoğlu ve Şeref Taşlıova Âşık Programı.140

3.1.10. Âşık Şenlik Kültür Derneği Geleneksel Kaz Yemeği Gecesi Programı.....146

3.1.11. Âşıklar Otağı Bahar Şenliği Programı.....150

3.1.12. Kars-Ardahan-Iğdır Tanıtım Günleri Âşık Şenlik Kültür Derneği Çadırı Âşıklar Programı.....154

3.1.13. Âşıklar Atışması (Âşıklar Buluşuyor) Programı 158

3.1.14. Âşıklar Günü (Âşıklardan Deyişler) Programı.....163

3.1.15. Âşıklar Günü (Âşıklar Atışması) Programı 166

3.1.16. Geçmişten Günümüze Âşıklık Geleneği 'Atışma' Gecesi Programı.....172

3.1.17. Kars-Ardahan-Iğdır Tanıtım Günleri "Âşıklık Geleneği ve Dinletisi" Programı.....177

3.1.18. Kars-Ardahan-Iğdır Kültür Buluşmaları Âşık Programı.....182

3.1.19. Anadolu Kültür Sanat ve Mozaik Derneği "Âşık Mahzunî Şerif'i Anma" Programı.....185

3.1.20. Âşık Maksut Feryadi 46. Sanat Yılı Gecesi Programı 191

3.1.21. Memleket Ahvali "Âşıklar Gecesi" Programı 196

3.1.22. Ramazan Etkinlikleri Âşıklar Gecesi Programı 201

3.1.23. Ütükyurdu Köyü 27. Kır Gezisi "Âşıklar Atışması" Programı 209

3.1.24. ÇEKSED (Çağdaş Eğitim Kültür Sanat Derneği) Şiir Programı.....214

3.1.25. Türkiye Şiir Âşıkları Derneği (TÜSADER) 31. Şiir Şöleni Âşık Programı220

3.1.26. Geleneksel 17. Pendik Bolu Kıbrıscıklılar Yaz Şenliği Programı.....224

3.1.27. Âşık Maksut Feryadî Konseri Programı.....	228
3.1.28. Başakşehir Belediyesi Âşıklar Gecesi Âşık Atışması Programı.....	235
3.2. Sözlü Kültür Ortamlarındaki Âşıklık Geleneğinin İcrasının Değerlendirilmesi	242
3.3. Elektronik Kültür Ortamları.....	245
3.3.1. Ozanların Dilinden Radyo Programı	246
3.3.2. Âşık Yener Yılmazoğlu ile “Sarı Tel” Televizyon Programı.....	250
3.3.3. Âşık Orhan Üstündağ “Facebook” Âşık Programı	257
3.3.4. Âşık Mustafa Kurbanoglu “Instagram” Âşık Programı	262
3.4. Elektronik Kültür Ortamlarındaki Âşıklık Geleneğinin İcrasının Değerlendirilmesi	265
3.5. Yazılı Kültür Ortamları.....	266
SONUÇ	269
KAYNAKLAR	274
EKLER	277
EK 1: Görüşme (Mülakat) Anket Soruları.....	277
EK 2: Kaynak Şahıslar	280
EK 3: Fotoğraflar	291
EXTENDED ABSTRACT	300
ÖZGEÇMİŞ.....	304

TABLÖLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1: Usta-çırak eğitimi ile yetişen âşıklar.	73
Tablo 2: Âşık ve yetiştirdikleri çırak âşıklar.	74
Tablo 3: Bir veya birden fazla hikâye tasnif etmiş âşıklar.	75
Tablo 4: Âşık Kolu'na bağlı düzenli âşıklar.	77
Tablo 5: Yazılı kültür ortamında eser vermiş âşıklar.	269

GÖRSELLER LİSTESİ

Sayfa No

Görsel 1. Programın ardından tüm katılımcılar aynı fotoğraf karesinde.	82
Görsel 2. Programın kapanışını yapan âşık ve ozanlar bir arada.	91
Görsel 3. Panel konuşmacıları sahnede konuşmalarını yaparken..	99
Görsel 4. Uluslararası 12. Âşıklar Şöleni'nde âşıklar sanatını icra ederken.....	106
Görsel 5. 3. Uluslararası Âşıklar Şöleni Programı'nın sonunda âşıklar birlikte hatıra fotoğrafı çektirirken.....	114
Görsel 6. Memleket Ahvali Âşıklar Gecesi Âşık Reyhani'yi Anma Programı'nda konuklar.	120
Görsel 7. Âşık Mustafa Kurbanoglu, Âşık İsa İstekeoglu, Ozan Mizani sanatlarını icra ederken.....	127
Görsel 8. Âşık İsa İstekeoglu ile Âşık Mustafa Kurbanoglu sanatlarını icra ederken.132	
Görsel 9. Âşıklar, bağlama eşliğinde âşıklık sanatını sahnede icra ederken.....	140
Görsel 10. Âşık Zikri Topal ile Âşık Harun Koca sahnede sanatlarını icra ederken.146	
Görsel 11. Âşıklar Otağı Bahar Şenliği Programı'nın ardından katılımcılar hatıra fotoğrafı çektirirken.....	150
Görsel 12. Âşık Zikri Topaloğlu, Âşık Şenol Muratoğlu ve Ozan Mizani programın sonunda aynı karede.	154
Görsel 13. Âşık Selahattin Dünder, Âşık Kul Nuri, Âşık Temel Turabi, Âşık Mehmet Kundak âşıklık geleneğini sahnede icra ederken.	158
Görsel 14. Âşık Ahmet Poyrazoğlu, Ozan Reyhani, Âşık Eyyubi, Âşık Muhlis Denizler, Âşık Yanık Ayhan sahnede sanatlarını icra ederken.....	163
Görsel 15. Programın sonunda katılımcılar aynı fotoğraf karesinde.....	166
Görsel 16. Âşık Erzade Kapan ile Âşık Taceddin Dursun sanatlarını icra ederken.172	
Görsel 17. Âşık Maksut Feryadi sahnede âşıklık geleneğini icra ederken.	177
Görsel 18. Âşıkların âşıklık geleneğini sahnede icra ederken bir kare.....	182
Görsel 19. Katılımcılar programın ardından aynı fotoğraf karesinde.....	186
Görsel 20. Âşık Maksut Feryadî sahnede torunun elinden tebrik çiçeği alırken. ...	192
Görsel 21. Ozan Bakî Çetin, konuk âşıklarla birlikte sanatını icra ederken.	196
Görsel 22. Ramazan etkinliği programında sanatını icra eden âşıklardan bir kare. 202	
Görsel 23. Âşık Orhan Üstündağ ile Âşık Erol Şahiner sanatların icra ederken. ...	209

Görsel 24.	Programın sonunda katılımcı âşık, ozan, şair ile konuklar aynı karede.	214
Görsel 25.	Programa katılan âşık, ozan ve şairlerin fotoğrafı çekiminden bir kare.	220
Görsel 26.	Âşık Ahmet Poyrazoğlu sahnede âşıklık sanatını icra ederken.....	224
Görsel 27.	Âşık Maksut Feryadî bağlaması ile sahnede sanatını icra ederken.	228
Görsel 28.	Programın sonunda âşıklar sahneye gelerek konukları selamlarken.	235

KISALTMALAR

C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
Ed.	: Editör
Haz.	: Hazırlayan
MESAM	: Türkiye Musiki Eseri Sahipleri Meslek Birliği
No.	: Numara
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
T.C	: Türkiye Cumhuriyeti
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK	: Türk Dil Kurumu
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
Tv	: Televizyon
Vb.	: Ve benzeri
Y.	: Yıl
Yay.	: Yayın

ÖZET

İSTANBUL'DA YAŞAYAN ÂŞIKLIK GELENEĞİ VE İCRA ORTAMLARI

Erkan YILMAZ

Düzce Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Doktora Tezi

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Mümin TOPCU

Kasım 2024, 304 sayfa

İstanbul, günümüzde âşıklık geleneğinin icra edildiği önemli merkezlerdendir. Farklı bölgelerden gelen âşıkların da katkılarıyla İstanbul'da yaşayan bir âşıklık geleneği oluşmuştur. Çoğunluğunun doğulu âşıkların oluşturmuş olduğu İstanbul'daki yaşayan âşıklık geleneği farklı mekân ve ortamlarda icra edilmektedir. İstanbul'da önceleri daha çok sözlü kültür ortamında icra edilmiş olan âşıklık geleneği, teknolojinin de katkısıyla elektronik kültür ortamında icra edilmeye başlamıştır. Günümüzde İstanbul'da âşıklık geleneği, temsilcileri ve icra ortamları ile geniş bir alanda icra edilmektedir. Kapsamı İstanbul olarak belirlenen çalışmada, İstanbul'da yaşayan âşıklık geleneği, temsilcileri ile icra ortamlarının tespiti ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır. İstanbul'da yaşayan âşıklık geleneği hakkında bilgiler elde edinilen çalışmada birden fazla araştırma tekniğinden yararlanılmıştır. Görüşme yöntemi ile yapılan mülakatlarda yönlendirilmiş mülakat ile yönlendirilmemiş mülakat tekniğinden yararlanılmıştır. Âşıkların sanatını icra ederken nelere dikkat ettiğini, anlatıcı ve dinleyici arasındaki ilişkileri, derlenen ürünlerin ortam ve zamanla olan ilişkisini ortaya koymak için gözlem yönteminden yararlanılmıştır. İstanbul'da yaşayan âşıkların sanatlarını icra ettikleri icra ortamlarına göre doğal ve yapay gözlemler yapılarak derleme çalışmaları yapılmıştır. Tarama ve karşılaştırma tekniği ile birlikte ayrıca derleme sonucu ortaya çıkan malzemelerin tasnifi, incelenmesi ve değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu çalışmayla, İstanbul'da yaşayan âşıklık geleneğinin mevcut durumu hakkında ayrıntılı bir görüşe sahip olunması amaçlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: İstanbul, Âşıklık Geleneği, İcra Ortamları

ABSTRACT

THE TRADITION OF MINSTRELSY LIVING IN ISTANBUL AND EXECUTION ENVIRONMENTS

Erkan Yılmaz

Düzce University

Institute of Graduate Studies, Department of Turkish Language and Literature

Doctoral Thesis

Advisor: Dr. Faculty Member Mümin TOPCU

November 2024, 304 pages

Istanbul is one of the important centers where the minstrel tradition is performed today. With the contributions of minstrels coming from different regions, a living minstrel tradition has been formed in Istanbul. The living minstrel tradition in Istanbul, which is mostly formed by Eastern minstrels, is performed in different places and environments. The minstrel tradition, which was previously performed mostly in the oral culture environment in Istanbul, has started to be performed in the electronic culture environment with the contribution of technology. Today, the minstrel tradition in Istanbul is performed in a wide area with its representatives and performance environments. The study, the scope of which is determined as Istanbul, aims to determine and evaluate the minstrel tradition, representatives and performance environments living in Istanbul. More than one research technique was used in the study, which obtained information about the minstrel tradition living in Istanbul. In the interviews conducted with the interview method, directed interview and undirected interview techniques were used. The observation method was used to reveal what minstrels pay attention to while performing their art, the relationships between the narrator and the listener, and the relationship of the compiled products with the environment and time. Compilation studies were carried out by making natural and artificial observations according to the performance environments where minstrels living in Istanbul perform their art. In addition to the scanning and comparison technique, the classification, examination and evaluation of the materials resulting from the compilation were also carried out. The aim of this study was to have a detailed view on the current status of the minstrel tradition living in Istanbul.

Keywords: Istanbul, Minstrel Tradition, Performance Environments

GİRİŞ

Kökleri Orta Asya'ya kadar uzanan ve Anadolu'da daha çok 16. yüzyıldan itibaren icra edilmeye başlayan âşıklık geleneği; kültürel belleğin yanı sıra kültürel zenginliğin bir ifadesi olarak yüzyılların deneyimlerinden süzülerek şekillenmiştir. *“Halk kültürünün en önemli yapı taşlarından birini oluşturan Âşık Edebiyatı geleneği, Orta Asya'dan Anadolu'ya geliş sürecinde, sosyo-kültürel yapının toplum üzerindeki etkisiyle zamanın süzgecinden geçerek günümüze kadar ulaşmış ve halk şiirinin etkisiyle toplum üzerinde şekillendirici bir yanı olmuştur”* (Artun, 2011:23). Süreçte teknolojik ve kültürel alanda yaşanan değişimlere bağlı olarak yapısında ve icrasında birtakım değişikliklere uğrayan âşıklık geleneği, dönemin koşullarına ayak uydurarak varlığını her daim sürdürmeyi başarmıştır. Âşıklık geleneğinin günümüzdeki durumunu daha iyi anlamak için geleneğin tarihsel sürecine kısaca değinmek yerinde olacaktır.

16. yüzyıldan itibaren âşık edebiyatının temelleri atılmış ve bu yüzyıl, âşık edebiyatının hazırlık dönemi olarak görülmüştür. Bununla birlikte âşık edebiyatında önemli gelişmelerin yaşandığı yüzyıl olmuştur. Âşık edebiyatı farklı coğrafyalarda geniş bir alanda etkili olmaya başlamıştır. *“Bu yüzyılda dîvân şairlerinin büyük merkezlerde toplanmalarına karşılık; âşıklar Anadolu ve Rumeli'den başka Mısır, Suriye, Kuzey Afrika gibi İmparatorluğu'n uzaklardaki topraklarına kadar yayılmışlardır”* (Artun, 2009:37). Bununla birlikte asker ocaklarında âşık edebiyatı ürünleri revaç bulmuştur. Dönemin âşıkları hakkında net bilgiler olmamakla birlikte söz konusu yüzyılla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında âşıkların büyük bir kısmının “ordu şairi” olduğu düşünülmektedir (Çobanoğlu, 2007: 159).

17. yüzyılda âşık edebiyatı gelişim sürecini tamamlayarak en verimli dönemlerinden birini yaşamıştır. Bu dönem, özellikle âşık kahvehanesi, fasıl gelenekleri, geleneksel âşıklık gezileri gibi âşıklık geleneğinin kendi geleneklerini oluşturduğu yüzyıl olmuştur. Âşıklar bu yüzyıldan itibaren teşkilatlanarak âşıklık geleneğinin esaslarını ortaya

koymuşlardır. Dilaver Düzgün, bu yüzyılda âşık edebiyatının genişleyerek yayıldığını, âşık kahvesi ile fasıl geleneğinin oluştuğunu ve âşıkların divan edebiyatının zevk ve anlayışından büyük oranda etkilendiklerini bildirmektedir (Düzgün, 2006: 176-177).

18. yüzyılda birçok açıdan önceki yüzyıldan zaten geride olan âşık edebiyatı, önemini iyice kaybederek gerilemeye başlamıştır. Bu yüzyılda âşıkların kendi tarzlarının dışına çıkarak özentili sonucu eser vermeye çalışmaları ve klasik şiirde yeterince başarılı olamamaları bu gerilemenin nedenleri arasında gösterilmiştir. *“Bu dönemde âşıkların az sayıda şiiri bilinmekte olup muhteva bakımından bu şiirlerde divan şiirinin etkisi belirgindir. Öte yandan bu yüzyılda siyasi tarih açısından önemli olaylar meydana gelmesine rağmen âşıkların şiirlerinde yeterince yer almamıştır”* (Sakaoğlu,1998:383). Âşık edebiyatı bu dönemde, İstanbul başta olmak üzere edebiyat ve kültür merkezi büyükşehirlerde halk arasında popülerlik kazanmıştır.

19. yüzyılda âşık edebiyatı, yeniden bir yükselişle nicelik ve nitelik bakımından başarılı bir çizgi yakalamıştır. Bu yüzyılda âşıklar çoğalarak İstanbul başta olmak üzere büyükşehirlerde teşkilatlanarak kahvelerde sanatlarını icra etmeye başlamışlardır. Bu dönemde İstanbul’da Tavukpazarı gibi büyük âşık loncaları ve kahvehaneleri bulunmaktaydı. Bu mekânlarda âşıklar, sanatlarını icra ederken aynı zamanda geleneği de genç kuşak âşıklara aktarmışlardır. Bununla birlikte, bu yüzyıl âşık edebiyatının divan edebiyatının etkisinde kaldığı bir dönem olmuştur. *“Divan edebiyatı ile âşık edebiyatı bu yüzyılda birbirlerini etkilemişlerdir. Ancak bu etkileşimden âşık edebiyatı daha fazla etkilenmiş; şiirin dili ağırlaşmış ve halk zevkinin zayıflamasına neden olmuştur”* (Köprülü, 1962: 526).

20. yüzyılda, kitle iletişim araçlarının ortaya çıkması, tekke ve medreselerin kapatılması gibi faktörlerden ötürü âşıklık geleneği önemini yitirmeye başlamıştır. Yine bu dönemde âşıklık geleneği, teknolojik ve kültürel alandaki gelişmelerin neticesinde özellikle de icrasında birtakım değişikliklere uğramıştır. *“20. yüzyıl âşıklık geleneğinin en çok değişime uğradığı, teknolojik gelişmeler karşısında çağa ayak uydurmaya çalıştığı bir dönem olmuştur. Bu yüzyılda, geçmiş yüzyıllara göre geleneğin icra töresinde bazı farklılıklar meydana gelmiş ve âşıklar radyo ve televizyon gibi teknolojik araçlarının imkânları kullanarak daha geniş kitlelere ulaşmaya çalışmışlardır”* (Artun, 2009:352-354). Bununla birlikte teknolojik imkanları kullanarak

elektronik kültür ortamında sanatlarını icra eden âşıklar, bu sayede yerellikten kurtularak ulusal alanda tanınmaya başlamışlardır.

21. yüzyılda günümüz âşıklık geleneği, teknolojik ve kültürel alanda yaşanan hızlı değişimlerden oldukça etkilenmiştir. Özellikle de elektronik kültür ortamının yaygınlaşmasıyla birlikte geleneğin icra ortamlarında önemli değişiklikler yaşanmıştır. Youtube, Facebook, Instagram, Tiktok vb. sosyal medyada âşıkların adlarına açmış oldukları kanallar daha fazla incelenir olmuş ve yine âşıkların yapmış oldukları müstakil televizyon programları, âşıklıkla alakalı yapılan genel programların önüne geçmiştir. *“Günümüzde elektronik kültür ortamlarının her ortamında yer bulan âşıklık geleneği, daha kolay bir şekilde taraftar bulabilmiştir. Özellikle asrımızda gerek ulaşım kolaylığı, ortam zenginliği, imkânların artması, teknolojik gelişmelerin rahat kullanılır olması, yurt dışı ve yurt içi organizasyonların daha fazla olması gibi artılar geleneğe olumlu bir şekilde yansımıştır”* (Güngör, 2013: 41).

Âşıklık geleneği hakkında geçmişten günümüze kadar birçok araştırmacı tarafından önemli çalışmalar yapılmıştır. Fuat Köprülü’nün “Türk Edebiyatı’nın Menşei”, “Vezin-Ayinî Temsiller-İlk Şairler”, “Ozan”, “Bahşı” adlı makaleleri ile ilk olarak ozanların varlığından söz etmiştir. Daha sonraki süreçte ise Umay Günay, “Türkiye’de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi”, Erman Artun, “Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı”, Doğan Kaya, “Âşık Edebiyatı Araştırmaları”, Abdulkadir Karahan, “Âşık Edebiyatı”, Saim Sakaoğlu, “Âşık Edebiyatı Araştırmaları” adlı çalışmaları ile âşıklık geleneğinin tarihi gelişimi ile birlikte icra edildiği ortam ve mekânlar hakkında çeşitli bilgiler vererek geleneğinin farklı yönlerinin ortaya çıkarılmasını sağlamışlardır. Ayrıca Dilaver Düzgün, Mehmet Yardımcı, Öcal Oğuz, Ali Berat Alptekin gibi araştırmacılar da geleneğin anlaşılması konusunda önemli çalışmaları ile katkı sunmuşlardır. Günümüzde âşıklık geleneği üzerine üniversitelerde ilgili bölümler tarafından yüksek lisans ve doktora tezleri başta olmak üzere pek çok akademik çalışma yapılmıştır. Söz konusu çalışmalar incelendiğinde araştırmacıların daha çok belli başlı âşıkların hayatları ve eserlerinin incelenmesi ve gelenekle ilgili olarak usta çırak ilişkisi, söz ve ezgi, atışma vb. konularına yoğunlaştıkları görülmüştür.

Çalışma konumuz olan İstanbul âşıklık geleneği ile ilgili geçmişte Osman Cemal Kaygılı “İstanbul Semai Kahveleri ve Meydan Şairleri”, Arslan Kaynardağ “Eski İstanbul Kahvelerindeki Şiir Şenlikleri”, Abdulkadir Emeksiz “İstanbul Kahvehaneleri”

adlı çalışmalar yapılmışsa da akademik anlamda yapılan çalışmalar son derece yetersiz kalmıştır. Bu çalışmaların en etkili ve iddialısı ise Özkul Çobanoğlu'nun "Âşık Tarzı Edebiyat Geleneği ve İstanbul" adlı eseridir. Özkul Çobanoğlu, eserinde İstanbul âşıklık geleneği ile ilgili genel bir bilgi vermekle birlikte âşıklık geleneğinin Osmanlı dönemine ait ve İstanbul merkezli bir edebiyat geleneği olduğunu ileri sürmüştür. Yine "Eminönü Merkezli Âşık Edebiyatı" adlı çalışmasında İstanbul'un âşıklık yapısı, temsilcileri ve icra ortamları hakkında önemli bilgilere yer vermiştir. Bununla birlikte Müge Ercan Aktan'ın "19. Yüzyılda İstanbul'da Âşıklık Geleneği ve Âşıklar" adlı çalışması İstanbul âşıklık geleneğinin belirli bir dönemine ayna tutması bakımından önemli çalışmalardandır. Fakat İstanbul'un günümüzde yaşayan âşıklık geleneği ile ilgili yapılmış müstakil bir akademik çalışmanın yapılmadığı tespit edilmiştir. Söz konusu alandaki bu eksikliği gidermek amacıyla yapılmış olan "İstanbul'da Yaşayan Âşıklık Geleneği ve İcra Ortamları" adlı çalışma ile ayrıca İstanbul'da yaşayan âşıklık geleneği, temsilcileri ve icra ortamları hakkında önemli bilgiler edinilmiştir.

İstanbul'da yaşayan âşıklarda doğaçlama şiir söyleme geleneği, dedim-dedi, leb değmez ve mahlas kullanma gibi diğer şiir söyleme gelenekleriyle birlikte âşıkların sanatını icra etme biçimlerini yansıtmaktadır. Atışma geleneği de bu sanatın bir parçası olarak usta-çırak atışmaları ile yergi-hiciv ve övgü konulu atışmalar şeklinde devam ettirililmektedir. Ayrıca, saz çalma ve hikâye anlatma gelenekleri de âşıklığın İstanbul'daki icrasını zenginleştiren unsurlardandır. Bu geleneğin İstanbul'da yaşayan âşıklar üzerindeki etkisi ve âşıklığa başlamadaki çeşitli sebepler çalışmada detaylı bir biçimde ele alınmaktadır. Özellikle sazlı-sözlü ortamlardan etkilenecek âşıklığa başlama ile rüya ve seveda gibi unsurların bu süreçteki rolü vurgulanmaktadır. Ayrıca aile büyüklerinden tevarüs etme yoluyla âşıklığa başlamanın da geleneğin devamlılığı açısından önemine değinilmektedir.

İstanbul'da yaşayan ve birtakım farklılıklara sahip gelenek temsilcisi âşık ve ozanlar, çalışmada çeşitli tasniflere tabi tutulmaktadır. Bu tasnifler, âşıkların yetiştikleri kültüre, usta-çırak ilişkisine, atışma yapabilme yeteneklerine, hikâye tasnif etme becerilerine, mahlas kullanma alışkanlıklarına ve saz çalma kabiliyetlerine göre yapılmaktadır.

Son olarak, İstanbul'da âşıklık geleneğinin icra edildiği mekânlar ve ortamlar, bu geleneğin günümüzde nasıl yaşatıldığını göstermektedir. Âşıklık geleneği adı altında düzenlen çeşitli anma programları, konser, imza günü, tanıtım günleri, bahar şenliği,

festivaller, şenlikler ve âşık geceleri gibi programların geleneğin canlı tutulmasındaki katkısına değinilmektedir. Elektronik kültür ortamlarında, radyo ve televizyon programları ile çeşitli sosyal medya platformlarında da âşıklık geleneğinin icra edildiği görülmektedir. Bu durum, geleneğin modern dünyada da varlığını sürdürdüğünü ve yeni kitlelere ulaştığını göstermektedir. Çalışmanın sonucunda, İstanbul’da yaşayan âşıkların ve ozanların, bu köklü geleneği nasıl yaşattıkları ve icra ettikleri detaylandırılmaktadır.

Çalışmada İstanbul’da yaşayan âşıklık geleneğinin yapısı ortaya çıkarılarak, geleneğin temsilcileri ile icra ortamlarının tespiti ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bununla birlikte âşıklık geleneğinin temsilcileri ile icra ortamları bakımından önemini giderek kaybetmeye başladığı günümüzde, İstanbul’da yaşayan âşıklık geleneğinin önemini koruyarak birçok âşık tarafından farklı mekân ve ortamlarda icra edildiği gerçeğinin gösterilmesi amaçlanmıştır.

Çalışmanın coğrafi kapsamı, günümüzde âşıklık geleneğinin icra edilerek yaşandığı merkezlerden olan İstanbul ile sınırlandırılmıştır. Bununla birlikte İstanbul’da yaşayan âşıklık geleneğinin yapısının incelenmesi, gelenek temsilcilerinin belirlenmesi ile geleneğin İstanbul’daki icra mekân ve ortamlarının tespit edilerek değerlendirilmesi çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. İstanbul’da âşıklık geleneğinin günümüzde daha çok sözlü, elektronik ve yazılı kültür ortamında icra edildiklerinden çalışmanın kapsamı bu kültürel ortamlara göre belirlenmiştir. Âşıkların icra etmiş oldukları radyo ve televizyon programlarının yanı sıra âşıkların Facebook ve Instagram sayfalarında icra etmiş oldukları âşık programlarına da çalışmada yer verilmiştir. Ayrıca hâlihazırda İstanbul’da yaşayarak âşıklık geleneğini icra eden gelenek temsilcileri de çalışma kapsamına dâhil edilmiştir.

Çalışmada gözlem, mülakat, tarama ve karşılaştırma yönteminden yararlanılmıştır. Çalışmada ilk olarak tarama yöntemi kullanılmıştır. Tarama yöntemi kullanılmasıyla birlikte çalışma konusu ile ilgili yapılan çalışmalar ve tezler incelenerek çalışmada kaynak olarak kullanılmıştır. Çalışmada yararlanılan diğer bir yöntem ise görüşme (mülakat) yöntemi olmuştur. Görüşme yöntemiyle yapılan mülakatlarda önceden hazırlanan soruların âşıklara sorulması şeklinde yapılan yönlendirilmiş mülakat ile ortamda irticalen sorulan sorularla gerçekleştirilmiş yönlendirilmemiş mülakat yönteminden yararlanılmıştır. Çalışmada fiziksel ve sosyal durumları anlamak, anlatıcının sanatını icrasında nelere dikkat ettiğini, derlenen ürünlerin ortam ve zamanla

olan ilişkisini ortaya çıkarmak için gözlem yönteminden yararlanılmıştır. Âşıkların sanatlarını icra ettikleri mekân ve ortamlarda genellikle doğal gözlem yönteminden yararlanılmıştır. Karşılaştırma yöntemiyle de derleme sonucu ortaya çıkan malzemelerin tasnifi, incelenmesi ve değerlendirilmesi yapılarak söz konusu malzemelere çalışmanın ilgili başlıkları altında yer verilmiştir.

Çalışma esnasında birtakım zorluklar karşılaşılmıştır. Geniş bir coğrafyaya ve yoğun bir trafik sorununa sahip İstanbul'da âşık programlarının çok geç saatlerde icra edilmiş olması; kaynak şahısların (âşık-ozan) öğrenciler başta olmak üzere çeşitli kademe ile meslek grubundaki kişiler tarafından oyalanması ve bundan kaynaklı yeni görüşmelerden (mülakat) kaçınarak randevu isteklerine geç dönüş yapmaları ve kaynak şahısların çekilen görüntülerin başka yerlerde kullanılması endişesi gibi güvenlik kaygısı başta olmak üzere kendilerini ilgilendiren konularda bilgi vermekten kaçınmaları çalışmanın ilerlemesinde birtakım zorlukların yaşanmasına neden olmuştur. Ayrıca derleme çalışmalarının yazıya geçirilmesi esnasında kaynak şahısların programlarda sarf etmiş oldukları yörelere ait birtakım yerel ağız özelliklerine sahip kelime ve kavramların anlamları ile doğru yazılmasının ilgili şahıslara sormak suretiyle teyit ettirilmesi konusu da çalışmanın ilerlemesindeki zorluklardan olmuştur.

Çalışma bir giriş, üç bölüm, bir sonuç ve eklerden oluşmaktadır. Çalışmanın giriş bölümünde, çalışmanın konusu ile ilgili genel bilgilerin yanında çalışmanın konusu, amacı, kapsamı ve yönteminden bahsedilmektedir. Çalışmanın birinci bölümünde, İstanbul'da yaşayan âşıklık geleneği hakkında detaylı bilgilere yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde, İstanbul'da yaşayan âşıklık geleneğinin temsilcileri hakkındaki bilgilere yer verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise İstanbul'da âşıklık geleneğinin icra edildiği mekân ve ortamlardaki icra programlarına yer verilmiştir.

“İstanbul'da Yaşayan Âşıklık Geleneği ve İcra Ortamları” adlı tez çalışması, daha önce örneği yapılmamış bir çalışma olmakla birlikte söz konusu alandaki eksikliği gidererek literatüre katkı sunmuş olacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. İSTANBUL'DA YAŞAYAN ÂŞIKLIK GELENEĞİ

1.1. İstanbul'da Yaşayan Âşıkların Âşıklığa Başlaması

İstanbul'da yaşayan âşıklar, belli bir âşıklık geleneği içerisinde yetişmiş olmalarına karşın âşıklığa başlamalarında farklı etkenler etkili olmuştur. Bu etkenler arasında daha çok usta-çırak ilişkisi yaşama, sazlı-sözlü kültür ortamlarından etkilenme, rüya görmek ve doğuştan gelen yetenek sonucu âşıklığa başlama gösterilebilir.

1.1.1. Sazlı- Sözlü Ortamdan Etkilenerek Âşıklığa Başlama

Âşıklık geleneğinde sazlı-sözlü ortamlar, âşıkların âşıklığa başlamalarında önemli bir etken olmuştur. Âşıklar bir vesileyle bulundukları sazlı-sözlü ortamlardan etkilenmeleri sonucunda âşıklık geleneğine ilgi duyarak âşıklığa başlamışlardır. “*Şairler her vesile çeşitli mekânlarda (köy odaları, kahveler, açık hava, düğün evleri) sazı ile boy göstermiş, sanatını icra etmiştir. Bunu dinleyen halk, saz şairinin şiirinde, türküsünde ve nağmesinde kendisinden izler bulur, ister istemez onların etkisinde kalır. Bu etkileşim kimi zaman âşıklığa istidadı olan heveskârları daha yakından ilgilendirir, o yöne temayülllerinin artmasını sağlar*” (Kaya, 2000:6).

İstanbul'da yaşayan ve yaşça büyük âşıklar çoğunlukla sazlı-sözlü ortamların zengin olduğu Doğu Anadolu (Erzurum, Kars, Ardahan) ile İç Anadolu (Sivas ve çevresi) bölgelerinden göç etmişlerdir. Söz konusu bölgelerde yetişen âşıklar, sazlı-sözlü ortamlar olan düğün, kahvehane, dernek, vb. yerlerde bulunarak âşıklardan etkilenmiş ve böylece âşıklık geleneğine ilgi duymaya başlamışlardır. İncelediğimiz kırk âşıktan Âşık Mustafa Kurbanoglu, Âşık Erol Coşkunoğlu, Âşık Kemal Ummanî, Âşık Kevserî, Ozan Metin Bulutlu yetiştikleri bölgelerdeki sazlı-sözlü ortamlardan etkilenerek âşıklığa başlamışlardır.

1.1.2. Rüya Sebebiyle Âşıklığa Başlama

Âşıklık geleneğinde görülen önemli motiflerden birisi de rüya motifidir. Rüya motifi, daha çok âşıkların sıradan kişiliklerinden sıyrılarak âşık kişiliklerine geçişini sağlayan motifler olarak karşımıza çıkmaktadır. *“Âşık edebiyatındaki rüya motifi kompleks bir yapıya sahiptir. Şöyle ki, rüyasında bir güzele âşık olmakla beraber, âşıklığın vecibelerini de yine rüyasında öğrenir. Böylece sade kişilikten san’atçı kişiliğe geçer.”* (Kaya, 1994:62). Söz konusu rüyalarda âşığa genellikle aksakallı bir ihtiyar, derviş veya pir eliyle bade sunulmaktadır. *“Bunların ilham kaynakları halkın değerlendirmesine göre ilahidir”* (Köprülü, 1989:57). Âşıklar tarafından görülen rüyalar birtakım farklılıklarla birlikte benzer içeriklere sahiptir.

Kadim bir geleneğe sahip rüya motifinin etkisi, günümüzde âşıklar arasında giderek azalmaktadır. Bu durum İstanbul’da yaşayan âşıklar için de geçerli olmakla birlikte kimi âşıklar rüyasını hatırlamadığını, kimisi rüyasında pir görmediğini ancak her gece rüyasında saz çaldığını; kimisi ise gördükleri rüyalarından etkilenerek âşıklığa başladıklarını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte rüya ve bade olayına karşı çıkan çok sayıda âşık da mevcuttur. Özellikle Doğu Anadolu âşıklarında görülen rüya sebebiyle âşık olma durumu İstanbul’da yaşayan âşıklar arasında da görülmektedir. İstanbul’da incelemiş olduğumuz kırk âşıktan sadece Âşık Mürsel Sinanoğlu ile Âşık Yılmazoğlu bade içme olayına inandıklarını ve rüya sonucu âşıklığa başladıklarını ifade etmişlerdir.

1.1.3. Sevda (Aşk) Sebebiyle Âşıklığa Başlama

Sevda, “aşk ve sevgi anlamına geldiği gibi, “aşırı sevgiden doğan bir çeşit hastalık (Devellioğlu, 1970:21), olarak da nitelendirilir. Âşık olmak, kişinin karşı cinsten birinin önünde cesaretini kaybetmesi, o kişinin derinden titreşmesine ve onu bambaşka bir ruh haline sürüklemesine neden olur. Sevip de kavuşamama duygusu âşık olan birçok insan arasında oldukça yaygındır. Bu durumda olan genç, halk masallarındaki gibi aşk şiirleri dillendirmeye başlar. Özellikle âşık-sevgili-rakip üçlüsü üzerine kurulan âşık tarzı şiirde sevgilinin vefasızlığı ya da umursamazlığı âşığı söyleten esas neden olmuştur. Genellikle de gençlik çağında başlayan bu durum, âşığın aleyhine sonuçlanmış ve âşığın hayatı boyunca bu motifi (karşılıksız aşkı) işlemesine neden olmuştur. İstanbul’da incelemiş olduğumuz kırk âşıktan sadece Âşık Zakir Tekgül, sevda yoluyla âşıklığa başladığını ifade etmiştir.

1.1.4. Aile Büyüklerinden Tevarüs Etmeyle Âşıklığa Başlama

Âşıkların âşıklığa başlamasında önemli diğer bir etken de ailesinde gelenek temsilcisi bir âşığın bulunmasıdır. *“Bu çerçevede bazı saz şairleri, aile büyüklerinden tevarüsle veya irsiyetle çocukluktan itibaren bu geleneği öğrenip âşıklığa adım atarlar, yani âşıklığa başlamada içinde bulunulan kültürel ortam ve yetiştirme koşulları yanında aileden, kökenden gelen genetik bağın da etkili olması gerçekliği etkilidir”* (Alay, 2019: 48). Âşık, genellikle babası veya aile fertlerinden birinin yanında çırak kalarak geleneği öğrenir. Bu da âşıklar arasında babasının yanında âşıklık geleneğini öğrenen âşıkların sanatlarında daha başarılı oldukları düşüncesini hâkim kılmıştır. Âşığın babasının (ustası) yanında kaldığı süre boyunca birçok konuda eksiklerini tamamlama imkanına sahip olması ile babanın oğlunu (çırağı) yetiştirme konusunda göstermiş olduğu daha fazla gayret bu düşünceye neden olarak gösterilmektedir.

İstanbul’da incelediğimiz kırk âşıktan Âşık Şenol Muratoğlu ustası ve babası âşık Karahanlı Murat Yıldız’dan; Âşık Korkmaz İkan ustası ve babası Sebahattin Korkmaz’dan; Âşık Bayram Denizoğlu babası Durmuş Denizoğlu’ndan, Âşık Maksut Feryadi babası Âşık Bekir Koca ve amcası Âşık Mehmet Hicranî’den; Âşık Ahmet Poyrazoğlu kardeşleri Giryanî (Haydar) ve Ummanî (Ömer)’den aile büyüklerinden tevarüs etmeyle âşıklığa başlamışlardır.

2. İSTANBUL ÂŞIKLIK GELENEĞİNDE ÂŞIK FASILLARI

İstanbul’da âşık fasılları sistemleşmemekle birlikte Türkiye’de olduğu gibi ortak bir yapıya bürünmüştür. İstanbul’da yaşayan âşıkların çoğunluğunun doğu illerinden (Erzurum, Kars, Ardahan) gelen âşıklardan oluşması yapılan âşık fasıllarının düzenini etkilemiştir. Atışmalarda eski gelenek tamamıyla olmasa da devam etmiştir. Eski atışma geleneğindeki soru-cevaplı atışma örneği, cevap veremeyen âşığın yenilmesi ve akabinde elinden sazının alınması ile muamma çözme geleneği gibi uygulamalar bugün için mevcut değildir.

İstanbul’da belli bir izleyici/dinleyici kitlesi önünde yapılan âşık fasıllarının temelinin daha çok Doğu Anadolu Bölgesi âşıklık geleneği oluşturmaktadır. İstanbul’daki âşık fasıllarının düzeni ve icra geleneği hakkında Âşık Mustafa Kurbanoglu, bazı sıralamalar yapsa da bu kurallar her zaman için geçerli değildir. Çünkü İstanbul’da yapılan âşık fasılları her zaman belli bir sisteme göre yapılmadığından bu sıralamaya bağlı kalmak

doğru bir yaklaşım olmaz. Doğu Anadolu Bölgesi âşıklık geleneği etkisinde gelişen ve katılmış olduğumuz âşık programlarında karşılaştığımız İstanbul âşık fasıllarının şekli ve düzeni şu şekildedir¹:

2.1. Hoşlama (Merhabalaşma)

Âşık fasıllarının ilk bölümü olan “hoşlama (merhabalaşma)” bölümünde, âşıklar tarafından dinleyiciler selamlanır. *“Bu bölümde âşıklar dinleyicileri selamlamak ve hoş geldiniz demek için çok kere “Hoş geldiniz”, “Safa geldiniz”, “Merhaba” gibi rediflere bağlı ayaklarla karşılıklı söyledikleri koşma dörtlükleri veya ayrı ayrı söyledikleri divaniler yer alır”* (Artun, 2001:190). Ayrıca merhabalaşma bölümünde farklı kişiler veya ortamlar da övülmektedir. *“Merhabalaşma bölümündeki deyişlerde genellikle faslın önemli konuklarının adları ve faslın düzenlenmesine ön ayak olanların adları geçirilir. Faslın yapıldığı yer deyişlerde övülür”* (Turgut, 1995:133).

İstanbul’da yapılan âşık fasıllarında “merhabalaşma” ya da “hoşgeldiniz” adı verilen giriş bölümü; âşıkların dinleyicileri selamlayarak onlara hoşgeldiniz demek için çok defa “hoşgeldiniz”, “safa geldiniz” ya da “merhaba” gibi rediflere bağlı ayaklarla söyledikleri dörtlüklerden oluşan bölümdür. Merhabalaşma bölümü, âşıklardan biri tarafından tek başına yapılmakla birlikte birden fazla âşık tarafından da yapılmaktadır. Merhabalaşma bölümünde söylenilen deyişlerin/dörtlüklerin muhatabı gecenin önemli konukları (vali, kaymakam, başkanlar, temsilciler vb. protokoldaki kişiler) ile halktır. Bu bölümdeki deyişlerde âşıkların ilgisini çeken kişilerden bahsedildiği gibi, aynı zamanda programın düzenleniş amacı ile program yerinin özellikleri de söz konusu edilmektedir.

İstanbul’da yaşayan âşıklardan Âşık Zikri Topaloğlu ile Âşık Şenol Muratoğlu’nun programın açılışında birlikte yaptıkları merhabalaşma (karşılama-hoşgeldiniz) örneği şu şekildedir:

Âşık Zikri Topaloğlu

Bu kültüre gönül veren
Can dostlarım hoş geldiniz
Ülkemin dört bir yanında
Siz dostlarım hoş geldiniz

¹ İstanbul âşık fasılları ve düzeni hakkındaki bilgiler, Âşık Mustafa Kurbanoglu ile 20 Temmuz 2023 tarihinde yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

Âşık Şenol Muratoğlu

Âşıkların yolu belli
Kültür söyler dili belli
Siz canlar hoş geldiniz
Hoş geldiniz hoş geldiniz

Âşık Zikri Topaloğlu

Ardahan'dan Edirne'ye
Can dostlarım hoş geldiniz
Kültür bizim bayrağımız
Siz dostlarım hoş geldiniz

Âşık Şenol Muratoğlu

Bu kültürü taşıyalım
Sizlerle de yaşayalım
Geçmişimizi görelim
Hoş geldiniz hoş geldiniz²

2.2. Hatırlatma (Canlandırma)

Âşık fasıllarının “hatırlatma (canlandırma)” bölümünde, âşıklar tarafından geleneğin usta âşıkları hatırlatılarak kendilerinden şiirler seslendirilmektedir. Usta âşıkların saygı ile anıldığı bu bölümde, âşıklar tarafından genellikle usta malı eserler okunmaktadır. “Âşıklar, bu bölümde kendilerinden önce yaşamış ve sevilen âşıkların deyişlerini sıra ile söylerler. Âşık fasıllarının diğer bölümlerinde de zaman zaman usta malı deyişlerin söylendiği olursa da âşık fasıllarında usta malı deyişler bu bölümde yer alır” (Artun, 2001:191).

İstanbul'da yaşayan âşıkların pekçoğu usta-çırak ilişkisi içerisinde yetişmiş olmalarından ötürü hatırlatma (canlandırma) bölümünde, usta malı deyişler okunmaktadır. Bununla birlikte yine faslın herhangi bir yerinde eski âşıklardan güzelleme, koşma ve koçaklama vb. türler de okunmaktadır. Âşıkların çoğunluğu doğu illerinden gelen âşıklar olmalarından kaynaklı faslın bu bölümünde, daha çok âşıklar tarafından Âşık Şenlik, Âşık Sümmânî, Âşık Reyhanî, Âşık Murat Çobanoğlu, Âşık

² 22.04.2023 tarihli “Âşık Şenlik Kültür Derneği Geleneksel Kaz Yemeği Gecesi” programında hatırlatma (canlandırma) bölümünde Âşık Harun Koca'nın Âşık Şenlik'ten okumuş olduğu divan örneği.

Şeref Taşlıova, Âşık Mehmet Hicranî gibi kendi ilinin veya bölgesinin usta âşıklarından usta malı eserler okunmaktadır.

İstanbul’da yaşayan âşıklardan Âşık Maksut Feryadî, hatırlatma (canlandırma) bölümünde kendisine Feryadî mahlasını da veren ve aynı zamanda manevi üstadı (amcası) olan Sosgertli Âşık Mehmet Hicranî’nin eserini “karaçi havası” ile okuyarak üstadı yad etmiştir.

Dünya servetinden bize kalanı
Hesap ettim vallah beşe bağladım
Zamanede gördüm kitaba yazdım
Akıl defterinde köşe bağladım

Mert adamın kazanında aş gördüm
Devir döndü yaz içinde kış gördüm
Boşta dolu doluları boş gördüm
Dünya’nın sonunu boşa bağladım

Bir kararda duran şahların şahı
Kadere münhattı onun dergâhı
Her Âdemoğlu’nun son nişangahı
Kabristanda tek bir taş bağladım

Mehmet ozan bu sözlerin yadigâr
Kâmil adamlarda olur itibar
Canımdan aziz dostlarım da var
Dar günümü öz gardaşa bağladım³

2.3. Tekellüm

Âşık fasıllarında “tekellüm”, âşıkların yeteneklerini sergiledikleri ve en zorlandıkları bölümdür. Bu bölüm faslın en geniş bölümünü kapsamakla birlikte iki veya daha fazla âşıkla icra edilmektedir. *“Âşık fasıllarında en geniş ve en çok beceri isteyen bölüm tekellüm bölümüdür. Halkın isteği üzerine ya da âşıkların kendi aralarındaki rekabete*

³ 27.05.2023 tarihli “Âşık Maksut Feryadi Konseri” programında hatırlatma (canlandırma) bölümünde Âşık Maksut Feryadî’nin Sosgertli Âşık Mehmet Hicranî’den okumuş olduğu usta malı örnek eser.

göre belli bir konu üzerinde yapılır. İki âşık, verilen ayağa göre belirli bir konuda birbirlerini taşıyarak yarışır” (Artun, 2001:192).

İstanbul âşık fasıllarında tekellüm bölümü, daha çok iki âşığın kendi aralarındaki rekabete göre herhangi bir konu üzerinde yarışması şeklinde gerçekleşmektedir. Burada âşıklar verilen ayağa bağlı olarak kendilerini överek üstün olduklarını göstermeye çalışmaktadır. Yarışmanın en heyecanlı yerinde birbirine karşı yerici ve küçük düşürücü dörtlükler söylerler. Bu an, dinleyicinin en beğendiği ve istediği bölümdür. Yarışmanın ilerleyen bölümünde âşıklar, birbirine üstünlük kuramamışlarsa yarışma gereği önceden birbirilerine söylemiş oldukları kırıcı sözlerden ötürü birbirilerinden özür dilerler ve ardından da birbirine karşı övücü ifadelerde bulunarak yarışmayı bitirirler.

İstanbul âşık fasıllarında tekellüm bölümü, belirli bir düzen içerisinde yapılmamakla birlikte daha çok sekiz bölüm halinde yapılmaktadır. Söz konusu bölümler şunlardır:

2.3.1. Ayak Açma

Âşık karşılaşmalarında (atışma) “ayak açma”, karşılaşmanın ilk basamağını oluşturmaktadır. Âşıklar verilen “uyak”a uygun olarak atışmayı başlatırlar. *“Geleneye göre en yaşlı veya ev sahibi durumunda olan âşık “düz ayak” veya “geniş ayak” denilen kafiyei sağlayacak kelimelerin bol olduğu bir ayakla deyişmeyi açar”* (Günay, 1993:50). Âşıklar açılan ayağa bağlı kalarak sohbet tarzında söyleşirler. *“Karşılaşmalarda rakip âşığın açılan ayakla cevap vermesi gelenegin esaslarındandır”* (Kaya, 1999:6).

İstanbul âşık fasıllarında “ayak”, genellikle yarışmaya katılmayan usta âşıklardan biri ya da konukların arasından âşıklığa meraklı bir kişi (halk veya protokolden biri) tarafından verilir. Nadiren de olsa atışma yapan âşıklardan birinin rakibine jest yaparak “ayak” açması için sözü bıraktığı da görülür. Yarışmanın kuralı gereği yarışmaya başlayan âşık son dörtlüğü söylemeden (tapşırmadan) diğer yarışmacı tapşırmaz.

Âşık Mustafa Kurbanoglu

Nasıl olsa dünya yalan
Gönül kırmaya değer mi
Var mı burada baki kalan
Gönül kırmaya değer mi

Âşık Yener Yılmazoğlu

Ne güzel söyledin böyle
Gönül kırmaya değer mi
Hele devam et biraz söyle
Gönül kırmaya değer mi

Âşık Mustafa Kurbanoglu

Sevgiyle çiçekler açar
Kimler tatlı dilden kaçar
Buna gelen konar göçer
Gönül kırmaya değer mi

Âşık Yener Yılmazoğlu

Gözüm yok devlette varda
Gizli olan böyle sırda
Hani nerede Saim Usta
Gönül kırmaya değer mi

Âşık Mustafa Kurbanoglu

Belki kar suyun debisi
Hacılar buğday habbesi
Gönüldür hakkın Kabe'si
Gönül kırmaya değer mi

Âşık Yener Yılmazoğlu

Bir ağacın bak dalıyız
Gönüllerin ehvalıyız
Hepimiz hakkın kuluyuz
Gönül kırmaya değer mi

Âşık Mustafa Kurbanoglu

Kurbanoglu dağ aşasın
Ne beysin ne de paşasın
Herkes sevdiğiyle yaşasın
Gönül kırmaya değer mi

Âşık Yener Yılmazoğlu

İnananlar hakka bağlı
Ecelidir nice yağlı

Gider Yener Yılmazoğlu
Gönül kırmaya değer mi⁴

2.3.2. Öğütleme (Nasihat)

Âşık fasıllarının “öğütleme (nasihat)” bölümü, âşıkların birbirini övdükleri ve birbirine nasihat verdikleri bölümdür. *“Bu bölümde iki âşık düz ayakla birbirine nasihatle yol gösterir ve tecrübelerini birbirlerine anlatırlar. Âşıklar yeri geldiğinde karşısındaki âşığı uyarmak, daha fazla ileri gitmemesi için bir iki dörtlük söyledikleri de olur”* (Artun, 2001:193). Ayrıca âşıklar, yaşanan bireysel ve toplumsal sorunlardan yola çıkarak ikaz etmeyi ve yol göstermeyi bir görev bilmişlerdir. *“Âşıklar, ozan-baksı geleneğinden günümüze topluma örnek olma, öncülük etme, sorunları dile getirme gibi işlevleri yerine getirmişlerdir”* (Karakaş, 2021:522).

İstanbul âşık fasıllarında tekellümün ikinci kısmında genellikle nasihat şiirleri söylenmemektedir. Âşıklar nasihat şiirlerini, yarışma esnasında yeri geldiği zaman karşısındaki âşığı uyarmak ve daha fazla ileri gitmemesi için kıssadan hisse şeklinde bir iki dörtlük olarak söylemektedir. Âşıklar nasihat şiirlerini daha çok yarışma havasından uzak ortamlarda ve toplum önünde söylemektedirler.

Kün diye yarandı⁵ bütün kâinat
Önce tefekkür et cihanı oku
Oku diye buyuruyor ilk ayet
Hakkın emri olan Kurân'ı oku

Oku aydınlansın dünün bugünün
Ufkun genişlesin açılsın önün
Bir kitaptır ana rahminde cenin
Okuyabilirsen insanı oku

Oku ilim öğren bilim fen öğren
Uzayı keşfeyle gezegen öğren
Sanat öğren fıkıh öğren din öğren

⁴ 28.04.2023 tarihli “ÂşıkYener Yılmazoğlu ile Sarı Tel” programında faslın “ayak açma” bölümünde Âşık Yener Yılmazoğlu ile Âşık Mustafa Kurbanoglu’nun aralarında yapmış oldukları atışma örneği.

⁵ Söz konusu kelimedenden hareketle derleme çalışmalarında elde edilen kelime ve kavramların anlamı ve doğru yazımı kaynak kişilere teyit ettirilerek çalışmada yer verilmiştir.

Zikir eyle bismi rahmanı oku

Oku sen eline ne geçer geçsin
Okuduğun sana bir kapı açsın
İsterse üstünden asırlar geçsin
İçin de olduğun zamanı oku

Oku Kurbanoglu sözü sohbeti
Okursan yenersin kör cehaleti
Kurmak istiyorsan dost muhabbeti
Şirin lehçe temiz lisanı oku⁶

2.3.3. Bağlama (Muamma)

Âşık karşılaşmalarında “bağlama (muamma)”, âşıkların birbirini zorlayarak farklı alanlarda bilgi ve yeteneklerini ölçtükleri bölümdür. *“İki âşık birbirlerini dini, tasavvufi ve İslami menkıbeler konusunda sınarlar. Bu bölümde çok kere zor ayaklara da başvurulur. Âşıklar birbirlerini hem bilgi hem de sanat yönünden zorlarlar”* (Günay, 1993:53).

İstanbul âşık fasıllarında bağlama (muamma) bölümü icrası örneğine, çalışma süresi içerisinde rastlanmamakla birlikte söz konusu bölüm icrasının âşıklık geleneğinde de yok denecek kadar az olduğu görülmüştür.

2.3.4. Sicilleme

Âşık karşılaşmalarında “sicilleme”, atışma halindeki âşıklardan galip gelen âşığın daha da ileri giderek rakip âşığın soy ve kişilik bakımından ağır bir şekilde taşıdığı bölümdür. *“Bağlama muamma bölümünde iddialı ve rekabet halindeki âşıklardan yenen âşık, yenilen âşığın hicveder. Soyu ve kişiliği ile ilgili acı sözler söyler”* (Günay, 1993:56). Fakat âşıklar arasında rakibin soyunu eleştirmek pek de hoş karşılanmaz. *“Âşıklar sicillemeyi kırgınlığa yol açacağı için tasvip etmiyorlar”* (Artun, 1996: 99).

⁶ 29.10.2023 tarihli “Cumhuriyet’in 100. Yılı Kutlaması Âşık Programı”nda âşık faslının “öğütleme (nasihat) bölümünde Âşık Mustafa Kurbanoglu’nun okumuş olduğu nasihat türündeki şiir örneği.

Sicilleme daha çok Doğu Anadolu Bölgesi âşıklık geleneğinde yaygınlık göstermekle birlikte, İstanbul âşık fasıllarında ayrı bir bölüm şeklinde icra edilmeyerek taşlamalarda (atışmaların arasında) yeri ve zamanı gelince yapılmaktadır.

Âşık Kaptani

Erzurum ilinden âşık isterim
Sallana sallana girdin meydana
Elif ba'yı bilmez idi eskiden
Dillene dillene geldin meydana

Âşık Zakir Tekgül

Sivas illerinden âşık istedim
Tellene tellene geldin meydana
Bugün gözlerinden yaşını gördüm
Sellene sellene geldin meydana

Âşık Kaptani

Araştırdım temiz değil mazisi
Yüreğinden çıkmaz asla sızısı
Sanarsın ki sanki avcı tazısı
Çullana çullana girdin meydana

Âşık Zakir Tekgül

Bugün gözlerinden yaşını süzer
Adım adım dağlar başında gezer
Herhalde çobanın yanında gezer
Yallana yallana geldin meydana

Âşık Kaptani

Siyahı kalmamış gayri saçında
Ne acınacak bu oyun içinde
Yatıp yuvarlanmış tozlar içinde
Küllene küllene girdin meydana

Âşık Zakir Tekgül

Hemin şöhretinde hemin şanında
Hemin damarında hemin kanında
Bilmeden ne durur benim yanımda
Sallana sallana geldin meydana

Âşık Kaptani

Kaptani söylüyor sözün serisi
Bir bahara kalsın eşşek arısı
Çiçekleri gezen gerçek arısı
Ballana ballana girdin meydana

Âşık Zakir Tekgül

Âşık Zakir'yimdir bu nasıl kader
Kaderin içindedir gizli bir keder
Bugün sürünün önünde gider
Zillene zillene geldin meydana⁷

2.3.5. Yalanlama (Mübalağa)

Âşık karşılaşmalarında yalanlama (mübalağa), âşıkların hayal ve zihin dünyalarını zorlayarak olağanüstü yalanları bulup söyledikleri bölümdür. “*Âşık fasıllarında yalanlama (mübalağa) bölümü en inanılmaz yalanları bulup şiirle anlatmadır. Fasılların en ilginç bölümlerindendir*” (Günay, 1993:57). Âşıkların birçok konuda söylemiş oldukları yalanlama örnekleri kişileri gülüp eğlendirmesinin yanında toplumsal eleştiri özelliğine de sahiptirler. “*Âşıkların yalanlamalarında kişisel, toplumsal ve siyasal boyut vardır. Âşıkların yalanlamaları eğlendirir, düşündürür, eleştirir. Âşıklar toplum ve insan ilişkilerini irdeleyen, olaylara ayna tutup yansıtan yönleriyle işlevseldirler*” (Artun, 1996:33).

Âşık fasıllarında yalanlama bir kural olmayıp İstanbul âşık fasıllarında da herhangi bir örneğine rastlanılmamıştır.

2.3.6. Taşlama ve Takılma

Âşık fasıllarında “taşlama-takılma”, âşıkların atışma bölümünde ayak açmak suretiyle birbirilerini taşladıkları veya birbirilerine takıldıkları bölümdür. Âşıklar bu bölümde hemen her konuda birbirini eleştirerek taşlarlar. “*Âşıklar fasılın bu bölümünde, toplumun aksak yönlerini, kişilerin kusurlarını ve eleştirdikleri bazı olayları dile getirirler. Taşlamalar ayrı şiir olabildiği gibi, koşma dörtlüklerinin paylaşılması esasına dayalı karşılıklı deyişler şeklinde de söylenebilir.*” (Günay, 1992:58). Bununla birlikte “taşlama-takılma” bölümü, âşıkların birbirine karşı söyledikleri övgü dolu

⁷ 22.01.2023 tarihli “15. Uluslararası Âşık Nusret Sümmanioğlu Anma Programı ve Âşıklar Şöleni Programı”nda Âşık Kaptani ile Âşık Zakir Tekgül arasında geçen “sicilleme” örneği.

ifadelerle sonlanır. “*Sonunda atışma tatlıya bağlanılarak bitirilir*” (Yardımcı, 177-179).

İstanbul âşık fasıllarında taşlama bölümü, faslın herhangi bir yerinde yapılabilir. En az iki âşıkla icra edilmekle birlikte birden fazla âşıkla da yapılmaktadır. Bununla birlikte taşlama, belirli bir düzen içerisinde yapılmamaktadır. Dinleyiciler tarafından çok fazla ilgi gördüğünden program boyunca âşıklar tarafından birden fazla taşlama yapılabilir. Âşıklar taşlama ve takılmaları daha çok dinleyici kitlesinin fazla olduğu ve âşıklıkla ilgili düzenlenen anma gecelerinde, eğlencelerde, şöenlerde, konserlerde vb. yerlerde yapmaktadırlar. Âşıklar taşlama ve takılmayı birbirinden ayırmakla birlikte daha çok taşlama ile ilgili örnekler vermişlerdir.

Âşık Erol Coşkunoğlu

Senden izin alamamış
Zorda kalmış Dursun Doğan
Bu salonu bulamamış
Darda kalmış Dursun Doğan

Âşık Dursun Doğan

Bakın yine bana çattı
Zorda kalmış Coşkunoğlu
Dün sabahtan fena öptüm
Darda kalmış Coşkunoğlu

Âşık Erol Coşkunoğlu

Gönlüne almış yareyi
Kimden diliyor çareyi
Bu sıcakta takmış bereyi
Karda kalmış Dursun Doğan

Âşık Dursun Doğan

Bahçeyi mi açtı gitti
Gönüllere taşı gitti
Ersal beri uçtu gitti
Yerde kalmış Coşkunoğlu

Âşık Erol Coşkunoğlu

Her daim işi hilede

Bakın gönlü de çilede
Çoban olmuş şu Göle'de
Turda kalmış Dursun Doğan

Âşık Dursun Doğan

Tazeledim ben ayak'ı
Saçına çalar boyanı
Yengeden yiyer dayağı
Turda kalmış Coşkunoğlu⁸

2.3.7. Tüketmece ve Daraltmaca

Âşık fasıllarında “tüketmece ve daraltmaca”, atışmada bir yere kadar birbirini yenemeyen âşıkların dar ayaklar ile dudak ünsüzlerini kullanmadan birbirilerine üstünlük kurmaya çalıştıkları bölümdür. “*Âşık fasıllarında zor ayakların yanı sıra leb-değmez adı verilen “b, p, m, f, v” dudak ünsüzlerinin yer almadığı ayaklarla değişme yapılır. Birbirinden üstün olduklarını kanıtlamak isteyen âşıklar bu zor ayaklardan biri veya birkaçıyla değişerek hünerlerini gösterirler*” (Günay, 1992:59). Âşıklar fasıllarında bu tarz şiir örneklerine pek yer vermezler. “*Âşıklar bu tarz şiirleri gelenekselleşmediği için çok fazla söylememektedir*” (Günay, 1992:59). Leb-değmez tarzı şiir söylemek ve leb-değmez tarzı şiirlerle atışma yapmak gelenekselleşmemiş olmakla birlikte daha çok Doğu Anadolu (Kars, Ardahan, Erzurum) yöresi âşıklar tarafından yapılmaktadır.

İstanbul âşık fasıllarında leb-değmez tarzı atışma nadir de olsa görülmektedir. “Gönül Alma”, âşık fasıllarında taşlama ve takılmaların ardından atışan âşıklar birbirinden özür dileyerek gönül alırlar. Özür dileme ise saz ve sözle olur. Bu bölümde âşıklar birbirilerinin üstün yönlerini sıralayarak birbirini meth eder. Gönül alma olayının ardından bu bölüme son verilir.

Âşık Korkmaz İkan

Korkmaz'ım ne diyeceğim
Hakka boyun eğeceğim
Çekirge uğur böceğim
Barışırız bu meydanda

⁸ 23.12.2023 tarihinde “Âşıklar Günü (Âşıklar Atışması) Programı”nda Âşık Erol Coşkunoğlu ile Âşık Dursun Doğan'ın aralarında yapmış oldukları taşlama örneği.

Âşık Necdet Kuyumcu

Necdet ozanım tel gibi
Oakta yanan kül gibi
Dostun yoluna gül gibi
Serişiriz bu meydanda

Âşık Gökmen Dursunoğlu

Der Gökmen'im bağrım çıban
Dertten yine oldum yaban
Beş tane var usta bağban
Derişiriz bu meydanda⁹

Eski ozanların milli bir bilinçle insanları milli ve manevi değerler etrafında kenetlendirmek üzere koçaklama türü şiirler yazma geleneği, günümüz âşıkları tarafından da devam ettirilmektedir. İstanbul'da yaşayan âşıklar tarafından âşık fasıllarında "koçaklama" türü şiirlere yer verilmektedir. Özel bir ezgiyle söylenilen koçaklama şiir türü daha çok faslın sonlarına doğru söylenilmektedir. Kahramanlık üzerine söylenilen bu tür şiirler, âşıklar tarafından birer dörtlük halinde veya tek bir âşık tarafından seslendirilmektedir. İstanbul âşık fasıllarında söylenilen koçaklamalar genellikle Köroğlu ya da Dadaloğlu üzerinedir. Bununla birlikte programlarda Âşık Şenlik, Âşık Sümmanî, Âşık Murat Çobanoğlu gibi âşıkların koçaklamaları da okunmaktadır.

Ehl-İslâm olan işitsin bilsin
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana
İsterse Uruset ne ki var gelsin
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Gurşanın gılcı geyinin donu
Gavga bulutları sardı her yanı
Doğdu goç yiğidin şan alma günü
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Gavga günü nâmert sapa yer arar

⁹ 20.07.2023 tarihli "Başakşehir Belediyesi Âşıklar Gecesi Âşık Atışması Programı"nda taşlamanın ardından âşıklar arasında geçen gönül alma örneği.

Er olan göğsünü düşmana gerer
Cemi ervah bizlen meydana girer
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Ben-Asfer'¹⁰dir bilin Urus'un asli
Orman yabânisi balıkçı nesli
Hınzır sürüsüne dalıp kurt misali
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Şenlik ne durursuz atlara minin
Sıyra gılıç düşman üstüne sürün
Artacaktır şanı bu Al'Osman'ın
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana¹¹

2.4. Elveda Bölümü

Âşık fasıllarında ve bilhassa Doğu Anadolu Bölgesi'nde uğurlama olarak anılan bu bölüme, âşık fasılları içerisinde “elveda” ya da “güle güle” bölümü denilmektedir. Fasılın sonunda yapılan bu bölümünde, atışan âşıklar atışmalarını sonlandırarak birbirini methederler. *“Fasılın son kısmında âşıklar birbirlerini rahatlatmak, beraberliği kabul etmek için güzelleme adı verilen birer koşma söyledikten sonra yine bir koşmanın dörtlüklerini paylaşarak birbirlerini överler veya birer deyişle işi tatlıya bağlarlar”* (Günay, 1993:208). Ayrıca âşıklar burada kusurlarından kaynaklı bir durum yaşanması durumunda izleyicilerden özür dilerler.

Elveda bölümü, İstanbul âşık fasıllarının son bölümünü oluşturmaktadır. Fasılın bu son bölümünde sahneye çıkan âşıklar, sazları eşliğinde “elveda” ya da “güle güle” redifine bağlı olarak dörtlükler söylerler. Bu bölüm, “merhabalaşma, hoşgeldiniz, sefa geldiniz” şeklinde başlayan programın sonra erdiğini göstermektedir.

Âşık Mürsel Sinan

Seneye de görüşürüz

¹⁰ “Ben-Asfer” kelimesi örneğinde olduğu gibi eserlerde geçen birçok kelime ve kavramın anlamı ve doğru yazımı kaynak kişilere teyit ettirilmesi ve ilgili yazılı kaynaktan araştırılmasının ardından kelime ve kavramlara çalışmada yer verilmiştir.

¹¹ 22.04.2023 tarihli “Âşık Şenlik Kültür Derneği Geleneksel Kaz Yemeği Gecesi Programı”nda âşık fasıllarında Âşık Zikri Topaloğlu ile Âşık Harun Koca tarafından okunan Âşık Şenlik'in koçaklama türündeki “Can Sağ İken Yurt Vermeyiz Düşmana” eseri.

Canlar elveda elveda
Sizlere çok sevgimiz var
Canlar elveda elveda

Âşık Korkmaz İkan

Âşıklar vururmuş saza
Yine geldik bugün yaza
Canımız kurbandır size
Canlar elveda elveda

Âşık Mustafa Kurbanoglu

Sakin gaflete yatmayın
Huzura dalıp yatmayın
Sizler bizi unutmayın
Dostlar elveda elveda

Âşık Necdet Kuyumcu

Necdet'im der naz tükendi
Bahar ile yaz tükendi
Saat doldu söz tükendi
Dostlar elveda elveda

Âşık Gökmen Dursunoğlu

Gökmen'im benim ilacım
Sizlersiz başımda tacım
Gönül yapmaktır amacım
Dostlar elveda elveda¹²

2.2. Doğaçlama (İrtical) Şiir Söyleme Geleneği

İrtical, kelime anlamıyla “bilâ-tefekkür söz söylemek” olarak tanımlanır. Özellikle şiirde kullanılan bir terimdir. “Şairler, irtical yöntemiyle şiirlerini anında söylerler ve bu onların hazır cevaplılığını ifade eder” (Pala, 2011:35). İrticalen şiir söylemek, bir öğrenim işi olmaktan çok, bireyin doğuştan gelen yeteneğine dayalı bir beceridir. Bu geleneğin içinde özellikle “badeli âşıklar” olarak bilinen âşıkların, rüyalarında üstat âşıklardan aldıkları ilhamla ve öğütlerle bu yeteneği geliştirdiklerine inanılır. “Bu

¹² 20.07.2023 tarihli “Âşıklar Gecesi Âşık Atışması Programı”nın elveda (güle güle) bölümünde âşıkların okumuş oldukları dörtlük örneği.

şekilde irticalen söylenen şiirler, âşıklık geleneğinin önemli bir parçası olarak kabul edilir” (Artun, 2014:269).

İrticalen şiir söyleme geleneğine, genellikle halk şiirinde ve badeli âşıkların karşılıklı atışma tarzındaki şiirlerinde rastlanır. Bu geleneğin temelinde, düşünmeden anında şiir icra edebilme yeteneği bulunur. İstanbul’da yaşayan âşıklarda irtical, halk şiirinin yapısı ve sazlı âşıkların sanat anlayışı göz önüne alındığında, bu doğaçlama şiir yapma tarzının bu geleneğe uygun olduğu görülmektedir.

İstanbul’da yaşayan âşıklar arasında doğaçlama şiir söyleme oldukça yaygındır. Özellikle de Âşık Mürsel Sinan, Âşık Orhan Üstündağ, Âşık Maksut Feryadî, Âşık Bayram Denizoglu, Âşık Mustafa Kurbanoglu bu alandaki başarılarıyla yurt çapında adını duyurmuş âşıklardandır. Bununla birlikte İstanbul’da yaşayan âşıklardan Ozan Mizanî, Ozan Kimsesiz, Ozan İlhan Taştan Âşık Kul Ali, Âşık Savranî ise daha çok şiirlerini yazarak oluşturmuşlardır.

2.3. ‘Dedim-Dedi’ Şiir Söyleme Geleneği

“Dedim-Dedi” türü şiir, âşık ile sevgilinin birbirine karşı hissettikleri çeşitli duyguları dedim-dedi ifadelerine bağlı kalarak karşılıklı dile getirdikleri söyleşmelerdir. Bu tür şiirlerde aynı zamanda âşık ile sevgilinin duygusal çekişmesi de söz konusudur. *“Sevenin övgülerine, güzellemelerine karşılık sevilenin seveni küçümsediği, böbürlenerek güzelliği ile övündüğü durumlarının ifadesidir. Sevilenin böyle böbürlenmesini sevenin sitemle karşılık vermesine neden olur” (Artun, 2011: 80-81).* Sadece bir beyit veya bende sınırlı olabileceği gibi tüm şiire yayılan ve her mısra da tekrar da edilebilmektedir. *“Dedim-dedi” söyleyişi; koşma, semai, gazel, tuyuğ, rubai, müseddes, kıt’a gibi hemen hemen bütün nazım şekilleriyle kullanılmıştır (Atmaca, 2016:114-122).* Dedim-dedi şiir örneklerine en fazla Âşık edebiyatında rastlanılmaktadır.

Âşık tarzı şiir geleneğinde ve özellikle de Doğu’lu âşıklar’da (Erzurumlu Emrah, Kul Hasan gibi)’ görülen bu tarz şiir söyleme geleneği, İstanbul’da yaşayan âşıklar arasında yok denecek kadar azdır.

2.4. ‘Leb Değmez’ Şiir Söyleme Geleneği

Âşık karşılaşmalarının en ilgi gören “atışma” bölümünde, âşıklar sanatsal yeteneklerini ile birikimlerini göstermek için karşılıklı olarak leb-değmez sanatlı şiirlerini terennüm

ederler. “Leb-değmez, içerisinde “b, m, p” gibi dudak ünsüzleri ile “f, v” gibi diş-dudak ünsüzlerini içermeyen kelimelerle yazılmış manzumelerdir. Bu beş harfe “hurûf-ı şefeviyye” denir” (Saraç, 2007:307). Bununla birlikte âşıkler atışmalarda “leb değmez” şiir söyleme noktasında oldukça zorlanmaktadırlar. “Leb-değmez, âşıklık geleneğinde önemli bir yere sahiptir ve atışmanın en zor biçimi olarak kabul edilir” (Yardımcı, 2004:234). Bu karşılaşmada âşıkler, iki dudağının arasına iğne, kürdan veya kibrit çöpü yerleştirirler. Şiirlerini okurken söz konusu beş harften (b, p, m, f, v,) birini söyleyen âşığın dudaklarına iğne batınca yarışmada başarısız kabul edilir.

İstanbul’da yaşayan âşıkler arasında “leb değmez” şiir söyleme geleneği oldukça zayıftır. Büyük bir ustalık ve beceri gerektiren bu gelenek örneğine âşık programlarında rastlanılmamakla birlikte, Âşık Orhan Üstündağ, Âşık Mürsel Sinan, Âşık Mustafa Kurbanoglu gibi yaşça büyük âşıklerin özel programlarda veya dost meclislerinde az da olsa söz konusu gelenek örneğini icra ettikleri bilinmektedir. Âşık Orhan Üstündağ’ın “leb değmez” şiir söyleme geleneği ilgili vermiş olduğu şiir örneği şu şekildedir:

Ne okulu olur ne de hocası
Âşıklık her şeyden zordur arkadaş
O yolda yoruldu gitti nicesi
Anlayana gizli sırdır arkadaş

Karga kayışa gözünü oyar
Ataların sözü dünyaya değer
Ağacı kurt insanı da dert yiyer
Gülü de ağlatan hardır arkadaş

Yaradan ol Allah her şeye kadir
Geceyi gündüzden ayıran odur
Dünyada kalacak sade tek nedir
Aşk odur çok ağla kardır arkadaş

Yarası olanlar yarasın kaşır
Doktor olan elde sargıyı taşır
Arı olur çiçek çiçek dolaşır

2.5. Mahlas (Tapşırma) Söyleme Geleneği

Mahlas, edebiyatta ve bilhassa âşık edebiyatında şairlerin eserlerinde kendi isimleri yerine kullandıkları takma addır. Âşıkların kullanmış oldukları mahlaslar, bir süre sonra âşıkların ilk adlarının unutulup mahlaslarıyla anılır olmalarını sağlamıştır. “*Âşıklık geleneğinde mahlas kullanma geleneğe bağlı bir kuraldır. Mahlas kelimesi yerine “tapşırma” da kullanılmaktadır. “Kendini tanıtma, bildirme” anlamına gelen tapşırma şiirin son dördlüğünde yer alır*” (Kaya, 1994:83). Âşıkların kullanmış oldukları mahlaslar, şiirlerin kime ait olduğu kaygısını ortadan kaldırarak şiirlerin kalıcılığını arttırmıştır. “*Şiirin kime ait olduğunun bilinmesi ve şiirlerin karışması kaygısından doğduğu sanılan tapşırma ya da mahlas, âşıkların şiirlerinin günümüze gelmesini sağlamıştır*” (Günay, 1993:64). Âşık edebiyatında mahlas kullanma geleneği çok eskiye dayanmakla birlikte, günümüzde usta-çırak ilişkisinin yaşandığı bölgelerde eski gelenekte olduğu gibi devam etmektedir.

İstanbul’da yaşayan âşıklar arasında mahlas kullanma geleneği, farklılıklar göstermektedir. Âşıkların büyük bir kısmı usta-çırak geleneğine bağlı olarak yetiştirildiklerinden kendilerine mahlasları ustaları tarafından verilmiştir. Âşık Mustafa Kurbanoglu, Âşık Mürsel Sinan, Âşık Tahsin Namazoglu, Âşık Erol Coşkunoğlu gibi âşıklara mahlasları ustaları tarafından verilirken; Ozan Mustafa Aladağ, Âşık Zikri Topaloğlu ve Âşık Şenol Muratoğlu gibi âşıklar ise mahlaslarını kendileri seçmişlerdir. Mahlasını kendisi seçen ve asıl adı Şenay Yıldız olan Âşık Şenol Muratoğlu mahlası hakkında, “*Babamın yörenin tanınmış ve köklü âşıklardan olmasından ötürü, mahlas seçimimde bu durumu gözardı edemezdim. Babamın “Murat” ismini, mahlas olarak seçerek mahlasım böylece Âşık Şenol Muratoğlu oldu.*”¹⁴ diyerek babasına duyduğu hayranlığının mahlas seçimi üzerindeki etkisine değinmiştir.

2.6. Atışma Geleneği

Âşıklık geleneğinde âşıklar arasında bir bakıma yarışma havasında geçen atışma, çok eski bir geleneğe sahiptir. Belli bir sistem dahilinde gerçekleştirilen atışmalar, daha çok

¹³ 2 Aralık 2023 tarihinde Âşık Orhan Üstündağ ile yapılan görüşmede (mülakat), âşığın iki dudağı arasına kürdan koyarak “leb değmez” şiir söyleme geleneği ile ilgili vermiş olduğu örnek.

¹⁴ Söz konusu bilgiler, 13 Ağustos 2023 tarihinde Âşık Murat Şenoğlu ile yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

iki âşık ile yapılmakla birlikte üç veya daha fazla âşıkla da yapılabilir. *“Türkiye’de âşıklık geleneğinde belli yörelerde “karşılama”, “deyişme”, “atışma” veya “karşıberi” gibi adlar altında toplanan sistemli deyişmeler; en az iki âşığın dinleyici huzurunda veya herhangi bir yerde karşı karşıya gelerek, birbirlerini sazda ve sözde belli prensipler içinde denemeleri esasına dayanmaktadır”* (Günay, 1993: 47). Âşık geleneğinde farklı bölgelerde değişik adlarla da anılan karşılaşmalar (atışma), âşıklar için çok fazla bir öneme sahiptir. *“Âşıklık geleneğinde atışmalar çok önemli bir yere sahiptir. Âşıklıkta ilk iş ruh dünyasındaki değişikliği saza döküp topluluğa saz ile sunmaktır. İkinci iş ise âşığın tanınmış bir âşıkla karşılaşması, onu yenmesi “bağlaması” gereklidir”* (Bali, 1975:7432). Âşıklar ustalığını, atışma ve irticalen söylediği şiirler ile sergilerler.

İstanbul’da yaşayan kimi âşıklar atışmayı âşıklığın hünelerlerinden biri olarak görerek atışma yapma konusunda kendilerini geliştirirken; kimi âşıklar ise atışmayı ayrıca beceri isteyen bir yetenek olarak görerek atışma yapmaktan kaçınmışlardır. Söz gelimi âşıklardan Ozan İlhan Taştan, Ozan Kimsesiz, Ozan Mizanî, Âşık Kul Ali, Âşık Savranî atışma yapamazken; geri kalan âşıklar ise atışma yapmaktadırlar.

İstanbul’da yaşayan âşıklar arasında daha çok görülen atışma örnekleri usta-çırak atışması, hiciv konulu atışma ve övgü konulu atışma şeklindedir.

2.6.1. Usta-Çırak Atışması

Bir âşığın yetişmesinde usta âşığın rolü oldukça önemlidir. Âşıklık geleneğinde usta âşıklar, sazı ve sözüyle ürettiklerinin yanında geleneğin devamı noktasında bilgi ve tecrübelerini çırak âşığa aktaran kişidir. Usta âşığın çırak edinme nedenlerinden biri de bu geleneği gelecek nesillere aktarma isteğidir. Genellikle âşıklığa yeni başlayan çırak, belirli bir süre boyunca usta kabul edilen âşığın yanında kalarak “atışma” başta olmak üzere âşıklık geleneği ile ilgili birçok bilgiyi kendisinden öğrenir. Bir müddet sonra ise çırak âşık kendisini ispat etmek zorunda hisseder. *“Âşık, bu ilişki içinde usta malı icra etmenin yanı sıra kendi sanatsal kimliğini göstermenin de çabasına girer”* (Erdal, 2024:89).

İstanbul’da yaşayan âşıklardan Mustafa Kurbanoglu, usta-çırak ilişkisi içerisinde Âşık İsa İstekeoglu’nun yetişme sürecine önemli katkılar sunmuştur. Özellikle de usta âşık olarak atışma konusundaki bilgi ve tecrübelerini kullanarak kendisini atışma konusunda

geliştirmiştir. Âşık Mustafa Kurbanoglu ile Âşık İsa İstekeolu'nun yapmış oldukları usta-çırak atışma örneğı şu şekildedir:

Âşık İsa İstekeolu

Bundan sonra tarihlere
Yazacağım âşık seni
Bu sözlerimi iyi dinle
Üzeceğim âşık seni

Âşık Mustafa Kurbanoglu

Sen gizemli bir şehirsin
Gezeceğim âşık seni
Gizli muamma gibisin
Çözeceğim âşık seni

Âşık İsa İstekeolu

Dost bağına gül demezen
Onu dosta göndermezen
Sözünden de vazgeçmezen
Bozacağım âşık seni

Âşık Mustafa Kurbanoglu

Hazin ile seher yeli
Mecnun oldum gezdim deli
Kurbanlık koç misali
Yüzeceğim âşık seni

Âşık İsa İstekeolu

İsa bir cana benzersin
Dağda dumana benzersin
Derya ummana benzersin
Gezeceğim âşık seni

Âşık Mustafa Kurbanoglu

Kurbanoglu figanına
Baktım huriyet şanına
Gönlümün güzel mekanına

Dizeceğim âşık seni¹⁵

2.6.2. Hiciv Konulu Atışma

Günümüzde “yergi” anlamında kullanılan hiciv, Türkçe Sözlük’te; “*Arapça isim hecv, yergi; alay yoluyla yermek*” (Türkçe, 2009:888), ve Osmanlıca Sözlük’te ise, “*Biriyle şiir yoluyla alay etme, şiir yoluyla birini gülünç hâle koyma, yerme*” (Devellioğlu, 1986: 439), olarak tanımlanmaktadır. Bu açıdan hiciv; bir kişi, olay veya durumun iğneleyici ifadelerle eleştirildiği bir türdür. Âşıklık geleneğinde “atışma” adıyla düzenlenen geleneksel yarışmalarda âşıklar, söz ve dünyada yanı sıra yergi ve hiciv yeteneklerini de kullanarak birbirlerini eleştirir veya taklit ederler. Bu atışmalarda ise daha çok mizah, zekâ ve sözlü yetenek ön plandadır.

İstanbul’da yaşayan âşıklar arasında yergi ve hiciv konulu atışmalar, oldukça yaygındır. Bu karşılaşmalarda âşıklar hedefledikleri kişi veya konuyu alaya alırlar, eleştirir veya taklit ederler. Âşıkların yergi ve hiciv konulu sohbetlerinde toplumsal, siyasi ve güncel olaylarla birlikte insan ilişkileri ve kendi aralarındaki rekabet durumlarına değinilmiştir.

İstanbul âşık fasıllarında, âşıkların atışma bölümünde yergi-hiciv konusunda yapmış oldukları atışma örneği şu şekildedir:

Âşık Metin Bulutlu

Sen ne cesaretle çıktın karşıma
Ben senin defterini dürmemiş miydim
İstanbul’dan ürküttüm İspir’e kadar
Ben seni yollarda yormamış mıydım

Ozan Bakî Çetin

Benimle beraber güzel diyara
Ben seni oradan sürmemiş miydim
Tutup da o ince boynundan
Seni de ikiye yarmamış mıydım

Âşık Metin Bulutlu

Âşıkların hali kaçmış dediler
Erzurum’un malı kaçmış dediler
Bakırköy’den deli kaçmış dediler

¹⁵ 29.10.2023 tarihli “Cumhuriyet’in 100. Yılı Kutlaması Âşık Programı”ndaki âşık fasıllarında Âşık Mustafa Kurbanoglu ile çırağı Âşık İsa İstekoglu’nun aralarında yapmış oldukları atışma örneği.

Seni oraya sürmemiş miydim

Ozan Bakî Çetin

Bir gün aldım önüme bu şekil çizdim

Birazcık sinirden biraz da kızdım

Seni bir alıp bir yere yazdım

Oradan defterini dürmemiş miydim

Âşık Metin Bulutlu

Âşık Metin gelmez kardaş nazara

Hazara da deli gönül hazara

Geçen sene kurbanlıkta pazarda

Değere değmeze vermemiş miydim

Ozan Bakî Çetin

Ozan Baki der ki gelsin bu yana

Namert odur sözlerinden cayana

Her yerde karşılaştık böyle meydana

Oralardan seni sürmemiş miydim¹⁶

2.6.3. Övgü Konulu Atışma

Âşıklar tarafından yapılan bir diğer atışma türü de övgü konulu atışmalardır. Bu tür atışmalar daha çok rakip âşığın övülmesi veya âşıkların kendi yeteneklerini methederek ön plana çıkarması şeklinde yapılır. Âşıklar da bu durumdan memnuniyet duyarlar. *“Gördüğü veya göreceği iltifat değerinde hem kendisine hem de şiirine kıymet biçer”* (Öztürk, 2021:191). Atışmalarda dilin incelikleri ve şiirsel yetenekler ön plandadır. Ayrıca bu tür atışmalar, halk kültürünün önemli bir ifadesi ve âşıklar arasında dostluğun ve sanatsal becerinin de bir göstergesi olarak kabul edilir.

İstanbul’da yaşayan âşıkların atışmalarında, hiciv konusunun ardından en fazla işlediği konulardan bir diğeri ise övgü konusu olmuştur. Övgü konusu ile ilgili yapılan atışmalarda farklı konu ve durumlar işlenmiştir. Bununla birlikte atışmaların övgü bölümünde daha çok milli ve manevi değerlerle birlikte âşıkların kendi sanatı veya rakip âşığın sanatı övülmüştür.

¹⁶ 02.03.2023 tarihli “Vefatının 19. Yılında Murat Çobanoğlu’nu Anma ve 21. Âşıklar Şöleni Programı”nda Âşık Metin Bulutlu ile Ozan Bakî Çetin’in atışma bölümünde yapmış oldukları yergi-hiciv konulu atışma örneği.

İstanbul âşık fasıllarında, âşıkların atışma bölümünde Kur'an, din, vatan, bayrak değerlerini yücelterek övgü konusu ile ilgili yapmış oldukları atışma örneği şu şekildedir:

Âşık Selahattin Dünder

Dünyalara yayılmıştır şanımız
Kılıçtadır hem yüreğim kanımız
Vatan için kurban olsun canımız
Kurbanda hikmet var al'da hikmet var

Âşık Temel Turabi

Garibin gönlünü üzdürmüş vurmuş
Nice kaleleri bozdurmuş vurmuş
Mecnunla Leyla'nı gezdirmiş vurmuş
Kervanda hikmet var çölde hikmet var

Âşık Kul Nuri

İçimizde iyi olmak yaradır
Tarih boyu silinmeyen yaradır
Altı bin altı yüz altmış altıdır
Kur'an'da hikmet var dal'da hikmet var

Âşık Selahattin Dünder

Dünder derken bulur şanlı bayrağım
Vatandır benim gönülde durağım
Her şeye bedeldir güzel toprağım
Bağbanda hikmet var gülde hikmet var

Âşık Temel Turabi

Sanma ki Turabi fikir yoğurmuyor
Herkes bakıyor da neden görmüyor
Arının sırrına akıl ermiyor
Kovanda hikmet var balda hikmet var

Âşık Kul Nuri

Âşık Kul Nuri'yim gördüm davayı
Hayatım boyunca aldım havayı
İnsanın emrine vermiş dünyayı

2.7. Saz (Bağlama) Çalma

Âşıklık geleneğinde saz (bağlama) çalma geleneği çok eskiye dayanmakla birlikte, saz her zaman için âşığın ayrılmaz bir parçası olarak görülmüştür. *“Bir âşık, saz eşliğinde şiir söyleyen bir saz şairidir. Bu tanım, âşıklık geleneğinde saz ve sözün ayrılamayacağını vurgular”* (Artun, 2011:65). Âşık ve saz o kadar bütünleşmiştir ki, bu sanatçılara “saz şairi”, “sazlı ozan”, “çöğür şairi” gibi adlar da verilmektedir (Sakaoğlu, 1992:219). Ayrıca saz, âşığın simgesi ve kimliğidir. *“Dış görünüş bakımında kimlik göstergesi”* (Özarslan, 2001:171). Ayrıca gelenekte yetişen her âşığın saz çalması gerektiği düşüncesi hâkimdir. *“Esasen saz şairleri tabirinden de çok iyi anlaşılacağı gibi, meslekten yetişmiş asıl âşıklar arasında, sazı olmayan, saz çalmayan bir şair tasavvur olunamaz”* (Köprülü, 1962:19).

İstanbul’da yaşayan âşıklar arasında saz (bağlama) çalma oldukça yaygındır. Âşıklardan Ozan Mizanî, Âşık Kul Ali hariç diğer âşıklar saz çalmayı âşıklık geleneğinin önemli bir parçası olarak görerek öğrenmişlerdir. Bununla birlikte âşıkların saz çalmayı öğrenme hikâyeleri farklıdır. Âşık Bayram Denizoglu, Âşık Erol Şahiner ve Âşık Bülent Aydınoglu gibi âşıklar saz çalmayı küçük yaşlardan itibaren çırak olarak yanlarında kaldıkları usta âşıkları gözlemleyerek ve taklit ederek kendilerinden öğrenirken; Âşık Harun Koca, Âşık Kevserî ve Ozan Bakî Çetin gibi âşıklar ise saz çalmayı daha çok kendi yetenekleri sayesinde öğrenmişlerdir. Ayrıca Âşık Şenol Muratoğlu ve Ozan İlhan Taştan gibi âşıklar saz evleri, dernekler ile kurslarda öğretici ve uzman sıfatıyla bulunarak saz çalma konularındaki kendi bilgi ve tecrübelerini yeni nesillere aktarmışlardır.

2.8. Hikâye Anlatma Geleneği

Âşıklık geleneği içerisinde hikâye anlatma oldukça önemlidir. Âşık, sadece bir şair değil aynı zamanda bir müzisyen ve bir oyuncudur. Şiirlerini ve hikâyelerini halkın kitlesi önünde icra eder. Âşık, hikâye anlatımında hareket kabiliyetini en iyi şekilde kullanır. Hikâyeyi anlatırken, hikâye kahramanlarının karakterlerini canlandırır. Kendisini onların yerine koyarak onların düşünce tarzını ve davranışlarını taklit eder. Hikâye anlatımı sadece kapsamlı bir sanatsal faaliyet değil, aynı zamanda toplumsal bir

¹⁷ 23.12.2023 tarihli “Âşıklar Atışması (Âşıklar Buluşuyor) Programı”nın atışma bölümünde âşıkların övgü konusunda yapmış oldukları atışma örneği.

olay ve gösteridir. “Âşık, sazı elinde tutarak dinleyicilerin karşısında geleneksel bir hikâyeyi canlandırır” (Başgöz, 2012:102).

İstanbul’da yaşayan âşıklar arasında hikâye anlatımı oldukça güçlüdür. Usta-çırak ilişkisi içerisinde yetişen âşıklar gerekse ustalarından gerekse de kendi tasnif etmiş oldukları birçok hikâyeye sahip olmalarından ötürü zengin bir repertuara sahiptirler. Özellikle de Âşık Bayram Denizoğlu, Âşık Maksut Feryadî, Âşık Ahmet Poyrazoğlu gibi âşıklar hikâye anlatma konusunda öne çıkan âşıklardan olmuştur. Ayrıca âşıklar hikâye anlatarak konukların dikkatini kendilerine çekmeyi başarmış ve böylece kendi hafızalarını da tazelemişlerdir

2.9. Muamma Geleneği

Âşıklık geleneğinde âşıkların icrasında zorlandıkları geleneklerden biri de muamma geleneğidir. “*Muamma; bir isme delalet eden söz, mısra veya beyit demektir*” (Elçin, 1986:619). Ayrıca muamma, âşıkların birden fazla alandaki yeteneklerini ölçmektedir. “*Muamma, âşık toplantılarında, âşıkların sezgi güçlerini, kültürel birikimlerini ve sanatsal yeterliliklerini göstermek ve ölçmek için hazırlanmış ve yazılmış bir bilmecedir*” (Çobanoğlu, 2013:138). Muamma geleneğinin çok başarılı bir âşıklık hünere gerektirdiğinden ötürü âşıklar tarafından geleneğe pek fazla rağbet edilmemiştir.

Muamma geleneği, Doğu Anadolu (Kars, Erzurum) Bölgesi âşıklık geleneğinde görülmekle birlikte İstanbul’da yaşayan âşıklar arasında yaygın değildir. Bu bağlamda İstanbul’da yaşayan âşıklardan Âşık Maksut Feryadî, Âşık Mustafa Kurbanoglu Âşık Veli Cenânî ve Âşık Erzade Kapan katılmış oldukları âşık programlarında muammayı çözmüş âşıklardandır. Âşık Mustafa Kurbanoglu, yıllar sonra bir programda ustası Âşık İlhamî Demir tarafından sorulmuş olan “leb-değmez mumma” örneğini yine leb-değmez şeklinde cevaplamıştır. Âşık İlhami Demir’in sormuş olduğu muamma örneği şu şekildedir:

- 1) Eğer âşık isen iyice dinle
Dehakk’ın ağzında **dişi ne idi**
Anasının karnındayken seslendi
İsa arşa çıktı **yaşı ne idi**

- 2) Yerde idi arşa çıktı ayrıldı

Seccadesi hangi kata serildi
Azrail canını aldı dirildi
İdris'in cennette **işi ne idi**

3) Âşık İlhamî'yi aşk eyledi yay
Sen de ister isen kara cahil say
Hangi tarih hangi sene hangi ay
Şeddat cennetinin **taşı ne idi**

Âşık Mustafa Kurbanoğlu'nun muammaya vermiş olduğu cevabı ise şu şekildedir:

1) Çırak ustasının sözüne kandı
Dehakk'ın ağzında **yılandır dişi**
Ana karnındayken Allah'ı andı
Tarihte İsa'nın **otuz üç yaşı**

2) Arşa çıktı şu cihandan ayrıldı
Seccadesi dört kat göğe serildi
Niran korkusundan öldü dirildi
İdris'in cennette **nihandır işi**

3) Ayazî suâl'i eylesin ayan
Sen de gir cinana ey âşık İlhamî
Şeddat Hûd halkına kurdurdu cinan
Kurulan cennetin **altındır taşı**

İKİNCİ BÖLÜM

2. İSTANBUL'DA YAŞAYAN ÂŞIKLAR HAKKINDA BİLGİLER

İstanbul geçmişte olduğu gibi günümüzde de âşıklık geleneğinin çok sayıda temsilcisine ev sahipliği yapmaktadır. İstanbul'a göç etmiş olan gelenek temsilcileri farklı mekân ve ortamlarda sanatlarını icra ederek geleneği sürdürmektedirler. Âşıklar gelenek bağlamında muhtevasında ve icrasında birtakım değişimler yaşamakla birlikte geniş bir alanda sanatlarını icra etmeyi başarmışlardır. Çalışmamızın bu bölümünde görüşme (mülakat) yöntemi ile kendileri ile görüşülmüş olan geleneğin temsilcileri (âşık, ozan, zakir) hakkında bilgiler ile tasniflerine yer verilmiştir.

2.1. Âşık Kul Tahir

Asıl adı Tahir Aslandaş olan âşık, 5 Mayıs 1971 tarihinde Sivas'ın Hafik ilçesinin Beykonak köyünde dünyaya gelmiştir. Âşık, ilk ve ortaokulu köyünde liseyi ise Sivas'ta okumuştur. Köylerinde cemlerin yoğun olduğu kış gecelerinde dedelerin okudukları deyiş ve duvazımları dinleyerek cem ayini ile tanışmıştır.

1994 yılında İstanbul'a taşınmak zorunda kalan âşık, dede ve zakirlik görevlerini burada da devam ettirmiştir. Önceleri hak âşığı dört ulu ozan Fuzulî, Hatayî, Yeminî ve Viranî'den usta malı eserler söyleyen âşık; tecrübe ve bilgi birikimlerinin ardından kendi deyiş, duvaz ve nefeslerini söylemeye başlamıştır. Cemlere katılan Âşık Kul Salih, Âşık İrşâd, Âşık Emiroğlu olmak üzere birçok âşığa da mahlas vermiştir. Programlar vesilesiyle Âşık Mahzunî Şerif, Âşık Ali Kızıltuğ, Âşık Mahmut Erdal ve Ozan Ekberî gibi büyük âşıklarla tanışmış ve eserlerinde büyük ozanlara yer vermiştir. Farklı konu ve türde yazmış olduğu şiirleriyle Doğan Kaya'nın "Sivaslı Halk Ozanları" ve Naçari Baba'nın "Anadolu'yu Gezen Ozanlar" şiir antolojisi eserinde kendisine yer bulmuştur. Kul Tahir mahlasını kullanarak Alevilik, Hz. Ali, Kerbela olayı, ehli beyt, on iki imam, cem, hak âşık vb. konular başta olmak üzere her konuda şiirler yazmıştır. Kaleme aldığı nefes, deyiş, duvazımam türlerinde Alevilik kültürü ve öğretisini işlemiştir. Cemlerde yapılan muhabbet-sohbet türündeki eserlerinin yanında tevhit, mersiye, ayetname, miraçname edebi türlerinin de başarılı örneklerini vermiştir.

Eğri Köprü, Nefes, Cem, Kızılbaş Dergileri ile Yurtta Birlik, Gönüllerin Sesi Gazetelerinde bir süre yazılar yazmış olan âşık; Cem Tv, Ekin Tv, Rumeli Tv, Yıldız Tv, başta olmak üzere birçok sosyal medya kanalında Alevilik ve sofi âşıklık geleneği ile ilgili programlara sunucu ve konuk olarak katılmıştır. Halen İstanbul Pendik'te bulunan Ali Baba Sultan Ocağı ve Kültür Derneği Başkanı olarak görev yapan âşık, başkanlık görevinin dışında dede ve zakirlik görevlerini de ifa etmektedir. Pendik'te yaşayan âşık, evli ve beş çocuk babasıdır.¹⁸

2.2. Âşık Alim Beştaş

Âşık Alim Beştaş, 2 Şubat 1969 tarihinde Ardahan'ın Çıldır ilçesi Gölbelen köyünde dünyaya gelmiştir. İlkokulu köyünde ortaokul ve liseyi ise Ardahan'da okumuştur. Âşıklık geleneğine henüz ilkokula giderken ilgi duymaya başlayan âşık, küçük yaşlardan itibaren kendini âşıkların meclislerinde bulmuştur. Kars'a bağlı Doğruyol (eski adı Calalı) köyünden Âşık Sabri Şimşekoğlu'nun söylemiş olduğu ezgilerden etkilenecek acaba ben de bu söz ve ezgileri söylebilir miyim, diyerek âşıklık geleneğine başlamıştır.

Âşık Yener Yılmazoğlu, Âşık Sabri Şimşekoğlu, Âşık Maksud Feryadî, Âşık Halit Beyaz, Âşık Dursun Durdağı gibi usta âşıkların sanatından etkilenen âşık kendisini daha çok Âşık Şenlik koluna yakın görmüştür. Saz çalmayı kendi kendine öğrenen âşık, birçok kişiye de saz çalmayı öğretmiştir. Âşıklık geleneğini asıl geçim kaynağı olarak görmeyen âşık, geleneği daha çok kültürün bir devamı olarak icra etmiştir. Şiirlerinde mahlas kullanmayan âşık; hemen her konuda yazmış olduğu şiirlerini dörtlükler halinde ve hece ile yazmıştır. Koşma, güzelleme, türkü vb. edebi türlerinde yazmış olduğu şiirlerinde mahalli söyleyişlere de yer vermiş olan âşık, programlarında usta malı eserlerin yanında doğaçlama şiirler de seslendirmiştir. Türkülerin anlaşılması için hikâye anlatma geleneğinin muhakkak olması gerektiğine inanmış ve programlarında daha çok Âşık Şenlik'in Lâtif Şah ile Mihriban Sultan Hikâyesi ile Sevdâkâr Şah ile Gülenaz Hikâyesi'ni anlatmıştır.

1986 yılında İstanbul'a göç eden âşık, âşıklık geleneğini farklı mekân ve ortamlarda sürdürmüştür. Daha çok geleneğin icra edildiği âşık anma geceleri, köy dernekleri,

¹⁸ Söz konusu bilgiler, 27 Ağustos 2023 tarihinde Âşık Kul Tahir ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

vakıf, belediyelerin kültür programları ile âşık meclislerinde sanatını icra etmiştir. İstanbul’da yaşayan âşık, evli ve iki çocuk babasıdır.¹⁹

2.3. Âşık Mürsel Sinan

Asıl adı Mürsel Sinan Uğursu olan âşık, 5 Mart 1956 tarihinde Kars’ın Dikme köyünde dünyaya gelmiştir. İlkokul ve ortaokulu köyünde okuyan âşık, eğitim hayatına ara vererek sevdiği âşıklık geleneğine ilgi duymaya başlamıştır. Âşıklık geleneğindeki rüya olayını yaşamış olan âşık, söz konusu rüyanın da etkisinde kalarak âşıklığa başlamıştır. Bununla birlikte ailesinin ve çevresinin âşıklık geleneğine olan yakın ilgisi de âşığın geleneğe başlamasındaki diğer önemli etkenlerden olmuştur.

Küçük yaştan itibaren saz çalmaya merak olan âşığın ilk saz ustası abisi olmuştur. Babasının kendisine hediye ettiği sazla okul çağından itibaren meclislerde bulunarak sazı ve sözüyle meclisteki âşıkların ilgisini çekmeyi başarmıştır. Kars’taki âşık kahvelerinde usta âşıklarla birlikte çalıp söylemeye başlayan âşık, Âşık Murat Çobanoğlu tarafından beğenilmiş ve yanında bir süre çırak âşık olarak bulunmuştur. Âşık Murat Çobanoğlu ile Gülistan Çobanoğlu’ndan âşıklık üzerine dersler alan âşık, ustası ile birlikte düğün, meclis ve yarışmalara giderek buralarda tecrübe kazanarak yeteneklerini sergileme fırsatı bulmuştur. Çobanoğlu tarafından kendisine verilen “Yamanî” mahlasını bir süre kullansa da sonraları ismi olan “Sinan” mahlasını kullanmayı tercih etmiştir. İlahi aşk, beşerî aşk, vatan, millet, doğa sevgisi, birlik beraberlik, gurbet, vb. hemen her konuda yazmış olduğu şiirlerini hece ölçüsüyle yazmıştır. Kendisi de Terekeme olan âşığın şiirlerinde Terekeme ile Kars ağzının özellikleri görülür. Çıkarmış olduğu albüm çalışmaları yanında, “Âşık Şenlik Divanı” ve “Âşıkların Dili” programlarının yapımcılığını ve sunuculuğunu da yapan âşığın bir de yayınlanmış “İnsan Okudum” adlı kitabı bulunmaktadır. Âşık Şenlik Kolu’na bağlı olan âşık, gelenek içerisinde Ozan Metin Bulutlu başta olmak üzere birçok çırak âşık yetiştirmiştir.

1973 yılında Konya Âşıklar Bayramına katılan âşık, ilk başarısını burada “atışma” dalında Gevherî Ödülünü alarak elde etmiştir. Kültür Bakanlığı’nın 1974 yılında düzenlediği Antalya Film Festivali kapsamında düzenlenen Âşıklar Şöleni’nde kendisine Tahir Kutsi Makal tarafından “Ustalık Beratı” olarak özel işlemeli bir saz

¹⁹ Söz konusu bilgiler, 20 Temmuz 2022 tarihinde Âşık Alim Beştaş ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

armağan edilmiştir. UNESCO tarafından kültür mirası taşıyıcısı seçilen âşık, yurt içi ve yurt dışında katılmış olduğu birçok sanatsal etkinlikte çeşitli ödüller kazanmıştır. Kültür Bakanlığı tarafından kendisine “Halk Ozanı” kimliği verilen âşık, İstanbul’da yaşamakta olup evli ve üç çocuk babasıdır.²⁰

2.4. Âşık Vaktidolu

Asıl adı Adil Ali Atalay olan âşık, 1934 yılında Erzincan’ın Kemaliye ilçesinin Gözaydın köyünde doğmuştur. Maddi imkansızlıklardan ötürü ilkokulu bitiren âşık, çok istemesine rağmen eğitim hayatına devam edememiştir. Küçük yaşlardan itibaren Alevi Bektaşî âşıkların ve dedelerin ortamlarında bulunarak onlardan ilim, adap ve âşıklık geleneğini öğrenmiştir.

Vaktidolu mahlası ile şiirler yazan âşık, şiirlerinin içeriğini Alevi Bektaşî kültürü ile tasavvuf felsefesiyle oluşturmuştur. Hece ile yazmış olduğu şiirlerinde Alevi Bektaşî kültürünün yanında, sevgi, aşk, ahlak, doğruluk, mertlik, vatan, millet, güzellik, barış, kardeşlik, toplumsal ve insani değerler gibi konuları da işlemiştir. Hacı Bektaş Veli, Yunus Emre, Abdal Musa, Kaygusuz Abdal, Şah İsmail Hatayî ile ilgili yazmış olduğu şiirlerine antolojide yer vermiştir. Ayrıca dergâhta yapılan muhabbetlere nefesleriyle, deyişleriyle, cura ve bağlamasıyla katkı sunan elli sekiz âşık, ozan ve şairin şiirlerinin yer aldığı “Karaağaç Şiir Antolojisi” kitabını çıkarmıştır. Hazreti Betül Fatıma Anamız, Âşık Deman’i Baba, Kur’an-ı Kerim Manzum Meali ve Tefsir Özeti, Kerbela ve Matem, Altını Tunç Ederler Tunçu da Altın-Kur’an’daki Dualar, Veda Hutbesi ve Emirname, Alevilik’te Ehl-i Beyt Sevgisi ve Kuran-ı Kerim’de Ehl-i Beyt Sureleri, Gel Kendine Deli Gönül ve Alevilik’te Sultan Nevruz adlı kitaplar, âşığın Alevi-Bektaşî geleneği doğrultusunda yazmış olduğu önemli eserlerdendir.

1968 yılında Karaca Ahmet Sultan Derneğinin kuruculuğu ve 2001 yılında Alevi-Bektaşî Eğitim ve Kültür Vakfı Başkanlığı yapmış olan âşık, ayrıca birçok Alevi-Bektaşî derneğinin açılışına öncülük etmiştir. Alevi-Bektaşî geleneği ile ilgili çok sayıda radyo ve televizyon programında bulunarak sanatını icra etmiştir. Kurmuş olduğu Can Yayınları ile birçok âşık, Alevi dedesi ve yazarın yetişmesine katkıda bulunmuştur.

²⁰ Söz konusu bilgiler, 20 Temmuz 2023 tarihinde Âşık Mürsel Sinan ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

Sütlüce Karaağaç Bektaşî Dergâhı'nda âşık/dede olarak muahbbetleri yöneten âşık, evli olup İstanbul'da yaşamaktadır.²¹

2.5. Âşık Bayram Denizoğlu

Asıl adı Bayram Gökdeniz olan âşık, 2 Mart 1958 tarihinde Ardahan'ın Çıldır ilçesinde dünyaya gelmiştir. İlkokulu köyünde okuyan âşık, imkânsızlıklardan ötürü eğitime devam edememiştir. Çocuk yaşlarında köylerine gelen âşıklardan etkilenecek geleneğe ilgi duymaya başlamıştır. Usta-çırak ilişkisi içerisinde yaklaşık yirmi yıl boyunca babasıyla birlikte düğün, köy odaları ve divanlarda düzenlenen âşık programlarına eşlik etmiştir. Saz çalmasını büyük bir hevesle babasından öğrenen âşık, zaman içerisinde saz çalmasını geliştirmiştir.

Âşıklık geleneği içerisinde kendisini çok iyi yetiştirmiş olan âşık; atışma, leb-değmez, hikâye anlatma, doğaçlama şiir söyleme, saz çalma, hava okuma vb. âşıklık geleneği konusunda oldukça başarılı örnekler vermiştir. Şiirlerini genellikle irticalen söylemekle birlikte sistemli bir süreç neticesinde oluşturduğu şiirleri de bulunan âşık; tabiat, âşk, sevgi, gurbet, eleştiri, nasihat, güzellik, kardeşlik, savaş, barış, din, vatan, bayrak, vb. hemen her konuda şiirler yazmıştır. Şiirlerinde yerel ve ulusal ağız özelliklerine birlikte yer vererek divan, koşma, türkü, semai, vb. birçok edebi türün başarılı örneklerini vermiştir. “Âşık Şemirhan ile Âşık İbrahim”, “Uzak Elli Garip Şah”, “Settar Han”, “İzzet Han”, “Selim Han”, “Saruhanlı”, “Mihrali Bey”, “Koca Kartal” hikâyeleri olmak üzere, toplam otuz tane hikâyesi bulunan âşığın hikâyelerinden bir kısmı Kültür Bakanlığı arşivinde kayda geçirilmiştir. Usta-çırak ilişkisi içerisinde Çetin Sinemoğlu, Veysel Yıldız, İrfan Eyüpoğlu, Zihni Yıldırım ve Hasan Çolak gibi çırak âşıklar yetiştirerek âşıklık geleneğinin genç nesiller tarafından devam ettirilmesini sağlamıştır.

Geleneğin önemli âşıklarından olan Murat Çobanoğlu, Şeref Taşlıova, İlhamî Demir, Rüstem Alyansoğlu gibi pekçok âşıkla birlikte yurt içi ve yurt dışı programlara katılmıştır. Konya Âşıklar Bayramı başta olmak üzere âşıklık geleneği ile ilgili çok sayıda yarışma, şölen, festival, etkinliğe katılarak çeşitli kategorilerde farklı ödül ve plaket kazanmıştır. Ayrıca birçok yerel ve ulusal televizyon ve radyo kanalları ile sosyal medya kanallarındaki âşık programlarına konuk âşık olarak katılarak sanatını icra etmiştir. İstanbul'da âşıklık geleneğinin unutulup yok olmaması adına 2013 yılında

²¹ Söz konusu bilgiler, 8 Ağustos 2023 tarihinde Âşık Vaktidolu ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

Ümraniye ilçesinde “İstanbul Âşıklar Kahvesi”ni açarak âşıkların hizmetine sunmuştur. Kültür Bakanlığı tarafından “Halk Ozanı” kimliği verilen âşık, İstanbul’da yaşamakta olup evli ve üç çocuk babasıdır.²²

2.6. Âşık Bülent Aydınoglu

Asıl adı Bülent Aydın olan âşık, 1 Mayıs 1976 tarihinde Kars’ın Arpaçay ilçesinde dünyaya gelmiştir. İlkokulu Arpaçay’da okuyan âşık, dönemin şartlarından dolayı eğitimine devam edememiştir. Henüz on bir yaşındayken Murat Çobanoğlu, Sabri Şimşekoğlu gibi yörenin önemli âşıklarından etkilenecek âşıklık geleneğine ilgi duymaya başlamıştır. Usta çırak ilişkisi içerisinde ustası Âşık Arif Tellioğlu’nun yanında uzun yıllar kalarak kendisinden âşıklık geleneğinin sanatını, erkân ve adabını öğrenmiştir. Ustası ile birlikte dinleyici ve icracı olarak köy düğünleri, kahveleri, eğlenceleri ve meclislerinde bulunmuştur. İkinci ustası olarak gördüğü Âşık Murat Ozanoğlu’ndan öğrendikleriyle de yetkin bir âşık haline gelmiştir.

Çocuk yaşlarından itibaren tenekeden yaptığı saz ile saz çalmaya ilgi duymuş olan âşık, profesyonel anlamda saz çalmayı ise ustası Arif Tellioğlu’ndan öğrenmiştir. Âşık Murat Ozanoğlu’nun vermiş olduğu “Aydınoglu” mahlasıyla âşk, gurbet, tabiat, övgü, yergi, hastalık, din, vatan, bayrak, millet, savaş, barış vb. hemen her konuda yaklaşık yedi yüze yakın şiir yazmıştır. Dörtlükler halinde ve hece ile yazmış olduğu şiirlerinde söz sanatlarını ustaca kullanmıştır. Âşıklık geleneğindeki hikâye anlatma, hava okuma, doğaçlama (irticalen) şiir söyleme, leb-değmez vb. konularda başarılı örnekler vermiştir. Anlatmış olduğu birçok halk hikâyesi ile birlikte “Hüseyin ile Ayşe Hikâyesi”ni derlemiştir. Usta çırak ilişkisi içerisinde yetişen âşık, söz konusu gelenek içerisinde Âşık Maksut Eroğlu’nu da çırak âşık olarak yetiştirmiştir.

“Kars Halk Ozanları” ve “Halk Âşıkları Derneği”ne kayıtlı olan âşık, yerel ve ulusal birçok televizyon ve radyo programına konuk âşık olarak katılarak sanatını icra etmiştir. Ayrıca âşıklık geleneği ile ilgili yurt içinde düzenlenmiş olan çok sayıda şölen, festival, etkinliğe katılarak farklı dalda çeşitli ödüller kazanmıştır. Kültür Bakanlığı tarafından “Halk Ozanı” kimliği verilen âşık, İstanbul Esenyurt’ta yaşamaktadır.²³

²² Söz konusu bilgiler, 18 Ekim 2023 tarihinde Âşık Bayram Denizoğlu ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

²³ Söz konusu bilgiler, 10 Ekim 2023 tarihinde Âşık Bülent Aydınoglu ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

2.7. Âşık Harun Koca

Âşık Harun Koca, 10 Mart 1981 tarihinde Ardahan'ın Çıldır ilçesine bağlı Âşık Şenlik köyünde dünyaya gelmiştir. İlkokulu köyünde okuyan âşık, maddi imkânsızlıklardan ötürü eğitim hayatına devam edemeyerek âşıklığa yönelmiştir. Âşığın erken yaşlardan itibaren âşıklık geleneğine başlamasında Âşık Şenlik'in köylüsü olması ve yörenin çok sayıda âşık yetiştirmiş olması etkili olmuştur.

Usta çırak ilişkisi içerisinde yetişen âşık; ustası Âşık Yavuz Timur'dan âşıklık geleneğinin sanatını, erkân ve adabını öğrenerek kendisi ile çeşitli meclis, düğün ve kahvehanelerde bulunarak âşıklık sanatını icra etmiştir. Bağlama çalmayı çocuk yaşlardan itibaren kendi çabalarıyla öğrenen âşık, ustalarının da katkılarıyla bu yeteneğini daha da geliştirmiştir. Âşıklık geleneğine oldukça hâkim olan âşık; doğaçlama şiir söyleme, hikâye anlatma, atışma yapma, âşık havaları okuma konularında başarılı örnekler vermiştir. Kendisinin tasnif etmiş olduğu bir hikâyesinin olmamasıyla birlikte Mikayil Azaplı, Âşık Kerem gibi usta âşıkların hikâyelerini başarılı bir şekilde seslendirmiştir. Aşk, tabiat, sitem, gurbet, kahramanlık, nasihat, bayrak, millet vb. hemen her konuda kaleme almış olduğu şiirlerini dörtlükler halinde ve hece ölçüsüyle yazmıştır. Kendisi de Terekeme²⁴ olan âşık, şiir örneklerinde Terekeme ağız unsurlarıyla birlikte halk kültürüne ait birçok deyim, atasözü ve mahalli söyleyiş örneklerine yer vermiştir.

Âşıklık geleneği ile ilgili yerel ve ulusal kanalda düzenlenmiş olan çok sayıda programa katılan âşık, sosyal medyayı da etkin bir şekilde kullanarak kendisine ait sayfalarda yapmış olduğu canlı yayın ve paylaşımlarla sanatını geniş kitlelere ulaştırmayı başarmıştır. Ayrıca âşıklık geleneği ile ilgili düzenlenlenmiş olan çok sayıda yarışma, festival ve etkinliğe katılarak farklı dallarda birçok ödül ve plaket kazanmıştır. İstanbul'da yaşayan âşık, evli ve üç çocuk babasıdır.²⁵

2.8. Âşık Kemal Ummanî

Asıl adı Kemal Ağgöl olan âşık, 5 Mayıs 1964 tarihinde Ardahan'ın Göle ilçesinin Kayaaltı (Poladik) köyünde sekiz çocuklu bir ailede dünyaya gelmiştir. İlkokulu

²⁴ Terekeme: "Karapapak-Terekemeler, Türkiye, Azerbeycan, Rusya Federasyonu ve İran'da varlığını sürdüren Oğuz grubuna mensup bir Türk boyudur" (Özkan 2015:231).

²⁵ Söz konusu bilgiler, 17 Temmuz 2022 tarihinde Âşık Harun Koca ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

köyünde okuyan âşık, ailesinin ekonomik durumlarından ötürü eğitimine ara vermek zorunda kalmıştır. Çocuk yaşlarından itibaren Âşık Şenlik, Âşık Summanî, Ercişli Emrah gibi büyük âşıkların şiirlerini ve hikâyelerini dinleyerek âşıklık geleneğine ilgi duymaya başlamıştır.

Yörenin tanınmış âşıklarından Âşık Öksüz Ummanî ile tanışması âşığın hayatında bir dönüm noktası olmuştur. Usta çırak ilişkisi içerisinde Âşık Öksüz Ummanî'yi usta olarak görerek kendisinden âşıklık geleneğinin sanatını, erkânını ve adabını öğrenmiştir. Ustası ile birlikte seyahatlere çıkarak köy ve kasabalardaki düğün, köy odası ve kahvehanelerde bulunarak âşık sanatını icra etmiştir. Ustasının bağlama çalamıyor olmasına karşın, bağlama çalmayı çocuk yaşlarında kendi çabalarıyla öğrenmiştir. Âşıklık geleneğine hâkim olan âşık; doğaçlama şiir söyleme, hikâye anlatma, atışma yapma, âşık havaları okuma konularında oldukça başarılı örnekler vermiştir. Ustası tarafından kendisine verilen “Ummanî” mahlasıyla tabiat, gurbet, nasihat, yergi, hastalık, aşk, vatan, bayrak, millet, peygamber, din, vb. hemen her konuda yazmış olduğu yaklaşık iki yüze yakın şiirini dörtlülükler halinde ve hece ile yazmıştır. Şiirlerinin bir kısmı türkü olarak bestelenmekle birlikte bir kısmı da “Doğulu Halk Âşıkları” eserinde yayımlanmıştır. Âşık tarzı türünde yazmış olduğu şiirlerinde birçok deyim, atasözü ve mahalli söyleyişe yer vermiştir.

1986 yılında İstanbul'a göç eden âşık, âşıklık geleneğini farklı mekân ve ortamlarda sürdürmüştür. Yurt içinde âşıklık geleneği ile ilgili birçok yarışma, şölen, festival vb. etkinliğe katılarak farklı dalda birçok ödül ve plaket almıştır. Mesaj TV, Anadolu Dernek TV, Yıldız En TV başta olmak üzere birçok televizyon ve radyo programına katılarak sanatını icra etmiş olan âşık; aynı zamanda sosyal medya kanalları üzerinden yapmış olduğu canlı yayın ve paylaşımlarla da sanatını geniş kitlelere ulaştırmayı başarmıştır. İstanbul Sancaktepe'de yaşayan âşık, evli olup üç çocuk babasıdır.²⁶

2.9. Âşık Kul Salih

Asıl adı Salih Başaran olan âşık, 01 Ocak 1966 tarihinde Samsun'un Lâdik ilçesinin Akyar köyünde dünyaya gelmiştir. Aslen Sivaslı olan âşık, ilkokulu köyünde okumuş ancak maddi imkânsızlıklardan dolayı eğitim hayatına devam edememiştir. Katılmış olduğu cem evlerindeki icracı dede ve zâkirlerden etkilenecek geleneğe ilgi duymaya

²⁶ Söz konusu bilgiler, 17 Nisan 2024 tarihinde Âşık Kemal Ummanî ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

başlamıştır. Özellikle de Ali Baba Dergâhı'ndaki yapılan cemlerdeki dede/zâkirlerin etkisinde kalan âşık, hayatının geri kalanını tasavvuf ve sofi âşıklık geleneğini öğrenmekle geçirmiştir.

Usta çırak ilişkisi içerisinde yetişen âşık, Âşık Kul Tahir'i kendisine usta olarak görmüş ve kendisine vermiş olduğu "Kul" mahlası ile şiirler yazmıştır. Daha çok Alevi kültürü ile ilgili ehl-i beyt, Hz. Ali, Hz. Hasan ile Hüseyin, Kerbela Hadisesi, on iki imam, cem, birlik, tevhit gibi konularda yazmıştır. İnanç ve değerleri doğrultusunda kaleme almış olduğu şiirlerini dörtlükler halinde ve hece ile yazmıştır. Alevi ulu ozan ve dini şahsiyetlerle ilgili yazmış olduğu şiirlerini söz konusu şahsiyetlerin tanıtılmasında önemli bir araç olarak görmüştür. Alevi kültürünün bugünlere taşınmasında önemli bir yere sahip olan duvazimam, deyiş, ağıt ve mersiye türlerinin başarılı örneklerini vermiştir. Âşıklık geleneği ile ilgili katılmış olduğu birçok etkinliğinin yanında Nevruz kutlaması, Kerbela etkinliklerinde de bulunarak sanatını âşık-zakir olarak icra etmiştir.

1987 yılında İstanbul'a göç eden âşık, farklı işlerde çalışarak geçimini sağlarken aynı zamanda çok sevdiği âşıklık sanatını da icra etmeyi sürdürmüştür. İstanbul'un farklı semtlerindeki Alevi-Bektaşî dergâhı ve cemlerindeki âşık programlarına katılarak sanatını icra eden âşık, zâkirlik görevinin yanında farklı görevlerde de bulunmuştur. Esenyurt'ta yaşayan âşık, evli ve iki çocuk babasıdır.²⁷

2.10. Âşık Maksut Feryadî

Asıl adı Maksut Koca olan âşık, 4 Mayıs 1961 tarihinde Kars'ın Arpaçay ilçesinin Taşdere (Sosgert) köyünde dünyaya gelmiştir. Maddi imkânsızlıklardan ötürü sadece ilkokulu okuyabilen âşık, doğup büyüdüğü çevrenin âşıklık geleneğinin çok güçlü yaşandığı bir bölge olması ve özellikle de babasının âşıklık geleneğine olan ilgisinden ötürü âşıklık geleneğine erken yaşlarda başlamıştır.

İlk usta olarak gördüğü babası Bekir Koca'dan âşıklık geleneğinin sanatını, erkân ve adabını öğrenmiştir. Ardından İstanbul'da amcası ve manevi üstadı Âşık Mehmet Hicranî'den âşık havaları olmak üzere birçok âşıklık geleneği öğretisini kazanarak âşıklık sanatını pekiştirmiştir. Kendi kendine saz çalmayı öğrenen âşık, ustası Hicranî ile birlikte birçok düğün, meclis, kahvehane, yarışma, etkinlikte bulunarak âşık sanatını

²⁷ Söz konusu bilgiler, 5 Temmuz 2023 tarihinde Âşık Kul Salih ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

icra etmiştir. Ustası tarafından kendisine verilen “Feryadî” mahlası ile ilahi ve beşerî aşk, hasret, gurbet, eleştiri, nasihat, tabiat, toplum, insan, ölüm, vatan, millet, bayrak, Cumhuriyet, Atatürk vb. hemen her konuda şiirler yazmıştır. “Sular Yandı”, “Yaz Baharım Döndü Kışa” adlı şiir kitaplarının yanında türkü, koşma, semâî ve varsağı olmak üzere birçok edebi türde şiirler kaleme almıştır. Şiirlerinde yer vermiş olduğu yerel ve ulusal birçok söyleyiş özelliklerinin yanında söz sanatlarını da büyük bir ustalıkla kullanmıştır. Anlatmış olduğu çok sayıda halk hikâyesinin yanında “Akıllı Mehmet ile Gülfidan Hanım Hikâyesi”ni de tasnif etmiştir.

Kars’ta düğün ve kahvehanelerde başlayan sanatının icra ortamları, İstanbul’a geldikten sonra televizyon programları, konserler ve elektronik ortam olarak devan etmiştir. Kaset çalışmalarının yanında birçok devlet ve özel televizyon kanalındaki programlara konuk âşık olarak katılarak sanatını icra etmiştir. TRT Türkü Radyo kanalında haftalık sunmuş olduğu “Ozan Telinden” programı ile birlikte adına açmış olduğu Facebook, Instagram, YouTube hesaplarında yapmış olduğu canlı yayın ve paylaşımlarla milyonlarca âşıksevere ulaşmıştır. Avrupa ülkeleri başta olmak üzere dünyanın birçok ülkesindeki âşık programlarına katılarak âşıklığı başarıyla temsil etmiştir. 2002 yılında Harvard Üniversitesi tarafından Amerika’ya davet edilen Âşık Feryadî, katılmış olduğu program vesilesiyle âşıklık geleneğini anlatma fırsatı bulmuştur. “Vatanın Sevdası” isimli şiiriyle “En İyi Cumhuriyet Şiiri” ve 2020 yılında “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması” sözleşmesi kapsamında Kültür ve Turizm Bakanlığınca “Yaşayan İnsan Hazine Ödülü”ne layık görülmüştür. İstanbul’da Bağcılar ilçesinde 1996-1998 yılları arasında “Halk Ozanları Kültür Evi-1” ve 1998-2003 yılları arasında “Halk Ozanları Kültür Evi-2”yi açarak âşıklık geleneği faaliyetlerini bir süreliğine sürdürmüştür. Açmış olduğu bu mekânlarda oğlu Ozan Emre Koca’yı çırak âşık olarak yetiştirirken pekçok âşık ve ozanı da konuk olarak ağırlamıştır. Kültür Bakanlığı tarafından “Halk Ozanı” kimliği kendisine verilen âşık, İstanbul’da yaşamakta olup evli ve iki çocuk babasıdır.²⁸

2.11. Âşık Mustafa Kurbanoglu

Asıl adı Mustafa Ayaz olan âşık, 13 Eylül 1964 tarihinde Kars’ın Arpaçay ilçesinin Kuyucu köyünde dünyaya gelmiştir. İlkokulu köyünde okuyan âşık, maddi imkanların yetersizliğinden ötürü eğitimine devam edememiştir. Köylerine gelen âşıkların etkisinde

²⁸ Söz konusu bilgiler, 20 Temmuz 2023 tarihinde Âşık Maksut Feryadî ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde dılmıştır.

kalan âşık, çocuk yaşlarından itibaren âşıklığa ilgi duymaya başlamıştır. Özellikle de abisinin düğününe köylerine gelen Âşık İlhamî Demir, âşığın geleneğe başlamasında önemli bir etken olmuştur.

Âşık İlhamî Demir'in yanında çırak olarak kaldığı iki yıllık süre boyunca kendisinden âşıklık geleneğinin sanatını, erkân ve adabını öğrenmiştir. Ustası ile birlikte âşıklık programlarına, düğünlere, meclislere, kahvehanelere giderek âşık sanatını icra etmiştir. Ustasının vermiş olduğu “Ayazî” mahlası ile birlikte “Kurbanoğlu” ve “Mustafa” mahlaslarını da kullanmıştır. Kurbanoğlu mahlası, Âşıklar Bayramı'nda Âşık Yaşar Reyhanî tarafından kendisine verilmiştir. Mustafa mahlasını ise daha çok eserlerinde kullanmıştır. Şiirlerini genellikle irticalen söylemekle birlikte sistemli bir süreç dahilinde oluşturduğu şiirleri bulunmaktadır. Sevgi, gurbet, hasret, eleştiri, nasihat, doğa, din, vatan, bayrak, yiğitlik, savaş, barış, kardeşlik, vb. geniş bir alanda yazmış olduğu şiirlerinde yerel ve ulusal ağız özelliklerine birlikte yer vermiştir. Şiirlerinin yer aldığı “Boşu Boşuna”, “Sıla Gibi” ve “Ali Dayı” adlı üç albüm çıkarmıştır. “İmdat ile Peri Hikâyesi”, “Fuat ile Semire Hikâyesi”, “Hüseyin ile Sanem Hikâyesi” âşığın anlatmış olduğu önemli hikâyelerdendir. Ayrıca divan, koşma, semai, türkü vb. birçok edebi türün de başarılı örneklerini vermiştir. Usta çırak ilişkisi içerisinde yetişen âşık, ayrıca Birdal Aktaş'ı çırak âşık olarak yetiştirmiştir.

Yurt içinde âşıklık geleneği ile ilgili birçok yarışma, şölen, festival vb. etkinliğe katılarak farklı dallarda birçok ödül ve plaket almıştır. Kars Âşıklar Bayramında Lebdeğmez Dalında Birincilik Ödülü (2005), Sivas Âşıklar Bayramında Lebdeğmez Dalında Birincilik Ödülü (2006) ve Kars Âşıklar Bayramı Lebdeğmez Dalında Üçüncülük Ödülü (2010) almıştır. Anadolu Dernek TV, Çay Tv, Mesaj TV, Yıldız En TV gibi çok sayıda televizyon ve radyo programına katılarak sanatını icra etmiş olan âşık; aynı zamanda sosyal medya kanallarında yapmış olduğu canlı yayın ve paylaşımlarla sanatını geniş kitlelere ulaştırmayı başarmıştır. Kültür Bakanlığı tarafından “Halk Ozanı” kimliği verilen âşık, İstanbul'da yaşamakta olup evli ve iki çocuk babasıdır.²⁹

²⁹ Söz konusu bilgiler, 20 Temmuz 2023 tarihinde Âşık Mustafa Kurbanoğlu ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde dilmıştır.

2.12. Âşık Sinem Bacı

Asıl adı Filiz Yurdakul olan âşık, 1954 yılında Sivas'ın Zara ilçesinin Körpınar köyünde dünyaya gelmiştir. İlkokulu köyünde okuyan âşık, ortaokulu Ankara'da okurken lise eğitimini ise açıköğretimden tamamlamıştır. Aile fertlerinin ve çevresinin âşıklık geleneğine olan ilgisinden ötürü çocuk yaşlardan itibaren geleneğe ilgi duymaya başlamıştır. Köylerine gelip giden dedeler ve âşıklardan etkilenen âşık, bağlama çalmayı babası İsmail Yurdakul ile köylüsü Âşık Ali Keklik'ten almıştır.

1970'li yılların başında İstanbul'a taşınan âşığın hayatında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Özellikle de Âşık Davut Sularî ile tanışması âşığın hayatında bir dönüm noktası olmuştur. Daha önceleri kendisi gibi âşık olan eşi Âşık İhsanî'nin vermiş olduğu "Haremşah" ismiyle biliniyorken, daha sonraları Necati Zincirkıran tarafından verilen "Sinem Bacı" mahlası ile tanınmaya başlamıştır. Ustası olmayan âşık, eski eşi Âşık İhsanî'den bağlama çalmayı başta olmak üzere âşıklık geleneği adına çok şey öğrenmiştir. Alevi Bektaşî kültürüyle yetişen âşık, sanatını da söz konusu kültürün öğretileri doğrultusunda icra etmiştir. Dörtlükler halinde ve hece ile yazmış olduğu şiirlerinde Alevilik kültürü başta olmak üzere ehli beyt, ilahi aşk, on iki imam, peygamber ve Hz. Ali sevgisi vb. konularını işlemiştir. Din dışı konularda yazmış olduğu şiirlerinde ise daha çok sosyal içerikli konuları işlemiştir. Başarılı taşlama örnekleriyle toplumsal içerikli konuları dile getirerek toplumda bir bilinç oluşturmaya başarmıştır. Ayrıca saf Türkçe ile deyiş, nefes, tevhit, duvazımam gibi türün başarılı örneklerini kaleme almıştır.

İstanbul'da âşıklıkla ilgili çeşitli dernek ve vakıflarda aktif olarak bulunan âşık; ayrıca yurt içinde ve yurt dışında çok sayıda yarışma, festival, şölene katılarak farklı dalda çeşitli ödül ve plaketler almıştır. Televizyon ve radyo başta üzere farklı sosyal medya kanallarındaki âşık programlarına katılarak sanatını icra etmiş olan âşık, geleneğin temsilcisi olarak da günümüzde İstanbul'un farklı mekân ve ortamlarında sanatını icra etmeyi sürdürmüştür.³⁰

³⁰ Söz konusu bilgiler, 24 Eylül 2023 tarihinde Âşık Sinem Bacı ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

2.13. Âşık Şenol Muratoğlu

Asıl adı Şenay Yıldız olan âşık, 20 Eylül 1961 tarihinde Kars'ın Arpaçay ilçesinin Karahan köyünde doğmuştur. İlkokulu köyünde okuyan âşık, ortaokul ve lise eğitimini ise Kars'ta tamamlamıştır. Âşığın çocuk yaşlardan itibaren âşıklık geleneğine ilgi duymasında babası Âşık Hacı Murat Yıldız ile abisi Âşık Günay Yıldız etkili olmuştur.

Âşıklık geleneği içerisinde yetişmiş olan âşığın ilk ustası babası Âşık Hacı Murat Yıldız'dır. Babasından saz çalma başta olmak üzere âşıklık geleneğinin sanatını, erkân ve adabını öğrenmiştir. Henüz çocuk yaşlarından itibaren babası ile birlikte yörenin usta âşıklarının yanında âşık programlarına, meclislere, düğünlere, eğlencelere ve yarışmalara katılarak âşıklık geleneğinde kendisini geliştirmiştir. Ayrıca kendisi gibi âşık olan babasının etkisinde kalarak mahlasını seçmiştir. Şiirlerini genellikle irticalen söylemekle birlikte sistemli bir süreç dahilinde oluşturduğu şiirleri de bulunan âşık; sevgi, gurbet, tabiat, övgü, eleştiri, tasavvuf, vatan, bayrak, millet, barış, kardeşilik vb. hemen her konuda şiirler yazmıştır. Dörtlükler halinde ve hece ile yazmış olduğu şiirlerinde akıcı ve anlaşılır bir dil kullanmıştır. Şiirlerinde yerel ve ulusal ağız özelliklerine birlikte yer vermekle birlikte divan, koşma, türkü, semai gibi birçok edebi türün de başarılı örneklerini vermiştir. Anlatmış olduğu “Kerem ile Aslı”, “Leyla ile Mecnun” hikâyelerinin yanında kendisinin de tasnif ettiği “Yaşlı Baba” adlı bir hikâyesi bulunmaktadır. Yine geleneğin içinde yer alan hikâye anlatma, bağlama çalma, türkü söyleme, atışma ve lebdeğmezi konularına oldukça başarılıdır.

Halk eğitim kurslarında usta öğretici kimliği ile uzun yıllar çalışmış olan âşık, aynı zamanda âşıklık geleneği ile ilgili düzenlenmiş olan çok sayıda yarışma ve etkinliğe katılarak farklı dalda birçok ödül ve plaket kazanmıştır. Kültür Bakanlığı tarafından “Halk Ozanı” kimliği verilen âşık, İstanbul'da yaşamakta olup evli ve üç çocuk babasıdır.³¹

2.14. Âşık Tahsin Namazoğlu

Asıl adı Tahsin Yağcı olan âşık, 1 Ocak 1965 tarihinde Kars'ın Akyaka kazasında dünyaya gelmiştir. İlkokulu köyünde okuyan âşık, imkansızlıklardan ötürü eğitime devam edememiştir. Babasının ve çevresinin âşıklık geleneği ile olan ilgisinden

³¹ Söz konusu bilgiler, 13 Ağustos 2023 tarihinde Âşık Şenol Muratoğlu ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde dilmıştır.

kaynaklı çocuk yaşlarından itibaren âşıklığa ilgi duymuştur. Babasından âşıklık geleneğinin sanatını, adabını ve öğretilerini öğrenerek büyüyen âşık, Âşık Ali Rıza Ezgi, Âşık Rüstem Alyansoğlu gibi dönemin büyük âşıkları ile aynı âşık meclislerinde bulunarak tecrübe kazanmıştır.

Usta-çırak ilişkisi içerisinde yetişen âşık, ustası Âşık Ali Nevruz Çiçek ile birlikte köy ve kasabalardaki düğün, eğlence ve yarışmalara katılarak sanatını icra etmiştir. Kendisinden hikâye anlatma, türkü ve destan okuma, atışma yapma, doğaçlama şiir söyleme konularında dersler almıştır. Saz çalmayı usta âşıkları ve bilhassa Âşık İlhamî Demir'i gözlemleyerek kendi çabalarıyla öğrenmiştir. Ustası tarafından kendisine verilen “Namazoğlu” mahlası ile şiirler yazmıştır. Tabiat, güzellik, ilahi ve beşerî aşk, övgü, yergi, gurbet, bayrak, millet, deprem, hastalık vb. hemen her konuda yazmış olduğu şiirlerini dördlükler halinde ve hece ölçüsüyle yazmıştır. Ayrıca koşma, güzelleme, türkü, tecnis, destan, divan gibi edebi türlerin de başarılı örneklerini vermiştir. Âşık Şenlik koluna bağlı olan âşık, usta çırak ilişkisi içerisinde yeğeni Baran Yağcı'yı usta bir âşık adayı olarak yetiştirmekle birlikte birçok âşığın da yetişmesine katkıda bulunmuştur.

Âşıklık geleneği ile ilgili yerel ve ulusal kanalda düzenlenen çok sayıda programa katılan âşık, ayrıca sosyal medya kanallarında kendisine ait sayfalarda yapmış olduğu canlı yayın ve paylaşımlarla sanatını geniş kitlelere ulaştırmayı başarmıştır. Âşık kimliği ile katılmış olduğu birçok yarışma, festival ve etkinlikte farklı dalda çeşitli ödüller kazanmış olan âşık; İstanbul'da yaşamakta olup evli ve iki çocuk babasıdır.³²

2.15. Âşık Vahit Köroğlu

Asıl adı Vahit Üstündağ olan âşık, 03 Ağustos 1958 tarihinde Ardahan'ın Göle ilçesinin Dedekılıç köyünde dünyaya gelmiştir. İlkokulu köyünde ve ortaokulu Ankara'da okuyan âşık, ekonomik nedenlerden ötürü eğitimine devam edememiştir. Ailesinin ve çevresinin âşıklık geleneğine olan ilgisinden ötürü çocuk yaşlarından itibaren âşıklık geleneğine ilgi duymaya başlamıştır.

Ustası Âşık Kemal Derunî'nin yanında usta çırak ilişkisi içerisinde âşıklık geleneğinin adabını, erkânını ve inceliklerini öğrenerek yetişen âşık; ustası ile birlikte düğün,

³² Söz konusu bilgiler, 2 Eylül 2023 tarihinde Âşık Tahsin Namazoğlu ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

meclis, köy odası ve kahvehanelerdeki âşık programlarına katılarak sanatını icra etmiştir. Âşıklık geleneği ile ilgili atışma yapma, hava okuma, hikâye anlatma, destan anlatma, doğaçlama (irticalen) şiir söyleme, leb-değmez gibi birçok alt disiplini ustasından öğrenirken; saz çalmayı ise Ali Devranî’den öğrenmiştir. Köroğlu ailesinden gelen âşık, seçmiş olduğu “Köroğlu” mahlasıyla şiirler yazmıştır. İnsan ve doğa sevgisi, aşk, özlem, ayrılık, övgü, nasihat, eleştiri, din, bayrak, vatan, millet, doğal afetler, savaş, barış vb. hemen her konuda şiirler yazmıştır. Şiirlerinde yerel ve ulusal söyleyiş özelliklerine birlikte yer vermiştir. Divan, koşma, sicilleme, türkü, güzelleme vb. birçok edebi türün başarılı örneklerini vermiştir. Âşık Orhan Üstündağ ile de akrabalığı bulunan âşık, “20. Asrın Köroğlusu Vahit Köroğlu” adında bir şiir kitabı yazmıştır. Yaklaşık yirmi beş kaset çıkarmış olan âşık; usta çırak ilişkisi içerisinde Arif Gülcani, Zeynel Çınar, Adem Demir, Mahmut Özen ve Volkan Akpınar’ı çırak olarak yetiştirmiştir. Anlatmış olduğu birçok halk hikâyesin yanında “Hz. Süleyma’nın Yüzüğü” ve “Ali’nin Öyküsü” adında iki hikâyeyi de tasnif etmiştir.

Konya Âşıklar Bayramı’nda yazdığı şiiriyle birincilik elde etmiş olan âşık, ayrıca âşıklık geleneği ile ilgili düzenlenmiş olan çok sayıda festival, şölen, konser ve etkinliğe katılarak farklı dalda çeşitli ödüller kazanmıştır. Kültür Bakanlığı tarafından “Halk Ozanı” kimliği verilen âşık, İstanbul’da yaşamakta olup evli üç çocuk babasıdır.³³

2.16. Âşık Veli Cananî

Asıl adı Veli Akbulak olan âşık, 16 Mart 1946 tarihinde Kars’ın Arpaçay ilçesine bağlı Kuyucak köyünde dünyaya gelmiştir. İlkokul eğitiminin ardından ailesinin ve çevresinin de etkisiyle küçük yaşlardan itibaren âşıklık geleneğine ilgi duymaya başlamıştır. Yakın çevresinin kendisini çok cana yakın biri olarak tanımlamalarından ötürü kendisine Cananî mahlası verilmiştir.

Âşıklık geleneğine Âşık Sadî Değer (Hasretî)’nin yanında çırak olarak başlayan âşık; Âşık İlhamî Demir’den “atışma” geleneğini, Âşık İslam Erdener’den “hikâye anlatma” geleneğini ve Âşık Abbas Seyhanî’den ise “makam-hava” okumayı öğrenmiştir. Kars’ta henüz çocuk yaşlarından itibaren ustalarının yanında düğünlere, kahvelere ve yarışmalara katılan âşık, bir yandan da saz çalmayı öğrenerek kendisini geliştirmiştir. Çoğunlukla duyduğu ya da şahit olduğu olaylardan etkilenecek şiirler yazan âşık; daha

³³ Söz konusu bilgiler, 8 Ağustos 2023 tarihinde Âşık Vahit Köroğlu ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

çok din, tasavvuf, aşk, sevgi, güzellik, yergi, övgü, birlik, kardeşlik, barış, vatan, millet vb. konularda şiirler yazmıştır. Aynı zamanda Terekeme³⁴ olan âşık, şiirlerinde yerel ve ulusal ağız özelliklerine birlikte yer vermiştir. Geleneğe oldukça hâkim olan âşık; divan, koşma, semai, türkü, vb. birçok edebi türün başarılı örneklerini vermiştir. Âşıklık geleneğinde Âşık Saim İstekoglu ile Âşık Tuncay Zavotçu'yu çırak âşık olarak yetiştirerek geleneğin devamına katkıda bulunmuştur. Âşık Şenlik koluna bağlı olan âşık, çıkarmış olduğu “Nasihat Budur”, “Sadık Dost” ve “Kafkasya’dan Esen kaset çalışmalarının yanı sıra şiirlerini “Âşık Şenlik Baba’ya Sesleniş-Şiirler” adlı kitapta toplamıştır.

1978 yılında İstanbul’a göç eden âşık, 1985’te “Sefaköy Âşıklar Kahvesi”, 1991’de “Âşıklar Derneği”, 1998’de “Âşıklar Kahvesi”ni açarak geleneği sürdürmüştür. Yurt içinde ve yurt dışında katılmış olduğu şölen, festival ve yarışmada çeşitli ödül ve plaket almıştır. Kültür Bakanlığının açmış olduğu yedi ayrı dalda dereceye girerek aynı yılda “muamma” ödülünü kazanmıştır. TBMM’den başarı ödülünün yanında dönemin Başbakanı Süleyman Demirel’den imzalı altın madalya almıştır. Kültür Bakanlığı tarafından “Halk Ozanı” kimliği verile âşık, İstanbul Sefaköy’de yaşamakta olup evli ve beş çocuk babasıdır.³⁵

2.17. Âşık Zakirî

Asıl adı Zakir Tekgül olan âşık, 1 Ocak 1960 tarihinde Erzurum’un Tortum ilçesinin Bağbaşı köyünde dünyaya gelmiştir. İlkokulu köyünde okuyan âşık, maddi imkansızlıklardan ötürü eğitimine devam edemeyerek âşıklık geleneğine yönelmiştir. Henüz çocuk yaşlarında başta Erzurum olmak üzere bölgenin tanınmış âşıklarını yakından tanıma fırsatı bulan âşık, özellikle de Âşık Ruhanî’den etkilenerek yanında çırak olarak bulunmuştur. Ustasından edindiği bilgi ve tecrübelerin ardından âşık kahvelerindeki âşık programlarına katılarak sanatını icra etmiştir.

Âşık Yaşar Reyhanî’nin sanatından da ayrıca etkilenen âşık, saz çalmayı ilkokul çağlarında öğrenmiştir. Ustası Âşık Mustafa Ruhanî’nin kendisine verdiği “Zakirî” mahlası ile barış, sevgi, dostluk, kardeşlik, milli birlik ve beraberlik, vatan, bayrak, doğa, gurbet, toplumsal sorunlar vb. birçok konuda geniş bir yelpazede şiirler yazmıştır.

³⁴ Terekeme: “Karapapak-Terekemeler, Türkiye, Azerbeycan, Rusya Federasyonu ve İran’da varlığını sürdüren Oğuz grubuna mensup bir Türk boyudur” (Özkan 2015:231).

³⁵ Söz konusu bilgiler, 12 Eylül 2023 tarihinde Âşık Veli Cananî ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

Şiirlerinde yer vermiş olduğu yerel ve ulusal söyleyiş özelliklerinin yanında söz sanatlarını da büyük bir ustalıkla kullanmıştır. Şiirlerini genellikle irticalen söylemekle birlikte sistemli bir süreç dahilinde oluşturduğu şiirleri bulunmaktadır. Atışma yapma, doğaçlama şiir söyleme, hikâye anlatma vb. birçok konuda yetkinliğe sahip olan âşık; ayrıca türkû, divan, koşma, tecnis, semaî gibi birçok türünde de başarılı örneklerini vermiştir.

Yurdun dört bir yanında âşıklık geleneği ile ilgili düzenlenen birçok yarışma, şölen, festival vb. etkinliğe katılarak farklı dalda birçok ödül ve plaket almıştır. Yurt içinde yayın yapan çok sayıda televizyon ve radyo programlarında âşıklık sanatını icra etme fırsatı bulmuştur. İstanbul’da Ataşehir’de yaşayan âşık, evli ve üç çocuk babasıdır.³⁶

2.18. Âşık Zikri Topaloğlu

Asıl adı Zikri Topal olan âşık, 1 Ocak 1960 tarihinde Ardahan’ın Çıldır ilçesinin Âşık Şenlik köyünde dünyaya gelmiştir. İlkokulu köyünde okuyan âşık, farklı nedenlerden ötürü eğitimine devam edemeyerek ailesinin ve çevresinin âşıklık geleneğine olan ilgisinden ötürü çocuk yaşlarından itibaren âşıklık geleneğine ilgi duymaya başlamıştır.

Âşık Yılmaz Şenlikoğlu ile Âşık Sabri Şimşekoğlu gibi yörenin tanınmış âşıklardan etkilenererek âşıklık geleneğine başlayan âşık, asıl sanatını ise Âşık Erzade Kapan ile tanışmasının ardından icra etmeye başlamıştır. Ustası Âşık Erzade Kapan ile birlikte seyahatlere çıkarak köy odası, meclis ve kahvelerde âşık programlarında bulunarak sanatını icra etmiştir. Söz ustalığını köylüsü Âşık Dursun Çiftçi’den öğrenmiş olan âşık; bağlama çalmayı ise kendi çabalarıyla öğrenmiştir. Atışma yapma, doğaçlama şiir söyleme, hava okuma, hikâye anlatma vb. birçok konuda yetkinliğe sahip olan âşık; türkû, divan, koşma, tecnis, semaî gibi birçok türde yazmıştır. Seçmiş olduğu “Topaloğlu” mahlasıyla âşk, gurbet, doğa, sitem, övgü, savaş, barış, vatan, bayrak, millet gibi hemen her konuda şiirler yazmıştır. Şiirlerinde Terekeme kültürüne ait unsurlarla birlikte mahalli söyleyiş özelliklerine yer vermiştir. Köylüsü ve akrabası olan Âşık Şenlik’in meşhur hikâyelerini çocuk yaştan itibaren ezberinden anlatmıştır. Usta çırak ilişkisi içerisinde Levent Karataş’ı çırak olarak yetiştirerek geleneğin devamına katkıda bulunmuştur.

³⁶ Söz konusu bilgiler, 4 Şubat 2023 tarihinde Âşık Zakirî ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

1977 yılında İstanbul'a göç eden âşık, farklı işlerde çalışmasına karşın çok sevdiği âşıklık geleneğini icra etmeyi sürdürmüştür. Yurdun dört bir yanında âşıklık geleneği ile ilgili düzenlenen çok sayıda yarışma, şölen, festival vb. etkinliğe katılarak farklı dalda birçok ödül ve plaket almıştır. Anadolu Dernek TV, Yıldız En TV, Çay TV, Ekin TV, gibi çok sayıda televizyon ve radyo programına katılarak sanatını icra etmiş olan âşık; aynı zamanda sosyal medya kanalları üzerinden yapmış olduğu canlı yayın ve paylaşımlarla da sanatını geniş kitlelere ulaştırmayı başarmıştır. İstanbul Çekmeköy'de yaşayan âşık, evli ve üç çocuk babasıdır.³⁷

2.19. Âşık Erol Coşkunoğlu

Asıl adı Erol Coşkun olan âşık, 4 Şubat 1963 tarihinde Ardahan'ın Hanak ilçesinin Binbaşak köyünde dünyaya gelmiştir. İlkokulu köyünde, ortaokul ve liseyi ise ilçede okuyan âşık eğitim hayatına ara vererek farklı işlerde çalışmaya başlamıştır. Henüz çocuk yaşlardan itibaren köylerine gelerek köy odalarında, kahvelerde, düğünlerde ve meclislerde sanatlarını icra eden âşıkları dinleyerek ve gözlemleyerek âşıklık sanatına ilgi duymaya başlamıştır.

Usta çırak ilişkisi içerisinde Âşık Rüstem Alyansoğlu'nu kendisine usta olarak gören âşık; kendisinden atışma yapma, hikâye anlatma, destan okuma, irticalen (doğaçlama) şiir söyleme, leb değmez gibi âşıklık geleneğinin birçok disiplini öğrenmiştir. Ustası ile birlikte seyahatlerde bulunarak kahvelerde, köy odalarında, divanlarda ve düğünlerde sanatını icra etmiştir. Saz çalmasını kendi çabalarıyla öğrenmiş ve zamanla da bu yeteneğini geliştirmiştir. Ustası tarafından kendisine verilen "Coşkunoğlu" mahlasıyla, çoğunlukla duyduğu veya şahit olduğu olaylardan etkilenerek şiirler yazmıştır. Aşk, tabiat, gurbet, sitem, övgü, din, savaş, barış, kardeşlik bayrak, millet vb. geniş bir alanda yazmış olduğu şiirlerinde yerel ve ulusal ağız özelliklerine birlikte yer vermiştir. Geleneğe hâkim olan âşık, ayrıca divan, koşma, türkü, semai, tecnis vb. birçok edebi türün de başarılı örneklerini vermiştir. Derlemiş olduğu "Dertli Çoban ile Gülnur Sultan Hikâyesi" Kültür Bakanlığı arşivinde kayda geçirilmiş olan âşık, ayrıca usta çırak ilişkisi içerisinde Özkan Gülü'yi çırak olarak yetiştirerek de geleneğin devamına katkıda bulunmuştur.

³⁷ Söz konusu bilgiler, 22 Nisan 2023 tarihinde Âşık Zikri Topaloğlu ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

Geleneğin önemli âşıklarıyla birlikte yurt içinde çok sayıda âşık şöleni, festival, yarışma ve etkinliğe katılarak farklı dalda ödül ve plaket almıştır. Sultan FM, Medya FM, Özlem FM’de program yapımcısı olarak ve Anadolu Dernek TV, Ekin TV, Yıldız En TV gibi televizyon kanallarındaki programlarda ise konuk âşık olarak sanatını icra etmiştir. 2008’de Kültür Bakanlığı tarafından kendisine “Halk Ozanı” kimliği verilen âşık, İstanbul İstanbul’da yaşamakta olup evli ve dört çocuk babasıdır.³⁸

2.20. Âşık Erol Şahiner

Asıl adı Erol Şahin olan âşık, 1963 yılında Erzurum’un Oltu ilçesinin Çatak köyünde dünyaya gelmiştir. İlkokulu köyünde okuyan âşık, İstanbul’da başladığı ortaokul eğitimini ise çeşitli nedenlerden ötürü yarıda bırakmak zorunda kalmıştır. Doğup büyüdüğü çevrenin âşıklık geleneğine olan yakın ilgisinden ötürü erken yaşlardan itibaren âşıklık geleneğine ilgi duymaya başlamıştır.

Usta çırak ilişkisi içerisinde âşıklık geleneğinin sanatını, adabını ve erkânını ustası Mevlüt İhsanî’den öğrenmiştir. Kendisi ile birlikte âşıklık geleneğiyle ilgili birçok düğün, eğlence ve yarışmaya katılarak âşık sanatını icra etmiştir. Saz çalmayı ilkokul öğretmeninden öğrenen âşık; bununla birlikte yörenin önemli âşıklarından etkilenerek âşıklık geleneğinde kendisini geliştirmiştir. Küçük yaşlardan itibaren şiirler yazan âşık, şiirlerini soyadından esinlenerek seçmiş olduğu “Şahiner” mahlasıyla yazmıştır. Aşk, gurbet, yalnızlık, köy, tabiat, insan, din, nasihat, eleştiri, vatan, bayrak, millet vb. hemen her konuda yazmış olduğu şiirlerini dörtlükler halinde ve hece ölçüsüyle yazmıştır. Çoğunlukla duyduğu veya şahit olduğu olaylardan etkilenerek yazmış olduğu şiirlerinde basit ve anlaşılır bir dil kullanmıştır. Atışma yapma, hikâye anlatma, hava okuma, doğaçlama (irticalen) şiir söyleme, divan okuma konularında yetkin olan âşık; koşma, güzelleme, türkü, tecnis, destan, divan gibi edebi türlerin de başarılı örneklerini vermiştir.

Son yıllarda özellikle de Âşık Orhan Üstündağ ile farklı mekân ve ortamlarda yapmış olduğu atışmalarla sosyal medyada kendisinden söz ettirmeyi başarmıştır. Son olarak Âşık Orhan Üstündağ ile birlikte “Recep İvedik-7” filminde konuk âşık olarak yer almıştır. Yurt içinde ve yurt dışında âşıklıkla ilgili düzenlenen çok sayıda program, konser, yarışma ve etkinliğe katılarak çeşitli ödüller kazanmıştır. Mesaj TV, Anadolu

³⁸ Söz konusu bilgiler, 26 Mart 2024 tarihinde Âşık Erol Coşkunoglu ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

Dernek TV, Yıldız En TV gibi çok sayıda televizyon ve radyo programına katılarak sanatını icra etmiş olan âşık; aynı zamanda sosyal medya kanalları üzerinden yapmış olduğu canlı yayın ve paylaşımlarla da sanatını geniş kitlelere ulaştırmayı başarmıştır. Kültür Bakanlığı tarafından kendisine “Halk Ozanı” kimliği verilen âşık; İstanbul’da yaşamakta olup evli ve dört çocuk babasıdır.³⁹

2.21. Âşık Mertoğlu

Asıl adı Korkmaz İkan olan âşık, 15 Eylül 1966 tarihinde Kars’ın merkez köyü Karaçoban’da dünyaya gelmiştir. Lise eğitiminin ardından maddi imkânsızlıklardan dolayı eğitimine devam edememiştir. Babası Âşık Sebahattin İkan, oğlunun eğitime devam etmesini ve kendisi gibi saz ve sözle uğraşmasına karşı çıkmışsa da âşıklığın sanatını, erkân ve adabını oğluna yine kendisi öğretmiştir.

Babasından ve çeşitli icra ortamlarında âşıklardan dinlemiş olduğu halk hikâyeleri sayesinde repertuarını zenginleştirmiş olan âşık, “Kahraman Bey” isimli âşık tarzı halk hikâyesini tasnif etmiştir. Âşıklar bayramında jüri olarak bulunan Nazım İrfan Tanrıkulu’nun atışma dalında sahneye çıkan âşığın göstermiş olduğu cesaretinden etkilenerken kendisine vermiş olduğu “Mertoğlu” mahlasıyla şiirler yazmıştır. Tabiat ve insan sevgisi, aşk, gurbet, din, bayrak, vatan, millet, yergi, övgü, toplumsal meseleler gibi geniş bir alanda şiirler yazmıştır. Çoğunlukla duyduğu veya şahit olduğu olaylardan etkilenerken yazmış olduğu şiirlerinde yerel ve ulusal söyleyiş özellikleri ile birlikte halk kültürüne ait birçok kavram ve motife yer vermiştir. Şenlik Kolu’na kendisini yakın gören âşık, eserlerinde bu kolun şiir özelliklerine daha çok yer vermiştir. Atışma yapma, hikâye anlatma, âşık havaları okuma, doğaçlama (irticalen) şiir söyleme, divan okuma konularında yetkin olan âşık; ayrıca koşma, güzelleme, türkü, tecnis, destan, divanî gibi edebi türlerin başarılı örneklerini vermiştir.

1998 yılına kadar memleketinde icra ettiği sanatını İstanbul’a taşıyarak farklı mekân ve ortamlarda icra etmeyi sürdürmüştür. Âşıklık geleneği ilgili katılmış olduğu çok sayıdaki festival, şölen, yarışma ve etkinlikte farklı alanda çeşitli ödül, plaket ve başarı

³⁹ Söz konusu bilgiler, 13 Haziran 2023 tarihinde Âşık Erol Şahiner ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

elde etmiştir. Kültür Bakanlığı tarafından kendisine “Halk Ozanı” kimliği verilen âşık, İstanbul’da yaşamakta olup evli ve iki çocuk babasıdır.⁴⁰

2.22. Âşık Kevserî

Asıl adı Dursun Doğan olan âşık, 8 Mart 1963 tarihinde Ardahan’ın Göle ilçesinin Yavuzlar köyünde dünyaya gelmiştir. İlkokulu köyünde, ortaokul ve liseyi Göle’de okuyan âşık, eğitim hayatına imkânsızlıklardan ötürü devam edememiştir. Aile bireylerinin erken kayıplarından etkilenen âşık, çocuk yaşlardan itibaren âşıklık geleneğine ilgi duymaya başlamıştır.

Usta çırak ilişkisi içerisinde yetişen âşık, ilk büyük usta olarak kabul ettiği Âşık Kemal Derunî’den âşıklık geleneğinin sanatını, erkân ve adabını öğrenmiştir. Ustası ile birlikte düğünlere, meclislere, kahvehanelere giderek sanatını icra etmiştir. Âşık Rüstem Alyansoğlu’nu ikinci usta olarak kabul eden âşık, saz çalmayı ise kendi çabalarıyla öğrenmiştir. Bir süre “Mahirî” mahlasını kullanan âşık, Artvinli Âşık Mahirî’nin de aynı mahlasını kullanması üzerine isim karışıklığı yaşanmaması adına “Kevserî” mahlasını kullanmaya karar vermiştir. Bununla birlikte Âşık Dursun Doğan mahlasını da kullanmıştır. Şiirlerini genellikle irticalen söylemekle birlikte sistemli bir süreç dahilinde oluşturduğu şiirleri de bulunan âşık; daha çok yaşadığı veya tanık olduğu durumdan etkilenerek şiirler yazmıştır. Sevgi, gurbet, hasret, yergi, övgü, tabiat, din, vatan, bayrak, savaş, barış, kardeşlik, vb. geniş bir alanda kaleme almış olduğu şiirlerinde pekçok yerel ve ulusal ağız özelliklerine birlikte yer vermiştir. Yazmış olduğu şiirlerini “Sevda Yolunda” ve “Tomurcuk” adlı şiir kitaplarında toplamıştır. Yazmış olduğu “Çanakkale Destanı” adlı eseri Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesinin girişine asılarak törenlerde okunmuştur. Atışma yapma, hikâye anlatma, âşık havaları okuma, doğaçlama (irticalen) şiir söyleme, divan okuma konularında yetkin olan âşık; ayrıca koşma, güzelleme, türkü, tecnis, destan, divan gibi edebi türlerin başarılı örneklerini vermiştir.

1991 yılında İstanbul’a göç eden âşık, sanatını farklı mekân ve ortamlarda icra etmeyi sürdürmüştür. Yurt içinde ve yurt dışında âşıklık geleneği ile ilgili düzenlenen çeşitli yarışma, festival ve panellere ve katılarak çok sayıda ödül ve plaket almıştır. Yerel ve ulusal düzeyde birçok televizyon kanalında âşıklık geleneği üzerine yapmış olduğu

⁴⁰ Söz konusu bilgiler, 20 Temmuz 2023 tarihinde Âşık Mertoğlu ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

programlarla geleneğe katkı sunmuştur. 1988 yılında Kültür Bakanlığı tarafından “Halk Ozanı” kimliği verilen âşık, İstanbul’da yaşamakta olup evli ve üç çocuk babasıdır.⁴¹

2.23. Âşık Savranî

Asıl adı Duran Yıldız olan âşık, 5 Haziran 2000 tarihinde Yozgat’ın Çekerek ilçesinin İkizce köyünde dünyaya gelmiştir. İlkokulu ve ortaokulu memleketinde, liseyi ise İstanbul’da okumuştur. İstanbul’da başlamış olduğu üniversite eğitimini ise bir süre sonra farklı nedenlerden ötürü bırakmak zorunda kalmıştır.

Âşık Erbâbi ile tanışması âşığın hayatında bir dönüm noktası olmuştur. Kendisinde bir aşk kıvılcımını belirmiş ve usta-çırak ilişkisi içerisinde Âşık Erbâbî’nin yanında çırak olarak bir süre kalmıştır. Ustasından âşıklık geleneğinin sanatını ve adabını öğrenerek kendisi ile birlikte âşık programlarına ve cemlere katılarak âşık sanatını icra etmiştir. Âşık Erbâbî’nin kendisine vermiş olduğu “Savranî” mahlasıyla Alevilik kültürü başta olmak üzere ehli beyt, ilahi aşk, on iki imam, peygamber sevgisi, Hz. Ali vb. din konularında şiirler yazmıştır. Din dışı konularda yazmış olduğu şiirlerinde ise daha çok aşk, sevgi, politika (siyasi), özlem, hasret, acı, sevgiliye duyulan heves ve sosyal içerikli konularını işlemiştir. Kaleme almış olduğu şiirlerinde Alevi-Bektaşî kültürüne ait birçok motif ve kavrama yer vermiştir. Deyiş, nefes, duvazımam, mersiye gibi birçok türde yazmış olduğu beş yüze yakın şiiri ile âşık sanatının üretkenliğini göstermiştir. Programlarında kendi eserlerinin yanı sıra Nesîmî, Şah İsmail, Hataî, Pir Sultan Abdal, Kul Himmet gibi Alevi âşıklarından usta malı eserler de seslendirmiştir.

İstanbul cem evlerinde yapılan birçok ceme katılarak sanatını icra eden âşık, ayrıca cemlere katılan birçok âşık-zakirle tanışarak kendilerinden de istifade etmiştir. Birçok radyo ve televizyon programına katılarak sanatını icra etmenin yanı sıra çeşitli sosyal medya kanalında adına açmış olduğu sayfalarda yapmış olduğu canlı yayın ve paylaşımlarla sanatını geniş kitlelere ulaştırmayı başarmıştır. İstanbul’da yaşayan âşık, farklı mekân ve ortamlarda sanatını icra etmeyi sürdürmektedir.⁴²

⁴¹ Söz konusu bilgiler, 26 Mart 2024 tarihinde Âşık Kevserî ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

⁴² Söz konusu bilgiler, 4 Mart 2023 tarihinde Âşık Savranî ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

2.24. Âşık Yılmazoğlu

Asıl adı Yener Yılmazoğlu olan âşık, 21 Ekim 1958 tarihinde Ardahan'ın Çıldır ilçesinde dünyaya gelmiştir. İlkokul, ortaokul ve liseyi Çıldır'da okuyan âşık, eğitime maddi imkansızlıklardan ötürü ara vermek zorunda kalarak âşıklık geleneğine ilgi duymaya başlamıştır. Ayrıca Çıldır yöresinin âşıklık geleneği bakımından zengin oluşu âşığın geleneğe başlamasında önemli bir etken olmuştur.

Âşığın Kars'ta Âşık Murat Çobanoğlu'nun işletmiş olduğu âşıklar kahvesine giderek kendisi ile tanışması hayatında önemli bir dönüm noktası olmuştur. Yaklaşık on bir yıl boyunca yanında kaldığı ustası Âşık Murat Çobanoğlu'ndan usta çırak ilişkisi içerisinde kendisinden saz çalma, doğaçlama (irticalen) şiir söyleme, hikâye anlatma, destan okuma, divan okuma başta olmak üzere âşıklık geleneğinin sanatını, adabını ve erkânını öğrenmiştir. Ustası ile birlikte âşıklık geleneğiyle ilgili birçok düğün, eğlence ve yarışmaya katılarak sanatını icra etmiştir. Gelenek içerisinde Âşık Murat Çobanoğlu'nun son çırağı olarak yetişen âşık, ayrıca gelenekte Sabri Şimşekoğlu, Ayhan Şimşekoğlu, Hüseyin Altıntaş gibi birçok çırak âşık yetiştirmiştir. “Yılmazoğlu” mahlasıyla barış, sevgi, özlem, övgü, sitem, doğa, gurbet, dostluk, kardeşlik, vatan, bayrak, toplumsal sorunlar vb. geniş bir yelpazede yazmış olduğu şiirlerinde yerel ve ulusal ağız özelliklerine birlikte yer vermiştir. Atışma yapma, hikâye anlatma, hava okuma, doğaçlama (irticalen) şiir söyleme, divan okuma konularında yetkin olan âşık; koşma, güzelleme, türkü, tecnis, destan, divan gibi edebi türlerin de başarılı örneklerini vermiştir. Derlemiş olduğu “Hürüzat ile Abdullah Bey Hikâyesi” ile birlikte “Sarı Tel” ve “Kervan” isimli bir dizi âşık programı yapmıştır. “Ben Anadolu'yum”, “Köyde Kaldı”, “Anama Layla” gib album çalışmalarının yanısıra birçok filmde de oynayarak âşıklık sanatını farklı bir alanda icra etme fırsatı bulmuştur.

Yurdun farklı yerlerinde âşıklık geleneği ile ilgili düzenlenen birçok yarışma, şölen, festival vb. etkinliğe katılarak farklı dalda birçok ödül, plaket ve başarı elde etmiştir. Anadolu Dernek TV, Çay TV, Yıldız En TV, Ekin TV, gibi birçok televizyon ve radyo programında yapımcı ve konuk âşık olarak sanatını icra etmiştir. Kültür Bakanlığı tarafından kendisine “Halk Ozanı” kimliği verilen olan âşık, İstanbul Ataşehir'de yaşamakta olup evli ve üç çocuk babasıdır.⁴³

⁴³ Söz konusu bilgiler, 13 Ağustos 2023 tarihinde Âşık Yılmazoğlu ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

2.25. Âşık Orhan Üstündağ

Âşık Orhan Üstündağ 1 Şubat 1956 tarihinde Ardahan'ın Göle ilçesinin Dedekılıcı köyünde dünyaya gelmiştir. İlkokulu köyünde okuyan âşık, maddi imkansızlıklardan dolayı eğitimine devam edememiştir. Köylerine gelen yörenin tanınmış âşıklarından etkilenecek çocuk yaşlarından itibaren âşıklık geleneğine ilgi duymaya başlamıştır.

Usta çırak ilişkisi içerisinde ustası Âşık Kemal Derunî'den atışma yapma, hikâye anlatma, destan okuma, irticalen (doğaçlama) şiir söyleme, hava okuma, leb değmez gibi âşıklık geleneğinin birçok alt disiplini öğrenmiştir. Ustası ile birlikte seyahatlerde bulunarak kahvelerde, köy odalarında ve düğünlerde sanatını icra etmiştir. 1970 yılında göç ettiği İstanbul'da ise Âşık Ali Devranî'den yanında saz çalmayı öğrenmiştir. Âşk, sevgi, gurbet, eleştiri, nasihat, güzellik, kardeşlik, savaş, barış, din, vatan, bayrak vb. hemen her konuda yazmış olduğu şiirlerinde yerel ve ulusal ağız özelliklerine birlikte yer vermiştir. Şiirlerini “Şiir Pınarı”, “Duygu Seli” ve “Nur Bahçesi” adlı üç şiir kitabında bir araya getirmiştir. Âşıklık geleneğine oldukça hâkim olan ozan; koşma, güzelleme, türkü, semai gibi edebi türlerin başarılı örneklerini vermiştir. Gelenek içerisinde Tahir Taşdemir, Yüksek Öztürkoğlu ve kardeşi Mustafa Üstündağ'ı çırak olarak yetiştirerek geleneğin devamına katkı sunmuştur. Anlatmış olduğu çok sayıda halk hikâyesiyle birlikte “Karakoyun Hikâyesi” adında bir de halk hikâyesi tasnif etmiştir.

Konya Âşıklar Bayramı'nda (1995), hikâye ve türkü dalında birincilik ödülü kazanmakla birlikte; âşıklık geleneği ile ilgili katılmış olduğu birçok yarışma, şölen, festival ve etkinlikte farklı dalda çeşitli ödül ve plaket almıştır. 2000 yılında Gani Rüzgâr Şavata'nın yönettiği “Ozanlar Yaylası” ile 2022 yılında gösterime giren “Recep İvedik-7” filminde Âşık Erol Şahiner ile birlikte konuk âşık olarak rol almıştır. Birçok radyo ve televizyon kanalındaki âşık programında katılarak sanatını icra eden ozan, ayrıca çeşitli sosyal medya kanallarındaki sayfasında yapmış olduğu canlı yayın ve paylaşımlarla da sanatını geniş kitlelere ulaştırmayı başarmıştır. Kültür Bakanlığı tarafından “Halk Ozanı” kimliği verilen âşık, İstanbul Bağcılar'da yaşamakta olup evli ve dört çocuk babasıdır.⁴⁴

⁴⁴ Söz konusu bilgiler, 2 Aralık 2023 tarihinde Âşık Orhan Üstündağ ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

2.26. Âşık İsaahan İstekeoğlu

Asıl adı İsaahan İstek olan âşık, 1 Şubat 1969 tarihinde Kars'ın Arpaçay ilçesinin Yalçınlar köyünde dünyaya gelmiştir. İlkokulu köyünde okuyan âşık, eğitim hayatına ara vererek farklı işlerde çalışmaya başlamıştır. Henüz çocuk yaşlardan itibaren köylerine gelerek köy odalarında ve düğünlerde sanatlarını icra eden âşıklardan etkilenecek âşıklık geleneğine ilgi duymaya başlamıştır.

Usta çırak ilişkisi içerisinde abisi ve ustası Âşık Saim İstekeoğlu'ndan hikâye anlatma, türkü okuma, destan okuma, hava okuma, divan okuma gibi âşıklık geleneğinin birçok alt disiplini öğrenmiştir. Abisi ile birlikte seyahatlere çıkarak kahvelerde, köy odalarında ve düğünlerde sanatını icra etme fırsatı bulmuştur. Saz çalma inceliklerini ilk olarak abisinden öğrenmiş olan âşık, zamanla bu yeteneğini geliştirmiştir. Abisinin mahlası olan “İstekeoğlu” mahlasıyla aşk, tabiat, gurbet, sitem, övgü, din, savaş, barış, kardeşlik bayrak, millet vb. geniş bir konuda şiirler yazmıştır. Çoğunlukla duyduğu veya şahit olduğu olaylardan etkilenecek yazmış olduğu şiirlerinde yerel ve ulusal söyleyiş özellikleri ile birlikte halk kültürüne ait birçok kavram ve motife de yer vermiştir. Sanatını ve yeteneğini kullanarak türkü, koşma, semai, güzelleme gibi edebi türlerin başarılı örneklerini vermiştir.

1988 yılında İstanbul'a göç ederek farklı işlerde çalışmak zorunda kalan âşık, bir yandan da âşıklık sanatını icra etmeyi sürdürmüştür. Yurdun dört bir yanındaki çeşitli âşık programı ve etkinliklerine katılarak ödül ve plaket almıştır. Anadolu Dernek TV, Yıldız En TV, Meltem TV, Ekin TV, gibi çok sayıda televizyon ve radyo programına katılarak sanatını icra etmiş olan âşık; aynı zamanda sosyal medya kanalları üzerinden yapmış olduğu canlı yayın ve paylaşımlarla da sanatını geniş kitlelere ulaştırmayı başarmıştır. İstanbul Halkalı'da yaşayan âşık, evli ve dört çocuk babasıdır.⁴⁵

2.27. Âşık Erzade

Asıl adı Erzade Kapan olan âşık, Kars'ın Azat köyünde 1957 yılında dünyaya gelmiştir. İlkokulu köyünde okuyan âşık, maddi imkansızlıklardan ötürü eğitimine devam edemeyerek çok sevdiği âşıklık geleneğine ilgi duymaya başlamıştır. Saz çalmasını ve

⁴⁵ Söz konusu bilgiler, 20 Temmuz 2023 tarihinde Âşık İsaahan İstekeoğlu ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

âşık makamlarını yörenin önemli âşıklarından Âşık Murat Çobanoğlu'ndan öğrenen âşık, geleneğinin adabını ve erkânını ise ustası Âşık İlhamî'den öğrenmiştir.

Ustası Âşık İlhamî tarafından kendisine verilen “Azatlı” mahlasını 2012 yılına kadar kullanmış olan âşık, daha sonraları ise şiirlerinde “Erzade” mahlasını kullanmıştır. İnsan ve tabiat sevgisi, aşk, gurbet, övgü, eleştiri, nasihat, din, bayrak, vatan, toplumsal meseleler vb. hemen her konuda şiirler yazmıştır. Şiirlerinde yer vermiş olduğu yerel ve ulusal birçok söyleyiş özelliklerinin yanında söz sanatlarını da büyük bir ustalıkla kullanmıştır. Dörtlükler halinde ve hece ölçüsüyle yazmış olduğu şiirlerinde basit ve anlaşılır bir üslup kullanmıştır. Âşıklık geleneğine oldukça hâkim olan âşık sanatını kullanarak koşma, güzelleme, türkü, divan, destan vb. birçok edebi türün başarılı örneklerini vermiştir. Usta çırak ilişkisi içerisinde Âşık Zikri Topaloğlu'nu çırak âşık olarak yetiştirerek geleneğin devamına katkıda bulunmuştur. Doğaçlama şiir söyleme, hikâye anlatma, atışma yapma, âşık havaları okuma vb. konularında yetkin olan âşık, ayıca zengin bir halk hikâyesi dağarcığına da sahiptir.

Konya Âşıklar Bayramı'nda “atışma” dalında ödülleri kazanan âşık; ayrıca yurt içi ve yurt dışında katılmış olduğu çok sayıdaki âşık programı, şölen, festival ve yarışmada farklı dalda çeşitli ödül ve plaket almıştır. Ümraniye ilçesinde bir süreliğine işletmiş olduğu “Âşıklar Kahvesi” ile çok sayıda âşığı konuk ederek geleneğe hizmet etmiştir. Birçok televizyon ve radyo programına katılmış olan âşık, ayrıca Iğdır Tv'de kısa bir süre “Âşıklar” programını da sunmuştur. Aynı zamanda Âşıklar Derneği İstanbul Şube Başkanı olan âşık, İstanbul'da yaşamakta olup evli ve dört çocuk babasıdır.⁴⁶

2.28. Âşık Ahmet Poyrazoğlu

Asıl adı Ahmet Coşkun olan âşık, 10 Haziran 1952 tarihinde Van'ın Erciş ilçesinde dünyaya gelmiştir. İlk, ortaokul ve lise eğitimini Erciş'te tamamlamıştır. Âşıklık geleneğini çok iyi bilen ve âşık tarzında şiir yazıp söyleyen babası ile abilerinden etkilenen âşık, çocuk yaşlardan itibaren âşıklığa geleneğine ilgi duymaya başlamıştır.

Âşık sanatının ilk yıllarında şiirlerinde mahlas kullanmamıştır. Evlerine ziyarette gelen Âşık Reyhanî âşığın mahlas kullanmadığını öğrenmesi üzerine âşıkların mahlassız olamayacağını belirterek âşığın ailesine de Erciş'te “Poyrazlar” denilmesinden ötürü

⁴⁶ Söz konusu bilgiler, 14 Ocak 2023 tarihinde Âşık Erzade ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

kendisine “Poyrazoğlu” mahlasını vermiştir. “Bir Heybe Şiir”, “Ercişli Emrah Deyişleri” kitapları olan âşık; sevgi, gurbet, hasret, yoksulluk, din, bayrak vatan, millet, doğa sevgisi, kardeşlik, barış, ahlâk, medya ve siyaset vb. hemen her konuda şiirler yazmıştır. Dörtlükler halinde ve hece ile yazmış olduğu şiirlerinde zengin halk kültürüne ait mahalli söyleyiş örneklerine yer vermiştir. Atışma yapma, hikâye anlatma, hava okuma, doğaçlama (irticalen) şiir söyleme, divan okuma konularında yetkin olan âşık; koşma, güzelleme, türkü, tecnis, destan, divan gibi edebi türlerin başarılı örneklerini vermiştir. Anlatmış olduğu “Dağıstanlı Hazar Bey”, “Koroğlu’nun İran Seferi”, “Ercişli Emrah ile Selvihan”, “Âşık Kerem’in Ercişli Emrah’ın Mezarını Ziyaret Etmesi” hikâyeleri ile zengin bir halk hikâyesi dağarcığına sahip olan âşık, ayrıca “Derdiyâr ve Gülhandan Hikâyesi” ni tasnif etmiştir.

Öğretmen olarak yurdun farklı yerlerinde çalışmış olan âşık, İstanbul’a taşınmasının ardından âşıklık geleneğini farklı mekân ve ortamlarda icra etmeyi sürdürmüştür. Yurt içinde ve yurt dışında katılmış olduğu çeşitli program ve etkinlikte farklı alanda çeşitli ödül, plaket ve başarılar elde etmiştir. Anadolu Dernek TV, Yıldız En TV, Ekin TV, TRT Türkü, TRT Avaz gibi çok sayıda televizyon ve radyo programına katılarak sanatını icra etmiş olan âşık; aynı zamanda sosyal medya kanalları üzerinden yapmış olduğu canlı yayın ve paylaşımlarla da sanatını geniş kitlelere ulaştırmayı başarmıştır. Kültür Bakanlığı tarafından “Halk Ozanı” kimliği verilen âşık, İstanbul’da yaşamakta olup evli ve iki çocuk babasıdır.⁴⁷

2.29. Ozan Bakî

Asıl adı Baki Çetin olan ozan, 1 Nisan 1965 tarihinde Erzurum’un İspir ilçesinin Koç köyünde doğmuştur. İlkokulu ve ortaokulu köyünde okuyan âşık, lise eğitimini ise İstanbul’da tamamlamıştır. Çocukluktan itibaren âşıklık sanatına ilgi duyan ozan, ustası Âşık Nusret Sümmanioğlu’ndan âşıklık geleneğinin sanatını, adabını ve erkânını öğrenmiştir. Ustası ile birlikte katılmış olduğu köy odası, düğün ve meclis ortamında sanatını icra ederken aynı zamanda yörenin tanınmış âşıklarıyla birlikte söyleme imkânı bulmuştur.

⁴⁷ Söz konusu bilgiler, 23 Temmuz 2023 tarihinde Âşık Ahmet Poyrazoğlu ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde dılmıştır.

Saz çalmayı kendi çabalarıyla öğrenen ozan, usta âşıkları gözlemleyerek zamanla bu yeteneğini geliştirmiştir. Önceleri şiirlerinde “Zahirî” mahlasını kullanan ozan, sonraları ustası Nusret Torunî’nin vermiş olduğu “Bakî” mahlasını kullanmaya başlamıştır. İlahi ve beşerî aşk, tabiat, hasret, bayrak, millet, vatan, övgü, yergi, savaş, barış, kardeşlik, doğal afet vb. hemen her konuda yazmış olduğu şiirlerinde yerel ve ulusal birtakım ağız özelliklerine birlikte yer vermiştir. Atışma yapma, hikâye anlatma, hava okuma, doğaçlama (irticalen) şiir söyleme, divan okuma konularında yetkin olan ozan; koşma, güzelleme, türkü, tecnis, destan, divan gibi edebi türlerin de başarılı örneklerini vermiştir. Anlatmış olduğu birçok hikâye ile zengin bir halk hikâyesi dağarcığına sahip olan ozan, ayrıca “Tütüncü Sait ile Kolcular Hikâyesi”ni de tasnif etmiştir. Usta çırak ilişkisi içerisinde Yakup Kustaşoğlu ve Yusuf Akkurtoğlu’nu çırak olarak yetiştirerek geleneğin devamına katkıda bulunmuştur.

Dünya Halk Ozanları Kültür ve Edebiyat Derneği kurucu başkanlığını da yapan ozan; yurt içi ve yurt dışı birçok âşık programı, şölen, festival, yarışma ve etkinliğe katılarak farklı dalda çeşitli ödül ve plaket almıştır. Anadolu Dernek TV, Kardelen TV, Yıldız TV, TRT Avaz başta olmak üzere birçok televizyon ve radyo kanalındaki âşık programlarının yapmcılığını ve sunuculuğunu üstlenen ozan; ayrıca sosyal medyayı etkin bir şekilde kullanarak kendine ait sayfalarda yapmış olduğu canlı yayın ve paylaşımlarla sanatını geniş kitlelere ulaştırmıştır. Kültür Bakanlığı tarafından “Halk Ozanı” kimliği verilen ozan, İstanbul’da yaşamakta olup evli ve dört çocuk babasıdır.⁴⁸

2.30. Ozan Abdullah Çayiroğlu

Asıl adı Abdullah Öz olan ozan, 4 Şubat 1964 tarihinde Erzincan’ın Çayırılı ilçesinin Yazıkaya köyünde dünyaya gelmiştir. İlkokulu köyünde okuyan ozan, maddi imkansızlıklardan ötürü eğitim hayatına devam edememiştir. Yetiştigi çevrenin âşıklık geleneğiyle pek ilgisi olmamasına karşın yine de âşıklık geleneğine ilgi duymuştur.

1978 yılında İstanbul’a yerleşerek farklı işlerde çalışmak zorunda kalan ozan, bir yandan da âşıklık geleneğiyle ilgilenmeye devam etmiştir. Özellikle de 2009 yılında Âşık Nuri Çırağı’nın bir televizyon kanalındaki âşık programına konuk ozan olarak katılması, ozanın âşık çevrelerce tanınmasını sağlamıştır. Âşık Nuri Çırağı da programında konuk etmiş olduğu ozandan etkilenerken kendisine “Çayiroğlu” mahlasını

⁴⁸ Söz konusu bilgiler, 4 Şubat 2023 tarihinde Ozan Baki ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

vermiştir. Bununla birlikte âşıklık geleneğini usta çırak ilişkisi içerisinde ustası Âşık Erol Ergani'den öğrenmiştir. Bağlama çalmayı küçük yaşlardan itibaren kendi kendine öğrenmiş ve zamanla da usta âşıkların katkılarıyla geliştirmiştir. Âşıklık geleneğine hâkim olan ozan; doğaçlama (irticalen) şiir söyleme, hikâye anlatma, atışma yapma, âşık havaları okuma konularında oldukça başarılı örnekler vermiştir. Aşk, gurbet, sıla, övgü, yergi, din, bayrak, vatan, millet vb. geniş bir alanda yazmış olduğu şiirlerinde mahalli birtakım söyleyiş özelliklerine yer vermiştir. Farklı tür ve konularda yazmış olduğu şiirlerini âşık ve ozan dostlarıyla birlikte 2011 yılında çıkarmış oldukları âşıklar, “Fatih Otağından Anadolu’ya” adlı şiir antolojisi kitabında yayımlamıştır.

TV 5, Çay TV, Anadolu Dernek TV, Kardelen TV, Cem TV başta olmak üzere birçok televizyon ve radyo kanalındaki âşık programlarına katılarak sanatını icra etmiş olan ozan, ayrıca belediye ve dernekler tarafından düzenlenen çeşitli programlara da katılarak farklı dalda birçok ödül ve plaket almıştır. Sosyal medya kanallarında adına açmış olduğu sayfalarda yapmış olduğu canlı yayın ve paylaşımlarla da geniş kitlelere ulaşmayı başaran ozan, İstanbul’da yaşamakta olup evli ve iki kız babasıdır.⁴⁹

2.31. Ozan Mustafa

Asıl adı Mustafa Aladağ olan âşık, 3 Haziran 1963 tarihinde Kars’ın Kağızman ilçesinin Oluklu köyünde doğmuştur. İlkokulu köyünde okuyan ozan, ortaokul ve lise eğitimini açıktan tamamlamıştır. Âşıklık geleneğine henüz ilkokuldayken şiirlerinden etkilendiği amcası Âşık Laçın Aladağ’ın etkisinde başlamıştır.

Âşıklık geleneğinin sanatını ve erkânını öğrenmiş olduğu Laçın Aladağ ile birlikte düğün, meclis ve kahvehanelere giderek bu ortamlarda sanatını icra etmiştir. Gelenekte sanatından etkilendiği bir diğer isim ise Kağızmanlı Âşık Hıfzı’ olmuştur. Saz çalmasını kendi çabalarıyla öğrenmiş olan ozan, zamanla bu yeteneğini usta âşıkları gözlemleyerek daha da geliştirmiştir. Şiirlerinde “Mustafa” ve “Ozan Mustafa” mahlaslarını kullanarak aşk, sevgi, tabiat, gurbet, ayrılık, özlem, övgü, yergi, vatan, bayrak vb. hemen her konuda şiirler yazmıştır. Dörtlükler halinde ve hece ile yazmış olduğu şiirlerinde yerel ve ulusal ağız özelliklerine birlikte yer vermiştir. Âşıklık geleneğine hâkim olan ozan; doğaçlama şiir söyleme, hikâye anlatma, atışma yapma, âşık havaları okuma konularındaki yetkinliğinin yanı sıra; koşma, güzelleme, türkü,

⁴⁹ Söz konusu bilgiler, 3 Nisan 2024 tarihinde Ozan Abdullah Çayıroğlu ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde dirmiştir.

semai gibi edebi türlerin de başarılı örneklerini vermiştir. Anlatmış olduğu çok sayıda halk hikâyesiyle birlikte “Fakir Genç Zengin Kız” adında bir de halk hikâyesi tasnif etmiştir.

Âşıklık geleneği ile ilgili katılmış olduğu çok sayıdaki yarışma, şölen, festival ve etkinlikte farklı dalda çeşitli ödül, plaket ve başarılar elde etmiştir. Anadolu Dernek TV, Yıldız En TV, Ekin TV, gibi çok sayıda televizyon ve radyo programına katılarak sanatını icra etmiş olan âşık; aynı zamanda sosyal medya kanalları üzerinden yapmış olduğu canlı yayın ve paylaşımlarla da sanatını geniş kitlelere ulaştırmayı başarmıştır. Kültür Bakanlığı tarafından “Halk Ozanı” kimliği verilen ozan, İstanbul’da yaşamakta olup evli ve dört çocuk babasıdır.⁵⁰

2.32. Ozan İlhan Taştan

İlhan Taştan, 1970 yılında Malatya’nın Doğanşehir ilçesinin Eskiköy’ünde dünyaya gelmiştir. İlk ve ortaokulu Malatya’da okuyan ozan, liseyi eğitimini ise açıköğretimden tamamlamıştır. 1992 yılında İstanbul’da göç eden ozan, burada iki yıllık üniversite eğitimi almıştır.

Ortaokul yıllarında abisinin kendisine aldığı bağlamayı çalmaya başlayan ozan, böylece erken yaşlarda âşıklık geleneği ile tanışmıştır. Bununla birlikte halk müziği sanatçıları ve ozanlarını dinleyerek sanatını geliştirmiştir. 1993 yılında Arif Sağ Müzik Okulundaki dört yıllık eğitiminin ardından “Gönülden Gönüle” halk müziği korosunda bağlamacı olarak yer almıştır. Daha sonraları ise kamu ve özel kurumlarında ozan ve bağlama eğitmeni olarak görev yapmıştır. Halen Sultangazi Halk Eğitim Merkezi’nde halen usta öğretici görev yapan ozan, halk müziğin ana kaynağı olarak gördüğü ozanların eserlerini bu zaman zarfında çalıp söylemiş ve aynı zamanda birçok ozanla da aynı sahneyi paylaşmıştır. Geleneğin önemli âşıklarından Mahzunî Şerif, Murat Çobanoğlu, Vahit Köroğlu, Ahmet Poyrazoğlu ile birlikte âşıklık geleneğini icra fırsatı bulmuştur. Aşk, sevgi, tabiat, övgü, yergi, barış, gurbet, özlem vb. geniş bir konuda yazmış olduğu şiirlerinin bir kısmı türkü olarak bestelenerek sanatçılar tarafından seslendirilmiştir.

TRT Türkü, Yıldız En Tv, Yaşam TV, Gala Tv, gibi birçok yerel ve ulusal kanalda âşıklık geleneği ve halk müziğiyle ilgili program yapıp sunmuştur. Ayrıca sunmuş olduğu “Dünden Bugüne Ozanlarımız” programıyla da birçok âşık ve ozanı

⁵⁰ Söz konusu bilgiler, 12 Mart 2024 tarihinde Ozan Mustafa ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

izleyicilerle buluşturmuştur. İstanbul Sultangazi’de yaşayan ozan, evli ve iki çocuk babasıdır.⁵¹

2.33. Ozan Kimsesiz

Asıl adı Cihat Ergel olan ozan, 20 Eylül 1984 tarihinde Balıkesir’in Bigadiç ilçesine bağlı Akyar köyünde dünyaya gelmiştir. Aslen Tuncelili olan ozan, ilkokulu ve ortaokulu köyünde okumuş ardından lise eğitimini 1993 yılında ailesiyle birlikte göç ettikleri İstanbul’da tamamlamıştır. Eğitimine devam eden ozan, üniversiteyi ise Isparta Süleyman Demirel Üniversitesinde okumuştur.

Âşıklık geleneğine lise yıllarında bağlama çalarak başlamıştır. Usta çırak ilişkisi içerisinde Matemî’den âşıklık geleneğinin sanatını, adabını ve erkânını öğrenmiş ve yine ustası ile birlikte cemlere ve âşık programlarına katılarak sanatını icra etmiştir. Kaynak itibarıyla Alevi- Bektaşî geleneğinden beslenen ozan; söz konusu geleneğin temsilcilerinden olan Âşık Mahzunî Şerif başta olmak üzere Perişan Ali, Melulî, İbretî, İhsanî, Davut Sularî, Hasret Gültekin, Musa Eroğlu gibi ustalardan etkilenecek sanatını geliştirmiştir. “Mahlassız” adında bir ozanın kendisine vermiş olduğu “Kimsesiz” mahlasıyla şiirler yazan ozan; şiirlerinde Alevilik kültürü başta olmak üzere ehli beyt, ilahi aşk, on iki imam, peygamber ve Hz. Ali sevgisi konularını işlemiştir. Saf Türkçe ile deyiş, nefes, duvazımam, mersiye gibi Alevi-Bektaşî kültürü ile ilgili birçok türde şiirler kaleme almıştır Din dışı konularda yazmış olduğu şiirlerinde ise daha çok aşk, sevgi, hasret, doğa, sitem, eleştiri, yoksulluk, politika (siyasi) ve sosyal içerikli konuları işlemiştir. 2018 yılında ilk şiir kitabı olan “Sözcükleri Gıdıkladım” ve 2021 yılında ise ikinci kitabı olan “Zırva DA Zirve”yi çıkarmıştır.

Cem evlerinde yapılan cemlerde uzun yıllar zakîlik görevlerinde bulunan ozan, âşıklık geleneğini farklı mekân ve ortamlarda icra etmeyi sürdürmüştür. “Dörtlük Yayınları” ve “Sofyan Müzik” kurucu ortaklarından olan ozan, aynı zamanda yerel bir radyoda “Unutulmaya Yüz Tutanlar” adında bir program hazırlayarak sunmuştur. 2018’de Kültür Bakanlığı tarafından “Halk Ozanı” kimliği verilen ozan, İstanbul’da yaşamakta olup evli ve iki çocuk babasıdır.⁵²

⁵¹ Söz konusu bilgiler, 17 Temmuz 2023 tarihinde Ozan İlhan Taştan ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

⁵² Söz konusu bilgiler, 10 Temmuz 2023 tarihinde Ozan Kimsesiz ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

2.34. Ozan Mahmut Polat

Ozan Mahmut Polat, 3 Şubat 1959 tarihinde Gümüşhane'nin Kelkit ilçesi Salördek Köyü'nde dünyaya gelmiştir. İlkokulu Trabzonda, ortaokul ve liseyi ise İstanbul'da okumuştur. Çocukluktan beri aşıklık geleneğiyle ilgilenen ozanın bağlama ile ilk tanışması abisinin vesilesiyle olmuştur. Evde babasından gizli bir şekilde bağlama çalan abisini izleyerek bağlama çalmayı öğrenmiştir.

Ozanın gelenek temsilcileri âşıklarla ilk tanışması ise 1978 yılında iş seyahati vesilesiyle gitmiş olduğu Erzurum'da olmuştur. Bir dostu ile birlikte gittikleri Âşık Nuri Çırağı'nın kahvesinde dönemin tanınmış âşıkları olan Ozan Reyhanî, Âşık Nuri Çırağı, Âşık İsmail Azeî'yi yakından görme fırsatı bulmuştur. Kahvede yan yana dizilerek sazları eşliğinde eserlerini seslendiren âşıkların arasına oturan ozan; Âşık Sümmanî'den okumuş olduğu usta malı eser ile mecliste bulunan âşıklar tarafından takdir edilmiştir. Bu durum ozanın hayatında bir kırılma anı olmuş ve ozan bundan sonra çalışmalarıyla âşıklık geleneğine yoğunlaşmıştır. Bununla birlikte âşık sanatında daha çok Ozan Reyhanî ile Ozan Hilmi Şahballı'nın etkisinde eserler vermiştir. Aşk, sevgi, tabiat, övgü, yergi, barış, gurbet, özlem vb. geniş bir konuda yazmış olduğu şiirlerinin bir bölümü türkü olarak bestelenerek sanatçılar tarafından seslendirilmiştir. Ayrıca Kelkit ilçesinin köylerini gezerek birçok atasözü, bilmece, mâni, alkış, kargış, hikâye, özdeyiş, tekerleme örneklerini derlemiştir.

Uzun bir süre Anadolu Dernek Tv, Flash Tv, Mavi Karadeniz, Kral Karadeniz, Radyo Mavi, Moral Fm'de "Kültür Vadisi" programını hazırlayıp sunmuştur. Programında ağırlamış olduğu birçok âşık ve ozan ile âşıklık geleneğine katkıda bulunmuştur. Kültür Bakanlığı tarafından "Halk Ozanı" kimliği verilen ozan, İstanbul Pendik'te yaşamakta olup, evli ve üç kız babasıdır.⁵³

2.35. Ozan Metin Bulutlu

Ozan Metin Bulutlu, 1 Ekim 1968 tarihinde Ardahan'ın Çıldır ilçesinin Kaşlıkaya köyünde dünyaya gelmiştir. İstanbul'da ilkokulu okuyan ozan, farklı sebeplerden ötürü eğitimine devam edememiştir. Ozanın âşıklık geleneği ile tanışması bir komşusunun kendisine hediye ettiği mandolin ile olmuştur. Babasının kendisine aldığı bağlama

⁵³ Söz konusu bilgiler, 25 Haziran 2023 tarihinde Ozan Mahmut Polat ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

sayesinde henüz altı yaşındayken saz çalmayı öğrenen ozan, bu yeteneği askerde tanıştığı sanatçı Erdal Erzincan sayesinde geliştirmiştir.

Âşık programı vesilesiyle İstanbul Sirkeci İnci Palas otelinde konaklayan dönemin ünlü âşıkları İlhamî Demir, Yaşar Reyhanî ve Murat Çobanoğlu ile tanışması ozanın hayatında önemli bir dönüm noktası olmuştur. Âşıklar sazı ve sözünden etkilendikleri ozanı çırak olarak kabul ederek başta İstanbul olmak üzere ülkenin dört bir yanındaki düğün, kahvehane, festival, yarışma vb. çeşitli etkinliklere beraberinde götürmüşlerdir. Usta çırak ilişkisi içerisinde âşıklık geleneğinin sanatını, adabını ve erkânını ise ustası Âşık Mürsel Sinan'dan öğrenmiştir. Mahlas kullanmayan ozan; sevgi, gurbet, özlem, övgü, yergi, doğa, bayrak, vatan, millet vb. geniş bir konuda şiirler yazmıştır. Yetiştirdiği kültüre oldukça hâkim olan ozan, şiirlerinde yerel ve ulusal söyleyiş özellikleri ile birlikte halk kültürüne ait birçok kavram ve motife de yer vermiştir. Atışma yapma, hikâye anlatma, hava okuma, doğaçlama (irticalen) şiir söyleme, divan okuma konularında yetkin olan âşık; koşma, güzelleme, türkü, tecnis, semai gibi edebi türlerin de başarılı örneklerini vermiştir. Ayrıca anlatmış olduğu çok sayıda halk hikâyeleri ile zengin bir hikâye dağarcığına sahiptir.

Âşıklık geleneği ile ilgili çok sayıda yarışma, şölen, festival ve etkinliğe katılarak farklı dalda çeşitli ödül ve plaket almıştır. 1997 yılında Celal Bayar Üniversitesinde yapılan bir etkinlikte “atışma” dalında ve 1999 yılında Ankara Âşıklar Şöleni programında “memleket türküsü” dalında birincilik ödülü kazanmıştır. Birçok radyo ve televizyon kanalındaki âşık programına katılan ozan, ayrıca çeşitli sosyal medya kanalındaki sayfasında yapmış olduğu canlı yayın ve paylaşımlarla sanatını geniş kitlelere ulaştırmayı başarmıştır. Kültür Bakanlığı tarafından “Halk Ozanı” kimliği verilen ozan, İstanbul’da yaşamakta olup evli ve üç çocuk babasıdır.⁵⁴

2.36. Ozan Mizanî

Asıl adı Taner Karataş olan ozan, 1 Aralık 1965 tarihinde Ardahan’ın Çıldır ilçesinin Yukarıcanbaz köyünde dünyaya gelmiştir. İlkokulu köyünde okuyan ozan, maddi imkansızlıklardan ötürü eğitimine devam edememiştir. Başta babası Esbender Bey olmak üzere doğup büyüdüğü çevrenin âşıklık geleneği ile olan ilgisinden ötürü çocuk yaşlarından itibaren âşıklık geleneğine ilgi duymaya başlamıştır.

⁵⁴ Söz konusu bilgiler, 15 Kasım 2023 tarihinde Ozan Metin Bulutlu ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

İlkokul öğretmeni Fazıl Karabıyık ile tanışması ozanın edebi hayatının dönüm noktalarından olmuştur. Fazıl Karabıyık, öğrencisinin yeteneğini sezerek onu şiir yazma konusunda teşvik etmiştir. İstanbul’da Âşık Ferman Baba’nın oğlu Orhan Bahçıvan ile tanışması ise ozanın edebi hayatının diğer bir dönüm noktası olmuştur. Orhan Bahçıvan, ozan ile yakından ilgilenerek kendisine “terazi, ölçü” anlamına gelen “Mizanî” mahlasını vermiştir. Başta Âşık Şenlik olmak üzere Âşık Elesker, Sümmanî Baba, Âşık Kasım gibi önemli âşıklardan da etkilenecek onları usta olarak kabul etmiştir. Küçük yaşlardan itibaren saz çalmayı çok istemesine rağmen bir türlü öğrenemeyen ozan, bu durumu kendisinde bir eksiklik olarak görmüştür. Âşık Şenlik’in eserlerini ve havalarını başarılı bir şekilde okuyarak sanatının merkezine Şenlik’i koymuştur. Mizanî mahlasıyla aşk, gurbet, tabiat, övgü, yergi, hastalık, adalet, bayrak, vatan, savaş, barış, kardeşlik vb. geniş bir konuda yazmış olduğu şiirlerini “Deryadan Damlaya (Şenlikli Yürekler)”, “Deryadan Damlaya-2”, “Saati Sevgiye Kurdum”, “Bir Delinin Not Defteri”, “Beşinci Mevsim” adlı kitaplarında toplamıştır. Âşıklık geleneği içerisinde kendisini iyi yetiştirmiş olan ozan; divan, koşma, destan, türkü, sema vb. birçok edebi türün başarılı örneklerini vermiştir. Çıldır’ın Terekemelerinden olan ozan, şiirlerinde ayrıca Terekeme ağız özelliklerine yer vererek kendi kültür birikimini eserlerine yansıtmıştır.

Âşıklık geleneği ile ilgili birçok festival, şölen, yarışma ve etkinliğe katılarak farklı dalda çeşitli plaket ve ödül almıştır. Yerel ve ulusal birçok radyo ve televizyon kanalındaki âşık programına katılarak sanatını icra etmiş olan ozan; ayrıca çeşitli sosyal medya kanallarındaki sayfasında yapmış olduğu canlı yayın ve paylaşımlarla da sanatını geniş kitlelere ulaştırmayı başarmıştır. Kültür Bakanlığı tarafından “Halk Ozanı” kimliği verilen ozan, 1997 yılından itibaren İstanbul’da yaşamakta olup evli ve iki çocuk babasıdır.⁵⁵

2.37. Ozan Bilican

Asıl adı Yahya Bilican olan ozan, 24 Mart 1958 tarihinde Ardahan’ın Posof ilçesine bağlı Âşıkzülali köyünde dünyaya gelmiştir. İlkokulu köyünde okuyan ozan, ortaokul ve liseyi ise İstanbul’da okumuştur. Eğitim hayatında son olarak üniversite okuyan ozan, hayatının geri kalan kısmında ise âşıklık geleneği ile ilgilenmiştir.

⁵⁵ Söz konusu bilgiler, 13 Ağustos 2023 tarihinde Ozan Mizanî ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

Çocukluk yaşlarından itibaren yetiştiği çevrenin de etkisiyle âşıklık geleneğine ilgi duyan ozan, ortaokul ve lise yıllarında şiir yazmaya başlamıştır. Önemli halk ozanları ve şairlerinden Ahmet Arif, Nazım Hikmet, Enver Gökçe, Pir Sultan Abdal, Âşık Mahzunî Şerif'ten etkilenecek benimsemiş olduğu düşünceler doğrultusunda eserlerini oluşturmuştur. Âşk, tabiat, gurbet, ayrılık, övgü, yergi, şiddet, baskı, umut, yaşamak, özgürlük vb. geniş konuda yazmış olduğu şiirlerinin bir kısmını “Gönülde Birikenler” şiir kitabında yayımlamıştır. Daha çok toplumsal konularda yazmış olduğu şiirleriyle tanınan ozan, sanatını aynı zamanda düşüncelerinin aktarımında bir araç olarak görmüştür. Yetiştigi yörenin halk kültürüne hâkim olmakla birlikte şiirlerinde yerel ve ulusal ağız özelliklerine birlikte yer vermiştir. Ayrıca sanatını kullanarak türkü, koşma, semai, güzelleme gibi edebi türlerin başarılı örneklerini de vermiştir.

Âşıklık geleneği ile ilgili düzenlenen birçok yarışma, şölen, festival vb. etkinliğe katılarak farklı dalda çeşitli ödül ve plaket almıştır. Bununla birlikte İstanbul Şairler Âşıklar Derneği (İŞŞAD) ve Kars, Ardahan Iğdır Yöresi Sanatçıları Derneği (KAR-SAD) kurucu üyeliğini yapmıştır. 2017’de Kültür Bakanlığı tarafından “Halk Ozanı” kimliği verilen ozan, İstanbul’da yaşamakta olup evli ve iki çocuk babasıdır.⁵⁶

2.38. Ozan Metinî

Asıl adı Metin Karakuş olan ozan, 15 Ağustos 1964 tarihinde Sivas’ın İmranlı ilçesinin Boğanak köyünde dünyaya gelmiştir. İlkokulu köyünde okuyan ozan, maddi imkansızlıklardan ötürü eğitimine devam edemeyerek babasının da yönlendirmesiyle âşıklık geleneğine ilgi duymaya başlamıştır. Köylerinde ve yöresinde âşıklık sanatının icra edildiği cemler başta olmak üzere farklı mekân ve ortamlarda bulunarak sanatını geliştirmiştir.

1972 yılında ailesiyle birlikte İstanbul’a taşınmak zorunda kalan ozan, burada sanatını icra etmek için uygun bir zemin yakalamıştır. Babasıyla gittikleri İstanbul Beyoğlu’nda yapılan âşıklar gecesi programı, onun hayatında önemli bir dönüm noktası olmuştur. Âşık Reyhanî, Daimî, Sularî, Zamanî gibi usta âşıkları izleme ve onlarla tanışma fırsatı bulan ozan, burada ayrıca ilerde sanatına yön verecek olan ustası Âşık Gülabî ile de tanışmıştır. Usta çırak ilişkisi içerisinde kendisinden âşıklık geleneğinin sanatını ve adabını öğrendiği ustası ile birlikte cem, düğün ve etkinliğe katılarak sanatını icra

⁵⁶ Söz konusu bilgiler, 11 Kasım 2022 tarihinde Ozan Bilican ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

etmiştir. Ustası tarafından verilen “Metinî” mahlasıyla ehli beyt, ilahi aşk, on iki imam, Hz. Ali, Kerbela hadisesi gibi birçok dini konunun yanında; aşk, sevgi, tabiat, gurbet, özlem, kardeşlik vb. din dışı konularında şiirler yazmıştır. Alevi-Bektaşî kültüründen beslenen ozan; deyiş, nefes, mersiye, ağıt, duvazname gibi gelenğin birçok edebi türünde yüz elliye yakın eser yazmıştır.

Cem Tv., Yıldız En Tv., Dem Tv., Ekin Tv., televizyon kanalları ile Cem Radyo, Ekin Radyo, kanalları olmak üzere çok sayıda yerel ve ulusal kanalda düzenlenen âşık programlarına katılarak sanatını icra etmiştir. Ayrıca Güngören Pir Sultan Abdal Cem Evi olmak üzere İstanbul’da birçok cemevinde zâkirlik görevlerini de ifa etmiştir. Kültür Bakanlığı tarafından “Halk Ozanı” kimliği verilen ozan, İstanbul’da yaşamakta olup sanatını farklı mekân ve ortamlarda icra etmeyi sürdürmektedir.⁵⁷

2.39. Ozan Kul Ali

Asıl adı Binali Bayram olan ozan, 15 Temmuz 1973 tarihinde Bayburt’un Damlıca köyünde dünyaya gelmiştir. İlkokulu köyünde okuyan ozan, maddi imkansızlıklardan ötürü eğitimini yarıda bırakmak zorunda kalmıştır. 1989 yılında İstanbul’a taşınan ozan, burada âşıklarla tanışma fırsatı bularak âşıklık geleneğiyle ilgilenmeye başlamıştır.

Ustası İlhami Arslantaş’tan almış olduğu âşıklık sanatı ve öğretileri doğrultusunda kendisini geliştirmiştir. Seçmiş olduğu “Kul Ali” mahlası ile daha çok Alevi kültürü ile ilgili Hz. Ali, on iki imam, cem, birlik, tevhit, ehl-i beyt gibi konularda şiirler yazmakla birlikte; aşk, sevgi, özlem, ayrılık, tabiat, güzellik, barış, kardeşlik, vb. din dışı konularda da şiirler yazmıştır. Kaleme almış olduğu şiirlerinde yetişmiş olduğu kültüre ait birçok söyleyiş özelliklerine yer vermiştir. Nefes, deyiş, koşma, semai, güzelleme gibi birçok edebi türde kaleme aldığı eserlerinde anlaşılır bir üslup kullanmıştır. Ayrıca üretkenliği sonucu yazmış olduğu beş yüzü aşkın şiirlerinin bir bölümü ise farklı sanatçılar tarafından bestelenmiştir.

Düşler Dünyası, Mavi Eylül, Anadolu Kültür Mozaik Derneği Anadolu Sanatseverler, Çağdaş Edebiyat Kültür Sanat Eğitim Derneği (ÇEKSED) gibi derneklerin âşık programlarına katılarak sanatını icra etmiş olan ozan, ayrıca çeşitli sosyal medya

⁵⁷ Söz konusu bilgiler, 15 Kasım 2022 tarihinde Ozan Metinî ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

kanalındaki sayfasında yapmış olduğu canlı yayın ve paylaşımlarla sanatını geniş kitlelere ulaştırmıştır. İstanbul’da yaşayan ozan, evli ve iki çocuk babasıdır.⁵⁸

2.40. Ozan Kumru

Asıl adı Gürcü Doğan İşleyen olan ozan, 24 Mart 1972 tarihinde Tokat’ın Zile ilçesinin Ali Hoca köyünde dünyaya gelmiştir. İlkokulu köyünde okuyan ozan, ortaokul ile liseyi taşındıkları Gölcük’te okumuştur. Küçük yaşlardan itibaren babasından dinlemiş olduğu halk hikâyeleri ve şiirler sayesinde âşıklık geleneği ile tanışmıştır.

Ozanın hayatı ocak dedesi İbrahim Hakkı Esenboğa’nın İstanbul’a giderken eline tutuşturduğu zarfla birlikte değişmiştir. İstanbul’a gelen ozan, zarfın üzerindeki adresi araştırarak bulmuştur. Adres âşıklarından Âşık Vaktidolu’ya aitmiş. Ozan, hiç vakit kaybetmeden mektubu kendilerine takdim eder. Mektubu alıp okuyan Âşık Vaktidolu kendisine, “Derdin içindeki derde âşık olmuşsun.” der. Bu vesileyle Âşık Vaktidolu ile tanışmış olan ozan, şiirlerini onun sohbetlerinden aldığı feyzle tasavvufi bir iklimde yazmaya başlamıştır. Daha çok ilahi aşk, cem, birlik, tevhit, peygamber sevgisi, Hz. Ali vb. dini konularda şiirler yazmıştır. Bununla birlikte şiirlerinde Alevi-Bektaşî kültürüne ait birçok kavram ve motife de yer vermiştir. Katılmış olduğu birçok cem, dergâh ve mecliste curasıyla sanatını icra eden ozan duvazimam, deyiş, ağıt ve mersiye gibi edebi türlerin de başarılı örneklerini vermiştir.

Ozanın şair Erdal Doğan ile birlikte çıkarmış oldukları “Ehlibeyt’ten Bir Deste Gül” adlı şiir kitabının dışında, şiirleri “Karaağaç Şiir Antolojisi” başta olmak üzere birçok dergi ve antoloji yayımlanmıştır. Sütlüce Karaağaç Dergâhı başta olmak üzere Alevi-Bektaşî dergâh ve cemlerindeki âşık programlarına katılarak sanatını icra eden ozan, evli olup İstanbul’da yaşamaktadır.⁵⁹

2. İSTANBUL’DA YAŞAYAN ÂŞIKLARIN TASNİFİ

Çalışmanın bu bölümünde mülakat yöntemi ile görüşülen İstanbul’da yaşayan gelenek temsilcileri (âşık, ozan, zakir) farklı başlıklar altında değerlendirilerek tasnif edilmişlerdir.

⁵⁸ Söz konusu bilgiler, 15 Eylül 2022 tarihinde Ozan Kul Ali ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

⁵⁹ Söz konusu bilgiler, 8 Ağustos 2023 tarihinde Kumru ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

2.1. Yetiştikleri Kültüre Göre Âşıklar

İstanbul'da yaşayan âşıkların yetiştikleri sosyal çevre ile edindikleri kültürler birbirinden farklılık göstermektedir. Âşıkların bir kısmı Sünni geleneklere bağlı bir kültür ortamında yetişirken diğer kısmı ise Alevi-Bektaşî geleneği kültür ortamında yetişmişlerdir.

2.1.1. Değiş Söyleyen Alevi- Bektaşî Âşıklar

Alevi-Bektaşî geleneği içerisinde değiş söyleyen âşıklar, geleneğin önemli bir parçasını oluşturmuşlardır. İstanbul'da yaşayarak âşıklık sanatını daha çok cem evi ve dergâhlarda icra eden Alevi-Bektaşî geleneği âşıkları şunlardır:

Âşık Kul Tahir, Âşık Vaktidolu, Âşık Kul Salih, Âşık Sinem Bacı, Âşık Savranî, Ozan Kimsesiz, Ozan Metinî, Ozan Kul Ali, Ozan Kumru.

2.1.2. Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi Âşıklar

Âşıklık geleneği içerisinde güzelleme tarzı şiirler söyleyerek İstanbul'un farklı mekân ve ortamlarında âşıklık sanatını icra eden âşıklar ise şunlardır:

Âşık Alim Beştaş, Âşık Mürsel Sinan, Âşık Bayram Denizoğlu, Âşık Bülent Aydınoğlu, Âşık Harun Koca, Âşık Kemal Ummanî, Âşık Maksut Feryadî, Âşık Mustafa Kurbanoglu, Âşık Şenol Muratoğlu, Âşık Tahsin Namazoğlu, Âşık Vahit Köroğlu, Âşık Veli Cananî, Âşık Zakirî, Âşık Zikri Topaloğlu, Âşık Erol Coşkunoğlu, Âşık Erol Şahiner, Âşık Erzade, Âşık Mertoğlu, Âşık Ahmet Poyrazoğlu, Âşık Kevserî, Âşık Yeneroğlu, Âşık Orhan Üstündağ, Âşık İsa İstekeoğlu, Ozan Abdullah Çayiroğlu, Ozan Mustafa, Ozan Bakî Çetin, Ozan İlhan Taştan, Ozan Mahmut Polat, Ozan Metin Bulutlu, Ozan Mizanî, Ozan Bilican.

2.2. Usta-Çırak Eğitimi ile Yetişen Âşıklar

Âşıklık geleneğinin devamı noktasında ve yeni âşıkların yetiştirilmesinde usta-çırak ilişkisi oldukça önemlidir. Usta-çırak ilişkisi içerisinde çırak âşıklar birtakım uygulamalardan geçerek âşık olabilmektedir. Âşıklığa ilgi duyan bir kişi çırak olarak usta bir âşığın yanına verilir. Böylece çırak ustasıyla birlikte gezerek ustasından bilgi ve tecrübe edinir. *“Çıraklık, âşıklık geleneğinin okuludur. Usta âşıklar kendi sanatlarının devamını çırakları aracılığıyla gelecek kuşaklara taşırlar. Gün gelir çırak, sazın, izin, özün sırlarını, saz, söz, makam, ayak verme ve atışmayı öğrenir. Ustası gibi, âşıklar*

divanı kurulduğunda atışmalarda aşk, din, güzellik, sevgi, insan vd. konulan gönül sesiyle dile getirir” (Tanrıkulu, 1997:23).

İstanbul’da yaşayan âşıkların bir kısmı âşıklık geleneğinde usta-çırak eğitimi ile yetişirken diğer bir kısmı ise âşıklık geleneğinde herhangi bir âşığa tabi olmadan gizli çıraklık yöntemi ve yetenekleri sayesinde yetişmiştir. Usta olarak gördüğü âşıklardan atışma yapma, saz çalma ve âşık havalarını okuma, makam bilgisi, doğaçlama şiir söyleme, hikâye anlatma, âşık fasıllarını ve meclis adabını öğrenme gibi âşıklık geleneğinin birçok alt disiplini öğrenerek usta-çırak eğitimi ile yetişen âşıklar çizelge halinde gösterilmiştir.

Tablo 1. Usta-çırak eğitimi ile yetişen âşıklar.

Âşık	Ustası Âşık
Âşık Mürsel Sinan	Âşık Murat Çobanoğlu, Gülistan Çobanoğlu
Âşık Bayram Denizoğlu	Âşık Durmuş Denizoğlu (babası)
Âşık Bülent Aydınoğlu	Âşık Arif Tellioğlu, Âşık Murat Ozanoğlu
Âşık Harun Koca	Âşık Yavuz Timur
Âşık Kemal Ummanî	Âşık Öksüz Ummanî
Âşık Yılmazoğlu	Âşık Murat Çobanoğlu
Âşık Kul Salih	Âşık Kul Tahir
Âşık Maksut Feryadî	Bekir Koca (babası), Âşık Mehmet Hicranî (amcası)
Âşık Mustafa Kurbanoglu	Âşık İlhami Demir
Âşık Şenol Muratoğlu	Âşık Murat Karahanlı (babası)
Âşık Tahsin Namazoglu	Âşık Ali Nevruz Çiçek
Âşık Vahit Köroğlu	Âşık Kemal Derunî
Âşık Veli Cananî	Âşık Sadi Değer (Hasretî), Âşık İlhamî Demir, Âşık İslam Erdener, Âşık Abbas Seyhanî
Âşık Zakirî	Âşık Mustafa Ruhanî
Âşık Zikri Topaloğlu	Âşık Erzade Kapan
Âşık Erol Coşkunoğlu	Âşık Rüstem Alyansoglu
Âşık Erzade Kapan	Âşık İlhamî Demir
Âşık Korkmaz İkan	Âşık Sebahattin İkan (babası) Âşık Yılmaz Şenlikoğlu (Âşık Şenlik’in Torunu)
Âşık Ahmet Poyrazoğlu	Âşık Gıryanî (abisi), Âşık Ummanî (abisi)
Âşık Kevserî	Âşık Kemal Derunî, Âşık Rüstem Alyansoglu
Âşık Savranî	Âşık Erbâbi
Âşık Mustafa Aladağ	Âşık Laçın Aladağ (amcası)
Âşık Orhan Üstündağ	Âşık Kemal Derunî

Âşık İsa han İstekeoğlu	Âşık Saim İstekeoğlu (abisi)
Ozan Bakî	Âşık Nusret Sümmanîoğlu (Âşık Sümmanî'nin torunu)
Ozan Kimsesiz	Âşık Zakîr Matemî
Ozan Metin Bulutlu	Âşık Yaşar Reyhanî, Âşık Murat Çobanoğlu, Âşık Mürsel Sinan
Ozan Metinî	Âşık Gülabî
Ozan Kumru	Âşık Vaktidolu

2.3. Çırac Edinmiş Âşıklar

İstanbul'da yaşayan âşıklardan gelenek içerisinde çırac yetiştirmiş usta âşıklar çizelge halinde gösterilmiştir.

Tablo 2. Âşık ve yetiştirdikleri çırac âşıklar.

Usta Âşık	Yetiştirdiği Çırac Âşık
Âşık Bayram Denizioğlu	Çetin Sinemoğlu, Veysel Yıldız, İrfan Eyüpoğlu, Zihni Yıldırım, Hasan Çolak
Âşık Mürsel Sinan	Ozan Metin Bulutlu
Âşık Bülent Aydınoğlu	Maksut Eroğlu
Âşık Maksut Feryadî	Ozan Emre Koca (oğlu)
Âşık Mustafa Kurbanioğlu	Birdal Aktaş, İsa İstekeoğlu
Âşık Tahsin Namazioğlu	Baran Yağcı (yeğeni)
Âşık Vahit Köroğlu	Arif Gülcani, Zeynel Çınar, Adem Demir, Mahmut Özen, Volkan Akpınar
Âşık Veli Cananî	Âşık Saim İstekeoğlu, Tuncay Zavotçu
Âşık Zikri Topaloğlu	Levent Karataş
Âşık Erol Coşkunioğlu	Özkan Gülü
Âşık Erzade Kapan	Zikri Topaloğlu
Âşık Orhan Üstündağ	Mustafa Üstündağ (kardeşi), Tahir Taşdemir, Yüksek Öztürkoğlu
Âşık Vaktidolu	Ozan Kumru
Ozan Bakî Çetin	Yakup Kustaşoğlu, Yusuf Akkurtoğlu
Âşık Yılmazoğlu	Sabri Şimşekoğlu, Ayhan Şimşekoğlu, Hüseyin Altıntaş

2.4. Atışma Yapabilen Âşıklar

İstanbul'da yaşayan âşıklar arasında atışma geleneği güçlü bir şekilde devam etmektedir. Atışma yapamayan âşıkların varlığı ile birlikte atışma yapabilen âşıklar ise şunlardır: Âşık Mürsel Sinan, Âşık Bayram Denizioğlu, Âşık Bülent Aydınoğlu, Âşık Harun Koca, Âşık Kemal Ummanî, Âşık Maksut Feryadî, Âşık Mustafa Kurbanioğlu,

Âşık Şenol Muratoğlu, Âşık Tahsin Namazoğlu, Âşık Vahit Köroğlu, Âşık Veli Cananî, Âşık Zakirî, Âşık Zikri Topaloğlu, Âşık Erol Coşkunoğlu, Âşık Yılmazoğlu, Âşık Orhan Üstündağ, Âşık Erol Şahiner, Âşık Erzade, Âşık Mertoğlu, Âşık Ahmet Poyrazoğlu, Âşık Kevserî, Ozan Abdullah Çayıroğlu, Ozan Mustafa, Ozan Bakî, Ozan Metin Bulutlu.

2.5. Hikâye Tasnif Eden Âşıklar

İstanbul’da yaşayarak bir veya daha fazla halk hikâyesi tasnif etmiş âşıklar çizelge halinde gösterilmiştir.

Tablo 3. Bir veya birden fazla hikâye tasnif etmiş âşıklar.

Âşık	Tasnif Ettiği Hikâye
Âşık Maksut Feryadî	Akıllı Mehmet ile Gülfidan Hanım’ın Hikâyesi
Âşık Bayram Denizoğlu	Âşık Şemirhan ile Âşık İbrahim, Uzak Elli Garip Şah, Settari Han, İzzet Han, Selim Han, Saruhanlı, Mihrali Bey, Koca Kartal
Âşık Bülent Aydınoğlu	Hüseyin ile Ayşe Hikâyesi
Âşık Şenol Muratoğlu	Yaşlı Baba Hikâyesi
Âşık Vahit Köroğlu	Hız. Süleyman’ın Yüzüğü ve Ali’nin Öyküsü
Âşık Erol Coşkunoğlu	Dertli Çoban ile Gülnur Sultan Hikâyesi
Âşık Korkmaz İkan	Kahraman Bey Hikâyesi
Âşık Ahmet Poyrazoğlu	Derdiyâr ve Gülhandan Hikâyesi
Âşık Yılmazoğlu	Hürûzat ile Abdullah Bey Hikâyesi
Âşık Orhan Üstündağ	Karakoyun Hikâyesi
Ozan Mustafa Aladağ	Fakir Genç, Zengin Kız Hikâyesi
Ozan Bakî	Tütüncü Sait ile Kolcular Hikâyesi

2.6. Muamma Çözen Âşıklar

İstanbul’da yaşayan âşıklardan muamma çözenler şunlardır: Âşık Maksut Feryadî, Âşık Veli Cenânî ve Âşık Erzade Kapan.

2.7. Mahlas Kullanan Âşıklar

Âşıkların mahlas kullanma geleneği çok eskilere dayanmaktadır. Bununla birlikte “ozan” ve “âşık” mahlasları, âşıklık geleneğinde geçmişten günümüze gelenek temsilcileri tarafından birlikte kullanılmıştır. Söz konusu bu durum İstanbul’da yaşayan gelenek temsilcileri arasında da görülmektedir.

2.7.1. Ozan Mahlasını Kullananlar

İstanbul’da yaşayan âşıklar içerisinde az olmaklar birlikte âşıklık geleneğinin bir devamı olarak “ozan” mahlasını kullanan gelenek temsilcileri bulunmaktadır. Ozan Mizanî, Ozan İlhan Taştan, Ozan Bilican, Ozan Kumru, Ozan Metinî, Ozan Kimsesiz, Ozan Mahmut Polat, Ozan Kul Ali atışma yapamadıklarından ötürü “ozan” mahlasını tercih ettiklerini belirtirken; Ozan Abdullah Çayıroğlu, Ozan Mustafa, Ozan Bakî ile Ozan Metin Bulutlu ise “ozan” mahlasını âşıklık geleneğinin bir parçası olarak görerek tercih ettiklerini ifade etmişlerdir.

2.7.2. Âşık Mahlasını Kullananlar

İstanbul’da yaşayan âşıkların büyük bir bölümü âşık mahlasını kullanmaktadır. Bu âşıklar daha çok geleneksel Türk saz şairliği geleneğinin bir parçası olarak bu mahlası kullanmışlardır. Âşık mahlasını kullanan âşıklar şunlardır:

Âşık Alim Beştaş, Âşık Mürsel Sinan, Âşık Bayram Denizoglu, Âşık Bülent Aydınoglu, Âşık Harun Koca, Âşık Kemal Ummanî, Âşık Maksut Feryadî, Âşık Mustafa Kurbanoglu, Âşık Şenol Muratoglu, Âşık Tahsin Namazoglu, Âşık Vahit Koroğlu, Âşık Yılmazoglu, Âşık Orhan Üstündağ, Âşık İsa Han İstekoglu, Âşık Veli Cananî, Âşık Zakirî, Âşık Zikri Topaloglu, Âşık Erol Coşkunoğlu, Âşık Erol Şahiner, Âşık Erzade, Âşık Mertoğlu, Âşık Ahmet Poyrazoglu, Âşık Kevserî.

2.7.3. Kul Mahlasını Kullananlar

Alevi-Bektaşî gelenek temsilcileri tarafından tarikat şeyhlerine veya büyüklerine karşı bağlılıklarını belirtmek için “kul” mahlası kullanılmaktadır. İstanbul’da yaşayan gelenek temsilcilerinden “kul” mahlasını kullananlar şunlardır:

Âşık Kul Tahir, (Tahir Aslandaş), Âşık Kul Salih (Salih Başaran), Ozan Kul Ali (Binali Bayram) kul mahlasını kullanmıştır.

2.7.4. Nispet “î” sini Kullananlar

Doğu bölgesi âşıklara özenerek mahlaslarında nispet “î” sini kullanma geleneği İstanbul’da yaşayan gelenek temsilcileri arasında da görülmektedir. Doğu Anadolu’dan gelerek İstanbul’da yaşayan âşıklar, her ne kadar nispet “î” sini kullanmayı tercih etmemişlerse de bazı âşıklar yetiştikleri coğrafi bölgelerine ve kültürüne olan aidiyet

duygularını ifade etmek için mahlaslarında nispet “î” sini kullanmışlardır. Söz konusu âşıklar şunlardır:

Âşık Kevserî (Dursun Doğan), Âşık Veli Cananî (Veli Akbulak), Âşık Maksut Feryadî (Maksut Koca), Âşık Savranî (Duran Yıldız), Ozan Bakî (Baki Çetin), Ozan Mizanî (Taner Karataş), Âşık Zakirî (Zakir Tekgül), Ozan Metinî (Metin Karakuş).

2.8. Âşık Kolu’na Bağlı Âşıklar

Âşıklık geleneğinde görülen usta-çırak ilişkisi, zamanla gelenekte benzer tarzda söyleyen âşık gruplarını oluşturmuştur. Süreçte sistemli bir hal alan bu âşık grupları sonraları “Kol” “mektep” gibi isimlerle adlandırılmıştır. *“Çıraklık geleneği içinde, birbirini ardınca yetişen âşıklar tarafından, odak hüviyetindeki usta âşığa bağlılık duyarak, ona ait üslup, dil, ayak, ezgi, konu, hatıralar ve hikâyelerin devam ettirildiği mektep”* (Kaya, 1997:92). XIX. yüzyılla birlikte edebiyatta Ruhsatî, Sümmanî, Derviş Muhammed, Erzurumlu Emrah, Dertli, Huzurî ve Şenlik Kolu ortaya çıkmıştır.

İstanbul’da yaşayan âşıklar, kendilerine yakın gördükleri Âşık Kolu’na bağlı olarak bu geleneği korumak, yaşatmak ve yaymak amacıyla faaliyet göstermişlerdir. Söz gelimi Kars ve Ardahanlı âşıklar kendilerini Şenlik Kolu’na; Erzurumlu âşıklar ise kendilerini daha çok Sümmanî Kolu’na yakın görmüş ve bu doğrultuda sanatlarını icra etmişlerdir. Bununla birlikte Âşık Kolu’na bağlı düzenli âşıklar da mevcut olup (Mürsel Sinan, Veli Cananî, Baki Çetin), söz konusu âşıklar çizelge halinde gösterilmiştir.

Tablo 4. Âşık Kolu’na bağlı düzenli âşıklar.

Kol adı	UstaÂşık Adı	1.Kuşak Çıraklar	2.Kuşak Çıraklar	3.Kuşak Çıraklar
Şenlik Kolu (Doğu Anadolu Bölgesi, Azerbeycan)	Hasta Hasan	Gülistan Çobanlar	Murat Çobanoğlu	Mürsel Sinan
		Kasım	Sadi Değer	Veli Cananî
Sümmanî Kolu (ErzurumYöresi)	Sümmanî	Fahri Çavuş	Nusret Yazıcı	Bakî Çetin

2.9. Saz (Bağlama) Çalma Bakımından Âşıklar

İstanbul’da yaşayan âşıkların büyük bir kısmı saz (bağlama) çalmasına karşın, farklı nedenlerle saz (bağlama) çalamayan âşıklar da mevcuttur.

2.9.1. Saz (Bağlama) Çalan Âşıklar

Saz (bağlama) çalabilen âşıklar, saz çalmayı geleneğin önemli bir parçası olarak görmüş ve konuda çaba göstermişlerdir. Hem çalıp hem söyleyebilen âşıklar olduklarından ötürü aynı zamanda atışmalarda da sanatlarını icra edebilen âşıklardır. Söz konusu âşıklar şunlardır:

Âşık Alim Beştaş, Âşık Mürsel Sinan, Âşık Bayram Denizoglu, Âşık Bülent Aydınoglu, Âşık Harun Koca, Âşık Kemal Ummanî, Âşık Maksut Feryadî, Âşık Mustafa Kurbanoglu, Âşık Şenol Muratoglu, Âşık Tahsin Namazoglu, Âşık Vahit Köroglu, Âşık Orhan Üstündağ, Âşık İsa Han İstekeoglu, Âşık Veli Cananî, Âşık Zakirî, Âşık Zikri Topaloğlu, Âşık Erol Coşkunoglu, Âşık Erol Şahiner, Âşık Erzade, Âşık Mertoğlu, Âşık Ahmet Poyrazoglu, Âşık Kevserî, Âşık Yılmazoglu, Ozan Abdullah Çayiroğlu, Âşık Kul Tahir, Âşık Vaktidolu, Âşık Kul Salih, Âşık Sinem Bacı, Âşık Savranî, Ozan Mustafa, Ozan Bakî, Ozan İlhan Taştan, Ozan Mahmut Polat, Ozan Metin Bulutlu, Ozan Bilican, Ozan Kimsesiz, Ozan Metinî, Ozan Kumru.

2.9.2. Saz (Bağlama) Çalamayan Âşıklar

Saz (bağlama) çalamayan âşıklar, atışma yapamayıp sanatlarını daha çok herhangi bir enstrüman olmadan icra etmektedirler. Gelenek içerisinde daha çok söz ustalığı konularında yetkin olan ve sayıca az olan âşıklar şunlardır:

Ozan Mizanî (Taner Karataş), Ozan Kul Ali (Binali Bayram).

2.10. Badeli Âşıklar

Âşıklık geleneği içerisinde âşıklar arasında tartışılan konulardan biri de âşıkların bade içme olayı olmuştur. Âşıkların bir kısmı bade içme olayına inanırlarken; âşıkların diğer bir kısmı ise-ki bunlar çoğunlukta olanlar-bade içme olayına pek de inanmamaktadırlar. İstanbul'da incelemiş olduğumuz 40 âşıktan sadece Âşık Mürsel Sinanoğlu ile Âşık Yılmazoglu bade içme olayına inandıklarını ve konu ile ilgili rüya gördüklerini belirtmişlerdir. Âşık Mürsel Sinanoğlu'nun anlattığı rüya şu şekildedir: *“Daha henüz on beş, on altı yaşlarındaydım. Kars'ta soğuk bir günde Akkom köyüne düğüne gitmiştim. Tabi düğünde çalıp söyleyince çok yorulmuştum. Arkadaşlarla birlikte köyde düğün evinde yatıya kalmıştım. İşte, rüyayı o gece görmüştüm. Âşıkların olduğu bir mecliste çalıp söylüyorum. Meclisteki yaşlı sakallı kimseler beni pür dikkat dinliyorlar. Ben de epey terlemiş yorulmuştum. Yaşlı bir adam elinde bir bardak dolusu şerbet ile yanıma*

gelerek, sen yoruldun al da şu şerbeti iç, biraz dinlenir ardından gene devam edersin, dedi. Şaşırmakla birlikte eseri bitirmeden içemeyeceğimi söyledim. Adam bunun üzerine ısrarla şunu Allah aşkına iç sonra söylersin, dedi. Dayanamayıp içtim. Tadı çok güzeldi. Bunun üzerine sesim açıldı, daha bir güzel çalmaya başladım. Sonra uyandım, baktım ki rüyadaymışım.”⁶⁰

Âşık Yılmazoğlu’nun anlatmış olduğu rüya ise şöyledir: “İstanbul’a taşınalı henüz bir hafta olmuştu. Akrabalarımın evinde kaldığımız bir gece rüya gördüm. Rüyamda siyah sakallı uzun boylu bir kişi, içerisinde kola bulunan bardak ile bana doğru yaklaştı. Bardağı bana uzatarak içmemi istedi. Bende şaşırmış bir vaziyette bardağı alarak yarısını içmeye başladım. Diğer yarısını da sağ tarafımda yatan eşime içmesi için uzattım. Ne hikmetse o güne kadar namaz kılmayan, ibadet etmeyen eşim bir anda gerçek hayatta örtünerek namaz kılmaya ve Kur’an okumaya başladı. Bana da o rüyadan sonra birden ilham gelmeye başladı ve doğru dürüst atışma yapamazken Konya Âşıklar Bayramı’nda dudak-değmezli atışma yaparak derece alma noktasına gelmiştim. Tabi bu duruma benim gibi diğer âşıklar da şaşırmışlardı.”⁶¹

2.11. Eğitim Durumlarına Göre Âşıklar

İstanbul’da yaşayan âşıkların pekçoğu, yaşam şartlarının düşüklüğü ve maddi imkansızlıklardan ötürü ya iyi bir eğitim alamamış ya da çok istemiş olmalarına rağmen eğitimlerini yarıda bırakmak zorunda kalmıştır. Çok az âşığın eğitim imkanlarından yararlanmış olduğu gerçeğinden hareketle söz konusu âşıkların eğitim durumlarına göre tasnifi şu şekildedir:

İlkokul mezunu âşıklar: Âşık Vaktidolu, Âşık Bayram Denizoglu, Âşık Bülent Aydınoğlu, Âşık Harun Koca, Âşık Kemal Ummanî, Âşık Kul Salih, Âşık Maksut Feryadî, Âşık Mustafa Kurbanoglu, Âşık Tahsin Namazoglu, Âşık Orhan Üstündağ, Âşık İsaahan İstekeoglu, Âşık Veli Cananî, Âşık Zakirî, Âşık Zikri Topaloğlu, Âşık Erol Şahiner, Âşık Erzade, Ozan Abdullah Çayiroğlu, Ozan Metin Bulutlu, Ozan Mizanî, Ozan Metinî, Ozan Kul Ali.

Ortaokul mezunu âşıklar: Âşık Mürsel Sinan, Âşık Vahit Köroğlu.

⁶⁰Bade içme konusundaki rüya bilgisi, 20 Temmuz 2023 tarihinde Âşık Mürsel Sinan ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

⁶¹Bade içme konusundaki rüya bilgisi, 13 Ağustos 2023 tarihinde Âşık Yılmazoğlu ile âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşme (mülakat) sonucunda elde edilmiştir.

Lise mezunu âşıklar: Âşık Kul Tahir, Âşık Alim Beştaş, Âşık Sinem Bacı, Âşık Şenol Muratoğlu, Âşık Erol Coşkunoğlu, Âşık Kevserî, Âşık Yılmazoğlu, Âşık Savranî, Ozan Mustafa, Ozan Bakî, Korkmaz İkan, Ozan Mahmut Polat, Ozan Kumru.

Üniversite mezunu âşıklar: Âşık Ahmet Poyrazoğlu, Ozan İlhan Taştan, Ozan Kimsesiz, Ozan Bilican.

2.12. Doğdukları Yere (Memleketine) Göre Âşıklar

Erzurum, Kars, Ardahan başta olmak üzere âşıklık geleneğinin köklü ve canlı olarak yaşatıldığı merkezlerden gelerek uzun yıllardan beri İstanbul'da yaşayan âşıkların doğdukları memleketlere göre tasnifi şu şekildedir:

Karşı Âşıklar: Âşık Mürsel Sinan, Âşık Bülent Aydınoğlu, Âşık Maksut Feryadî, Âşık Mustafa Kurbanoglu, Âşık İsa han İste koğlu, Âşık Şenol Muratoğlu, Âşık Tahsin Namazoğlu, Âşık Veli Cananî, Âşık Erzade, Âşık Mertoğlu, Ozan Mustafa

Ardahanlı Âşıklar: Âşık Alim Beştaş, Âşık Bayram Deniz oğlu, Âşık Harun Koca, Âşık Kemal Ummanî, Âşık Vahit Köroğlu, Âşık Orhan Üstündağ, Âşık Zikri Topaloğlu, Âşık Erol Coşkunoğlu, Âşık Kevserî, Âşık Yılmazoğlu, Ozan Metin Bulutlu, Ozan Mizanî, Ozan Bilican

Erzurumlu Âşıklar: Âşık Zakirî, Âşık Erol Şahiner, Ozan Bakî

Sivaslı Âşıklar: Âşık Kul Tahir, Âşık Sinem Bacı, Ozan Metinî

Erzincanlı Âşıklar: Âşık Vaktidolu, Ozan Abdullah Çayır oğlu

Gümüşhaneli Âşık: Ozan Mahmut Polat

Malatyalı Âşık: Ozan İlhan Taştan

Tuncelili Âşık: Ozan Kimsesiz

Tokatlı Âşık: Ozan Kumru

Bayburtlu Âşık: Ozan Kul Ali

Samsunlu Âşık: Âşık Kul Salih

Vanlı Âşık: Âşık Ahmet Poyrazoğlu

Yozgatlı Âşık: Âşık Savrani

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. İSTANBUL'DA ÂŞIKLIK GELENEĞİNİN İCRA BAĞLAMLARI

İstanbul'da teknolojik gelişmelere bağlı olarak âşıklık geleneğinin icra bağlamlarında birtakım değişiklikler yaşanmıştır. Geleneğinin temsilcileri teknolojiyi de kullanarak dinleyici kitlelerine ulaşma noktasında farklı arayışlara yönelmişlerdir. Söz gelimi âşıklar arasında daha önceleri popüler olan teyp ve kasetçalar araçlarının yerini günümüzde daha çok âşıkların canlı yayın ve video paylaşımları yaptıkları televizyon ve radyo kanalı ile Youtube, Facebook, Instagram, Tiktok vb. sosyal medya uygulamaları almıştır. Bununla birlikte âşıklar sanatlarını icra ederken sözlü, elektronik ve yazılı kültür ortamlarından birlikte yararlanmışlardır. Okuyucu/dinleyicinin kültürel düzeyleri ve meslekleri, yerleşim birimleri, icracıların yönelimleri ve sahip oldukları imkânlar âşıkların icra ortamı seçiminde dikkate aldıkları değişkenlikler olmuştur.

3.1.Sözlü Kültür Ortamları

İstanbul'da âşıklık geleneğinin icra edildiği yerlerin başında sözlü kültür ortamları gelmiştir. İstanbul sözlü kültür ortamlarında âşıkların sanatlarını icra etmeleri noktasında birtakım kolaylıklar sağlamıştır. Âşıklar da sanatları ve bilgi birikimleri ile sözlü kültür ortamlarına ve geleneğin icrasına katkı sunmuşlardır. Teknolojik gelişmelere ve ihtiyaçlara bağlı olarak günümüzde İstanbul'un sözlü kültür ortamlarında birtakım değişimler yaşanmıştır. Daha önceleri İstanbul'da icra ortamları tekke, han, medrese, konak, panayır, kahvehane, sünnet, nişan, düğün iken; günümüzde ise bunların yerini daha çok festival, panel, köy dernekleri, âşık dernekleri, kültür dernekleri, âşık çadırı, belediye, üniversite, vakıf, dergâh, cem evi, tanıtım günleri, sanat yılı gecesi, anma gecesi, cafe, türkü evleri, şölen, konser, imza günü, kitap tanıtım günleri, piknik etkinliği, bahar şenlikleri vb. çeşitli ortamlar almıştır.

Katılmış olduğumuz ve âşıklık geleneğinin icra edildiği köy dernekleri, âşık dernekleri, şiir dernekleri, sanat ve kültür dernekleri, kültür evleri, kültür merkezleri, âşık çadırı, dergâhlar, belediyeler, konser salonu kapalı kültür ortamı olarak belirlenirken; kamp ve piknik alanları ile etkinlik alanları ise açık kültür ortamları olarak belirlenmiştir.

Bununla birlikte söz konusu sözlü kültür ortamlarında icra edilen âşık programlarına çalışmada yer verilmiştir.

3.1.1. 15. Uluslararası Âşık Nusret Sümmanîoğlu Anma Programı ve Âşıklar Şöleni Programı

Mekân: Muhsin Yazıcıoğlu Kültür Merkezi, Sultanbeyli

Tarih: 22 Ocak 2023 **Saat:** 18.00

Katılımcılar: Ozan Bakî Çetin, Âşık Sıtkı Eminoğlu, Âşık Cemal Divanî, Ozan Recep Ateş, Ozan İhsan Öksüz, Âşık Zakir Tekgül, Âşık Korkmaz İkan, Âşık Şahin Turgutoğlu, Âşık Metin Bulutlu, Âşık Erol Coşkunoğlu, Âşık Ali Serhati, Âşık Kamil Çalışkan, Âşık Zafer Kazancı, Âşık Ahmet Şahballı, Âşık Abdullah Çayıroğlu, Âşık Ali Bedir, Âşık İsmail Hakkı Yıldırım, Âşık Yusuf Akkurtoğlu, Âşık İsrail Daştan, Âşık Kaptani, Sultanbeyli Kaymakamı, Sultanbeyli Belediye Başkanı, Dernek Başkanları, Âşıkseverler

Onur Konukları: Ahmet Ayık, Prof. Dr. Haluk Tırıverdi, Âşık Hüseyin Sümmanîoğlu

Görsel 1. Programın ardından tüm katılımcılar aynı fotoğraf karesinde.

Programın Akışı

Program konukların ve katılımcıların yerlerini almalarının ardından sunucu Ozan Bakî Çetin'in açılış konuşmalarıyla başlamıştır. Ozan Bakî Çetin, *"Fahrî Çavuş'un çocuklarının içerisinde Sümmanî Baba'nın tarzını en iyi temsil ederek sanatını bugüne kadar yaşatacak olan Âşık Nusret Sümmanîoğlu 1945'te dünyaya gelir. İlk seyri*

seyahati dokuz yaşında yapan âşık, babadan dede mesleğini devralıp 2003 yılına kadar getirir. İlk seyahatinde gözlemlediği âşıklardan ozanlardan duyduğu ve gördüğü her bir nesneden sanatını icra ederek vasfını gösteren birkaç dizeden ibaret şöyle bir eser yazar.” diyerek Nusret Torunî’nin “**Senden İzinsiz**” şiirini okumuştur.

Senden İzinsiz

Yüce Rabbim yerin göğün sahibi
Durur akmaz sular senden izinsiz
Bu eşyayı âlem hep sana tabi
Zerre esmez rüzgâr senden izinsiz

Bir damlacık dahi rahmetin yağmaz
Tan yerinden söküp şafak ağarmaz
Emretmezsen dünya üstüne doğmaz
Gökten şems-i kamer senden izinsiz

Haşa seni kimse edemez inkâr
Sen rahmetin bol âleme yeter
Ne sinek canlanır ne turna öter
Gelmez ezel bahar senden izinsiz

Her hikmetin bize güzellik verir
Yazı kış kışı yaz eyyam gösterir
Ne çiçekler açar ne canlı uçar
Vermez ağaçlar bar senden izinsiz

Der Nusret Torunî senindir bu can
Gün gelir ki toprak olur bu beden
Senin lütf-u ilahindir söyleten
Ne söyler âşıklar senden izinsiz

Şiirin ardından sunucu Ozan Bakî Çetin, Sümmanî Kolu’nun ilk ilk çırağı İsrâfîl Daştan ile Âşık Kamil Çalışkan’ı sahneye davet etmiştir. Sahneye gelen âşıklar, “**merhaba, hoş geldiniz**” faslı ile konukları selamlamışlardır.

Âşık İsrail Daştan

Torunî'nin gecesine
Hoş geldiniz hoş geldiniz
Nusret'in gecesine
Hoş geldiniz hoş geldiniz

Âşık Kamil Çalışkan

Ey ahbaplar ey yarenler
Hoş geldiniz hoş geldiniz
Gah uzaktan gah yakından
Hoş geldiniz hoş geldiniz

Âşık İsrail Daştan

Muhabetin ocağına
Bayrağına sancağına
Sümmanî'nin ocağına
Hoş geldiniz hoş geldiniz

Âşık Kamil Çalışkan

Ne elifine hecesine
Çiçeğine goncasına
Torunî'nin gecesine
Hoş geldiniz hoş geldiniz

Âşık İsrail Daştan

Çok incedir tevhit hece
Hem gündüzüm hem de gece
Şaban Baba Yusuf Hoca
Hoş geldiniz hoş hoş geldiniz

Âşık Kamil Çalışkan

Ah bir sürü yaylamadan
Gam yükünü taylamadan
İsim ayırt edemedi
Hoş geldiniz hoş geldiniz

Âşık İsrail Daştan

İsrail'em budur halim
Hem şöretim hem de şanım

Federasyon başkanım
Hoş geldiniz hoş hoş geldiniz

Âşık Kamil Çalışkan

Kamil'i bağrım bağrısı
Bülbül olan feryadısı
Mevlam sizleri var etsin
Hoş geldiniz hoş hoş geldiniz

Sunucu Ozan Bakî Çetin, teşekkür ederek âşıkları yerlerine uğurlarken; Âşık Yusuf Akkurtoğlu ile Âşık Abdullah Çayıroğlu'nu davet etmiştir. Âşık Yusuf Akkurtoğlu bir türkü okurken; Âşık Abdullah Çayıroğlu ise annesinin severek dinlediği Âşık Sümmanî'den usta malı **“Yol Ver Ulu Dağlar Aşam Belinden”** ile **“Git Güle Güle”** türkülerini seslendirmiştir.

Programın ilerleyen saatlerinde Sivas eşraflarından değerli âşıklar sahneye davet edilmiştir. Âşık İsmail Hakkı Yıldırım yakın bir geçmişte yaşamış olduğu bir sıkıntıdan dolayı saz çalamadığı için sadece şiir okumuş, diğer âşık ise Âşık Veysel'den **“Güzelliğin On Par'etmez”** türküsünü seslendirmiştir.

Sunucu Ozan Bakî Çetin tarafından sahneye Âşık Korkmaz İkan ile Âşık Erol Coşkunoğlu birlikte davet edilmiştir. Konukları selamlayan Âşık Korkmaz İkan, *“Öncelikle vefat etmiş olan tüm âşıklarımıza, ölmüşlerimize rahmet diliyorum. Buradaki kalabalık insan topluluğunu görünce Hüseyin abinin Nusret abinin manevi kardeşi olan Âşık Yılmaz Şenlikoğlu'nun bir dörtlüğünü müsaadenizle sizler için okumak istiyorum.”* diyerek söz konusu dörtlüğü okumuştur.

Allah Allah deyip el ele verse
Nice kaleleri yıkar bu millet
Böyle birbirine destek olursa
Yalçın kayalara çıkar bu millet

Âşık Korkmaz İkan, şiirin ardından Âşık Sümmanî'den **“Benim Derdim Söylenecek Dert Değil”** ile Âşık Şenlik'ten bir kısa divan okuyarak sözü Âşık Erol Coşkunoğlu'na bırakmıştır. Âşık Erol Coşkunoğlu, konuklara teşekkürü ederek kendilerine kısa bir anısını anlatmıştır: *“Rahmetli Nusret Torunî ile Ozan Bakî Çetin birlikte 1999-2005 yılları arasında çalıştığım Sultan Fm radyo stüdyosuna geldiler. O zaman tanıdığım kıymetli kardeşim bana dedi ki: ‘Coşkunoğlu, bu benim çırağım Bakî Çetin. Burada*

tanışın ama ölene kadar da ayrılmayın.’ dedi. Rabbime şükürler olsun o günden bu yana dostluğumuz bitmedi ve ilelebet de bitmeyecek.” Konuşmasının ardından **“Sözüm Bana Düşman Olmuş Ne Bileyim”** türküsünü okuyarak sahneden ayrılmıştır.

Sunucu Ozan Bakî Çetin, âşıklara programın bundan sonraki bölümlerinin atışma faslıyla geçeceğini söyleyerek kendilerinden hazır sahnedeysen bir atışma yapmalarını istemiştir. Bunun üzerine Âşık Ali Serhati, *“Efendim, tabi ki de ölenler geri gelmez amma Âşık Nusret Toruni ile bir akrabalık bağımız var. Şöyle esen bir rüzgarla kendisine bir haber yollamaya çalışacağım. Tabii ustam da (Âşık Şahin Turgutoğlu’nu kastederek) peşimden gelirse.”* demiş ve ardından **“ayak”** vererek **“atışma”** faslını başlatmıştır.

Ayak: “tez gelsin”

Âşık Ali Serhati

Rüzgâr haber götür Nusret Torun’a
İrkilsin yerinden kalksın tez gelsin
Haberimi sen bırakma yarına
Dostum bir dereye aksın tez gelsin

Âşık Şahin Turgutoğlu

Ballan çıktı Torunî’nin çırağı
Uyansın halıma baksın tez gelsin
Bugün oldu gönüllerin durağı
Uyansın da bendini yıksın tez gelsin

Âşık Ali Serhati

Zaten deli gönül derine daldı
Bırak bu dalmayı hayli bunadı
Sen yoksun meydandan nara atan çoğaldı
Sazını koluna taksın tez gelsin

Âşık Şahin Turgutoğlu

Ah nice Mevla’ dandır niyazım
Meydanlarda söyleniyor avazım
Buradadır senin oğlunla kızın
Gözünden yaşların aksın da tez gelsin

Âşık Ali Serhati

Der Ali Serhati dert dolu için
Senin sahnelerde çoğ oldu maçın
Seversen Mevla'yı dedesi için
Kendini ateşe atsin tez gelsin

Âşık Şahin Turgutoğlu

Çalıyor Şahin'in burada sazı
Söyledim bugün de senin avazın
Yüce yaradandan budur niyazım
Uyansın kabrinden çıksın tez gelsin

Sunucu Ozan Bakî Çetin, âşıklara duygusal atışmalarından dolayı teşekkür ederek onları yerlerine uğurlarken; sahneye Erzurum eşraflarından Âşık Zakir Tekgöl ile Sivas eşraflarından Âşık Kaptani'yi alkışlarla davet etmiştir. Âşık Zakir Tekgöl Nusret Toruni'den **“Dünya Bir Oyun”** türküsünü okurken; sunucu Ozan Bakî Çetin Âşık Kaptani'den Zaralı Halil'in üslubuyla bir Sümmânî eserini okumasını rica etmiş, Âşık Kaptani de bu ricayı yerine getirerek Sümmânî'den **“Narman Kazası'nda Orcuk Yolunda”** türküsünü okumuştur. Ardından ise istek üzerine atışma yapmışlardır.

Âşık Kaptani

Erzurum ilinden âşık isterim
Sallana sallana girdin meydana
Elif ba'yı bilmez idi eskiden
Dillene dillene geldin meydana

Âşık Zakir Tekgöl

Sivas illerinden âşık istedim
Tellene tellene geldi meydana
Bugün gözlerinde yaşını gördüm
Sellene sellene geldi meydana

Âşık Kaptani

Araştırdım temiz değil mazisi
Yüreğinden çıkmaz asla sızısı
Sanarsın ki sanki avcı tazısı
Çullana çullana girdi meydana

Âşık Zakir Tekgül

Bugün gözlerinden yaşını süzer
Adım adım dağlar başında gezer
Herhalde çobanın yanında gezer
Yallana yallana geldi meydana

Âşık Kaptani

Siyahı kalmamış gayri saçında
Ne acınacak bu oyun içinde
Yatıp yuvarlanmış tozlar içinde
Küllene küllene girdi meydana

Âşık Zakir Tekgül

Hemin şöhretinde hemin şanında
Hemin damarında hemin kanında
Bilmeden ne durur benim yanımda
Sallana sallana geldi meydana

Âşık Kaptani

Kaptani söylüyor sözün serisi
Bir bahara kalsın eşşek arısı
Çiçekleri gezen gerçek arısı
Ballana ballana girdi meydana

Âşık Zakir Tekgül

Âşık Zakir'yim bu nasıl kader
Kaderin içinde gizli bir keder
Bugün sürünün önünde gider
Zillene zillene geldi meydana

Sunucu Ozan Bakî Çetin, dede olan Âşık Sümmanî Baba'nın bir hatırasını Âşık Metin Bulutlu'nun anlatacağını söyleyerek, sözü Âşık Metin Bulutlu'ya bırakmıştır. Âşık Metin Bulutlu Âşık Sümmanî Baba'nın bir seyahatinde çeşmenin başında lal olan bir kıza rastlayıp da kendisine yedi dilde sual eylemesi hikâyesini anlatmıştır: “*Sümmanî Baba köyün ortasında bir çeşmenin başına geliyor. Bir bayan veya bir kadın su dolduruyor. Kıza kızım aman yavrum, bir müsaade et de ben bir abdest alayım, diyor. Fakat bakıyor ki kız hiç orali olmuyor, bunu duymuyor. Belki diyor, olur ya bu benim dilimden anlamıyor. Hani biliyorsunuz Kars ile Erzurum kırk üç yıl Rus ve Ermeni*

işgali altında kaldı. Olur ya bu başka millettendir düşüncesiyle yedi dilde kıza türkü söylemiştir. Ancak yedi dilde de seslenmesine rağmen kız oralı olmamıştır. Sonradan fark ediyor ki kız lal imiş.” Ardından hikâyenin türküsünü seslendirmiştir.

Sunucu Ozan Bakî Çetin tarafından sahneye davet edilen Ballı Ozan Nusret Torunî için yazmış olduğu eserini seslendirmiştir.

Burada âşıklar hep O’nun dostu
Nusret Torunî’yi anmaya geldik
Sultanbeyli bizi bağrına bastı
Nusret Torunî’yi anmaya geldik

Ne de sığamıyor Âşık Sümmânî
Nusret Torunî’yi anmaya geldik
Efendin efendim hal böyle böyle
Erzurumlu Narmanlı şimdi neylesin

Ballı Ozan burda çalsın söylesin
Allah gani gani rahmet eylesin
Nusret Torunî’yi anmaya geldik
Efendin efendim hal böyle böyle

Sahneye çırağı Âşık Zafer Kazancı birlikte davet edilen Âşık Cemal Divani, Ozan Bakî Çetin’in vermiş olduğu “**ayak**” ile “**atışma**” yapmışlardır.

Âşık Zafer Kazancı

Şükür olsun yaradana bu cümle cihan âşıktır
Evveline ahirine demiyle devran âşıktır
Ezeli güfte sorulur bu cümle zaman âşıktır
Ta ezelden yaratıldı bu cümle insan âşıktır
Gelmişiz de gideceğiz dünya denen şu haneden
Yakup’a kendi dert verir Yusuf’a zindan âşıktır
Kars’tan Âşık Şenlik Baba Narman’da Suhan âşıktır

Âşık Cemal Divani

Mevla’nın yolundan ayırır şu giden kervan âşıktır
Biri gider biri bekler hancı âşık han âşıktır

Altı günde var eylemiş demirle soğana âşıktır
Yüz dört kitap gelmiş bize en son Kur'an âşıktır
Âlemlerin sultanıdır nebiyy-i zîşân âşıktır
Âşıkların kervanına seyrân eyledi Kazancı
Erzurum'dan Suhan baba Narman'da Sümmânî âşıktır

Âşık Zafer Kazancı

Zor olan bir düğüm gibi çözüldü Nusret Torunî
Tarihte altın sayfaya yazıldı Nusret Torunî
Edebiyattan tarihten süzüldü Nusret Torunî
Yazık ki öldükten sonra sezildi Nusret Torunî
Biz de onların yolunda usul usul gidiyoruz
Bu bağça Sümmân bağçası bu bağ bağbana âşıktır
Sivas'ta Pîr Sultan Abdal Narman'da Sümmân âşıktır

Âşık Cemal Divani

Bayburt'ta Celali Baba vardı zavallı bir kadir
Senin nâ'sın nerde bilmem ki Zülkeşti'de yoksun İhsani
Çağa bir mühür vurmuştur Avarlı Reyhani
Ama ama gönlü açık neler söyledi İhsani
Birleşen geçti buradan Ruhsani'yi yabana atma
Onu da iyi düşün Narman'da Sümmânî âşıktır

Âşık Zafer Kazancı

Sizin ile yola çıktı yolu öğrendi Kazancı
Gönlü bir teli saydı teli öğrendi Kazancı
Bu meydanda ahraz edip dili öğrendi Kazancı
Hakka kurban olmak için hali öğrendi Kazancı
Bu yol çok çetin bir yoldur yanılmaya gelmez hiç
Eğer İsmail olursan bıçağa kurban âşıktır
Oltu'da Cemal Divani Narman'da Sümmânî âşıktır

Âşık Cemal Divani

Toroslardan Karacaoğlan şu Yunus'ta toprağa bak
Afyon dağında yaşamış şöyle bir sağa sola bak
Seyrani'yi yad eyleme belindeki bıçağa bak
Milletin şerefi şanı dalgalanan bayrağa bak

Uğrunda şehit verilmiş bu vatanın toprağına
Asırlık sana selam kardaş Türk'e vatan âşıktır
Narman'da Sümmânî Baba âşıktır canana âşıktır

Programın sonunda sunucu Ozan Bakî Çetin tarafından tüm âşıklar sahneye davet edilmiştir. Sahneye gelen âşıkların bir kısmı önde sandelyelere oturarak diğer kısmı arkada ayakta bekleyerek hep birlikte Orhan Şaik Gökyay'ın “**Bu Vatan Kimin?**”, “**Karadağ'da Düşman Topu (Vurun Evlatlarım)**” ile “**Kızıroğlu Mustafa Bey**” türkülerini coşkulu bir şekilde okumuşlardır. Program katılımcılara ve konuklara edilen teşekkürün ardından sona ermiştir.

3.1.2. Vefatının 19. Yılında Murat Çobanoğlu'nu Anma ve 21. Âşıklar Şöleni Programı

Mekân: Recep Tayyip Erdoğan Kongre Merkezi, Sancaktepe

Tarih: 2 Mart 2024 **Saat:** 19.30

Katılımcılar: Âşık Bayram Denizoglu, Âşık Ahmet Poyrazoglu, Âşık Erol Coşkunoğlu, Âşık Şeref Baltacı, Âşık Kevserî, Âşık Erzade Kapan, Ozan Bakî Çetin, Âşık Yener Yılmazoglu, Âşık Tacettin Dursun, Âşık Yılmaz Karataş, Âşık Abdullah Çayıroğlu, Âşık Yusuf Akkurtoğlu, Âşık Turgut Türk, Âşık Kemal Ummanî, Âşık Metin Bulutlu, Âşık Orhan Gökçe

Görsel 2. Programın kapanışını yapan âşık ve ozanlar bir arada.

Programın Akışı

Program sunucu Âşık Erol Coşkunoglu'nun açılış konuşmasıyla başlamıştır. Âşık Erol Coşkunoglu, konuk âşık ve ozanları sanatlarını icra etmek üzere sırayla sahneye davet etmiştir.

Sahneye gelen Âşık Abdullah Çayıroğlu, “**Kader Bana Gülmedi**” ile “**Kınalı Kuzum**” türkülerini seslendirirken; Âşık Yusuf Akkurtoğlu ise Âşık Murat Çobanoğlu'nu minnetle yad ederek kendisinden usta malı “**Neyine Güveneyim Yalan Dünyanın**” eserini seslendirmiştir.

Neyine Güveneyim Yalan Dünyanın

Neyine güvenem yalan dünyanın
Kerem'i yandırıp kül etmedi mi
On bir ay bülbülü ettirdi feryat
Gül için bülbülü lal etmedi mi

Bülbül âşık idi gonca güllere
Arzusun söylerdi esen yellere
Mecnun Leyla için düştü çöllere
Ferhat'a dağları yol etmedi mi

Çobanoğlu yaram döndü çıbana
Kurduğum bağlarım oldu virane
Kardeşi Yusuf'u attı zindana
Kaderi Mısır'da kul etmedi mi

Sunucu Âşık Erol Coşkunoglu, adına program düzenledikleri Âşık Murat Çobanoğlu'nu konukların yakından tanımaları amacıyla kendisinden kısaca bahsetmiş ve ardından sıradaki âşıkları sahneye davet etmiştir. Sahneye çıkan Âşık Yılmaz Karataş anneler için yazmış olduğu “**Anam**” türküsünü okurken; Âşık Orhan Gökçe ise Âşık Murat Çobanoğlu'ndan “**Gül Senem**” türküsünü seslendirmiştir.

Gül Senem

Bir güzel sevmişem nasıl söyleyim
İsmi sorarsan gül Senem Senem
On yıl sevda çektim düştüm peşine

Bir daha yüzüme gül Senem Senem

Güvenme dünyaya güvenme çağa
Saçların dökülür gar yağa yağa
Kırk yıl emek verdim sevdiğim var
Bekledim açılmaz gül Senem Senem

Çobanoğlu der ki “Sırrına verem”
Dedin “Olur bana seninle Kerem”
Dedim “Acap var mı Aslıyla Kerem”
Dedi “Onlar oldu kül” Senem Senem

Sunucu Âşık Erol Coşkunoğlu, âşıkları sahneden uğurlarken programın bu bölümünde konuklar tarafından kendisine ulaştırılan bilgi notlarını okuyarak âşıklardan istek eserleri okumalarını istemiştir. Konukların programa olan ilgilerinden ötürü memnuniyetlerini dile getiren sunucu Âşık Erol Coşkunoğlu, alkışlarla Âşık Şeref Baltacı ile Âşık Turgut Türk’ü sahneye davet etmiştir.

Konukları selamlamalarının ardından Âşık Şeref Baltacı “**Dalın Mı Kaldı**” türküsünü okurken, Âşık Turgut Türk ise Âşık Murat Çobanoğlu’ndan “**Geçti Benden**” türküsünü seslendirerek sahneden alkışlarla ayrılmışlardır.

Geçti Benden

Ola değme benim bu sineme
Geçti benden geçti benden
Değme benim bu sineme
Geçti benden geçti benden

Eski günler yalan oldu
Zalim felek geçti benden
Ola geçti benden geçti benden
Geçti benden geçti benden

Gül gibi sarardım soldum

Mertlere ben bak yol oldum
Döndüm ama hep geçti benden
Ola geçti benden geçti benden

Ben mertlere köprü oldum
Zalım namert geçti benden
Çobanoğlu can çekildi
Olan saçak aldı bel büküldü

Sunucu Âşık Erol Coşkunoğlu, konukların sabırsızlıkla atışmalarını beklediklerini ifade ederek atışma yapmaları için Âşık Tacettin Dursun ile Âşık Kemal Ummanî'yi alkışlarla sahneye davet etmiştir. Âşıklar verilen “**ayak**”a bağlı olarak “**atışma**” yapmışlardır.

Ayak: “bu âşık”

Âşık Tacettin Dursun

Bunun saçına bakmayın
Zilli âşıktır bu âşık
Boğazında kravat var
Zilli âşıktır bu âşık

Âşık Kemal Ummanî

Bunu güzel alkışlayın
Ehil âşıktır bu âşık
Arpaçay Kars'ından gelmiş
Yolu güzeldir bu âşık

Âşık Tacettin Dursun

Biliyor kardeş biliyor
Ben söylesem herkes gülüyor
Bazen sahnede ölüyor
Pilli âşıktır bu âşık

Âşık Kemal Ummanî

Ben buna cevap vereyim
Yine usuldan göreyim
Göle çiçeğinden vereyim
Ballı âşıktır bu âşık

Âşık Tacettin Dursun

Eymiş de kardaşım eymiş
Söz söylemiş bana değmiş
Bugün mavileri giymiş
Çullu âşıktır bu âşık

Âşık Kemal Ummanî

Mavilerim çiçek açmış
Arkadaş bilmem ne içmiş
Ormandan mı acep kaçmış
Kıllı âşıktır bu âşık

Âşık Tacettin Dursun

Tacettin'im beğenmedim
Eğip doğru yöne büğemedim
Utancımdan diyemedim
Nallı âşıktır bu âşık

Âşık Kemal Ummanî

Kemal Ummanî yaralıdır
Dertler vardır sıralıdır
Kendisi âşıkların kralıdır
Güllü âşıktır bu âşık

Atışmanın ardından sunucu Âşık Erol Coşkunoğlu, sahneye Âşık Metin Bulutlu ile Ozan Bakî Çetin'i birlikte davet etmiştir. Ozan Bakî Çetin, kendi üslubuyla okuduğu “Gözlerin” türküsünün ardından Âşık Melih Bulutlu ile “atışma” yapmışlardır.

Ayak: “dürmemiş miydim”

Âşık Metin Bulutlu

Sen ne cesaretle çıktın karşıma
Ben senin defterini dürmemiş miydim
İstanbul'dan ürküttüm İspir'e kadar
Ben seni yollarda yormamış mıydım

Ozan Bakî Çetin

Benimle beraber güzel diyara
Ben seni oradan sürmemiş miydim
Tutup da o ince boynundan

Seni de ikiye yarmamış mıydım

Âşık Metin Bulutlu

Âşıkların halı kaçmış dediler
Erzurum'un malı kaçmış dediler
Bakırköy'den deli kaçmış dediler
Seni oraya sürmemiş miydım

Ozan Bakî Çetin

Bir gün aldım önüme bu şekil çizdim
Birazcık sinirden biraz da kızdım
Seni bir alıp bir yere yazdım
Oradan defterini dürmemiş miydım

Âşık Metin Bulutlu

Âşık Metin gelmez kardaş nazara
Hazara da deli gönül hazara
Geçen sene kurbanlıkta pazarda
Değere değmeze vermemiş miydım

Ozan Bakî Çetin

Ozan Bakî der ki gelsin bu yana
Namert odur sözlerinden cayana
Her yerde karşılaştık böyle meydana
Oralardan seni sürmemiş miydım

Program salondaki katılımcıların okudukları şiirlerinin ardından kaldığı yerden devam etmiştir. Sahneye Âşık Deniz Bayramoğlu ile birlikte çıkan Âşık Ahmet Poyrazoğlu, kısa bir fıkra anlatarak konuklara tebessüm ettirmiştir: “Benim mesleğim öğretmenlik, sanatım âşıklık. Ben Van Ercişliyim. Köyde askerlik görevini yaparken bir gün minibüsle şehre gidiyorduk. Fötr şapkalı yetmiş yaşlarında yaşlı bir adam da önümüzde motosikletle ilerliyordu. Ne olduysa motosiklet bir anda kayaya çarptı. Yaşlı adam da fena şekilde yere düştü. Tabi biz de yardım için minibüsten aşağı indik. Baktık ki adamın kafası geriye yani ters dönmüş. Ben Mustafa amca'yı tanıdım. Dedim ki Mustafa amca çenen biraz sıcaktır öne çekeceğim dikkatli ol. Tam elimi atmıştım ki, Mustafa amca birden ulan dedi bırak çenemi kafamı, dedi. Dedim ki, Mustafa amca ne oldu. Dedi ki, ben hava soğuktur diye ceketimi ters giydim. Meğerse kafası ters döndüğü felan

yokmuş, ceketi ters giymiş.” Ardından da Âşık Bayram Denizoğlu konukların isteği üzerine Ahmet Poyrazoğlu ile “**atışma**” yapmışlardır.

Ayak: “var mı”

Âşık Ahmet Poyrazoğlu

Dinle sözlerimi sen Denizoğlu
Bir göreyim eski devranın var mı
Saçların ağarmış tarumar olmuş
Bugün görüm eski meydanın var mı

Âşık Bayram Denizoğlu

Âşıklar dünyada dertli olurmuş
Bülbül gibi senin figanın var mı
Ardahan’dan Edirne’yi dolaşak
Yürümeye gönül fermanın var mı

Âşık Ahmet Poyrazoğlu

Âşıklar toplanmış ederler demi
Ne tren var ne vapur var ne de gemi
Söyledim tayfalarına gemiyi
Beni zapt edecek limanın var mı

Âşık Bayram Denizoğlu

Ne güzel çalıyor sazın telinden
Merhamet göründü eski halından
Hemşeriler gelmiş Van’ın Gölü’nde
Çevirip durmaya kaptanın var mı

Âşık Ahmet Poyrazoğlu

Âşıklık babında benim yerim var
Kurban olam şöhretime kârım var
Farz eyle ki sayılmayan sürün var
Sürünü yayacak çobanın var mı

Âşık Bayram Denizoğlu

Güzel söz söylemek gelir sırası
Güzel söylüyorsun gönül yarası
Ekme biçme olmuş zaman parası
Onu doyurmaya samanın var mı

Âşık Ahmet Poyrazoğlu

Âşkî olan rüzgarlarla yarışır
Uçar gider bulutlara karışır
Poyrazoğlu bizde mana konuşur
Yaradan da başka Süphanın var mı

Âşık Bayram Denizoğlu

Dertli Denizoğlu derine daldın
Atışmayı yaptın karşıma çıktın
Dünyada ne varsa kendine aldın
Kalbini yokla imanın var mı

Programın sonunda sunucu Âşık Erol Coşkunoğlu tarafından tüm âşıklar sahneye davet edilmiştir. Sahneye gelen âşıkların bir kısmı sandalyede oturmuş bir kısmı ise arkada hilal şeklinde ayakta durarak, “**Karadağ’da Düşman Topu (Vurun Evlatlarım)**”, “**Kiziroğlu Mustafa Bey**” türkülerini birlikte okumuşlardır. Program katılanlara edilen teşekkürün ardından sona ermiştir.

3.1.3. Şahkulu 3. Ozanlar Festivali ve Âşık Programı

Mekân: Şahkulu Sultan Dergâhı, Göztepe

Tarih: 24 Eylül 2023 **Saat:** 11.00-18.00

Katılımcılar: Dr. Doğan Kaya, Dr. Mehmet Yardımcı, Sabri Koz, Hüsnü İyidoğan, Süleyman Zaman, Baki Yaşa Altınok, Adil Ali Atalay (Vaktidolu), Emine Atalay (Emiş Bacı), Ali Cevat (Yürekli), Ali Kabadayı, Ali Rıza Ödemiş (Hıdo), Ali Sağlam, Âşık Durmuş Günel Dede, Ayhan Tuncer, Ekrem Polat (Kabristani), Erdoğan Çördük, Erkan Çanakçı, Gülçin Günhan, Ozan Kumru (Gürcü Doğan İşleyen), Haşim Turhan, İsmail Üren (Ozan Kırkdabir), Mustafa Kızıltuğ, Rıza Küçükdoğan (İkrari), Ozan Şah Hüseyin, Ozan Çağlayan, Yakup Kalmış (Ozan Garipçe)

Görsel 3. Panel konuşmacıları sahnede konuşmalarını yaparken.

Programın Akışı

Program sunucu İsmail Biçer'in açılış konuşmasının ardından başlamıştır. Sunucu İsmail Biçer tarafından programın panel konuşmalarını yapmak üzere akademisyen halk bilimci Dr. Mehmet Yardımcı ile Dr. Doğan Kaya; araştırmacı yazarlardan Baki Yaşa Altınok, Sabri Koz, Hüsnü İyidoğan ve Süleyman Zaman sahneye davet edilmiştir. Katılımcıların yerlerini almasının ardından "Cumhuriyet'in 100. Yılında Ozanlık Geleneği" paneli Dr. Mehmet Yardımcı'nın moderatörlüğünde başlamıştır.

Dr. Mehmet Yardımcı, konukları selamlamasının ardından konu ile ilgili görüşlerini ifade etmiştir. Yardımcı, "Şimdi bazıları diyor ki, 16. yüzyılda "ozan" sözü bırakıldı, "âşık" kavramına sözüne geçildi. Öyle kılıçla keser gibi bırakılmadı. Elinde kopuzuyla beyin, hanın, hakanın yanında bütün işlerini yapan, törenlerde kopuzuyla birlikte töreni yöneten, savaşlarda askerleri galeyana getirip coşturan, ağıtlar söyleyerek halkın vaktine haline tercüman olan bu ozanların adları hep ozan değildi. Bunlara bahşi deniliyordu, şaman deniliyordu, çırav deniliyordu. Bunun gibi kavimlerde türlü türlü adlarla ifade edilse de en çok ozan veya âşık sözü kullanılıyordu. 16. yüzyıldan sonra özellikle 20. yüzyılda başka türlerde şiirler söyleyeni de bir toplum içerisinde tutmak ve aynı adla karşılamak için, Saim Sakaoglu'nun Birinci Milletlerarası Folklor Kongresinde ozan sözünün yerine âşık sözünü kullanması üzerine, âşık sözü herkes tarafından benimsenerek daha çok kullanılmaya başlandı. Yine de ozan kelimesini kullanan âşıklarımız da var, çünkü âşıklarımız kendilerine ozan

denmesini çok seviyorlar.” diyerek sözü konuşmalarını yapmak üzere Dr. Doğan Kaya hocaya bırakmıştır.

Dr. Doğan Kaya, “Âşık, daha çok kırsal kesimlerde yaşayarak şiirlerini saz eşliğinde vücuda getiren halk hikâyesini tasnif edip anlatabilen sanatçıya diyoruz. 15. yüzyıla gelinceye kadar âşık edebiyatının yerini iki gelenek tutuyordu ki bunlar destan geleneği ve dini mistik edebiyatı geleneğiydi. Destan geleneğinin yegâne icracıları ozanlardı. Bugünkü hikâyeci âşıkların yaptığını şaman kültürünün hâkim olduğu dönemlerde ozanlar yapıyorlardı. Ozanlar duyduğu ve bildiği olayları, savaşları, kahramanlıkları, zaferleri veya toplumu yakından ilgilendiren meseleleri derleyip düzüp koşmakla mükellefti. Bunları da kopuz eşliğinde yaparlardı. Şamanlar insanları etkilemenin en güzel yanının şiir olduğunu biliyorlardı. Şiire ve hitabete önem verenlere ozan bahşı denilmiştir. Şimdi ne hikmettir bilmiyoruz, 11. ve 12. yüzyıl ile 16. yüzyıl arasında hiçbir âşık yetişmemiştir. Yunus Emre’den itibaren ve özellikle de 16. yüzyıldan sonra âşık yetişmeye başlamıştır.” diyerek sözünü bitirmiştir.

Moderatör Mehmet Yardımcı, âşıklık geleneği hakkında konuşmalarını yapmak üzere diğer katılımcılara söz vermiştir. Araştırmacı-yazar Baki Yaşa Altınok, araştırmacı-yazar Sabri Koz “Devlet ve Ozan İlişkisi” konusunda; araştırmacı-yazar Ozan Hüsni İyidoğan “Anadolu âşıklık geleneği” konusunda; araştırmacı-yazar Süleyman Zaman ise âşıklık geleneği konusundaki görüşlerini ifade etmişlerdir. Katılımcılara plaket takdiminin ardından âşık ve ozanlar sırayla sahneye gelerek sanatlarını icra etmişlerdir.

Sunucu İsmail Biçer tarafından Adil Ali Atalay (Vaktidolu) ile eşi Emiş Bacı birlikte sahneye davet edilmiştir. Vaktidolu, Aleviliğin ozanlık sayesinde ortaya çıktığını, ozanlığın olmadan Alevilikten bahsedilemeyeceğini belirterek ozanlık hakkında yazmış olduğu “**Kim Olsa Olsun**” ile “**Ateşi Hiç Sönmez Yanar Ozanlar**” şiirlerini okumuştur.

Ateşi Hiç Sönmez Yanar Ozanlar

Bu ülkeyi baştan başa gezerler
Bir ezilen olsa candan bezerler
Geleceği gelmiş geçmiş yazarlar
Gönül merceğinden bakar ozanlar

Hele düşer bir güzelin peşine

Yeter sevsin bakmaz onun yaşına
Gördüğü an ateş düşer döşüne
Hemi yanar hem de yakar ozanlar

Ayrı düşse yıllar yılı iniler
Dertlerini deşer hep birer birer
Tıpkı hırsız gibi gönüle girer
Gönülden gönüle akar ozanlar

Kimi dağı delmiş bir Şirin için
Kimi çöle düşmüş Leyla'sı için
Açın her ozanın yüreğin açın
Ateşi hiç sönmez yanar ozanlar

Vaktidolu acep âşık olur mu
Ben severim âşıkların yolunu
O sevmiştir hiç incitmez gülünü
Gece gündüz her an ağlar ozanlar

Vaktidolu, âşıklık geleneğinde yapılan zahiri atışmanın yerine Alevilikte muhabbet yapıldığını ifade ederek eşi Emine Atalay (Emiş Bacı) ile birlikte “**muhabbet**” yapmışlardır.

Emiş Bacı

Adil'im bil Adil'i
Kimler anlar bu dili
Durup zaman öldürme
Getir soram o dili

Adil Atalay

Emiş'im aşk hak imiş
Kimler der ki yok imiş
Gönlünü aşkla yakan
Her nesneden pak imiş

Emiş Bacı

Adil'im al eline
Hata gelmez diline
Bir canım olsa kurban
Gerçeklerin yoluna

Adil Atalay

Emiş'im yat'a bakma
Hakkın emrinden çıkma
Zehir olur yenilmez
Pişmemiş olan lokma

Emiş Bacı

Adil'im gel ermiş ol
Hakikate girmiş ol
şu cihanın cefasını
Bir hamlede silmiş ol

Adil Atalay

Emiş'im al al beni
Yar sinene sar beni
Her ne yana bakarsan
O tarafta gör beni

Emiş Bacı

Adil'im ayrılmasın
Adından sıyrılmasın
Gayet dikkatli yürü
Sevdiğın darılmasın

Adil Atalay

Emiş'im kul olana
Gece gündüz dolana
Asla hata aranmaz
Topraktan yol olana

Emiş Bacı

Adil'im uyma toya
Aşıkım selvi boya

İnsan insansa eğer
Bakılmaz ırka soya

Adil Atalay

Emiş'im iki gözü
Nura benziyor yüzü
Hasretlik çekmesi zor
Tanrı kavuştur bizi

Sunucu tarafından sahneye davet edilen Ozan Yürekli, “*Ozanların sazının teline dokunan her mızrap; sevgi, barış ve kardeşlik diyor. Ben de dinle beni can dostlarım, ayırmayın biz kardeşiz. Aslı yok bu kavgaların, yapmayalım, biz kardeşiz, diyorum.*”
Diyerek kardeşliğin, birliğin ve beraberliğin öneminden bahseden “**Biz Kardeşiz**” türküsünü okumuştur.

Biz Kardeşiz

Dinleyin beni can dostlarım
Ayırmayın biz kardeşiz
Aslı yok bu kavgaların
Yapmayalım biz kardeşiz

Kürt'ü Türk'ü Çerkez Laz'ı
Hepsinin aynı yere niyazı
Ayırım yapan din yobazı
Ayırmayın biz kardeşiz

Herkes konuşsun dilini
Bölmesin vatan ilini
İnsanlığa bu zulümü
Yapmayalım biz kardeşiz

Kuzey güney doğu batı
Herkesi Allah yarattı
İçimizde bu fesadı
Yapmayalım biz kardeşiz

Yürekli'yim budur sözüm
Kan ağlıyor iki gözüm
Güzel vatan hepimizin
Bölmeyelim biz kardeşiz

Sunucu tarafından sahneye davet edilen Âşık Yorguni, mahlası ile ilgili kısa bir anıyı anlatmış ve ardından üstadı Âşık Hüdai'den usta malı **“Makbuldür”** deyişini okumuştur.

Makbuldür

Faydası olmayan bahardan yazdan
Yüce dağ başının kışı makbuldür
Cahilin yaptığı sohbetten sözden
Alimin hayali düşü makbuldür

Lokma yeme muhanetin elinden
Kurtulaman sonra acı dilinden
Namertlerin kaymağından balından
Merdin kuru yavan aş makbuldür

Hüdai konuşur bir ince dilden
Hal ehli olmayan bilir mi hâlden
Bilgisiz görgüsüz duygusuz kuldan
Ölülerin mezar taşı makbuldür

Programın bu bölümünde sahneye çıkan Ozan Kabristani, *“Biz insanlar; ozanları, âşıkları, şairler yeterince anlamış ve anlatmış olsaydık eğer, bugün dünya üzerinde savaşlar değil de barış konuşulmuş olurdu. Onun için ozanları, âşıkları, şairleri gerçek anlamda anlayıp topluma anlatmak gerekir. Aksi takdirde daha nice yüzyıllar barışın yerine savaşları konuşmak zorunda kalırız.”* Diyerek ozanların ve âşıkların milletler ve devletler nezdindeki önemine vurgu yapmış ve ardından **“Yol Evladı”** nefesini okumuştur.

Sahneye gelen Âşık Haşim Turhan, programa katılımından ötürü memnuniyetini dile getirmiş ve ardından Âşık Veysel'den usta malı **“Güzelliğin On Par'etmez”** türküsünü seslendirmiştir.

Güzelliğin On Par'etmez

Güzelliğin on par'etmez
Bu bendeki âşk olmasa
Eylenecek yer bulaman
Gönlümdeki köşk olmasa

Tabirin sığmaz kâleme
Derdin dermandır yâreme
İsmin yayılmaz âleme
Âşıklarda meşk olmasa

Kim okurdu kim yazardı
Bu düğümü kim çözerdi
Koyun kurt ile gezerdi
Fikir başka baş'k olmasa

Güzel yüzün görülmezdi
Bu âşk bende dirilmezdi
Güle kıymet verilmezdi
Âşık ve maşuk olmasa

Senden aldım bu feryadı
Bu imiş dünyanın tadı
Anılmazdı Veysel adı
O sana âşık olmasa

Programın ilerleyen saatlerinde sahneye davet edilen ozan ve âşıklar kendilerine ayrılan süre içerisinde nefes, deyiş ve türkülerini okuyarak programa katkı sunmuşlardır. Programın sonunda, sunucu İsmail Biçer tarafından programa gösterilen ilgiden ötürü konuklara ve katılımcılara teşekkür edilmiş ve fotoğraf çekimlerinin ardından program güzel temennilerle sona ermiştir.

3.1.4. Çekmeköy Belediyesi Uluslararası 12. Âşıklar Şöleni Programı

Mekân: Turgut Özal Kültür Merkezi, Çekmeköy

Tarih: 14 Ocak 2023 **Saat:** 19.00

Katılımcılar: Âşık Yakup Temeli, Âşık Ahmet Poyrazoğlu, Âşık Eyüp Todil, Ozan Mustafa Aydın, Âşık Zikri Topaloğlu, Ozan Mustafa İnce, Fatma Nabiova, Âşık Selahattin Kozanoğlu, Âşık İhsan Öksüz, Âşık Taceddin Dursun, Âşık Ahmet Şahballı, Ozan Feyzullah İspir, Âşık Mevlüt Mertoğlu, Ozan Reyhanî

Düzenleyen: Âşık Erzade Kapan

Jüri: Mürsel Adıgüzel, İsmail Aydoğmuş, Âşık Erzade Kapan

Sunucu: İsmihan Kökdemirci, Şengül Yıldırım

Görsel 4. Uluslararası 12. Âşıklar Şöleni’nde âşıklar sanatını icra ederken.

Programın Akışı

Program Âşık Erzade Kapan’ın konuşmalarının ardından başlamıştır. Sunucu tarafından sahneye ilk olarak Âşık Zikri Topaloğlu ile Âşık Ahmet Yıldırım davet edilmiştir. Sahneye gelen âşıklar yapmış oldukları “**hoş geldiniz**” faslı ile programa giriş yapmışlardır.

Sunucu tarafından sahneye Ozan Mustafa İnce ile Âşık Feyzullah İsbir davet edilmiş; Ozan Mustafa İnce konukları selamlamasının ardından Ali Kızıltuğ’un “**Doğuşundan Kara Bahtı Gülmemiş**” ile “**Beni Sana Âşık Eden Gözlerin**” türküsünü okurken;

Ozan Feyzullah İspir ise “**Haberin Var Mı?**” türküsünü duygulu bir şekilde okuyarak konuklara duygulu anlar yaşatmıştır.

Sunucu Şengül Yıldırım tarafından sahneye aynı zamanda da öğretmen olan Âşık Ahmet Poyrazoğlu ile Âşık Mevlüt Mertoğlu davet edilmiştir. Âşık Ahmet Poyrazoğlu, “*Bir tane de fıkra anlatayım müsaadenizle. Ben biraz fıkracıyım da. Şimdi buradaki âşıklar var ya biz hepimiz öncelikle avratlarımızdan çok korkarız, hiç kimse kendini methetmesin. Şimdi bizim orada Adilcevaz ilçesinde çok eski zamanlarda delikanlının biri köye misafirlğe gider. Burada Cevazlılar (Adilcevaz) var, onlara selamlarımı iletiyorum. Hepiniz başımızın tacısınız. Delikanlı eve gidince 70-80 yaşlarındaki evin sahibi de eşine gülüm misafir geldi, demiş. Eşi de onun yaşlarında tabi. Eşine gülüm tavuğu kes, gülüm pilavı pişir, gülüm çay yap, demiş. Tabi bir güzel yiyip içiyorlar. Gece geç saatlerinde de eşine gülüm yatağı ser, misafir sabah erken gidecek der. Karı koca arasındaki bu denli saygı ve sevgi delikanlının gözünden kaçmaz. Sabah olur, delikanlı dayanamaz. Yaşlı amcaya, amca kurban olayım sana 4 senedir evliyem her gün avratla birbirimizi dövüyoruz. Siz kaç senedir evlisiniz? Demiş. Yaşlı amca 60 sene demiş. Bu sevgiyi muhabbeti nasıl devam ettirmişsiniz? Yaşlı amca delikanlıya, eğil de kulağına söyleyeyim oğlum, demiş. Ben ki 45 senedir avratla konuşmuyorum. Adını da unutmuşum. Korkumdan hep gülüm diye çağırırım, demiş. Her ne istediye hep onun dediği oldu, demiş.*” diyerek anlatmış olduğu kısa “**fıkra**” ile konukları hem güldürmüş hem de düşündürmüştür.

Konukların isteği üzerine Âşık Ahmet Poyrazoğlu “**ayak**” vererek sahneyi paylaştığı Âşık Mevlüt Mertoğlu ile aralarında “**atışma**” yapmışlardır

Âşık Ahmet Poyrazoğlu

Çoktan beri arzuladım ben seni
Gel görelim aşık meydanın var mı
Eskiden çok yaman meydan yapardın
Görelim o eski devranın var mı

Âşık Mevlüt Mertoğlu

Yükledin kervanı kattın önüne
Bakalım yükselen kervanın var mı
Sen usta âşıksın bense çırağın say
Benimle dert çeken dermanın var mı

Âşık Ahmet Poyrazoğlu

Şöhret arkadaşım şan arkadaşım
Bedenim içinde can arkadaşım
Olmasın dalgadan yana arkadaşım
Beni zapt edecek limanın var mı

Âşık Mevlüt Mertoğlu

Ah deryalarda kulaç açtım boyladım
Sözün sağlamını buldum söyledim
Her halde gülse ben gönül eyledim
Ben hastayım senin hekimin var mı

Âşık Ahmet Poyrazoğlu

Poyrazoğlu der ki kisb ü kâr'ın var
Giden bulutlarım rüzgarım var
Farz eyleki sayılmayan sürüm var
Sürümü yayacak çobanın var mı

Âşık Mevlüt Mertoğlu

Çoban sayarsan Mertoğlu çoban
Gah âşık gah gizlenmiş civandı
Sen de ben de usta vatana kurban
Bayrağa renk veren al kanım vardı

Âşık Ahmet Poyrazoğlu, atışmanın içeriğine uygun olarak âşık havalarının çalınması gerektiğini ve atışma sırasında da bazı usul ve erkânlar uyulması gerektiği belirterek, bunların da bu sanatı icra edenler tarafından dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir.

Sunucu Şengül Yıldırım tarafından Ozan Mustafa Aydın ve Ozan Reyhanî türkü okumaları için sahneye davet edilmiştir. Ozan Reyhanî, **“Bu Dağlar”** ile üstadı (babası) Âşık Reyhanî'den usta malı **“Kul Yaradanı Seversen”** türkülerini okumuştur. Ozan Mustafa Aydın, *“Ben yüreği yaralı bir âşığım sevgili dostlar. Konuklardan bir istek gelmiş, “Ceylan Gözlüm”, “Kar Çiçeği” ve ufak da olsa bu türkünün hikâyesini anlatabilir misiniz? Diye. Bize de anlatmak düşer değerli konuklar. Bir çiçek götürdüm şehitler yurduna üç bin iki yüz rakımlı Allah-u Ekber Dağı'nın eteğine. Anne, beş yıl sonra sağlığında görmediğin gelinini getirdim sana ama bilemezdim ki, şehitler yurduna bir şehit de ben getirecem. Bilir kişi raporuna göre Melek öğretmeni bir yaz*

tatilinde, Erzincan Tercan’da baraj kenarında altmış metre yükseklikteki kayalardan uçarak elim bir trafik kazasında kaybetmişim. Yaşanmış bir hikâye bu. 1998’den bu yana bu acıyla yaşıyorum. En son bu acıya dayanamayarak kalbimden bypass oldum. Kızım on aylıktı, şimdi büyüdü erkek oğlum da büyüdü. “Mavi Vatanı” onun imzasıyla bekliyor. Altmış metre uçtuğum yerde Erzurum Hasan Kaleli Mücahit Usta vardı yanımda. Düğüne gidiyorduk. Oradan da şehitler yurduna annemin mezarına, Melek hocayı götürecektim. Uçtuğum yerde gözümü açtığımda kızım kundağıyla birlikte arabanın arka tekerleğinin yanında duruyordu, neyse ki kızım sağ kurtuldu. Öyle görmüştüm rüyayı, arabanın dört tekerleği yok. İkinci gece rüya gördüm ki arabanın tamponları kırık, çocukların ikisinin ayakları kırılmış. Meğer tamponlar evinin temeli yuvanın temeli anne, arabanın tekerleri gibi o da yok olmuştu. Anne beş yıl sonra getirdim yüreğimi, onu senin yanına koyacağım. Güneş ışık hüzmelerinin toprağa berrak atmosferini gönderirken şoförler iyi bilir, insanın gözüne seher vakti ve akşam tam vaktinin ışıkları acayip vurur. İşte o mahmurlu anda kaybettim eşimi. Ve ona yazdığım çok eser var da özellikle okuyacağım bu iki türkü istek olduğu için izninizle onları okumak istiyorum. Bu arada “Kar Çiçeği” türküsü Unesco tarafından Kars’ta başlatılan bir projede en iyi on türkü arasında yer almıştır.” diyerek **“Kar Çiçeği”** ve **“Ceylan Gözlüm”** türkülerini okuyarak konuklara duygusal anlar yaşatmıştır.

Sunucu Şengül Yıldırım, Kahramanmaraş Halk Ozanları Kültür Derneği Başkanı Öksüz Ozan ile Ozan Ballı’yı eserlerini okumaları için sahneye davet etmiştir. Sahneye çıkan Öksüz Ozan programa şiir okuyarak başlamış, Ozan Ballı ise konukların coşkulu alkışları eşliğinde **“Vatan Canım Sana Feda”** türküsünü okumuştur.

Sunucu tarafından Dünya Âşıklar Derneği Başkanı Âşık Yakup Temelli ile Âşık Taceddin Dursun sahneye davet edilmiştir. Âşık Taceddin Dursun **“Çıldır’a Gel”** türküsünü okumuş ardından da segâh makamı ile **“Arzum Dileğim İnsanın Yüreği Kana Bulanmasın”** eserini seslendirirken; Âşık Yakup Temelli ise kısa bir hikâye anlatarak konuklara tebessüm ettirmiştir: “Erzurum’dan kalkan bir otobüste bir delikanlı da yolculuk etmektedir. Efendim, işte otobüs Erzincan’ın düzüne gelince yolcunun birisi yüksek sesle horlamaya başlar. Muavin gelir, dadaş dadaş horlisan, der. Yolcuyu uyandırmaya çalışır. Adam uyanır, kendine gelir. Fakat yol hali adam tekrar uyur. Bu sefer daha yüksek sesle horlamaya başlar. Muavin tekrar gelir ve efendi sena dedim, horlisen anladın, in aşağıya şimdi, der. Arabayı durdurur. Adam yapma etme

dese de yok sen yolcuları rehatsiz edisen, ineceksin, der. Adam iner aşağıya. Adam muavinden valizini ister. Muavin valizi almaya çalıştığı esnada adam muavine iki yumruk çeker. Muavin nakavt olur. Ardından şoför koşar, ona da iki yumruk sallar şoför de nakavt olur. Ardından yedek şoför koşar yardıma. İki yumruk da yedek şoföre sallar. O da nakavt olur. Adam çantayı alır ve ben boksörüm defolun gidin, der. Dayak yemiş ve pişman bir halde yoluna devam ederler. Aradan iki ay geçer, aynı otobüs aynı muavinle İç Anadolu'ya doğru yolculuk eder. Yine otobüs Erzincan'ın o düz yerlerine doğru ilerlerken yolcunun biri horlamaya başlar. Muavin yine gelir bey efendi horlisan, diyerek yolcuyu uyandırır. Yolcuya boksör müsün? Yok. Tekvandocu musan? Yok. Judocu musan? Yok. Öyleyse karatecisen? Yine 'Yok' cevabını alınca Muavin, ee öyleyse sen neye güvendin de horlisen, der.

Hikâyenin ardından Âşık Yakup Temelli, Âşık Taceddin Dursun'a “**atışma**”yı başlatması için “**ayak**” açmasını istemiştir. Âşık Taceddin Dursun “ayak’ı siz açın” cevabına; espirili bir şekilde “Adamdaki merhamete bakın, ‘körü’⁶² önden gönderiyor, sen git düşersen düş” cevabıyla salondaki konuklara tebessüm ettirmiştir.

Âşık Yakup Temelli

Âşık seni meydanından
Sürmenin zamanı geldi
Yavaş yavaş defterini
Dürmenin zamanı geldi

Âşık Taceddin Dursun

Hem herkese can demişim
Sarmanın zamanı geldi
Bozuk saat gibi çifti
Durmanın zamanı geldi

Âşık Yakup Temelli

Gel bekle sen sırasını
Katma sakın arasını
Gariplerin yarasını
Sarmanın zamanı geldi

⁶² Âşık Yakup Temelli, gerçekte otuz yaşından sonra görme duyularını kaybetmiş bir âşığıdır.

Âşık Taceddin Dursun

Çok zaman alkış yaparlar
Herkes de bir Âdemoğlu
Hep kendine sordun soru
Vurmanın zamanı geldi

Âşık Yakup Temelli

Yakışır millete şöhret
Şan yakışır bu millete
Doğru dur ey kahpe Yunan
Vurmanın zamanı geldi

Âşık Taceddin Dursun

Ne söylersem bilmem akmaz
Sözün üstlerine çıkmak
Onlar davulsa biz de tokmak
Çırpmanın zamanı geldi

Âşık Yakup Temelli

Ben bilirim kıymetini
Gösteririm hep hürmetini
Osmanlının devletini
Kurmanın zamanı geldi

Âşık Taceddin Dursun

Söz söylerem deste deste
Güldesteli deste deste
Erzurum'dan gelmiş kereste
Yarmanın zamanı geldi

Âşık Yakup Temelli

Temelli'yim bu dilleri
Çok almışım bu ödülleri
Gonca gonca şu gülleri
Dermenin zamanı geldi

Âşık Taceddin Dursun

Taceddin'im dedim Marslı
Kahvelerde bari Karslı

Biri Karslı Biri Marşı
Sarmanın zamanı geldi

Sunucu tarafından sahneye davet edilen Dünya Âşıklar Derneği İstanbul Şube Başkanı Âşık Erzade Kapan ile Adana Karacaoğlan Dernek Başkanı Âşık Eyyubi istek üzerine “atışma” yapmışlardır.

Âşık Eyyubi

Erzade ustam niye durmazsın
Bugün bu meydanda boşa dönersin
Cömertliği hiç kimseye vermezsin
Bu gidişle zorca köşe dönersin

Âşık Erzade Kapan

Yağcılığı dedenden mi öğrendin
Şimdi gördüm bir telaşa dönersin
Çobanın yanında gezenler gibi
Bağırsam vallahi aşağı dönersin

Âşık Eyyubi

Ustam karşı yolun tattım tadını
Varır isem belki patlar ödünüz
Eğer EYT’den çıkmamışsa adınız
Pazartesi yine işe dönersin

Âşık Erzade Kapan

Bu meydanda seni gördüm emekçi
Sakın sözlerin olmasın acı
Ben seni âşık bilirdim geldi elekçi
Meydanımda gördüm boşa dönersin

Âşık Eyyubi

Memleket batıyor âşık susamış
Sazlarını duvarlara asalım
Şahinin elinde turna misali
Kanadı yolunmuş kuşa dönersin

Âşık Erzade Kapan

Elbette olur derler bir ilacı

Kâmil olan her zaman başımın tacı
Tilkinin aslana yeter mi gücü
Anladım ki bir berduşa dönersin

Âşık Eyyubi

Huzurumda yapamazsın başarı
Bizde indirirler haddi aşanı
Bu yıllanmış peynir Kars'ın kaşarı
Akşam soframızda aşı dönersin

Âşık Erzade Kapan

Anladın meydanda boşuna şaştın
Şimdi kendi başına işler açtın
Ara sıra da Adana'da açtın
Şimdi altı ile beşe dönersin

Âşık Eyyubi

Eyyubi yanlış anlayamıyorum
Senin sohbetine doyamıyorum
Üzerine varsam kıyamıyorum
Yoksa gözlerin şişeye dönersin

Âşık Erzade Kapan

Erzade'yim kardeş kanını yemem
Sabunsuz susuz yüzüne kıyamam
Misafırsın vallah sana kıyamam
Altına döner bir düşe dönersin

Atışmanın ardından Âşık Eyyubi, usta olarak gördüğü Âşık Erzade Kapan ile birlikte kucaklaşarak sahneden ayrılmışlardır. Sunucu tarafından sahneye davet edilen âşık ve ozanlar hep birlikte sırasıyla “**Kars'ın Kalesi**”, “**Mert Dayanır Nâmert Kaçar**”, “**Aras Aras Han Aras**”, “**Kiziroğlu Mustafa Bey**” eserlerini okumuş ve çekilen hatıra fotoğraflarının ardından program sona ermiştir.

3.1.5. 3. Uluslararası Âşıklar Şöleni Programı

Mekân: Cemil Meriç Gençlik Kültür ve Eğitim Merkezi, Ümraniye

Tarih: 22 Ekim 2022 **Saat:** 19.30

Katılımcılar: Yakup Temelli, Mustafa Aydın, Mahmut Karataş, Er Ozan Abdullah, Öksüz Ozan, Eyyubi Todil, Bayram Denizoğlu, Taner Öztürkoğlu, Taceddin Dursun, Şenol Muratoğlu, Yağız Yıldırım, Temel Turabi, Zikri Topaloğlu, Mustafa İnce, Halide Göksu, Dursun Doğan, Berk Örenlioğlu, Maraz Marağanli, Turhaz Altınsoy, Azize Sultan.

Görsel 5. 3. Uluslararası Âşıklar Şöleni Programı'nın sonunda âşıklar birlikte hatıra fotoğrafı çektirirken.

Programın Akışı

Program sunucunun açılış konuşmasının ardından başlamıştır. Sunucu tarafından ilk olarak sahneye Âşık Şenol Muratoğlu ile Âşık Zikri Topaloğlu davet edilmiştir. Sahneye çıkan Âşık Şenol Muratoğlu ile Âşık Zikri Topaloğlu programa “**hoş geldiniz**” faslı ile başlayarak konukları selamlamışlardır.

Âşık Şenol Muratoğlu

Âşıkların kültürüne erenler hoş geldiniz

Güzel muhabbet diline hoş geldiniz

Güzel muhabbete erenler sefa geldiniz
Muhabbetimize dostlar hoş geldiniz

Âşık Zikri Topaloğlu

Bu kültüre gönül veren
Ey canlarım hoş geldiniz
Bu birliğin deryasını
Bilen canlar hoş geldiniz

Âşık Şenol Muratoğlu

Âşığın yolu bellidir
Saz çalan dili bellidir
Kalemiyle sözü bellidir
Bütün dostlar hoş geldiniz

Âşık Zikri Topaloğlu

Ülkemin her köşesinden
Can dostlarım hoş geldiniz
Kültüre destek olanlar
Siz dostlarım hoş geldiniz

Âşık Şenol Muratoğlu

Budur Muratoğlu halım
Türkü söyler sazım telim
Hepinize selam salıp
Bütün dostlar hoş geldiniz

Âşık Zikri Topaloğlu

Topaloğlu budur sözüm
Can dostlarım dinler onu
Şenlik Summani'dir gözü
Gelen dostlar hoş geldiniz

Âşık Taner Öztürkoğlu ile Âşık Yakup Temelli birlikte sahneye gelerek konukları selamlamışlardır. Âşık Yakup Temelli son çıkan eseri olan “**Yemin Ederim**” türküsünü okumuş ve ardından ise “**ayak**” vererek Âşık Taner Öztürkoğlu ile “**atışma**” yapmışlardır.

Ayak: “sözleri deli ediyor”

Âşık Yakup Temelli

Ustam burda cahillerin
Sözleri deli ediyor
Öyle güzel bakarlar ki
Gözleri deli ediyor

Âşık Taner Öztürkoğlu

Usul bilmez ozanların
Sazları deli ediyor
Zirvesine selam vermem
Nazları deli ediyor

Âşık Yakup Temelli

Hakka bağlıdır özleri
Kandırıyorlar bizleri
Şu İstanbul'un kızları
Kızları deli ediyor

Âşık Taner Öztürkoğlu

Ustam söyle o ne demek
Helalından olsun yemek
Vakti midir eski etek
Bizleri deli ediyor

Âşık Yakup Temelli

Doğruyu söylerim inan
Aman derim beyim aman
Aşkın oduna yanan
Közleri deli ediyor

Âşık Taner Öztürkoğlu

Aksi yollarda giderim
Ak sürülmüş kafa benim
Aslını inkâr edenin
Gözleri deli ediyor

Âşık Yakup Temelli

Temelli'm dünyaya değer
Ağar be saçlarım ağar

Ağustos ayında yağar
Buzları deli ediyor

Âşık Taner Öztürkoğlu

Öztürkoğlu der asılı
Söz bitti gelsin fasılı
Gitti sanatın usulu
Sazları deli ediyor

Âşık Eyyubi Todil ile birlikte sahneye çıkan Âşık Temel Turabi okudukları türkülerin ardından “atışma” yapmışlardır.

Âşık Eyyubi Todil

Cemil Meriç salonuna gelmişiz
Bugün biraz yoracağım ben seni
Ameliyat oldun geçen tarihte
Ne haldesin göreceğim ben seni

Âşık Temel Turabi

Bozuk saat gibi çıktın karşıma
Zembereği vuracağım ben seni
Hastalandım hatır gönül sormadın
Bugün burda kıracağım ben seni

Âşık Eyyubi Todil

Benimle burada eyleme cengi
Ve ariftir bizden anlar mihengi
İki gözlerimin ayrıdır rengi
Gidip vallah soracağım ben seni

Âşık Temel Turabi

Ben bilirim bunun üstten acısı
Efkârlıdır kardeş ile bacısı
Elime geçirdim yörük keçisi
Canına okuyacağım ben seni

Âşık Eyyubi Todil

Eyyubi'yim bugün uyamam sana
Mahsun görünüşlü kıyamam sana

Aklımdan geçse de diyemem sana
Doldu dibe vuracağım ben seni

Âşık Temel Turabi

Der ki Turabi yakışır şanına
Vatan için sen mi yarsın canına
Ah denizde Yunanları önüne
O sulara süreceğim ben seni

Atışmanın ardından âşıklık geleneğine gönül vermiş olan ve henüz lise öğrencisi olan Berk Örenlioğlu büyük alkışlar eşliğinde sahneye çıkmıştır. Genç âşık, önce Âşık Reyhani'den **“Kara Yer”** ile Âşık Murat Çobanoğlu'ndan **“Neyine Güvenem Yalan Dünyanın”** türkülerini okuyarak konukları duygulandırmış; ardından da Neşet Ertaş'tan **“Dane Dane Benleri Var”** türküsünü okuyarak konukları eğlendirmiştir. Genç âşık, sahnede göstermiş olduğu performans ile katılımcıların takdirini kazanırken aynı zamanda âşıkseverlerin âşıklık geleneğinin devamı noktasındaki umutlarını da yeşertmiştir.

Programın bu bölümünde Âşık Bayram Denizoglu, Âşık Erzade Kapan ve Öksüz Ozan birlikte sahneye çıkmışlardır. Sözü alan Öksüz Ozan, Erzade Kapan'ın *“Sözü çok fazla uzatan âşığın parasını keseceğim.”* esprisinin ardından eşi ile arasında geçen hikâyeden kısaca bahsederek **“Senin Yüzünden”** türküsünü seslendirmiştir. Konukların kisteği üzerine âşıklardan yaşça büyük olan Âşık Erzade Kapan'ın **“ayak”** açmasıyla üç âşık aralarında **“atışma”** yapmışlardır.

Âşık Erzade Kapan

Üzümünüzden bir ağaç budadım
Yaprak o yandaki dal o yandaki
İkisini birbirinden seçemem
Şeker bu yandaki bal o yandaki

Öksüz Ozan

Burda ikisini önüme almışım
Gidiş bu yandaki yol o yandaki
Girdim bir bahçeye seyreyledim
Bağban bu yandaki gül o yandaki

Âşık Bayram Denizoğlu

Âşık diye geldi benim karşıma
Suskun bu yandaki lal o yandaki
Şaştım kaldım dostlar ben de siz gibi
Gelen bu yandaki kör o yandaki

Âşık Erzade Kapan

Ben durdum kendime derdimi sordum
Derdin küreğiyle derdi yıkardım
Çoban oldum ikisini otlardım
Dana bu yandaki mal o yandaki

Öksüz Ozan

Dolamış da bak gözüme dolamış
Dediğinin hepsi duydum yalanmış
Şehidimin kanı ile sulamış
Sancak o yandaki al bu yandaki

Âşık Bayram Denizoğlu

Ne arıza dostlar sorun neyleriz
Biz âşığız gönülleri eyleriz
İkimiz güzelce çalar söyleriz
Melek bu yandaki Şero o yandaki

Âşık Erzade Kapan

Erzade elimden alsa telaşı
Bazı batar bazı doğar güneşiz
Adem'den bu yana vallah kardeşiz
Dedemdir bu yandaki o yandaki

Öksüz Ozan

Öksüz Ozan daim doğruyu söyler
Yalan mıdır benim söyleyin beyler
Ne eylerse Yaradan'ı mı eyler
Saçlı bu yandaki kel o yandaki

Âşık Bayram Denizoğlu

Denizoğlu gönüllerin nişanı
Böyle olur âşıkların devranı

Ben severim yaradani insanı
Muhabbet bu yanda bal o yandaki

Âşık Erzade Kapan

Âşık Erzade'yim böyle mi sözün
Meydanda her zaman okunur sözün
İkisinin saçı anamdan uzun
Tarak o yandaki kıl bu yandaki

Atışmanın ardından âşıklar hep birlikte konukların da alkış ve coşkusu eşliğinde “Kars’ın Kalesi”, “Aras Han Aras” ile “Kiziroğlu Mustafa Bey” türkülerini okumuş ve ardından program sona ermiştir.

3.1.6. Memleket Ahvali Âşıklar Gecesi Âşık Reyhanî’yi Anma Programı

Mekân: Şelale Eğitim Parkı Kültür Evi, Tuzla

Tarih: 9 Aralık 2022 **Saat:** 20.00

Katılımcılar: Âşık Zakir Tekgül, Ozan Bakî Çetin, Ozan Şahin Turgutoğlu

Görsel 6. Memleket Ahvali Âşıklar Gecesi Âşık Reyhanî’yi Anma Programı’nda konuklar.

Programın Akışı

Program konukların ve âşıkların yerlerini almasının ardından başlamıştır. Sunucu Bakî Çetin, “Âşıkları âşık yapan gurbettir. Senelerini gurbette geçirmiş birçok vilayet gezmiş fahri doktorluk unvanını alan bir zat, en sonunda kendi köyüne memleketine göç etmek zorunda kalmış. Takdir-i ilahi öyle ya. Bir gün göçünü kamyonu yüklemiş İstanbul’a

doğru. Erzincan kapıdan çıkacaklar. Şoföre hele kardeş az bekle, demiş. Kamyonun tamponuna hafifçe yaslanmış ve Palandöken'e doğru şöyle bir bakmış ve işte son sözleri de orada "Gidirem" olmuş değerli üstadın. O giderem demeye dursun, biz de tersini onu döndürmeye çalışalım. Müsaadenizle âşığımızla sizlere karşılıklı "giderem-gelirem" yapalım istiyoruz." demiş ve ardından da Âşık Zahir Tekgül, Ozan Reyhanî'nin Erzurum'dan ayrılırken yazmış olduğu usta malı eseri "Göç Destanı (Gidirem)" şiirini, Ozan Bakî Çetin ise şiire nazire olarak yazdığı "Gelirem" adlı şiiri karşılıklı okuyarak konuklara duygusal anlar yaşatmışlardır.

Âşık Zakir Tekgül

Öz canımdan çok sevdiğim Erzurum
Çaresiz dişimi sıktım gidirem
Gafillerden darbe yedi gururum
Kaderime boyun büktüm gidirem

Sunucu Bakî Çetin

Hayatımın bir parçası Erzurum
Çarkı devran bele döndü gelirem
Reyhani gidirem demiş kurtarmış
Diyen diller lala döndü gelirem

Âşık Zakir Tekgül

Selam olsun ecdat ile ebaya
Abdurrahman Gazi Habip Baba'ya
Tuz ektiler çalıştığım çabaya
Emeğimi suya kattım giderim

Sunucu Bakî Çetin

Kriz üst üste zor oldu geçim
Bazen tok gezsem de çoğu gün açım
Narkoz içe içe çürüdü içim
Saf suların bala döndü gelirem

Âşık Zakir Tekgül

Palandökenlerin sisli dumanı
Engini de bulamadım gümanı
Ezanlar okundu seher zamanı
Üç kez geri döndüm baktım gidirem

Sunucu Bakî Çetin

Nelerin var daha nelerin var
Kültür hazinesi tüm eserlerin
İş adamı oldu gurbetçilerin
Şimdi zengin bulabildin gelirem

Âşık Zakir Tekgül

Reyhanî'yim derdim gamım bitmedi
İftira darbesi cana sinmedi
Zeynel Horasan'a gitti dönmedi
Bu da benim kara bahtım gidirem

Sunucu Bakî Çetin

Dünyada bulunmaz emsalin nadir
Bakî'ye vilayet eylemiş kadir
Âşığı ağlatan hikmetin nedir
Gözyaşlarım sele döndü gelirem

Sunucu Bakî Çetin, konuşmasının ardından sözü Âşık Zakir Tekgül'e bırakmıştır. Âşık Zakir Tekgül, vefat etmiş üstatlara özellikle de yanında çırak olarak yetiştiği Âşık Reyhanî'ye rahmet diledikten sonra aralarında geçen kısa bir “**anı**” yı paylaşmıştır: *“Âşık Reyhanî bir gün âşıklar kahvesine, Âşık Nuri Çırağı'nın kahvesine gelerek köşeye oturdu. Ben de geçtim yanına oturdum. Üstat elini cebine attı. Tabii âşığın cebinde para olmaz, kâğıt olur ve bu kâğıtlarda türküler yazılıdır. Üstat, cebindeki kâğıtları çıkarıp şöyle yere serdikten sonra, bana bu kâğıtlardan birini seçerek kâğıtta yazılan türküyü okumamı istedi. Ben de seçtiğim türküyü canı gönülden okudum.”*

Sözü alan Ozan Şahin Turgutoğlu, konukları selamlamış ve ardından Ozan Reyhanî'den **“Şu Fani Dünya'ya Gelmez Olaydım”** türküsünü seslendirmiştir. Türkünün ardından konukların ısrarla beklediği atışma faslına geçilmiştir. Sunucu Bakî Çetin, *“Hep türkü söylemek olmaz, biraz da vuruşak kapışak değil mi?”* Diyerek âşıklara atışma için sözü bırakmıştır. Âşıklar **“bu âşığın”**⁶³ şeklindeki **“ayak”** ile aralarında **“atışma”** yapmışlardır.

Âşık Zakir Tekgül

Dereye tepeye düşmüş

⁶³ Verilen ayakla programın öncesinde saızı bozulan sunucu Baki Çetin'e bir gönderme yapılmıştır.

Sazı bozuk bu âşîğın
Bugün meydanında susmuş
Sazı bozuk bu âşîğın

Ozan Bakî Çetin

Mevla'nın dediği olur
Düzü bozulmaz bu âşîğın
Bugün bozuka yapılır
Sazı bozulmaz bu âşîğın

Ozan Şahin Turgutoğlu

Her iki yana cevap verir
Sazı bozuk bu âşîğın
Ortamımızda duruyor
Pozu bozuk bu âşîğın

Ozan Bakî Çetin

Gören desin Allah için
Pozu bozulmaz âşîğın
Gayreti var Allah için
Sazı bozulmaz bu âşîğın

Âşık Zakir Tekgül

Âşkın lebinden kalmamış
Muhabbet suyundan almamış
Âşkın oduna yanmamış
Közü bozuk bu âşîğın

Ozan Şahin Turgutoğlu

Niye âşıktan sayılıyor
Her bir yandan dağılıyor
Yokuşlarda bayılıyor
Gazı bozuk bu âşîğın

Ozan Bakî Çetin

Yurt dışından ithal gelir
Gazı bozulmaz bu âşîğın
Sümmanî ocağında yandım
Közü yanmaz bu âşîğın

Âşık Zakir Tekgöl

Âşık Zakir'im ne etmiş
Dost bağında bülbül ötmüş
Bugün bana biber katmış
Tuzu bozuk bu âşığın

Ozan Şahin Turgutoğlu

Şahin'im der ki yetiyor
Karar vermiş bu tütüyor
Ortalık yerde satıyor
Kazı bozuk bu âşığın

Ozan Bakî Çetin

Erzurum'da kaz mı olur
Kazı bozulmaz bu âşığın
Onu yiyenler şifa bulur
Tuzu bozulmaz bu âşığın

Eğlenceli ve çekişmeli atışmanın ardından Ozan Şahin Turgutoğlu, Âşık Deryamî'nin usta malı **“Tur Bizim Evde”** türküsünü konukların alkışları eşliğinde seslendirirken; Ozan Zakir Tekgöl ise Âşık Reyhani'den usta malı **“Belki Gelen Babamdır”** türküsünü seslendirmiştir.

Sunucu Bakî Çetin programın bu bölümlerinde konukların arasında gezinerek âşıklardan bir türkü, hikâye vb. bir isteklerini olup olmadığını sormuştur. Konuklardan gelen istek türkü olan **“Köroğlu”**nu saz eşliğinde coşkulu bir şekilde seslendirirken, Âşık Zakir Tekgöl ise **“Erzurum”** türküsünü seslendirmiştir. Konukların yoğun istekleri üzerine sunucu Bakî Çetin âşıklara tekrar **“atışma”** yapmaları için **“ayak”** açmıştır.

Ayak: “bir çorap örerim başına senin”

Ozan Şahin Turgutoğlu

Aldın bir çoban çıktın meydana
Bir çorap örerim başına senin
Bir fırsat vermedin bugün sen bana
Bu akıl ermedi işine senin

Âşık Zakir Tekgöl

Rüya tabirinden iyi anlarım
Hiç aklım ermedi düşünce senin
Gündüz ile geceyi karıştırmış
Ben nasıl geleyim peşinen senin

Ozan Şahin Turgutoğlu

Âşık-san geldinse bu pazara
Uğrama sakın ha bu nazara
Ne oldu ki bugün çıktın kenara
Vuracaktım bugün kaşıkla seni

Âşık Zakir Tekgöl

Dostum deyip hâl hatırın sormuşsun
Uzak her bir yerden geleni görmüşsün
Duydum ki tabak bardak kırmışsın
Şikâyet edeceğim eşine seni

Ozan Şahin Turgutoğlu

Akıl ermez bu dünyanın nazına
Gönül severse sevenlerin nazına
Boran düşmüş kardeş kışına senin
Bu aklım ermiyor kışına senin

Âşık Zakir Tekgöl

Gözlerinden kanlı yaşı silersin
Sadelikte gurbet eli gezersin
Gözlerinden kanlı yaşı silersin
Toprak mı karıştı aşına senin

Ozan Şahin Turgutoğlu

Ben menzile varmak için el verir
Nefsim olmuş ayaklara döverim
Allah için Zakir seni severim
Acımazdım gözün yaşına senin

Âşık Zakir Tekgöl

Zakir'im yüce dağdan aşmışlar
Nice yolunu da geçip aşmışlar

Sıcak suylan soğuk suyu içmişsin
Morfini de değmiş dişine senin

Ozan Şahin Turgutoğlu

Ezelinden duydum hep bahtım kara
Yürekleri olmuş hep pare pare
Bir gün düşersen bizim diyara
Hem zehir katarım aşına seni

Âşık Zakir Tekgül

Âşık Zakir'im yaman gibisin
Yüce dağ başında duman gibisin
Ben seni dost bildim düşman gibisin
Zehir nasıl hoşuna gider senin

Ozan Şahin Turgutoğlu

Şahin'im dedin can dedin söyledin
Söylediğin sözü nasıl söyledin
Helal haramı karıştırdın yedin
Söylesen ne değdi dişine senin

Âşık Zakir Tekgül

Âşık Zakir'iyem bu dünya böyle
Başka bir bildiğin varsa gel söyle
Kafamı bozarsan kardaşım böyle
Yumruk vuracağım döşüne senin

Atışmanın hem konukları hem de âşıkları sarması üzerine sunucu Bakî Çetin, “*Artık, burada araya girmem gerekiyor; yoksa bu atışma sabaha kadar sürecek.*” Diyerek araya girerek âşıklara teşekkür etmiştir. Programın sonlarına doğru âşıkların hep birlikte “**Aras Han Aras**” ile “**Vurun Evlatlarım Allah Aşkına**” türkülerini coşkulu bir şekilde seslendirmelerinin ardından sunucu Bakî Çetin, âşıklara ve konuklara teşekkür ederek programı sonlandırmıştır.

3.1.7. Âşıklerle Gönül Sohbeti Programı

Mekân: Sefaköy Meydanı, Küçükçekmece

Tarih: 25 Temmuz 2022 **Saat:** 19:00

Katılımcılar: Âşık Mustafa Kurbanoglu, Âşık İsa İstekeoglu, Ozan Mizanî

Görsel 7. Âşık Mustafa Kurbanoglu, Âşık İsa İstekeoglu, Ozan Mizani sanatlarını icra ederken.

Programın Akışı

Program, âşıkların sazları eşliğinde **“merhaba, hoş geldiniz”** diyerek konukları selamlamasıyla başlamıştır. Sahneye çıkan Âşık Mustafa Kurbanoglu, *“Bu güzel ve anlamlı gecede, biz âşıkları yalnız bırakmadığınız için ve âşıklık geleneğine göstermiş olduğunuz ilgiden ötürü sizlere teşekkür ediyorum”* diyerek konukları selamlamış ve ardından sözü Ozan Mizanî’ye bırakmıştır.

Sahneye gelen Ozan Mizanî, konukları selamlamış ve ardından sırasıyla divan tarzında yazdığı **“Şenliksiz Olmaz”** şiiri ile Âşık Murat Çobanoğlu’ndan usta malı **“Oğul”** eserini okumuştur.

Şenliksiz Olmaz

Ozan meydana çıkınca divan Şenliksiz olmaz
Maksadımız muhabbetse devran Şenliksiz olmaz
Onlar Kars’tan Erzurum’dan nam saldılar cihana

İkisi de derya deniz umman Şenliksiz olmaz

Erzurum'dan rah eyledi Sümmanî Suhara'ya
Tutuştular darı cenge figan düştü sahraya
Üstünlük yok birbirine anne girdi araya
İkisi manevi kardeş Summan Şenliksiz olmaz

Kırk âşıkla cenge durdu Şenlik baba İran'da
Kırk'ını da mağlup etti hak divana duranda
Eserleri dilden dile Azerbaycan Turan'da
Makam mevki istiyorsan meydan Şenliksiz olmaz

Âşıklara taksim olan soylu paydan istersen
Her âşığın kâr'ı değil meyli meyden istersen
Ben de âşık oldum dersin hayli meydan istersen
Azığında Şenlik olsun devran Şenliksiz olmaz

Mizanî anar adını hiç düşürmez dilinden
Ben bahtiyar bir ozanım soyum Şenlik elinden
Şenlik bir bağ bizler bağban hep derelim gülünden
Düşmüşüm ben bu ateşe derman Şenliksiz olmaz

Sahneye gelen Âşık İsa İstekeoğlu, sazıyla eseri “**Bizim Köyler**” ile “**Gurbet**” türkülerini seslendirmiştir. Programın bu bölümünde konukların yoğun isteği üzerine Âşık Mustafa Kurbanoglu ile Âşık İsa İstekeoğlu aralarında “**atışma**” yapmışlardır. Atışmanın “**ayak**”ını Âşık İsa İstekeoğlu açmıştır.

Ayak: “âşık seni”

Âşık İsa İstekeoğlu

Bundan sonra tarihlere
Yazacağım âşık seni
Bu sözlerimi iyi dinle
Üzeceğim âşık seni

Âşık Mustafa Kurbanoglu

Bir güzellik şehir gibi

Gezeceğim âşık seni
Neden ince sesin gibi
Üzeceğim âşık seni

Âşık İsa İstekeğlu

Dost bağına gül demezse
Onu dostu göndermezse
Sözüme cevap vermezse
Bozacağım âşık seni

Âşık Mustafa Kurbanoglu

Ağaca dala benzersin
Bu reklama da benzersin
Meydanda sıra beklersin
Çözeceğim âşık seni

Âşık İsa İstekeğlu

Bir sanatkara benzersin
Dağda dumana benzersin
Derya ummana benzersin
Çözeceğim âşık seni

Âşık Mustafa Kurbanoglu

Daha bitmedi ki sene
Deme kurban olur deme
İki kere kale kale
Dizeceğim âşık seni

Programın bu bölümünde konuklardan gelen istekler âşıklar tarafından karşılanmaya çalışılmıştır. İstek üzerine Âşık Mustafa Kurbanoglu, Âşık Mahzunî Şerif'ten “**Nem Kaldı**” ile Âşık Reyhanî'den usta malı “**Erzurumlu Gelin**” türkülerini seslendirmiştir. Konuklardan birinin yakın zamanda vefat eden Mehmet isimli kardeşi için bir eser okunması isteği üzerine de Âşık Mustafa Kurbanoglu konu ile ilgili doğaçlama tarzında bir şiir okuyarak konuklara duygusal anlar yaşatmıştır.

Sahneye tekrardan gelen Âşık İsa İstekeğlu, Âşık Maksut Feryadî'den “**Kim Bilir**” ile Murat Çobanoğlu'ndan usta malı “**Aman Güzel Yavaş Yürü**” türkülerini okumuştur. Konuklar arasından sahneye davet edilen Çerkez Ulucutsoy, âşıkların her zaman

değerlerinin bilinmesi gerektiğini ve âşıklık kültürünün yaşatılması gerektiğini ifade ederek saz eşliğinde “Bir Zamanlar Ayları Saydım” ile “Eğin Dedikleri” türkülerini okuyarak programa katkı sunmuştur.

Âşık Mustafa Kurbanoglu, istek üzerine Âşık Şenlik'ten “Ayşe ile Hasan Hikâyesi”ni anlatmıştır: “Çok eskilerde iki birbirini seven iki gençten bahsetmek istiyorum. Erkeğin ismi Hasan (Haso) kızın ismi ise Ayşeşan'dır. Hasan Ayşeşan'a karşı sevdalı olsa da Ayşeşan, Hasan'a karşı sanki merhametsiz ve vicdansızdır. Hasan'a hiç yüz vermez. Sevgisine karşılık bulamayan Hasan, Kars'ın Çıldır kazasında yaşayan Âşık Şenlik Baba'nın yanına gelerek ona sevdasını derdini arzuhal eder. Şenlik Baba Hasan'ı iyice dinledikten sonra ona yazdığı birkaç satırlık türküyü teslim ederek ona elinden başka bir şey gelemeyeceğini söyler. Köyüne geri gelen Hasan, bir sabah pınarın başında Ayşeşan'ın yolunu gözler. Kısa bir süre sonra Ayşeşan'ın karşıdan sallana sallana geldiğini gören Hasan, onu şöyle bir süzer. Onun güzelliği karşısında adeta dili tutulur kendinden geçer. Ayşeşan, yıllardan beri kendisine yüz vermemesine rağmen peşini bir türlü bırakmayan Hasan'a bu sefer iyi davranması halinde peşini bırakabileceğini düşünür. Bu düşüncelerle Hasan'ın yanına pınara su doldurmaya gider. Ayşeşan su doldurmak için eğildiği esnada Hasan koynundan çıkardığı kağıttaki yazılı sözleri kendisine okumaya başlar. Bakalım neler demiş.” Ardından hikâyenin Kürtçe türküsünü okumuştur.

Sallana Sallana

Sallana sallana neçe ser avê
Yıkamış esbâbı raxe ber tavê
Bir öpücük isterem xêra dêw u bawê
Yabancı değılem kure xale temme
D1 bêji na bêji hewala temme

Sallana sallana tû ji wêde hatî
Aşkın ateşi zalım dilê min ketî
Söz vermiştin îro çima ne hatî
Yabancı değılem kurê xalê temme
D1 bêji na bêji hewala temme

Yeki Tirki bibêjim dudu Kurmanci
Yanağı gırmızı sêva nar inci
Dedim bir buse ver etme narinci
Yabancı değılem kurê xalê temme
D1 bêji na bêji hewala temme

Bir gün geleceğim malê bawê te
İsimini bilmem ki dibem navê te
Eğil de öpeyim keçe halkê cavê te
Yabancı değılem kurê xalê temme
D1 bêjî na bêjî hewala temme

Âşık Şenlik bêji tu yarê mini
Bıldır sen kız idin isale tu jini
Çima xeber neda demek tu jini
Yabancı değılem kure xale temme
D1 bêjî na beji hewala temmê

Sahneye tekrar çıkan Ozan Mizanî, Âşık Mehmet Hicranî'den usta malı **“Dünya Servetinden Bize Kalan”** türküsü ile kendi eseri olan **“Yıllar Geçti”** şiirlerini okumuştur. Programın sonlarına doğru sahneye birlikte çıkan Âşık Mustafa Kurbanoglu, Âşık İsa İstekoglu ve Ozan Mizanî birlikte Âşık Şenlik'ten **“93 Koçaklaması”** ile **“Kiziroğlu Mustafa Bey”** ve **“Aras Aras Han Aras”** eserlerini okuyarak programı sonlandırmışlardır.

3.1.8. Cumhuriyet'in 100. Yılı Kutlaması Âşık Programı

Mekân: Kars-Arpaçay Koç Köyü Kalkındırma ve Dayanışma Derneği

Tarih: 29 Ekim 2023 **Saat:** 14.00

Katılımcılar: Âşık Mustafa Kurbanoglu, Âşık İsa İstekoglu, Âşık Mürsel Sinanoğlu

Görsel 8. Âşık İsa İstekoglu ile Âşık Mustafa Kurbanoglu sanatlarını icra ederken.

Programın Akışı

Program, saygı duruşu ve okunan İstiklal Marşı'nın ardından başlamıştır. Koç Köyü Dernek Başkanı Muntaz Adıgüzel, günün anlam ve önemine binaen yapmış olduğu konuşmasının ardından konuk âşıkları sahneye davet etmiştir.

Sahneye gelen Âşık Mustafa Kurbanoglu, Atatürk'ün Kars'ın kurtuluşundaki katkısına değinerek halk tarafından kendisine yazılmış olan **“Hoş Gelişler Ola”** türküsünü okuyarak programa başlamıştır. Âşık Mustafa Kurbanoglu, âşıklıkta bir divan okuma geleğinin olduğunu ve bu divanların da âşık sanatının giriş kapısı olduğunu belirterek Âşık İsa İstekoglu ile birlikte sahnenin ortasında Âşık Şenlik'ten **“Ey Felek Senin Elinden”** ile Âşık Tüccarî'den **“Bey Haber”** divanlarını karşılıklı olarak okumuşlardır.

Ey Felek Senin Elinden

Ey felek senin elinnen abad olan görmedim
Cengine tüşüp bir daha geri gelen görmedim
Hökmeyledi gafdan gafa nece Sultan Süleyman
Yerinde ber gerel oluf bina salan görmedim

Arşda gelem levh-i mahfuz garğ olufdu nurunan
Hahtır İncil Zebur Tevrat yeten onun sıranan
Guran'dan nesiyet alan enir daha derine
Dadı hah olan gullarda nahah yalan görmedim

Sefil Şennih derde düşmüş aşg ucunnan zardadı
Ol Huda'nın gözel nuru en ifdida guldadı
Gurban olum o Çıldır'a edep erkan ordadı
Diyar-ı gurbet ellerde gedir bilen görmedim

Bey Haber

Uğradım bari-gahına hab da canan bey haber
Yuz sürdüm hâkî payına sahip zaman bey haber
Bir bülbül gülden ötürü ömrünü sarf eyledi
Soldu gül bozuldu gülşan bağda bağban bey haber

Bu çarkı gerdiş elinden olmaz abad ortalık
Zulüm ile adaletlik olmaz abad ortalık
Yetiş Mehti Âli resul oldu berbad ortalık
Ara yere nâ-hak girmiş tahtta sultan bey haber

Tüccarîm der sohbet ettim ebrâ'i kemân ile
Ne lazım ki anlatayım derdimi lisan ile
Kâmil, kâtibe yazdıram arzu halim kan ile
Okuyup alışan kansın ehli şanım bey haber

Okunan divanların ardından konukların isteği üzerine Âşık İsa İstekoğlu, kendisi de Koç Köylü olan Çobanoğlu'ndan usta malı **“Köyüm Koç Köyü”** türküsünü okurken; Âşık Mustafa Kurbanoglu ise Çobanoğlu'ndan usta malı **“Neyine Güvenem Yalan Dünyanın”** türküsünü okumuştur.

Âşık Mustafa Kurbanoglu, *“Benim kuşağımda olup âşıklık sanatını yapan hemen herkes, Çobanoğlu'nun kahvesine giderek burada bir âşıklık tezgahından geçmiştir.*

Eğer bugün biz âşıklar olarak ağızımız iki laf yapıyorsa işte o ustalarımızın ve sizlerin sayesinde. Bizim asıl öğretmenlerimiz sizlersiniz. Bakın ne diyoruz:

Kün diye yarandı bütün kâinat
Önce tefekkür et cihanı oku
Oku diye buyuruyor ilk ayet
Hakkın emri olan Kurân'ı oku

Oku aydınlansın dünün bugünün
Ufkun genişlesin açılsın önün
Bir kitaptır ana rahminde cenin
Okuyabilersen insanı oku

Oku ilim öğren bilim fen öğren
Uzayı keşfeyle gezegen öğren
Sanat öğren fıkıh öğren din öğren
Zikir eyle bismi rahmanı oku

Oku sen eline ne geçer geçsin
Okuduğun sana bir kapı açsın
İsterse üstünden asırlar geçsin
İçin de olduğun zamanı oku

Oku Kurbanoğlu sözü sohbeti
Okursan yenersin kör cehaleti
Kurmak istiyorsan dost muhabbeti
Şirin lehçe temiz lisanı oku

Bu vesileyle başta ustam olan Âşık İlhamî Demir olmak üzere Çobanoğlu'na, Taşlıova'ya, Alyansoğlu'na ve vefat etmiş tüm âşıklarımıza Allah'tan rahmet diliyorum.” Diyerek usta âşıkların âşıklar üzerindeki emeğine değinmiştir.

Programın bu bölümünde âşıklar ellerinde sazları ile konukların arasında dolanarak sanatlarını icra ederken konuklar da elindeki paraları âşıkların sazlarının saplarında bulunan ip kısmına para takarak âşıklık geleneğinde var olan bir geleneği devam

ettirmişlerdir. Konuklar ayrıca alkışları ve “var ol, çok yaşa” söylemleri ile progama olan memnuniyetlerini dile getirmişlerdir.

Âşık Mustafa Kurbanoglu okunan türkülerin ardından konukların da dinlenmesi adına kısa bir hikâye anlatmıştır: *“İran Şahı Şah Rıza Pehlevi, 1973’te üç tane âşığı ülkesine davet eder. Kimdir bunlar: Âşık Murat Çobanoğlu, Erzurumlu Âşık Yaşar Reyhanî ve benim de ustam olan Âşık İlhamî Demir. Bu âşıklar Van’da Gürbulak Sınır Kapısı’nda pasaport işlemlerini yaptığı esnada yanlarına kısa boylu göbekli biri yanaşır ve der ki, behey âşıklar Türkiye’den gelen âşıklar sizlersiniz demek ki. Benim adım Ali fakat Çıldır’da büyük küçük herkes bana Ali Dayı der. Türkiye’nin var olan altmış yedi vilayetin hepsini gezmişim. Şimdi kim bana gezmediğim yerleri söylerse İran’da baştan ayağa sıрма işlemeli kıyafeti, benim başım gözüm üstüne ikramım olacaktır. Deyince biraz da muzip olan rahmetli Âşık Reyhanî, İlhamî ustanın sazını kılıfından çıkararak sazı İlhami ustanın dizinin üstüne koyar ve der ki, bu işi yapsa yapsa İlhamî Demir yapar, der. Ali Dayı şimdi ben sana söyleyeyim. Tabi İlhamî ustanın o gün söylediğini bugün çırağı olarak ben söyleyeceğim. Bakalım ustamız neler söylemiş:*

Köyler Destanı (Ali Dayı)

Ali dayı bizim Kars’a gidersen
Baba yurdu her taşını unutma
Çıldır’m koyunu Zavot’un malı
Şöregel’in lavaşını unutma

Köyleri sayarsam sığmaz destana
Her birinde ayrı ayrı var mana
Arazoğlu Anı Cala Görğana
Subata’nın boz aşını unutma

Ey mantar bitirir Pergid’in düzü
Hacıveli Kuycuk Peldirvan gözü
Karağan gıngeli Möküz’ün kazı
Ergine’nin çal başını unutma

Tihnez geçit eski usulu tutmuş

Şahnalar kanunu çeynemiş yutmuş
Ağbulak'ta gidişatın unutmüş
Sanki değil talaşına unutma

Araya giren Ali Dayı, vallahi altmış yedi vilayet gezdim ama böyle bir yerleri gezdiğimi hatırlamıyorum, deyince Reyhanî Baba, Âşık İlhamî Demir Kars'ın köylerini saydı, der: Bunun üzerine Ali Dayı, isterse Kars'ın mahallelerini saysın o sırma işlemeli kıyafeti hak etti, der.

İnezor'da güzel kamçı toğuyar
Künbet'in hepsi Kur'an oğuyar
Göğërçin yarma bulgur yağıyar
Porsuklu'nun göz kaşını unutma

Mamaş'nan Bendivan nanay çağırır
Cilavuz işitse başı ağırır
Ağzıaçık güler Sabaş bağırır
Çakmağında bez başını unutma

Çamurlu'da güzel çağırır âşık
Berdiğın milleti değil dolaşık
Orta kilisede çatalnan kaşık
Pilavlara girişini unutma

İncesu bostanda çamura batar
Çamçavuş akşamnan bürünür yatar
Mezire'de yolculara taş atar
İlhamî'nin görüşünü unutma

Dernek başkanı Muntaz Adıgüzel, araya girerek âşıklık geleneğinde âşıkların sanatlarını konuşturarak birbirilerinin yeteneklerini ölçtükleri bölüm olan atışma'yı yapmalarını istemiş; bunun üzerine âşıklar aralarında “**atışma**” yapmışlardır. Atışmanın “**ayak**”ını ise Âşık İsa İstekeğlu açmıştır.

Âşık İsa İstekeğlu

Bundan sonra tarihlere

Yazacağım âşık seni
Bu sözlerimi iyi dinle
Üzeceğim âşık seni

Âşık Mustafa Kurbanoglu

Sen gizemli bir şehirsin
Gezeceğim âşık seni
Gizli muamma gibisin
Çözeceğim âşık seni

Âşık İsa İstekeolu

Dost bağına gül demeysen
Onu dosta göndermeysen
Sözünden de vazgeçmeysen
Bozacağım âşık seni

Âşık Mustafa Kurbanoglu

Hazin ile seher yeli
Mecnun oldum gezdim deli
Kurbanlık koç misali
Yüzeceğim âşık seni

Âşık İsa İstekeolu

İsa bir cana benzersin
Dağda dumana benzersin
Derya ummana benzersin
Gezeceğim âşık seni

Âşık Mustafa Kurbanoglu

Kurbanoglu figanına
Baktım huriyet şanına
Gönlümün güzel mekânına
Dizeceğim âşık seni

Âşık Mustafa Kurbanoglu, “Türkiye devleti, vataniyle milletiyle payidar olsun. Tüm vatandaşlar birlik, beraberlik ve kardeşlik içerisinde yaşasın. Bu güzel ülke hepimizin. Ben bir Karşılı olarak, bu cennet vatanda yaşamaktan dolayı gurur ve onur duyuyorum. Bu ülkeye bu Cumhuriyet’e sahip çıkalım istiyorum.” diyerek temennilerde bulunmuş

ve ardından da Cumhuriyet'in 100. yılına özel yazmış olduğu “Cumhuriyet” şiirini okumuştur.

Cumhuriyet

Bundan yüz sene önce nice zorluktan geçtik
Vazgeçtik yaşamaktan hayattan bedel biçtik
Büyük millet meclisi toplanıp karar verdi
Cumhuriyet'i kurup özgürlük andı içtik

Ant içtik bu uğurda ölmek var dönmek yoktu
Sayıca bizler azdık düşmanlarımız çoktu
Gazi Mustafa Kemal birlik ateşi yaktı
Medeniyet gülünü bütün dünyaya saçtık

Dünya'ya saçtığımız sevgi barış çiçeği
Yurtta sulh cihanda sulh getirir geleceği
Demokrasi özgürlük Cumhuriyet gerçeği
Onu yaşatmak için bekçi olmayı seçtik

Seçtiğimiz göreve adadık canımızı
Kurbanoglu duymayan kalmadı şanımızı
Dalgalanan bayrağa renk yaptık kanımızı
Yaşasın Cumhuriyet diyerek bayrak açtık

Programa geç kaldığı için konuklardan affını isteyerek başlayan Âşık Mürsel Sinanoğlu, Cumhuriyet'in devlet ve millet nezdindeki önemine değinmiş ve ardından bu duygu ve düşünceler yazmış olduğu “Cumhuriyet Destanı” şiirini okumuştur.

Cumhuriyet Destanı

Kurtuluş Harbi'nde vatan dardaydı
Ordular dağıldı perişan oldu
İşgalci güçleri bir pazardaydı
Bölündü vatanım bir talan oldu

Mondros imzalandı kalemler küskün

Çanakkale darda İstanbul suskun
Düşmanlar her yerden yaptılar baskın
Çarpıştı yiğitler her yer kan oldu

Mustafa Kemal'im yurt sevdasında
On dokuz mayısta ay ortasında
Bin dokuz yüz on dokuzda Samsun'da
Bir umut güneşi doğdu tan oldu

Vatanın her yanı girmişti yasa
Ata'nın gönlünde yok idi tasa
Amasya Erzurum geçti Sivas'a
Bir zafer aşkıyla bin plan oldu

Türk Milleti birbirine sarıldı
İnanç ile bir karara varıldı
Büyük millet meclisimiz kuruldu
Atatürk meclise ilk başkan oldu

Hedefte gözlerim tetikte elim
Savaş meydanında can dilim dilim
Atam dedi: "Ya istiklal ya ölüm!"
Kükredi mehmetçik bir volkan oldu

Düşmanların akli fikri hilede
Öldük de dirildik bin bir çilede
On sekiz mart günü Çanakkale'de
Bir zafer kazandık şöhret şan oldu

Mürsel'i Sinan'ım ben bir ozanım
Fedadır yurduma canım cananım
Güzelim Türkiye'm, nazlı vatanım
Dilimde bir türkü bir destan oldu

Âşık Mürsel Sinanoğlu konukların isteği üzerine okumuş olduğu türkölülerin ardından Dernek Başkanı Muntaz Adıgüzel, âşıklara ve konuklara katılımlarından ötürü teşekkür ederek programı sonlandırmıştır.

3.1.9. Cumhuriyet Âşıkları Murat Çobanoğlu ve Şeref Taşlıova Âşık Programı

Mekân: Cemal Reşit Rey Konser Salonu

Tarih: 28 Kasım 2023 **Saat:** 20.00

Katılımcılar: Âşık Maksut Feryadî, Âşık Bayram Denizoglu, Âşık Gültekin Bulutoğlu, Âşık Sabri Şimşekoğlu

Görsel 9. Âşıklar, bağlama eşliğinde âşıklık sanatını sahnede icra ederken.

Programın Akışı

Sunucu Başak İkiz'in teşekkür konuşmalarının ardından âşıkların sahneye davet edilmesiyle program başlamıştır. Sahneye çıkan âşıkların sahnedeki yerlerini almasının ardından Âşık Maksut Feryadî ile Âşık Bayram Denizoglu bağlamalarıyla “**hoş geldiniz**” faslını yaparak konukları selamlamışlardır.

Âşık Maksut Feryadî

Üstatları yad etmeye gelenler hoş geldiniz
Kültürün kıymetini bilenler hoş geldiniz
Âşıkların bir gönlü var içinde sevgi dolu

Dalgıç olup bu ummana dalanlar hoş geldiniz

Âşık Bayram Denizoğlu

Dost olarak dostlarını bulanlar hoş geldiniz

Âşıklığı da ilham alanlar hoş geldiniz

Dedemiz Korkut'tan bugün buralara gelmiş

Âşıkların şöhretini bilenler hoş geldiniz

Âşık Maksut Feryadî

Maksut'um der yolumuz bir yüzümüz size doğru

Gönlümüzde sevgi yatar özümüz size doğru

Hem sohbeti hem sohbetimiz sözümüz size doğru

Bu sözlerin kıymetini bilenler hoş geldiniz

Âşık Bayram Denizoğlu

Denizoğlu öyle söyler gönüllere şad olsun

Âşıkların her sözü gönüllere feryad olsun

Âşık Şenlik Sümmanîler ruhları hep şad olsun

Âşık Veysel'in yolunda kalanlar hoş geldiniz

Âşık Maksut Feryadî kendilerinden yaşça büyük olan âşıkları üstat olarak kabul ettiklerini belirterek, sözü Âşık Murat Çobanoğlu'nun son demlerinde kendisine çıraklık etmiş olan Âşık Sabri Yokuş'a bırakmıştır. Âşık Sabri Yokuş, konukları selamlamasının ardından ustası Âşık Murat Çobanoğlu'ndan usta malı **“Neyine Güvenem Yalan Dünyanın”** türküsünü seslendirmiştir.

Neyine Güvenem Yalan Dünyanın

Neyine güvenem yalan dünyanın

Kerem'i yandırıp kül etmedi mi

On bir ay bülbülü ettirdi feryat

Gül için bülbülü lal etmedi mi

Bülbül aşık idi gonca güllere

Arzusun söylerdi esen yellere

Mecnun Leyla için düştü çöllere

Ferhat'a dağları yol etmedi mi

Çobanoğlu yaram döndü çıbana
Kurduğum bağlarım oldu virane
Kardeşi Yusuf’u attı zindana
Kaderi Mısır’da kul etmedi mi

Âşık Maksut Feryadî, âşıklık geleneğinde atışma’nın aslında deyişme’den geldiğini belirterek atışma yapmaları için konuklardan ayak açmalarını istemiştir. Konuklardan Melih Hoca’nın Cumhuriyet’in yüzüncü yıldönümü olması hasebiyle Cumhuriyet ile ilgili vermiş olduğu ayak üzerine âşıklar “**atışma**” yapmışlardır.

Ayak: “çıkıp birden karanlığın içinden
allarıyla Cumhuriyet kurdular”

Âşık Bayram Denizoğlu

Çıkıp birden karanlığın içinden
Allarıyla Cumhuriyet kurdular
Edirne’den Ardahan’a vatani
Yollarıyla Cumhuriyet kurdular

Âşık Maksut Feryadî

Adı ya ölümdür ya da istiklal
Dilleriyle Cumhuriyet kurdular
Bir güneş parladı Mustafa Kemal
Elleriyle Cumhuriyet kurdular

Âşık Bayram Denizoğlu

Neler vardır âşıkların sazında
Mantık vardır bugün türün özünde
Mustafa Kemal’in ay yıldızında
Allarıyla Cumhuriyet kurdular

Âşık Maksut Feryadî

Mihriban ettiler bütün insanı
Topladı başına en yiğit canı
Sevgi ile sardı bütün vatani
Kollarıyla Cumhuriyet kurdular

Âşık Bayram Denizoğlu

Dertli Denizoğlu bir sıra dağdır

Vatanını sevenler hep buradadır
Ankara başkenttir Ankara'dadır
İlleriyle Cumhuriyet kurdular

Âşık Maksut Feryadî

Maksut'um bu sevda dilde söz oldu
Bayrağın üstünde ay yıldız oldu
Doksan dokuz idi şimdi yüz oldu
Yıllarıyla Cumhuriyet kurdular

Âşık Maksut Feryadî atışmanın ardından sözü Âşık Şeref Taşlıova'nın aynı zamanda köylüsü olan Âşık Deniz Bayramoğlu'na bırakmıştır. Âşık Deniz Bayramoğlu, Âşık Şeref Taşlıova gibi kendilerinin de Azerbaycan Gence'den geldiğini belirterek kendisinden bir gurbet türküsü okumuştur.

Âşık Maksut Feryadî, sözü konuk âşığa bırakmadan önce kısa bir fıkra anlatarak konuklara tebessüm ettirmiştir: *“Motorlu taşıtların olmadığı bir devirde yaşlı biri atına binip şehre gitmiş. İki saatlik yolculuğun ardından haliyle acıkmış ve gözleriyle yemek yiyebilecek restaurant veya lokanta aramışsa da bulamamış. Ancak kalabalık bir yer görüp orada kesin yiyecek bir şeyler vardır, diyerek oraya gitmiş. İçeriye girmişse de yemeğin kokusunu alamamış sadece duvarda resimlerin olduğunu ve gelen gidenin de bu resimlere bakarak geçtiklerini fark etmiş. Meğerse ünlü bir ressam resimlerini bir sergide sergiliyormuş. O da gelip resimlerin bir tanesinin önünde çivi gibi çakılıyor. Kendi kendine gülüp kahkaha atıyor. Bu durum ressamın dikkatini çekiyor. Diyor ki, ya Rabbim sana şükürler olsun herhalde resimden anlayan birisi çıktı. Adamın yanına gidiyor. Adama merhaba hoş geldiniz, diyor. Adam da ressamın hiç yüzüne bakmadan merhaba, diyor. Herhalde bu resim çok hoşunuza gitti, diyor. Adam da bu resmi kim çizdiyse Allah onu öldürsün, resimden gözümü alamıyorum, diyor. Ressam da kızgın bir şekilde, amca bu resmi ben çizdim, diyor. Adam da eee söylüyorum işte. Allah seni elimden alsın. O kadar güzel bir resim çizmişsin ki baktıkça ağzımın suyu akıyor, iştahlanıyorum, deyince ressam da bunun üzerine bu resim benim çizdiğim güneşin doğuşudur. Sen bunu neye benzettin ki ağzın sulanıyor. Adam bunun üzerine kahkahanın dozunu arttırıyor, hay Allah seni öldürsün ben de sabahten direm ki bu omlettir, yumurta kaynanatırlar.”*

Âşık Maksut Feryadî, âşıkların sözlerinin de tıpkı fıkrada olduğu gibi kimilerince omlet kimilerince resim gibi farklı algılanabildiğini ve dolayısıyla da asıl olan kişilerin bakış açılarının olduğunu belirterek sözü Âşık Gültekin Bulutoğlu'na bırakmıştır.

Âşık Gültekin Bulutoğlu, konukları selamlamış ve ardından Âşık Murat Çobanoğlu'ndan usta malı **“Geçti Benden”** türküsünü okumuştur.

Geçti Benden

Ola değme benim bu sineme

Geçti benden geçti benden

Değme benim bu sineme

Geçti benden geçti benden

Geçti benden geçti benden

Balalarım geçti benden

Ben merde köprü oldum

Zalım felek geçti benden

Valla gaynadı gazanlar daştı

Valla gaynadı gazanlar daştı

Güneş yüce dağı aştı

Yaşım da elliye geçti

Çoban oğlu can çekildi

Sinen tarla tarla ekildi

Olan saçak aldı bel büküldü

Zalım felek geçti benden

Âşık Maksut Feryadî, âşıklık geleneğinde âşıkların dudak ünsüzlerini (b, f, p, m, v) kullanmadan doğaçlama şeklinde yaptıkları bir söz sanatı olan leb değmez (dudak değmez) hakkında kısa bir bilgi vermiş ve ardından da âşıklara **“atışma”** yapmaları için **“ayak”** vermiştir.

Ayak: “ezelden ahire kadar
yolu güzel âşıkların”

Âşık Sabri Yokuş

Ezelden ahire kadar

Yolu güzel âşıkların

Dertli dertli çalar ise
Teli güzel âşıkların

Âşık Gültekin Bulutoğlu

Edirne'den Kars'a kadar
İli güzel âşıkların
Görürsünüz dertli söyler
Dili güzel âşıkların

Âşık Sabri Yokuş

Yad ellere çıkar gider
Hasretliği yakar gider
Didesinde kalkar gider
Seli güzel âşıkların

Âşık Gültekin Bulutoğlu

Dünyayı his ile çizer
Dağları periyle gezer
Aşk ile de dağı gezer
Çölü güzel âşıkların

Âşık Sabri Yokuş

Dertli Yokuş neye gider
Alnına yazılan kader
Seherlerde eser gider
Yeli güzel âşıkların

Âşık Gültekin Bulutoğlu

Gültekin der çekin ahı
Şehitlerin kutsal kanı
Ay yıldızın dolu şanı
Alı güzel âşıkların

Âşık Maksut Feryadî âşıklık sanatı adına başta İstanbul Büyükşehir Belediyesi başkanı ve çalışanları olmak üzere programın düzenlenmesinde emeği geçenlere teşekkür etmiş ve ardından âşıklarla birlikte **“Kars’ın Kalesi’nde Toplar Atılır”** ile **“Kiziroğlu Mustafa Bey”** türkülerini büyük bir coşku ile okuyarak programı sonlandırmıştır.

3.1.10. Âşık Şenlik Kültür Derneği Geleneksel Kaz Yemeği Gecesi Programı

Mekân: Belediyesi Halk Sarayı, Bağcılar

Tarih: 22 Nisan 2023 **Saat:** 18.00-23.00

Katılımcılar: Âşık Zikri Topal Âşık Harun Koca, TRT sanatçısı İsa Koç, Halk sanatçısı Ebru Kanbir, Cevdet Yılmaz, Erkan Erdoğan; Konservatuar sanatçıları Yağmur Köroğlu, Berfin Berivan Köroğlu, Çeşitli STK temsilcileri, Dernek ve Federasyon temsilcileri, siyasi ve parti temsilcileri, Ardahan Kültür Evi temsilcileri, Taşdeğirmen köyü temsilcileri, Aşağıcambaz köyü temsilcileri

Görsel 10. Âşık Zikri Topal ile Âşık Harun Koca sahnede sanatlarını icra ederken.

Programın Akışı

Program, sunucu Meryem Sarıkaya'nın açılış konuşmalarının ardından başlamıştır. Sunucu, konukları ulu önder Mustafa Kemal Atatürk ve ebediyete intikal etmiş olan şehitlerin anısına bir dakikalık saygı duruşuna ve akabinde İstiklal Marşı'nı okumaya davet etmiş ve ardından da sanatlarını icra etmek üzere âşıkları sahneye davet etmiştir.

Âşık Zikri Topaloğlu, divan okumanın âşıklık geleneğinin bir parçası olduğunu divan'ın âşığın anahtarı olduğunu ifade ederek Âşık Harun Koca ile karşılıklı Âşık Şenlik'ten Çıldır divanı okumuşlardır.

Âşık Zikri Topaloğlu

Dalmışam gam deryasına ummanda yüzen menem
Rüyamda çıkıp alemi keşfedip gezen menem
Pünhannen aldım dersimi ayana çıkmaz sırrım

Ehli merfet hoş sanahat mücevher lisan menem

Killi gönlüm gama dalsa hoş cevaplar açaram
Muhannetten hiyle sezsem ta uzaktan kaçaram
Kelamı gadim içinde harfi harften seçerem
Gizli söze cevap veren şiirler düzen menem

Ne lazımdı arzulayıf meni diye gelesen
Milleti alem içinde imtehana salasan
Deselerki Sefil Şenlik sen bir azim galasan
Rütbem arşa direk olsa hakile yeksan menem

Âşık Harun Koca

Kış günü tuttun yakamı koymadın yaza gönül
Geyindin zerri zerbabı döndün gülgeza gönül
Geş güzar ettin alemi bulmadın bir sadık yar
Geze geze men yoruldum sen galdın taze gönül

Bazı bir aslan misali pençe attın üstüme
Bazı da Abdal eyleyip saman teptin postuma
Bazı bir de el alemi gülünç etin üstüme
Nebir mecliste oturttun ne verdin meze gönül

Ağlattın Sefil Şenlik'i neden koydun bu hala
Bir şeyda bülbül misali kondurdun daldan dala
Bazı yer mısır şekeri meyil vermezdin bala
Ol ruzi mahşer gününde çekersin ceza gönül

Programın bu bölümünde konuk temsilcilerinden biri sahneye gelerek âşıklık geleneğinde bir atışmanın olduğunu ve bu atışma için de bir ayak açılması gerektiğini, müsaadeleriyle de ayak'ı kendisinin vermek istediğini belirterek “**atışma**” için “**ayak**” vermiştir. Bunun üzerine âşıklar aralarında atışma yapamışlardır.

Âşık Harun Koca

Bugün burada amacımız

Bariş birlik beraberlik
Bilekler koparır gücümüz
Bariş birlik beraberlik

Âşık Zikri Topaloğlu

Birbirimizi kırmayalım
Bariş birlik beraberlik
Halka bir örnek olmalı
Bariş birlik beraberlik

Âşık Harun Koca

Her dem dur benim yanımda
Asalet vardır kanımda
Âşık Şenlik mekânında
Bariş birlik beraberlik

Âşık Zikri Topaloğlu

Bura kültür ocağıdır
Bariş birlik beraberlik
Dünya örnek almalıdır
Bariş birlik beraberlik

Âşık Harun Koca

Harun’um kalma geride
Demokrasi var ilerde
Amaç özgürlük biri de
Bariş birlik beraberlik

Âşık Zikri Topaloğlu

Topaloğlu arzum budur
Atatürk’ün izindegim
Tüm halkına kucak açan
Bariş birlik beraberlik

Atışmanın ardından Âşık Zikri Topaloğlu, canlı yayında olduğunu belirterek bir hasta yakını için bir istek parçası okumak istediğini ve okuyacağı bu istek parçasını da bu vesileyle tüm gönül dostlarına armağan etmek istediğini ifade ederek “**Gurbet**” türküsünü okumuştur.

Âşık Zikri Topaloğlu ile Âşık Harun Koca kendilerine ayrılan sürenin sonuna gelindiğini belirterek programa katılanlara teşekkür etmiş ve ardından Âşık Şenlik'in "Can Sağ İken Yurt Vermeyiz Düşmana" koçaklamasını coşkulu bir şekilde okuyarak sahneden ayrılmışlardır.

Can Sağ İken Yurt Vermeyiz Düşmana

Ehl-i İslâm olan işitsin bilsin
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana
İsterse Uruset ne ki var gelsin
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Gurşanın gılcı geyinin donu
Gavga bulutları sardı her yanı
Doğdu goç yiğidin şan alma günü
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Gavga günü nâmert sapa yer arar
Er olan göğsünü düşmana gerer
Cemi ervah bizden meydana girer
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Asker olan bölük bölük bölünür
Sandınız mı Gars galası alınır
Boz atlar üstünde gılıç çalınır
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Hele Al'Osman'ın görmemiş zorun
Din gayreti olan tedârik görün
At tepip baş kesin Kazak'ı kırım
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Ben-Asferdir bilin Urus'un aslı
Orman yabânisi balıkçı nesli
Hınzır sürüsüne dalıp kurt misli

Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Şenlik ne durusuz atlara minin

Sıyra gılıç düşman üstüne sürün

Artacaktır şanı bu Al'Osman'ın

Can sağ iken yurt vermeniz düşmana

Program sunucu Meryem Sarıkaya'nın Âşık Şenlik Kültür Derneği Geleneksel Kaz Yemeği Gecesi'ne katılanlara teşekkürü ardından program sona ermiştir.

3.1.11. Âşıklar Otağı Bahar Şenliği Programı

Mekân: Âşıklar Otağı Kültür Evi, Halkalı

Tarih: 4 Mayıs 2023 **Saat:** 20.00

Katılımcılar: Âşık Maksut Feryadî, Sanatçı Bülent Tanrıverdi, Sanatçı Yılmaz Yıldırım, Azerbeycan Kültür Dernek Başkanı Sefer Karakoyunlu, Âşıkseverler

Görsel 11. Âşıklar Otağı Bahar Şenliği Programı'nın ardından katılımcılar hatıra fotoğrafı çektirirken

Programın Akışı

Program Âşık Maksut Feryadî'nin konukları tanıtmasının ardından başlamıştır. Programın başında Âşık Maksut Feryadî'nin doğum günü olması vesilesiyle bayan konuklar tarafından kendisine doğum günü sürprizi yapılmış ve çalınan fon müziği eşliğinde Âşık Maksut Feryadî konuklarla birlikte Kafkas dansı etmişlerdir. Âşık

Maksut Feryadî, bu güzel ve anlamlı doğum günü sürprizinden ötürü konuklara teşekkür etmiş ve ardından sazı boynuna takarak “İhtiyacı Var” türküsünü seslendirmiştir.

İhtiyacı Var

Ben böyle yaşadım ben böyle gördüm

Bir canın bir cana ihtiyacı var

Cahilin kamile derdin tabibe

Tabibin dermana ihtiyacı var

Gündüzün güneşe gecenin aya

Yavrunun anaya kuşun yuvaya

Ağacın toprağa toprağın suya

İnsanın insana ihtiyacı var

Sıradan bir kulum değilim yüce

İnsana insanlık gerek sadece

Gönülün sevgiye güçsüzün güce

Zalimin vicdana ihtiyacı var

Bereket sofrası açınca doğa

Güzellik yayılır ovaya dağa

Arının çiçeğe bağbanın bağa

Bağında zamana ihtiyacı var

Ayağın bedene bedenine başa

Kulağın duymaya gözün bakışa

Ciğerin nefese kalbin atışa

Damarların kana ihtiyacı var

Maksut’um der beni yoktan var eden

Hakkın birliğine inanmışım ben

Var eden de sensin yok eden de sen

Kâinatın sana ihtiyacı var

Âşık Maksut Feryadî, Kağızmanlı Kasapoğlu'ndan divan okumadan önce eserin hikâyesinden kısaca bahsetmiştir: “Kasapoğlu köyünden genç bir kız ile severek evlenir. Bir müddet sonra bu hanımın Kasapoğlu ile evlenmeden önce başka bir kişiyle arkadaşlığı sevda hikâyesi ortaya çıkar. Karşıdaki o asaletsiz insan, kadının aklına bir şekilde girer. Kasapoğlu öldüğünde seninle evleneriz diyerekten, Kasapoğlu'nu eşinin elleriyle zehirler. Kasapoğlu durumun farkına varsa da artık iş işten geçmiştir. Zehirlendikten sonra hastaneye gidecek durumda olmayan Kasapoğlu, bir hekimin evinin yolunu tutar. Bakalım Kasapoğlu hekime ne demiş?” diyerek “saba makamı” ile eseri okumuştur.

Hekim

Aziz Allah'ı seversen açma yaramı hekim
Benim yaram merhem sevmez olma harami hekim
Ne sen sağ edebilirsen ne ben dertten kurtulam
Ağ ile kapa üstünü gizle yaramı hekim

Çağır gelsin Eflatun'u lokman ile beraber
Yarsın benim şu bağrımı görsün hele neler var
Yürek yâre ciğer pare sinem üzre sadhezar
Diş ingilder dihan kusar derdi veremi hekim

Sanma pirim ihtiyarım Eyüpler hanesiyim
Ehli tabip işte benim yetimler anasıyım
Bana derler Kasapoğlu hicri gam binasıyım
Aslı huya rast gelmişim kesti çare mi hekim

Âşık Maksut Feryadî sahnede sanatını icra ettiği esnada ezanın okunması üzerine programa ara vermiş ve ezanın ardından ise konukların isteği üzerine Mikayıl Azaflı'nın usta malı “**Koca Kartal**” türküsünü okumuştur.

Koca Kartal

Koca kartal ne gezirsen
Dağlar koynunda koynunda
Bala gördüm anasının
Ağlar koynunda koynunda

Niye kelbin karalıdır
Gül üstünü xar alepder
Şamamalar saralıdır
Tağlar koynunda koynunda

Azaflı yaz dile gelmez
Uçdu bülbül güle gelmez
Geccen geçdi ele gelmez
Çağlar koynunda koynunda

Âşık Maksut Feryadî, âşıklar olarak söyleyecek çok fazla sözleri ve eserleri olduğunu ancak sürenin de kısıtlı olduğunu belirtmiş ve ardından Ozan Reyhanî'den **“Erzurumlu Gelin”** türküsünü okumuştur.

Erzurumlu Gelin

Erzurumlu gelin düştü aklıma
Çıkıp yollarıma bakanım oy oy
Gözü sürme bilmez eller kinalı
Üstünde şimşekler çakanım oy oy

Dağı bilir bağı bilmez sevdiğim
Ağlamayı bilir gülmez sevdiğim
Esans kolonyayı sürmez sevdiğim
Üzerinde tezek kokanım oy oy

Sabah olur yarım ekmek götürür
Gün öğle olmadan yiyer bitirir
Yavrusunu taş dibine yatırır
Yalın ayak bostan ekenim oy oy

Yıkık avlusuna hasır sererek
Körpe yavrusuna göğüs gererek
Gündüzler rüzgarlardan sorarak

Gece yıldızlara bakanım oy oy

Âşık Maksut Feryadî, sahneye Azeri sanatçıları birlikte davet etmiştir. Sahneye çıkan Azeri sanatçıları Âşık Maksut Feryadî'nin “Ad Günü (Doğum Günü)” olması vesilesiyle âşığa özel bir eser çalarak âşığı onurlandırmış; ardından da yöresel şarkı ve türküleri geleneksel çalgılarıyla seslendirmişlerdir. Âşık Maksut Feryadî ve konuklar konuklar sahnenin ortasına gelerek müzik eşliğinde dans ederek eğlenmişlerdir. Eğlenceli anların ardından Âşık Maksut Feryadî, konuklarına bu akşam kendilerini yalnız bırakmadıklarından ötürü teşekkür ederek programı sonlandırmıştır.

3.1.12. Kars-Ardahan-Iğdır Tanıtım Günleri Âşık Şenlik Kültür Derneği Çadırı Âşıklar Programı

Mekân: Âşık Şenlik Kültür Derneği Çadırı, Maltepe

Tarih: 11 Kasım 2022 **Saat:** 12.00

Katılımcılar: Âşık Zikri Topaloğlu, Âşık Şenol Muratoğlu

Görsel 12. Âşık Zikri Topaloğlu, Âşık Şenol Muratoğlu ve Ozan Mizani programın sonunda aynı karede.

Programın Akışı

Program âşıkların çadırdaki yerlerini almasının ardından başlamıştır. Programın açılış konuşmasını yapan Âşık Zikri Topaloğlu, “Değerli dostlarım, bugün Maltepe’de Kars-Ardahan-Iğdır tanıtımın günlerindeyiz. Aynı zamanda da Âşık Şenlik Kültür ve Dayanışma Derneğinin çadırındayız. Şimdi sizlere anlatacağım Şenlik dedemin

sözlerini, bizzat oğlu Âşık Yılmaz Şenlikoğlu'ndan dinledim. Âşık Şenlik on üç on dört yaşlarında iken babası Molla Kadir diyor ki, oğlum kulaklara git de çayırdı cılğa yer kalmadı. Anası Zaliha, çantasına bir tane lavaş ve biraz da peynir koyarak onu işte oraya gönderir. Rahmetli Baba Şenlik (Asıl adı Hasan), dostlarım orada ördek yavrularıyla zaman geçireyim derken, uykuya dalıyor. İşte Cenabı Mevla'm ne veriyorsa orada veriyor. Yirmi dört saat sonra tüm köylüler Baba Şenlik'i köyde aramaya başlıyorlar. Köylüler giderler, Hasan'ı çayırdı baygın bir şekilde bulur ve alıp eve getirirler. Tabi o günün insanları kimi diyor uğra (çarpılmış olmak) olmuş kimi diyor çalınmış. Ama köyümüzde 'Sarı Hafız' adında bir âlim vardı. Cami cemaatine diyor ki, akşam namazına girmeden Hasan'ı bir ziyaret edelim. Hasan'ın evine gelirler, selam verip içeri girerler. Yavrum Hasan sana ne oldu, deyince işte orada daha on üç on dört yaşlarındaki Baba Şenlik bakın dostlarım ne söylüyor:

Ay hoca arş-ı âlâda iftahabım açtılar
Kefkeb-i Bedri Huda'da hûb hicabım açtılar
Yerin göğün arşın kürsün sırrına oldum agâh
Hikmet-i gudret yedinnen çar kitabım açtılar

Okuttular çar kitabı gafletten uyanmışam
Bir eziz pirin elinden nuş ediben ganmışam
Altı bin altı yüz altmış altıya gümanmışam
Bençe vü çar sidüden her hesabım açtılar

Şenlik diyer bir ah çeksem cihanı ahım yutar
Her kime arz elesem ol sırrım fehme yeter
On iki bahçem içinde kırk sekiz bülbül öter
Üç yüz altmış altı günde gen hesabım açtılar

On iki bahçe, bir yıl ve kırk sekiz cuma. İşte bunları fark ediyor. Cemaat gittikten sonra, kendi akranı ve arkadaşları Hasan uğura olmuş diyerek yanına geliyorlar. Hasan söyle ne oldu sana böyle deyince işte orada Baba Şenlik bakın akranlarına da ne diyor:

Yıgılın ahbaplar yaren yoldaşlar
Bir sağalmaz derde düştüm bu gece
Hikmet-i pîr ile ab u zülalden

Kevser bulağından içtim bu gece

Kudret mektebinde verdiler dersi

Zahirde göründü arş ile kürsü

Hıfzımda zapt oldu Arabi Farsi

Lügat-i imranı seçtim bu gece

Sefil Şenlik Hak'tan buldu kemali

Bu fikirli vasf-ı halin demeli

Hilallenmiş gördüm güzel cemali

Tagayyür hal olup şaştım bu gece

Âşık Şenlik rüyasında peygamberimizin mübarek cemalini görmüştür. İşte Âşık Şenlik böyle bir insandır, dostlarım. Bir kültür abidesidir. Allah Şenlik Baba'ya rahmet eylesin.” diyerek Âşık Şenlik'ten **“Ey Felek Senin Elinden Abad Olan Görmedim”** divanını okumuş ve ardından sözü Âşık Şenol Muratoğlu'na bırakmıştır.

Ey Felek Senin Elinden Abad Olan Görmedim

Ey felek senin elinnen abad olan görmedim

Cengine tüşüp bir daha geri gelen görmedim

Hökmeyledi gafdan gafa nece Sultan Süleyman

Yerinde ber genel oluf bina salan görmedim

Arşda gelem levh-i mahfuz garğ olufdu nurunan

Hahtır İncil Zebur Tevrat yeten onun sıranan

Guran'dan nesiyet alan enir daha derine

Dadı hah olan gullarda nahah yalan görmedim

Sefil Şenlik derde düşmüş aşg ucunna zardadı

Ol Huda'nın gözel nuru en ifdida guldadı

Gurban olum o Çıldır'a edep erkan ordadı

Diyar-ı gurbet ellerde gedir bilen görmedim

Âşık Şenol Muratoğlu, Âşık Şenlik'ten **“Gurbet Havası”** okumuş ardından da Âşık Zikri Topaloğlu ile birlikte ömrün nasıl boşa geçtiğinin anlatıldığı usta malı **“Ay Hayıf”** eserini “hoş damak makamı” ile karşılıklı okumuşlardır.

Programın bu bölümünde Âşık Zikri Topaloğlu, Âşık Sabri Şimşekoğlu’nu rahmetle yad ederek sevdiğine yazmış olduğu usta malı duygusal “**Kader (Nuh’un Tufanına)**” türküsünü okumuştur.

Kader (Nuh’un Tufanına)

Nuh’un tufanına tutulan canım
Sen beni canımdan yıldırın kader
Eyüp’ü yarada Yunus’u dertte
Yusuf’u kuyuda çürüten kader

Kader seninle çıkamam başa
Kimini kolundan çalarsın taş
Kimini bey ettin kimini paşa
Ayıya kavalı çaldırın kader

Kimini yandırdın âşk ataşında
Kimini kesifsen sabır taşında
Kimini çürüttün sevda peşinde
Ferhat’a dağları yarıran kader

Sana vermeyecek malım mı kaldı
Senin gezdirmedik yolun mu kaldı
Senin kırmadığın dalım mı kaldı
Sen beni dalımdan kurutan kader

Dedim var mı senin tarihin yazan
Ne asalet gördüm ne ettin düzen
Kendin alev oldun ben ise kazan
Sabri’yi etraftan eriten kader

Âşık Şenol Muratoğlu, rahmetli babası ve ustası Âşık Murat Karahanlı’dan kısaca bahsederek kendisinden usta malı “**Dedim Güzel Sevdalısın**” türküsünü “koca kartal” makamında okurken; Âşık Zikri Topaloğlu ise “**Gurbet**” türküsünü okuyarak konuklara duygusal anlar yaşatmıştır. Âşıklar, kendilerine ayrılan sürenin sonuna gelindiğini

belirterek kendilerini dinlemeye gelen konuklara teşekkür ederek programı sonlandırmışlardır.

3.1.13. Âşıklar Atışması (Âşıklar Buluşuyor) Programı

Mekân: İstanbul Büyükşehir Belediyesi İdris Güllüce Kültür Merkezi, Tuzla

Tarih: 23 Aralık 2023 **Saat:**18.00

Katılımcılar: Sanatçı Öznur Tektaş, Âşık Selahattin Dünder, Âşık Kul Nuri, Âşık Temel Turabi, Âşık Mehmet Kundak

Görsel 13. Âşık Selahattin Dünder, Âşık Kul Nuri, Âşık Temel Turabi, Âşık Mehmet Kundak âşıklık geleneğini sahnede icra ederken.

Programın Akışı

Program âşıkların birlikte sahneye gelerek yerlerini almasının ardından başlamıştır. Programın açılış konuşmasını yapan sunucu ve sanatçı Öznur Tektaş sözü ve sahneyi âşıklara bırakmıştır.

Âşık Selahattin Dünder, icra edilmekte olan programın yapımında emeği geçenlere teşekkür ettikten sonra birlikte sahneyi paylaştığı âşık dostlarını sanatlarını icra etmeleri için sözü kendilerine bırakmıştır.

Âşık Mehmet Kundak, konukları selamlayarak söz müziği Âşık Selahattin Dünder'a ait olan **“Girdim Dost Bağına”** türküsünü okumuştur. Türkünün ardından Âşık Selahattin Dünder araya girerek, *“Söz ve müziği bana ait olan bu eseri saziyle ve sesiyle bu kadar*

güzel icra etmemiştim. Kardeşimizin yüreğine sesine sağlık.” Diyerek Âşık Mehmet Kundak’ı takdir etmiş ve ardından sözü Âşık Temel Turabi’ye bırakmıştır.

Âşık Temel Turabi, konukları selamlamasının ardından duygusal **“Gurbet”** türküsünü okumuştur. Türkünün ardından Âşık Selahattin Dünder, *“Bu güzel gurbet eseri için âşığıma çok teşekkür ediyoruz. İki böcek bir çiçek şeklinde programa devam etmek istiyorum.”* Diyerek sahneye sunucu ve sanatçı Öznur Tektaş ile bağlamada kendisine eşlik edecek olan Âşık Mehmet Kundak’ı davet etmiştir. Sanatçı Öznur Tektaş Pir Sultan Abdal’dan **“Bu Dervişlik Bir Dilektir”** eserini seslendirerek sunuculuğun yanında sanatıyla da programa katkı sunmuştur.

Âşık Selahattin Dünder, güzel yorumlarından ötürü Sanatçı Öznur Tektaş’a teşekkür ederken konuklara dönerek kendilerine bir **“fıkra”** anlatmak istediğini belirtmiştir. *“Şimdi size müsaadenizle bir fıkra anlatmak istiyorum. Çünkü bir sebebi var. Bir düzeltme yapmam gerekiyor doğrusu. Adam diyor ki, ya bu arkadaş da çok güzel türkü söyler. Huma kuşunu çok güzel söyler. İşte Mehmet Kundaklı gibi birinden rica ediyorlar çalıyor, ancak adam bir türlü okuyacağı türküyü giremiyor. Bir daha çalıyor, adam yine türküyü giremiyor. Üçüncü kez türküyü çalıyor, üçüncüsünde de giremeyince türküyü, adam sazı bırakıyor ve diyor ki kardeşim türküyü gireceksen gir, üç seferdir sazın anası ağladı. Adam da diyor ki, o kuşun adı neydi ya hatırlasam türküyü gireceğim de. Şimdi burası o kadar kolay değil. Bir düzeltme yapayım, müsaadenizle. Demin Öznur Tektaş kardeşimiz okuduğu türkü Pir Sultan Abdal’a aittir, aslında kardeşimiz de Âşık Veysel’e ait olduğunu biliyor. Ancak az önce anlattığım fıkradaki kuşun ismini hatırlanamaması gibi, Öznur kardeşimiz de her insan gibi heyecanlanarak Âşık Veysel’e ait olduğunu söylemiştir. Bu kadar kalabalık bir topluluk önünde bu kadar da olacaktır.”* Diyerek anlattığı fıkra ile hem konukları güldürmüş hem de sanatçı Öznur Aktaş’ın hatasını düzeltmiştir.

Âşık Kul Nuri programa gösterilen ilgiden ötürü konuklara teşekkür ederek başından geçen kısa bir **“hikâye”** anlatarak konukları güldürmüştür: *“Şimdi kıymetli dostlar, eskilerden bahsedince aklıma geldi. 1992 yılında Erzincan deprem kasetim çıkmıştı. Erzurum’da da halk eğitim salonunda programımız bir vardı. Allah rahmet eylesin, Âşık Reyhanî Usta beni Erzurum’a çağırmıştı. Gittim, dedim ki kasetçiye gideyim de Erzurum’da da benim kasetimi dinleyen var mı acaba? Kendi kendime dedim ki, Erzurum’da âşık çok beni ne edecekler. Dadaş sinemasının yanındaki kasetçiye gittim.*

Tam da tesadüf benim deprem kaseti çalıyordu, insanlar toplanmış dinliyorlardı. Sigara dumanı içerisinde kimseler gözükmiyordu. Birine yaklaştım ve dedim ki, diyeyim ki bunu söyleyen benim. Yaklaştım, dedim ağabey nasıl söylüyor? Tabii, cevap olarak onun dediğini burada demeyeceğim. Buna dedim söylesem bunu ben söylüyorum, daha kötü laflar söyleyecek. Döndüm geri, pişman oldum. Dedim ki gene de söyleyeceğim, dedim ağabey bunu söyleyen benim Gümüşhaneliyim. Dedi ki, ne yani Erzurum'da âşıklar öldü de Gümüşhaneliye mi kaldı. Ağabey bunu söyleyen benim gerçekten. Bunun üzerine şöyle bana bir baktı. Dedi, hele sıfata bak türkiye bak. Gözüme bak, ben saf mıyım? Erzurum'da âşık yok sen söylüyorsun he. Git oradan kafanı bozma. Geldim Reyhan ustaya dedim ki, abi bana böyle böyle dediler. Reyhanî usta da sana az bile demişler, dedi.”

Âşık Selahattin Dünder konuklara bekledikleri an olan atışmadan haber vererek yapılacak “**atışma**” için “**ayak**”ı kendisi vermiştir. Ardından üç âşık aralarında atışma yapmışlardır.

Ayak: “hikmet var”

Âşık Selahattin Dünder

Âşıkların meydanına geldiniz
Meydanda hikmet var telde hikmet var
Ankara'dan çıktık buraya geldik
Vatanda hikmet var yolda hikmet var

Âşık Temel Turabi

Akşamdan bu yana okunur durur
Hikmet var dilde hikmet var
Hassas gönüllere dokunur durur
Ozanda hikmet var telde hikmet var

Âşık Kul Nuri

Âşık olan dertlerini söylemiş
Divanda hikmet var halkta hikmet var
Helal kazanır da helal yer isen
Cüzdanda hikmet var pulda hikmet var⁶⁴

⁶⁴ Âşık Kul Nuri araya girerek kendisinin çift ayak ile söyleyeceğini belirtmiştir.

Âşık Selahattin Dünder

Dünyalara yayılmıştır şanımız
Kılıçtadır hem yüreğim kınımız
Vatan için kurban olsun canımız
Kurbanda hikmet var al'da hikmet var

Âşık Temel Turabi

Garibin gönlünü üzdürmüş vurmuş
Nice kaleleri bozdurmuş vurmuş
Mecnunla Leyla'nı gezdirmiş vurmuş
Kervanda hikmet var çölde hikmet var

Âşık Kul Nuri

İçimizde iyi olmaya yaradır
Tarih boyu silinmeyen varadır
Altı bin altı yüz altmış altıdır
Kur'an'da hikmet var dal'da hikmet var

Âşık Selahattin Dünder

Dünder derken bulur şanlı bayrağım
Vatandır benim gönülde durağım
Her şeye bedeldir güzel toprağım
Bağbanda hikmet var gülde hikmet var

Âşık Temel Turabi

Sanma ki Turabi fikir yoğurmuyor
Herkes bakıyor da neden görmüyor
Arının sırrına akıl ermiyor
Kovanda hikmet var balda hikmet var

Âşık Kul Nuri

Âşık Kul Nuri'yim gördüm davayı
Hayatım boyunca aldım havayı
İnsanın emrine vermiş dünyayı
Rahman'da hikmet var kulda hikmet var

Programın bu bölümünde âşıklar, sırayla türkülerini okumuşlardır. Âşık Temel Turabi, “Dost” türküsünü; Âşık Mehmet Kundak coşku ve alkışlar eşliğinde “Hu Diyecek Zaman Değil” eserini, Öznur Tektaş ise Âşık Veysel'in “Uzun İnce Bir Yoldayım”

eserini okumuştur. Türkülerin ardından konukların yoğun isteği üzerine âşıklar, aralarında üçlü olarak tekrar “atışma” yapmışlardır. Atışmanın “ayak”ını ise Âşık Kul Nuri vermiştir.

Ayak: “yüzü kara olmayın”

Âşık Kul Nuri

Sözü iyice seçin doğru konuşun
Bu meydanda yüzü kara olmayın
Arkadan laf etmek insanlık değil
Her vicdanda yüzü kara olmayın

Âşık Selahattin Dünder

Dinleyin sözümü canım efendim
İkinci devrandan yüzü kara olmayın
Bu er meydanı bir iyi dinle
Söz irfanda yüzü kara olmayın

Âşık Temel Turabi

Dikkat edin dersinize çalışın
İmtihanda yüzün kara olmayın
Musallaya ahret için çalışın
Mizanında yüzü kara olmayın

Âşık Kul Nuri

Âşık Kul Nuri’yim size çatmayıp
Bu meydanda sağdan soldan atmayıp
Tarlayı ekip de hizmet etmeyip
Her harmanda yüzü kara olmayın

Âşık Selahattin Dünder

Dünder der ki acep gelir mi demem
Kaldırıp da sakın eylemeyin beni
Yedi düvel gelsin eyvallah demem
O al kanda yüzü kara olmayın

Âşık Temel Turabi

Âşık Turabi’yim bu böyle kader
Her kim ne ederse kendine eder

Görenlerdir yuh çeker tükürür gider
Bu zamanda yüzü kara olmayın

Âşıklar, atışmanın ardından konuklara kendilerini dinledikleri için teşekkür etmiş ve ardından sahnede konukların alkışları eşliğinde “**Kızıroğlu Mustafa Bey**” türküsünü büyük bir coşkuluyla okuyarak programı sonlandırmışlardır.

3.1.14. Âşıklar Günü (Âşıklardan Deyişler) Programı

Mekân: İstanbul Büyükşehir Belediyesi İdris Güllüce Kültür Merkezi, Tuzla

Tarih: 23 Aralık 2022 **Saat** 17.00

Katılımcılar: Âşık Ahmet Poyrazoğlu, Ozan Reyhani, Âşık Eyyubi, Âşık Muhlis Denizer, Âşık Yanık Ayhan

Görsel 14. Âşık Ahmet Poyrazoğlu, Ozan Reyhanî, Âşık Eyyubi, Âşık Muhlis Denizer, Âşık Yanık Ayhan sahnede sanatlarını icra ederken.

Programın Akışı

Program âşıkların sahneye gelerek yerlerini almasının ardından başlamıştır. Söze başlayan Âşık Ahmet Poyrazoğlu, “Efendim usta Âşık Yaşar Reyhanî’nin oğlu Ozan Reyhanî’ye, Çukurova’dan Âşık Eyyubi’ye, Sarıkamış’tan Âşık Muhlis Denizer’e ve Erzurum’dan Âşık Yanık Ayhan’a huzurlarınızda teşekkür ediyorum. Ben de Âşık Ahmet Poyrazoğlu, hepinizi saygı ve muhabbetle selamlıyorum. Biz âşıklar çok fazla

konuşmayı değil, sazla konuşmayı daha çok tercih ediyoruz.” diyerek programın sözü Ozan Reyhanî’ye bırakmıştır. Ozan Reyhanî konukları selamlamasının ardından babası ve ustası Âşık Yaşar Reyhanî’den usta malı **“Dağlar Oy”** ile **“Bir Dert Var”** türkülerini okumuştur.

Âşık Ahmet Poyrazoğlu, *“Değerli konuklar size kısa bir hikâye anlatayım. Şimdi bir programdayız. Programın sonunda yanıma üç çocuk geldi. Sazıma hayranlıkla bakıp onunla ilgileniyorlar. Çocuklardan birisi dedi ki, âşık abi sen Reyhani ustayı tanıyor musun? Dedim ki hele sen nerelisin? Dedi ki, ben Erzurumluyum. Bu arada diğer iki arkadaşı da Erzurumluymuş. O kadar kalabalık öğrenci arasında bu üç öğrencinin âşığa sahip çıkması çok hoşuma gitti. Demek ki, âşıklık bu insanların genlerinde var. Kars’ta, Ardahan’da, Erzurum’da bu genler var.”* Diyerek âşıklık geleneğinin söz konusu bölge insanlarında doğuştan geldiğini anlatan bir hikâye anlatmış ve ardından **“Bütün Kudret Allah’ındır”** ile **“Kerem Hikâyesi”** türküsünü seslendirmiştir.

Âşık Eyyubi, konukları selamlamasının ardından Karacaoğlu’nun Kozanoğlu’nun konağında söyleyerek Adana’nın Feke ilçesinden sürgün edilmesine neden olan son eseri **“İzin Ver Hey Ağam Ben De Gideyim”** türküsünü okumuştur.

İzin Ver Hey Ağam Ben De Gideyim

İzin ver hey ağam ben de gideyim
Ah çekip de arkam sıra ağlar var
Bakarım bakarım sılam görünmez
Aramızda yıkılası dağlar var

Coşkun sular gibi akıp durulma
Kuru gazel gibi esip savrulma
Nerde güzel görsen ona çevrilme
Bizim ilde cana kıyar beyler var

Karşıdan karşıya yanar bir ışık
Bunu söyleyenin dilleri âşık
Bu buğday benizli zülfü dolaşık
Gitme diye beni yolda eğler var

Karacaoğlan der ki kendim öğeyim
Taşlar alıp kara bağrım döğeyim
Güzel sevme derler nasıl sevmeyim
Kaşlar arasında çifte benler var

Programın ilerleyen diliminde Âşık Muhlis Denizler, “**Ömrüm Geldi Geçti**” türküsü ile “**Baba**” türküsünü okuyarak türküyü babalara hediye ederken, Âşık Yanık Ayhan ise Âşık Reyhanî’nin duygusal “**Gidirem**” ve “**Geç Olur**” türkülerini okumuştur.

Gidirem

Öz canımdan çok sevdiğim Erzurum
Çaresiz dişimi sıktım gidirem
Gafillerden darbe yedi gururum
Kaderime boyun büktüm gidirem

Selam olsun ecdâd ile ebâya
Abdurrahman Gazi Habip Baba’ya
Tuz ektiler çalıştığım çabaya
Emeğimi suya kattım gidirem

Alnımız apaçık yüzüm karasız
Buna rağmen bırakmadılar yarasız
Tambura köyünden Emrah çaresiz
Ben de Erzurum’dan çektim gidirem

Reyhanî’yim derdim gamım dinmedi
İftira darbesi cana sinmedi
Zeynel Horasan’a gitti dönmedi
Bu da benim karabahtım gidirem

Âşık Ahmet Poyrazoğlu, kendilerine ayrılan sürenin sonuna geldiğini belirterek programa katılımlarından ötürü konuklara teşekkür etmiş ve ardından programın kapanış türküsünü okuması için sözü Ozan Reyhanî’ye bırakmıştır. Ozan Reyhanî’nin

babası Âşık Yaşar Reyhanîden okuduğu usta malı “**Yaradanı Seversen**” türküsünün ardından ise program sona ermiştir.

3.1.15. Âşıklar Günü (Âşıklar Atışması) Programı

Mekân: İstanbul Büyükşehir Belediyesi İdris Güllüce Kültür Merkezi, Tuzla

Tarih: 23 Aralık 2023 **Saat:**19.30

Katılımcılar: Âşık Zikri Topaloğlu, Âşık Şenol Muratoğlu, Ozan Aşkın Ballı, Ozan Sinan Hamitoğlu, Er Ozan, Ozan Turgut Türkoğlu, Sanatçı Gülşen Aygün, Ozan Dursun Doğan (Kevserî), Âşık Erol Coşkunoğlu, Sanatçı Azize Sultan, Âşık Tacettin Dursun, Âşık Yakup Temeli, Âşık Bayram Denizoglu, Âşık Taner Öztürkoğlu, Ozan Mustafa Aydın, Âşık Erzade Kapan, Sunucu Şair Mustafa Özdemir

Görsel 15. Programın sonunda katılımcılar aynı fotoğraf karesinde.

Programın Akışı

Sunucu Şair Mustafa Özdemir’in katılımcıları ve konukları selamlamasının ardından program başlamıştır. Çok fazla âşığın olması ve sürenin de çok kısıtlı olmasından ötürü sunucu sözlerini kısa keserek sahneyi âşıklara bırakmak istediğini belirtmiştir. Sunucu tarafından ilk olarak sahneye davet edilen Âşık Zikri Topaloğlu, Âşık Şenol Muratoğlu ve Ozan Aşkın Ballı konukları selamlamış ve ardından üç âşık yaptıkları “**Merhabalaşma-hoş geldiniz**” faslı ile programa giriş yapmışlardır.

Âşık Zikri Topaloğlu

Bu kültüre gönül veren

Can dostlarım hoş geldiniz
Ülkemin dört bir yanında
Siz dostlarım hoş geldiniz

Âşık Şenol Muratoğlu

Âşıkların yolu belli
Kültür söyler dili beni
Siz canlar hoş geldiniz
Hoş geldiniz hoş geldiniz

Ozan Aşkın Ballı

Her nesnenin adı başka
Seversen düşürür aşka
Âşıkların dili başka
Hoş geldiniz hoş geldiniz

Âşık Zikri Topaloğlu

Ardahan'dan Edirne'ye
Can dostlarım hoş geldiniz
Kültür bizim bayrağımız
Siz dostlarım hoş geldiniz

Âşık Şenol Muratoğlu

Bu kültürü taşıyalım
Sizleri de yaşayalım
Geçmişimizi görelim
Hoş geldiniz hoş geldiniz

Ozan Aşkın Ballı

Ah bu sazım yaralandım
Gönülleri arzuladım
Bacı kardaş sıraladım
Hoş geldiniz hoş geldiniz

Sunucu şair Mustafa Özdemir, âşıklara bu güzel merhabalaşma faslı için teşekkür ederken âşıklar için seyircilerden coşkulu bir alkış istemiştir. Sunucu, âşıkları yerlerine uğurlarken; sıradaki âşıkları eserlerini okumak üzere alkışlarla sahneye davet etmiştir. Sahneye çıkan Ozan Turgut Türkoğlu, konuklara teşekkürün ardından Murat Çobanoğlu'ndan “**Geçti Benden**” türküsünü okurken; Ozan Sinan Hamitoğlu “**Dünya**

Fani” türküsünü okumuş ve Er Ozan ise Çin zulmü altında türlü işkence ve baskılara maruz kalan Doğu Türkistanlılar için **“Doğu Türkistan”** türküsünü okuyarak konuklara duygusal anlar yaşatmıştır.

Sunucu sahneye çıkan Âşık Erol Coşkunoğlu ile Âşık Dursun Doğan’dan atışma yapmalarını istemiştir. Bunun üzerine Âşık Erol Coşkunoğlu, *“Atışmaya başlamadan önce atışmanın ‘ayak’ konusu ile de ilgili olacağını düşündüğüm bir kısa anekdottan bahsetmek istiyorum. Âşık Dursun Doğan (Kevserî) ile katılacağımız bir programa her zaman olduğu gibi Kevserî yine geç gelmişti. Programı hazırlayan abimiz herkes geldi, Kevserî gelmedi. Arayın nerde kaldı diye sorunca, ben de abi Kevserî’nin oturduğu Ümraniye şurası Marst’an duyulur, dedim. En son sahneye çıkıyoruz, Kevserî geldi. Dolayısıyla bu geç kalmalarının da bir nedeni olmalı diye düşünüyorum (manalı gülümsüyerek).”* diyerek Âşık Dursun Doğan’ın eşinden izin almasının zaman aldığını ima etmiş ve ardından yapacakları **“atışma”** için de **“ayak”**ı bu konu ile ilgili seçmiştir.

Ayak: “darda kalmış”

Âşık Erol Coşkunoğlu

Senden izin alamamış
Zorda kalmış Dursun Doğan
Bu salonu bulamamış
Darda kalmış Dursun Doğan

Âşık Dursun Doğan

Bakın yine bana çattı
Zorda kalmış Coşkunoğlu
Dün sabahtan fena öptüm
Darda kalmış Coşkunoğlu

Âşık Erol Coşkunoğlu

Gönlüne almış yareyi
Kimden diliyor çareyi
Bu sıcaktan takmış bereyi
Karda kalmış Dursun Doğan

Âşık Dursun Doğan

Bahçaramı açtı gitti
Gönüllere taşıtı gitti

Ersal beri uçu gitti
Yerde kalmış Coşkunoğlu

Âşık Erol Coşkunoğlu

Her daim işi hilede
Bakın gönlü de çilede
Çoban olmuş şu Göle’de
Turda kalmış Dursun Doğan

Âşık Dursun Doğan

Tazeledim ben ayağı
Saçına çalar boyanı
Yengeden yiyer dayağı
Turda kalmış Coşkunoğlu

Atışmanın ardından sahneye davet edilen sanatçı Gülşen Aygün ile sanatçı Azize Sultan seslendirdikleri şarkı ve türkülerle konukları eğlendirerek programa katkı sunmuşlardır. Ardından sahneye birlikte davet edilen Âşık Yakup Temeli ile Âşık Tacettin Dursun konukları selamlamış; Âşık Tacettin Dursun “**Gidemedim Köyüme**” türküsünü okurken; Âşık Yakup Temeli ise yeni eseri “**Yemin Ederim**” türküsünü konuklarla birlikte okumuştur. Ardından ise istek üzerine âşıklar “**atışma**” yapmışlardır.

Âşık Yakup Temeli

Dikkat eyle kelamına
Sözüne tükürim seni
Sen beni çarptırdın
İzine tükürim seni

Âşık Tacettin Dursun

Sırada mı geçiyorsun
Uzuna tükürim senin
Çok soğuk su içiyorsun
Buzuna tükürim senin

Âşık Yakup Temeli

Bana bakıp tanımıyor
Geçmişi aramıyor
Ne söylesem utanmıyor

Yüzüne tükürem senin

Âşık Tacettin Dursun

Gökte balon uçuruyor

Sağa sola gülücük saçıyor

Biraz altına kaçırıyor

Bezine tükürem senin

Âşık Yakup Temeli

Temeli'yim neler demiş

Kimler kazanmış kimler yemiş

Herhalde doğru görmemiş

Gözüne tükürim senin

Âşık Tacettin Dursun

Tacettin'im fal görmemiş

Ne fazla ne de az görmemiş

Dere tepe düz görmemiş

Yazına tükürem senin

Atışmanın ardından âşıklar alkışlar eşliğinde yerlerine uğurlanırken; sahneye Âşık Bayram Denizoglu ile Âşık Taner Öztürkoğlu davet edilmiştir. Âşık Taner Öztürkoğlu'nun günümüzde âşıklara yeterince ilgi gösterilmeyip sevilmediği konusu ile ilgili okumuş olduğu türkü Âşık Bayram Denizoglu'nun dikkatini çekmiştir. Bu konuyla ilgili Âşık Bayram Denizoglu, *“Atışmaya geçmeden önce, âşık okuduğu eserde âşıklara değer verilmeyip sevilmediğini söyledi. Şimdi ben bu âşığımıza sormak istiyorum. Kime değer verilmemiş ki? Âşık Veysel'in durumunu görmüyor musun? Mahzunî Şerif'in durumunu görmüyor musun? Çobanoğlu'nu görmüyor musun? Şeref Taşlıovaları, Alyansoğulları, Reyhanîleri görmüyor musun? Eğer beni iyi biri olarak yad etmiyorsan o benim suçumdur; ama âşıklar seviliyor bunu bilin. Bu vesileyle de adını zikrettiğim bu âşıklarımıza büyük bir alkış isterim.”* diyerek âşıkların her dönemde sevilerek kendilerine değer verildiğini belirtmiş ve ardından yapacakları **“atışma”** için de anlatmış olduğu konu ile ilgili **“ayak”** vermiştir.

Âşık Bayram Denizoglu

Âşıklar her zaman sevilir dostum

Çünkü içerisi tel yaralıdır

Seni sevmeseler gelmez ki buraya
Senden daha fazla el yaralıdır

Âşık Taner Öztürkoğlu

Âşıkların ömrü gurbet ellerde
Mecnun dertli kardaş çöl yaralıdır
Destanları dirhem dirhem dillerde
Aslı verem olmuş kül yaralıdır

Âşık Bayram Denizoğlu

Bellidir aşılmaz böyle bir sırrı
Âşıklar çekerler bu ahu zarı
Hazreti Adem'den bugüne beri
Kimi konuştursam kul yaralıdır

Âşık Taner Öztürkoğlu

Geçeyim babadan sılası yoktur
Zam ayında elin yarası yoktur
Sılaya dönecek parası yoktur
Garip gurbet elde yol yaralıdır

Âşık Bayram Denizoğlu

Denizoğlu doğru söyler yüreği kopar
Muhammed'in insanlar yolundan sapar
Yaz bahar ayında arılar bal yapar
Ağaç boyun eğer dal yaralıdır.

Âşık Taner Öztürkoğlu

Taner Öztürkoğlu sözü tellerde
Garipler dolanır gurbet ellerde
Mecnun Leyla için gezer çöllerde
Bülbüller ötmüyor gül yaralıdır

Atışmanın ardından âşıklar sahneden ayrılırken; Âşık Mustafa Aydın sahneye gelerek konukları selamlamış ardından **“Ceylan Gözlüm”** ile **“Kar Çiçeğim”** türkülerini okumuştur. Programın sonuna doğru ise Âşık Erzade Kapan, sahneye âşık ve ozanları davet etmiştir. Sahneye çıkan âşıklar konuklarla birlikte **“Kars'ın Kalesi”** ile **“Kiziroğlu Mustafa Bey”** türkülerini okuyarak programı sonlandırmışlardır.

3.1.16. Geçmişten Günümüze Âşıklık Geleneği ‘Atışma’ Gecesi Programı

Mekân: Kars-Iğdır- Ardahan Derneği (Kaider), Kurtköy

Tarih: 29 Aralık 2023 **Saat:** 19.00

Katılımcılar: Âşık Erzade Kapan, Âşık Taceddin Dursun, Âşıkseverler

Görsel 16. Âşık Erzade Kapan ile Âşık Taceddin Dursun sanatlarını icra ederken.

Programın Akışı

Program âşıkların ve konukların yerlerini almasının ardından başlamıştır. Âşık Tacettin Dursun konuşmasının ardından “sabahi havası” ile bir “**divan**” okuyarak programa başlamıştır. Âşık Tacettin Dursun, Âşık Şenlik’in milli mücadele döneminde Kazım Karabekir’in askerleri, Çıldır ağaları ve Kürt beyleriyle Kars’ta ihtilal yapmış bir mücahit olduğunu belirterek bu vesileyle tüm şehitleri saygı ve minnetle yad etmiştir.

Âşık Tacettin Dursun, konukların arasından Âşık Erzade Kapan’ı sahneye davet etmiş ve bu davetini de “merhaba” şeklinde söylediği iki dörtlülle yapmıştır.

Saz da senin meydan senin
Gel âşığım bu meydana
Alkış yoksa çıkmaz meydana
Gel âşığım bu meydana

Aman yardan düşürmesin

Âşıklar gezer diyarı
Gel âşığım bu divana
Çık âşığım bu meydana

Sahneye çıkan Âşık Erzade Kapan, konuklara, dernek yönetimine ve emeği geçenlere teşekkür ettikten sonra Âşık Şenlik'ten usta malı **“Görmedim (Ey Felek Senin Elinden)”** eserini okumuştur.

Görmedim (Ey Felek Senin Elinden)

Ey felek senin elinnen abad olan görmedim
Cengine tüşüp bir daha geri gelen görmedim
Hökmeyledi gafdan gafa nece Sultan Süleyman
Yerinde ber gerel oluf bina salan görmedim

Arşda gelem levh-i mahfuz garğ olufdu nurunan
Hahdır İncil Zebur Tevrat yeten onun sıranan
Guran'dan nesiyet alan enir daha derine
Dadı hah olan gullarda nahah yalan görmedim

Sefil Şennih derde düşmüş aşg ucunnan zardadı
Ol Huda'nın gözel nuru en ifdida guldadı
Gurban olum o Çıldır'a edep erkân ordadı
Diyar-ı gurbet ellerde gedir bilen görmedim

Âşık Erzade Kapan, *“Benim yaşım yetmiş yedi. Bizi yetiştiren sağ olsun halkımızdır. Kars'ta söylemediğim köy düğünü kalmamıştır. Herkesten Allah razı olsun, ama benim elli beş yıllık bir âşık arkadaşım (salondaki eşini kast ederek) var. Gece on iki'de yazdığım “Bir Şey Mi Oldu?” türküsünü zamanla eşime okuyarak türkünün nasıl olduğunu sormuştum. Ne olduysa ondan sonra oldu zaten.”* Diyerek eşinin çocukluk aşkından dolayı kendisini kıskanması ve bundan ötürü eşi ile aralarında geçen hikâyeyi anlatarak konukları güldürmüştür. Ardından da Âşık Sümani'nin **“Bir Dağ Ben Yüceyim Dese”** eserinden iki dörtlük okumuştur:

Bir Dağ Ben Yüceyim Dese

Bir dağ ben yüceyim dese ne fayda
Ağustos ayında kar olmayınca
Beyhude ömrüm çürütsem ne fayda
İkrârına sadık er olmayınca

Sır verme cahile saklamak bilmez
Duyar dar gününü ağlamak bilmez
Her odası olan misafir almaz
Sülâleden hânedâr olmayınca

Âşık Erzade Kapan, Âşık Sümmanî'den okuduğu dörtlükten hareketle eskiden köylerde insanların misafirler gelir de dışarda kalmasın diye evlerine küçük bir oda eklediğini bugün ise bu küçük evlerde daha çok damatların kaldığını söyleyerek konukları güldürmüştür.

Programın ilerleyen saatlerinde konukların istekleri üzerine Âşık Taceddin Dursun, “**ayak**” vererek Âşık Erzade Kapan ile “**atışma**” yapmışlardır.

Âşık Tacettin Dursun

Arı gibi sızlıyorsun
Bala döndü şimdi âşık
Âşıklarda bulan bulmuş
Tele döndü şimdi âşık

Âşık Erzade Kapan

Tarlan ile bağın bahçen
Küle dönmüşsün bu akşam
Baban Asya'nı unutma
Tele dönmüşsün bu akşam

Âşık Tacettin Dursun

Ben bilirem şabak şanında
Her zaman gezdirir yanında
Yenge hanım hep yanında
Küle dönmüşsün bu akşam

Âşık Erzade Kapan

Bu milletin halları var
Her bir yanda kolları var
Bak bize veren pulları var
Pullara dönmüşsün bu akşam

Âşık Tacettin Dursun

Damlalar akmasın yaşın
Hep söylerim başın âşık
Otuz beşe girdi yaşın
Sele dönmüşsün bu akşam

Âşık Erzade Kapan

Böyledir âşkın kemendi
Yiğitlerin derdi belli
Geri döndü dolabı yedi
Çula dönmüşsün bu akşam

Âşık Tacettin Dursun

Boş işlere sarılmışsın
Orta yere yayılmışsın
Gide gele yorulmuşsun
Yola dönmüşsün bu akşam

Âşık Erzade Kapan

Âşıklar yayan kaldı
Haftada bir ayaklandı
Nasıl olsa çula kaldı
Mala dönmüşsün bu âşık

Âşık Tacettin Dursun

Tacettin'im sahip olma
Pek söz verip ayıp olma
Demese ki ayıp olmaz
Sele dönmüşsün bu akşam

Âşık Erzade Kapan

Erzade'yim boşa çıkmam
Dosttan ayrı yana gitmem

Bu bacının sözünü unutma
Tele dönmüşsün bu akşam

Usta âşıkların atışması gelenek meraklılarını memnun etmiş bunun üzerine Âşık Tacettin Dursun ayak açarak, âşıklar tekrar atışmaya yapmışlardır.

Âşık Tacettin Dursun

Burda düşmüşlerini
Kürekle götürecem
Fazla kirli çamaşırı
Sere sere götürecem

Âşık Erzade Kapan

Hayat böyle yavaş yavaş
Vura vura götürecektir
Senin gibi tapanları
Vura vura götürecem

Âşık Tacettin Dursun

Babadan böyle yaptım hece
Ne gündüz koydum ne gece
Senin gibi yaşlıları
Üfleyerek götürecem

Âşık Erzade Kapan

Âşık da kendini över
Su gelir bendini döver
Alt kazanan eşşek giyer
Süre süre götürecem

Âşık Tacettin Dursun

Ben bilirim yüzün aynası
Bu dalın kazanda kaynasın
Seni Sarıkamış yarması
Yara yara götürecem

Âşık Erzade Kapan

Erzade'yi sardı merak
Yalan dünya zaten durak

Sen usta ben de ırak
Sora sora götürecem

Atışmanın ardından âşıklar, konuklarla birlikte alkışlar eşliğinde “**Kars’ın Kalesi**”, “**Kızıroğlu Mustafa Bey**” türkülerini okuyarak programı sonlandırmışlardır.

3.1.17. Kars-Ardahan-Iğdır Tanıtım Günleri “ şıklık Geleneği ve Dinletisi” Programı

Mekân: Maltepe Etkinlik Alanı

Tarih: 11 Kasım 2023 **Saat:** 15.00

Katılımcılar: Âşık Maksut Feryadî,  eşitli STK ve Dernek temsilcileri,  şıkseverler

Görsel 17. Âşık Maksut Feryadi sahnede  şıklık geleneğini icra ederken.

Programın Akışı

Program sunucunun açılış konuşmasının ardından başlamıştır. Sunucu konukları daha fazla bekletmemek adına sanatını icra etmek üzere  şık Maksut Feryadî’yi sahneye davet etmiştir. Sahneye gelen  şık Maksut Feryadî konukları selamlayarak, programa başlamak için konuklardan moral alkışı istemiş ve ardından insanın bütünüyle temiz olması gerektiğini anlattığı “**Temiz Ol**” eserini seslendirmiştir.

Temiz Ol

Temizlik dünyada insana hastır

Bedenen vicdanen ruhen temiz ol
İlk evvela temiz ahlâk esastır
Bedenen vicdanen ruhen temiz ol

Sen Allah'ın yarattığı güzelsin
Sen eşref-i mahlûkatsın özelsin
Temiz ol ki kirli baksın düzelsin
Bedenen vicdanen ruhen temiz ol

Temizlik insana vicdandan gelir
İtikat'ten gelir imandan gelir
Her kötülük kirli insandan gelir
Bedenen vicdanen ruhen temiz ol

Gönlünü temizle elini yıka
Sağını temizle solunu yıka
Yüreğini yıka dilini yıka
Bedenen vicdanen ruhen temiz ol

Maksut'um özünü kirden arındır
Gönlünü gözünü kirden arındır
Örnek ol sözünü kirden arındır
Bedenen vicdanen ruhen temiz ol

Âşık Maksut Feryadî, konuklardan âşıklara değer vermelerini istemiş ve ardından yazmış olduğu “**Gazi Karsımız/Kars Destanı**” eserinin bir bölümünü seslendirmiştir.

Gazi Karsımız

Nasıl anlatayım nasıl yazayım
Bitmez bir destandır Gazi Karsımız
Zulmet gecelerden sıyrılan
Ağaran ilk tandır Gazi Karsımız

Bu şehrin tarihini çetindir çetin

Burada izi var aşkın hasretin
Hem ilk beşiğidir Cumhuriyet'in
Âleme beyandır Gazi Karsımız

Maksud'um der hür yolu var bu şehrin
Yedi dağı on gölü var bu şehrin
Üç yüz yetmiş bir gölü var bu şehrin
Yekpâre bir candır Gazi Karsımız

Âşık Maksut Feryadî, günümüz gençlerinin atalarının doğup büyüdüğü toprakları, memleketlerini yeteri kadar tanıyamadıklarını; eski kültürümüzde evde tarlada kısacası hayatın her alanında kullandığımız araç-gereçler başta olmak üzere kültürümüzle ilgili birçok kavramın anlamını bilmediklerinden kendi kültürüne yabancı kaldıklarını belirterek köy özlemiyle ilgili kaleme aldığı duygusal “**Yaman Özledim**” türküsünü seslendirmiştir.

Yaman Özledim

Sebrimi tüketti gurbet elleri
Doğduğum yöreyi yaman özledim
Tebibsiz dermansız dağ köylerinde
Sızlayan yarayı yaman özledim

Ayrı düştüm yirmi sekkiz yaşında
Bir sızı var üreyimin başında
Hatirem var toprağında daşında
O bexti garayı yaman özledim

Meclisine girib ilham aldığım
Meydanında bulut kimi dolduğum
Cavanların toylarını çaldığım
O tağı mereyi yaman özledim

O torpağ evleri o daş duvarı
Karavat üstünde yattığım yeri

Mütekke yastığı güllü minderi
Lambayı çirayı yaman özledim

Yemeyinen bilmez idik doymağı
Südü kereysğı balı gaymağı
Xengel xaşıl sudaşını guymağı
Lavaşı çöreğı yaman özledim

Xeçirgeti külçekeni eyişi
Öküzlere goştuğumuz gayısı
Tırpanı dırmığı örsü çekişi
Dirgeni küreyi yaman özledim

Kars deyende dilim yanır ağzımda
Maksut'um hesretlik tüter gözümde
Arpaçay'ın nağmesi sazında
Köyümde Daşdere'yi yaman özledim

Âşık Maksut Feryadî, hemen herkesin çevresinde ortalığı karıştıran yalan ve iftirayı hayatın merkezine konumlandırmış menfaatleri uğruna daldan dala atlayan işe yaramaz insanların olduğunu belirtmiş ve ardından isim vermeden tam da bu tür insanlar için yazmış olduğu taşlama tarzındaki “**Hıdo**” eserini okumuştur.

Hıdo

Vay Hıdo zalim Hıdo
Dünyayı kana saldın
Fesatlığın mührünü
Dedenden mi devraldın

Deden gitsin derine
Geç dedenin yerine
Sal köyü birbirine
Karıştır Hıdo karıştır

Mercimeğin taşısın
Kör çıbanın başısın
Dünyanın sahtekarı
Şeytanın kardeşisin

Deden gitsin derine
Geç dedenin yerine
Sal köyü birbirine
Karıştır Hıdo karıştır

Taş dibinde yatarsın
Ortalığı katarsın
Zalima kuyruk sallar
Mazluma taş atarsın

Deden gitsin derine
Geç dedenin yerine
Sal köyü birbirine
Karıştır Hıdo karıştır

Maksutum der kaşarsın
Doğru yolu şaşarsın
Kazdığın kuyulara
Bir gün kendin düşersin

Deden geçsin derine
Geç dedenin yerine
Sal köyü birbirine
Karıştır Hıdo karıştır

Âşık Maksut Feryadî, âşıkların sazlarını ellerine almaya başladıklarında artık durmalarının biraz zor olduğunu dolayısıyla sürekli bir şeyler söylemek istediğini belirtmiş ve ardından ninni türünde yazmış olduğu “**Layla De Layla**” eserini duygulu bir şekilde okumuştur. Son olarak “**Kızıroğlu Mustafa Bey**” türküsünü konukların

alkışları eşliğinde coşkulu bir şekilde okuyan Âşık Maksut Feryadî, kendisine ayrılan sürenin sonuna geldiğini belirterek teşekkürün ardından programı sonlandırmıştır.

3.1.18. Kars-Ardahan-Iğdır Kültür Buluşmaları Âşık Programı

Mekân: Yenikapı Etkinlik Alanı

Tarih: 16 Şubat 2023 **Saat:** 15.00

Katılımcılar: Âşık Mustafa Kurbanoglu, Ozan Yahya Bilican, Atacan Epözdemir, Âşık Turgay Mutlu

Görsel 18. Âşıkların âşıklık geleneğini sahnede icra ederken bir kare.

Programın Akışı

Program âşıklardan Âşık Mustafa Kurbanoglu'nun açılış konuşmasının ardından başlamıştır. Âşık Mustafa Kurbanoglu, âşıklık sanatının dışardan bakıldığı kadar kolay bir meslek olmadığını aksine icraat, yetenek ve marifet isteyen zahmetli bir uğraş olduğunu belirterek sözü Ozan Yahya Bilican'a bırakmıştır.

Ozan Yahya Bilican, Âşık Şenlik Baba ve Fakiri Baba'dan sonra gelen Zülâli Baba'nın köyünden olduğunu belirterek Âşık Zülâli'den nasihat türündeki usta malı “**Ağır Ağır (Üstadından Öğüt)**” türküsünü okumuştur.

Ağır Ağır (Üstadından Öğüt)

Üstadından öğüt istersen gönül

Var otur yanında kal ağır ağır

Herkesin ağzından akmaz şeker bal
Düşünde edebin al ağır ağır

Bakarsın yok iken var olduk neden
Vücut yavaş yavaş tam olur beden
Çekirdek topraktan biten bir fidan
Büyüdükçe açar dal ağır ağır

Kimi gider bir namerde kul olur
Kimi fakirlikten yanar kül olur
Yağmur yağar damla damla göl olur
Kimi böyle yığar mal ağır ağır

İşini acele eyleme hemen
Biraz sebreyle ki devrolsun zaman
Aleme bak sen de al elen keman
Elin arkasından çal ağır ağır

Kötü işten vazgeç kimse kınamaz
Terk et edavatı baktın yaramaz
Bakarsın bir kimse hasır bulamaz
Sonunda da giyer şal ağır ağır

Zülâli perinden öğüt al bari
Başın aşağı tut bakma yukarı
Günde yüz bin çiçek döşüren arı
Kovanında yapar bal ağır ağır

Âşık Mustafa Kurbanoglu, kendilerinin Âşık Şenlik Kolu'nun devamı olduğunu belirterek sözü usta çırak ilişkisini sürdüren usta Âşık Turgay Mutlu ile çırağı Âşık Atacan Eprüzoglu'na bırakmıştır. Âşık Atacan Eprüzoglu, konukları selamlamış ardında da Âşık Şenlik'ten “**Görmedim (Ey Felek Senin Elinden)**” eserini okumuştur.

Görmedim (Ey Felek Senin Elinden)

Ey felek senin elinnen abad olan görmedim
Cengine tüşüp bir daha geri gelen görmedim
Hökmeyledi gafdan gafa nece Sultan Süleyman
Yerinde ber gerel oluf bina salan görmedim

Arşda gelem levh-i mahfuz garğ olufdu nurunan
Hahtır İncil Zebur Tevrat yeten onun sıranan
Guran’dan nesiyet alan enir daha derine
Dadı hah olan gullarda nahah yalan görmedim

Sefil Şenlik derde düşmüş aşg ucunnan zardadı
Ol Huda’nın gözel nuru en ifdida guldadı
Gurban olum o Çıldır’a edep erkan ordadı
Diyar-ı gurbet ellerde gedir bilen görmedim

Sahne sırası gelen Âşık Turgay Mutlu ise programa bir yanık hava okuyarak başlamış ardından da Âşık Murat Yıldız’dan usta malı “**Kars Eli**” türküsüyle programa devam etmiştir.

Âşık Mustafa Kurbanoglu, âşıklara teşekkür etmiş ve ardından Âşık Şenlik’ten usta malı “**Ah Eyle Sevdasına**” eserini “Hicranî havası”nda seslendirmiştir.

Ah Eyle Sevdasına

Sevda sinem üste vurdu sed yara
Gam müjgan gösterir hicran mil çeker
Hekim Lokman gelse bulamaz çara
Kim bilir müddeti nice yıl çeker

Hicran alayları doymaz kanimdan
Gören ibret alır Nuh Tufanı’mdan
Cellat gibi tuttu girubanımdan
Ne alır canımı ne de el çeker

Şenlik feryat eder yoksan hakini
Zelzeleye saldı gam eflakini

Mende olan derdin hicran yükünü
Ne gergedan taşır ne de fil çeker

Âşık Mustafa Kurbanoğlu, programda emeği geçenlere ve konuklara teşekkür ederek âşıklarla birlikte Âşık Murat Çobanoğlu'nun “**Kiziroğlu Mustafa Bey**” türküsünü okuyarak programı sonlandırmıştır.

Kiziroğlu Mustafa Bey

Bir hışımnan geldi geçti
Kiziroğlu Mustafa Bey
Hışmı dağı deldi geçti
Kiziroğlu Mustafa Bey

Hay edende haya teper
Huy edende huya teper
Köroğlu'nu çaya teper
Kiziroğlu Mustafa Bey

Ağam kim canım kim Neğar kim
Kim kim Kiziroğlu Mustafa Bey

**3.1.19. Anadolu Kültür Sanat ve Mozaik Derneği “Âşık Mahzuni Şerif”i Anma”
Programı**

Mekân: Anadolu Kültür Sanat ve Mozaik Derneği, Ümraniye

Tarih: 7 Mayıs 2023 **Saat:** 13.00

Katılımcılar: Yazar Mürsel Adıgüzel, Ozan Mizanî, Âşık Şenol Muratoğlu, Âşık Garipçe, Ozan Fahri Selvi, Şair Dertli, Şair Yücel Dede, Şair Ali Gürz, Şair Gülay Öztürk, Sanatçı Halide Göksoy, Sanatçı Gülay Özatay

Görsel 19. Katılımcılar programın ardından aynı fotoğraf karesinde.

Programın Akışı

Program âşık, ozan ve şairlerin yerlerini almalarının ardından başlamıştır. Sunucu Halide programa hoş geldiniz demeleri için aynı zamanda dernek üyesi de olan Âşık Şenol Muratoğlu’nu davet etmiştir. Âşık Şenol Muratoğlu, katılımcı sayısının fazla olması ve programın da uzayıp konukların rahatsız olmasını istemediğini belirterek programa divan şeklinde **“hoş geldiniz”** ile başlamıştır.

Ta uzaktan bizim buraya gelenler hoş geldiniz
Bize güzel katkı sevgi verenler hoş geldiniz
Her meyvenin ayrı ayrı lezzeti var tadı var
O lezzete bak o tadı verenler hoş geldiniz

Yolumuza bakın bizim kalemimiz elimiz
Şiir yazar ne de güzel hedefimiz dilimiz
Sevgi saygı bu gönülde gönlümüzde telimiz
Sazı ile sohbetini bilenler hoş geldiniz

Sizler kalem bizler kâğıt yazdık hedefimizi
Bu şiire sevgi saygı verenler hoş geldiniz
Şenol Muratoğlu derler işte çaldım sazımı
Sizden aldım bakın bana hedefimi özümü

Mozaik Derneği'nde buldum özümü sözümü
Bu sözüme güzel sohbet verenler hoş geldiniz
Mozaik'te bakın yaptık sohbetimi sözümü
Bu şiire bu sohbele önem verenler hoş geldiniz

Sunucu Halide Göksoy, alkışlar eşliğinde sahneye dernek üyesi Ozan Mizanî'yi davet etmiştir. Ozan Mizanî, Âşık Şenol Muratoğlu'nun sazıyla verdiği fon müziği eşliğinde Âşık Mahzunî Şerif'in yaşamından sanatından ve eserlerinden bahseden bir bilgilendirme konuşması yapmıştır. Konuşmanın ardından Âşık Şenol Muratoğlu ise Âşık Mahzunî Şerif'in “**Doktor Bey**” türküsünü seslendirmiştir.

Doktor Bey

Keyf için gelmedik bura doktor bey
Fukara harcından yaz da bir ilaç
Olsun derdimize çare doktor bey
Olsun derdimize çare doktor bey

Tamam vatandaşdık, kardaşdık tamam
Böyle pahalı mı adam adama
Geldik ta sabahtan, kaldık akşama
Yarına mümkün mü sıra doktor bey

Büyük oğlan asker öteki çırak
Han için param yok oteli bırak
Mevsim kış yollar sarp köy hayli uzak
Bir değil beş değil yara doktor bey

Ozan Mizanî, konuklara Âşık Mahzunî Şerif ile Abdurrahim Karakoç arasında geçen kısa bir “**anı**” anlatmıştır: “*Âşık Mahzunî Şerif'in bütün besteleri ve şiirleri 1985 yılında kitaplaştırılmıştır. Fakat Abdurrahim Karakoç'a ait beş adet şiir sanki Mahzunî Şerif'e aitmiş gibi kitabın içinde yer almıştır. Durumdan haberdar olan Abdurrahim Karakoç'un avukatı, olayı Abdurrahim Karakoç'a açıklar. Yaptığı ayıp bir şey, bana vekâletini ver de Mahzunî'nin canına okuyayım, der. Avukat vekâleti aldıktan sonra hem yayınevine hem de Mahzunî'ye bir noter protestosu çekerek, onlardan gelecek olan*

haberi beklemeye koyulur. İki hafta sonra Mahzunî'den cevap gelmiştir. Özetle şöyle demektedir: “Kitabı hazırlayan akademisyen arkadaşın hatasıdır, benim bu durumdan kitap yayınlandıktan sonra haberim oldu. Sen bir Ağrı Dağı’sın Karakoç Baba, bense yanında küçük bir tepe. O kitaptaki bütün şiirlerin okkası darası bir “İsyanlı Sükût” etmez. Boşver mahkemeyi hâkimi. Cezamı sen kes. Karakoç’un şeriatına boynum kıldan incedir.” ve bu satırların altına da şöyle muhteşem bir şiir ekler:

Karakoç Baba’ya

Elbistan yiğidi Karakoç Baba
Kumanyalar bizde azık değil mi
Bizim yöremizin gerçek diliyle
Haksıza gözümüz kızık değil mi

Atına binmeyi bilmeyen tatar
Kendi hayalinde ciritler atar
Beşimiz tok on binimiz aç yatar
Böyle bir sisteme yazık değil mi

Sülalemler sermemiş yırtılmış sergi
Vallahi dediğim değildir yergi
Hırsıza kaç kurtul mazluma vergi
Böyle bir adalet kazık değil mi

Az değildir Karakoç’tan aldığım
Boşa mıydı Mahzunîlik bulduğum
Sen ben söylemezsek kurban olduğum
Bizdeki ozanlık bozuk değil mi

Avukat, Abdurrahim Karakoç’un yanına varıp mektubu uzatarak: “Mahzunî Şerif beni mahvetti, sıra sende ağabey” der. Karakoç mektubu eline alınca daha ilk satırlarında gözleri buğulanarak mahcubiyetten elleri titreyerek okumaya başlar. Sıra şiire geldiğinde hisleri aynen satırlardaki gibidir. Sanki bir bulut kaynadı Nurhak Dağları’ndan oradan oraya savruldu ve gelip Karakoç’un başına çörekledi. Sadece

elleri değil konuşurken sesi de titriyordu. Keşke bu işe avukatı, mahkemeyi, noteri karıştırmasaydık.” diyerek “İsyanlı Sükût” şiirini kaleme alır:

Gitmişti makama arz-ı hâl için
Bey dedi yutkundu eğdi başını
Bir azar yedi ki oldu o biçim
Şey dedi yutkundu eğdi başını

Kapıdan dört büklüm çıktı dışarı
Gözler çakmak çakmak benzi sapsarı
Bir baktı konağa alttan yukarı
Vay dedi yutkundu eğdi başını

Çekti ayakları kahveye vardı
Açtı tabakasının sigara sardı
Daldı neden sonra garsonu gördü
Çay dedi yutkundu eğdi başını

İçmedi masada unuttu çayı
Kalktı ki garsona vere parayı
Uzattı çakmağı ve sigarayı
Say dedi yutkundu eğdi başını

Döndü gözlerinde bulgur bulgur yaş
Sandım can evime döktüler ateş
Sordum memleketin neresi gardaş
Köy dedi yutkundu eğdi başını

Yürüdü kör topal çıktı şehirden
Ağzına küfürler doldu zehirden
Salladı dilini vazgeçti birden
Oyyy dedi yutkundu eğdi başını

Ozan Mizanî ayrılırken sunucu tarafından Ozan Fahri Selvi sahneye davet edilmiştir. Ozan Fahri Selvi, programa katılımdan dolayı memnuniyetini dile getirmiş ve ardından

Âşık Mahzunî Şerif'ten “İşte Gidiyorum Çeşmi Siyahım” türküsünü okuyarak konuklara duygusal anlar yaşatmıştır.

İşte Gidiyorum Çeşmi Siyahım

İşte gidiyorum çeşmi siyahım
Önümüze dağlar sıralansa da
Sermayem derdimdir servetim ahım
Karardıkça bahtım karalansa da

Hayli dolaşayım yüce dağlarda
Dost beni bıraktı ah ile zarda
Ötmek istiyorum viran bağlarda
Ayağıma cennet kiralansa da

Bağladım canımı zülfün teline
Sen beni bıraktın elin diline
Güldün Mahzuni'nin berbat haline
Mervanın elinde parelense de

Sahneye eserini okumak üzere davet edilen Ozan Garipçe, konukları selamlamasının ardından Âşık Mahzunî Şerif'ten “Yürü Bre Fani Dünya” türküsünü seslendirmiştir.

Yürü Bre Fani Dünya

Yürü bre fani dünya
Bu güzellik sana kalmaz
Dökülür bağların gülü
Çok uzun zamana kalmaz

Geçer gider ömür atı
Duman çöker katı katı
Bu dünyanın saltanatı
Devri Süleyman'a kalmaz

Tuttuğun dala güvenme
Gittiğin yola güvenme
Dünya malına güvenme
Çünkü sana bana kalmaz

Fani yolcu fani yürür
Uzağını duman bürür
Can ayrılır beden çürür
Çünkü can bedene kalmaz

Bağdan ayrılır bağbancı
Her cana düşer bu sancı
Buraya gelen yabancı
Hancı gider hana kalmaz

Ayrılık hayli zül olur
Gül çırpınır bülbül olur
Mahzunî tozar kül olur
Böyle yana yana kalmaz

Programın bu bölümünde sahneye davet edilen şair Dertli “**Güzel Olacak**”, şair Gülay Öztürk “**Bir Sen Varsın İçimde**” ve şair Mehmet Ali Işık “**Demıştim**” şiirlerini okuyarak programa katkı sunmuşlardır. Program sunucusu Halide Göksoy’un programa katılan âşık, ozan, şair ve konuklara teşekkürü ardından program sona ermiştir.

3.1.20. Âşık Maksut Feryadi 46. Sanat Yılı Gecesi Programı

Mekân: Küçükçekmece Belediyesi Atakent Kültür ve Sanat Merkezi

Tarih: 14 Ocak 2023 **Saat:** 19.00

Katılımcılar: Âşık Maksut Feryadî, Âşık Bayram Denizoglu, Prof. Dr. Birgür Sönmez, Yazar Ali Polat, Yazar Agah Adıgüzel, TRT Türkü program yapımcısı Emine Yılmaz, İclal Akkaplan, il, ilçe ve köy dernek başkanları, Aka-Der dernek üyeleri, Sarıkamış Platform üyeleri.

Görsel 20. Âşık Maksut Feryadî sahnede torunun elinden tebrik çiçeği alırken.

Programın Akışı

Program katılımcıların kısa konuşmalarının ardından başlamıştır. Konuşmacılardan Prof. Dr. Bingür Sönmez Hoca, “*Bildiğiniz üzere ben bir kalp cerrahıyım. Müsadenizle hepinizin kalbine hitap edecek bir anı paylaşmak istiyorum. Bu geleneğin üstatlarından olan Şeref Taşlıova bir toplantıda gözümün içine bakarak bana o zamanlar demişti ki, ‘Bingür hocam, ozanları besleyen düğünlerdir. Eskiden düğünler yedi gün sürerdi. Düğünler üç güne düştü. Düğünler bir güne düştü. Şimdilerde ise düğünler salonlara düştü. Ozanları koruyun.’ Dedi. Bu vesileyle diyorum ki ozanlarımıza değer verelim, onları sonsuza kadar koruyalım. Hepinize teşekkür ediyorum.*” diyerek toplum tarafından ozanlara her zamankinden daha çok değer verilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Konuşmaların ardından sahneye çıkan Âşık Maksut Feryadî ile Âşık Bayram Denizoğlu “**hoş geldiniz**” faslı ile konukları selamlamışlardır.

Âşık Maksut Feryadî

Âşıklar meydanına gelenler hoş geldiniz
Her birisi birer çiçek olanlar hoş geldiniz
Tarihlerde kaldı beyim sazın sözün kıymeti
Sazın sözün kıymetini bilenler hoş geldiniz

Âşık Bayram Denizoğlu

Muhabbetin kıymetini bilenler hoş geldiniz
Sazın sözün hikmetine dolanlar hoş geldiniz

Biraz grip oldum dostlar görenler uzaklaşır
Onun için benden kaçar bilenler hoş geldiniz

Âşık Maksut Feryadî

Buna yalan dünya derler öbür ise rüyadır
Doğru söze yalan diyen onun sözü rüyadır
Âşıkların gönlü coşsa özleri bir deryadır
Ey bu âşığın deryasına dalanlar hoş geldiniz

Âşık Bayram Denizoğlu

Âşıklık ilmi deryadır bilenler iyi bilir
Muhabbetim sözüm tatlı kıymeti ordan gelir
Dedem Korkut bizi görmüş muhabbet ondan bulur
Mevlana'nın kültürünü alanlar hoş geldiniz

Âşık Maksut Feryadî

Maksut'um derman yoktur bu iyileşmez yarada
Ecel her an peşimizde bir gün gelir sırada
Ali Polat Bingür Hocam Oktay beyim burada
Sağlığının kıymetini bilenler hoş geldiniz

Âşık Bayram Denizoğlu

Denizoğlu güzel söyler dostları ile bağlanır
Âşık yürekten ah çekse yürekleri dağlanır
İran'dan misafir geldi âşık gönlü bağlanır
Şenlik Baba'dan selam var alanlar hoş geldiniz

Hoş geldiniz faslının ardından Âşık Bayram Denizoğlu, İran'dan gelen konuğuna (Ali Polat'â) bir “segâh” okumuş; ardından ise Âşık Şenlik'ten “**Sevdakâr Şah ile Gülenaz Sultan Hikâyesi**”nin türküsünü okuyarak Türk töresinin uzun yıllardan beri dünyaya yanlış anlatıldığını burda olduğu gibi töremizin annelere ve kadınlara ne kadar değer verdiğine değinmiştir.

Âşık Maksut Feryadî sahneye çıkan her bir sanatçının çok kıymetli olduğunu ifade ederek, “*Merak etmeyin, bizim topraklarda bu değerlerimizden nicesi çıkar. Canınızı sıkmayın. Âşık Veysel'e ölüm döşegindeyken sormuşlar: Demişler ki, Veysel Baba senden sonra bu âşıklık geleneğinin biteceğini söylüyorlar. Size bu geleneğin son temsilcisi ve halkası diyorlar. Bu konu hakkında ne düşünüyorsunuz? Rahmetlik diyor ki, bu millet*

var oldukça Türkiye Cumhuriyeti Devleti var oldukça analar daha nice Veyseller doğurur, demiş. İşte bugün hala bu âşıklık geleneğini sürdüren nice kardeşlerimizin varlığına şahit oluyoruz.” Diyerek sözü türkü okuması için sanatçı İclal Akkaplan’a bırakmıştır.

Programın bu bölümünde sunucu Agah Adıgüzel, Âşık Maksut Feryadî’nin bugüne kadar almış olduğu ödüllerinden, yakalamış olduğu başarılarından ve kaleme almış olduğu eserlerinden bahsetmiştir. Yurt içi ve yurt dışında katılmış olduğu sayısız programlardan yarışmalardan bahsederek asıl en büyük ödülünün ise 2017 yılında Unesco’nun Âşık Maksut Feryadî’yi “Yaşayan İnsan Hazinesi” olarak kabul etmesini göstermiştir. Söz konusu ödülleri bu âşıklık geleneğinin kervan yolculuğunda hak ettiğini belirterek sözü konukların da sabırsızlıkla kendilerinde güzel eserler beklediği Âşık Maksut Feryadî’ye bırakmıştır.

Âşık Maksut Feryadî, *“Türk edebiyat tarihinde yazılmış en muhteşem ağıtlardan bir tanesidir Sefil Baykuş. Yirmi beş yaşında Ermeniler tarafından katledilen asıl adı Recep olan Kağızmanlı Hıfzı Baba’ya ait usta malı eseri okumadan önce, müsaadenizle bu güzel ağıtın hikâyesini sizlerle paylaşmak isterim. Recep Hıfzı, amcasının küçük kızına aşıktır. Amcasının evine elçi gönderirler. Böyle şey mi olur, büyük kız dururken küçük kız verilir mi hiç. En iyisi büyük kızı verelim, derler. Yüreklere büyük ateş düşürürler. Küçük kız da abisine saygısızlık olmasın diye sesini çıkarmaz. Büyük kızı Recep Hıfzı’ya verirler. Aradan bir yıl kadar bir zaman geçer. Gün gün sararıp solmaktadır. Ve dönemin çaresi bulunmayan verem hastalığına yakalanır. Bir gece sizlerden ırak ömrünü bağışlar. Recep Hıfzı Kars’a bir telgraf götürmüştü. Her yer kar fırtına. Geri dönüşünde sevdiği Sona’nın ölüm haberini alır almaz dünyalar başına yıkılır. Alır sazını gider, yeni defin edilen sevdiğinin mezarının başına. Bakar ki mezar taşının üstüne bir baykuş konmuş, dertli dertli ötüyor. İşte ipin ucunu oradan yakalıyor ve Türk edebiyat tarihinin muhteşem ağıtını yakıyor. Bu vesileyle Recep Hıfzı üstadımızı saygı ve rahmetle anıyorum.”* diyerek **“Sefil Baykuş”** eserinin hikâyesini anlatmış ardından ise duygusal ağıtı okumuştur.

Sefil Baykuş

Sefil Baykuş ne gezersin bu yerde

Yok mudur vatanın ellerin hani

Küsmüş müsün selamımı almadın

Şeyda bülbül Şirin dillerin hani

Ecel tuzağını a amaz mısın
Açıp da içinden kaçamaz mısın
Azat eyleseler u amaz mısın
Kırık mı kanadın kolların hani

Sen de Hıfzı gibi ge ten uyandın
Uyandın da ta  yastığa dayandın
Aslı Hanım gibi kavruldun yandın
Yeller mi savurdu küllerin hani

Âşık Maksut Feryadî konukların istek türküsünü okumaya geçmeden önce  şık Elesker'in âşıkların piri olduğunu, özellikle de cinas ile söyleme konusunda önemli âşıklardan biri olduğunu belirterek eseri olan **“Perşembe Gününde  e me Ba ında”** türküsünü seslendirmiştir. Programının sonunda katılımcılar sahneye davet edilerek kendilerine günün anlamına binaen plaketler verilmiş ve ardından programa katılımlarından ötürü katılımcılara ve konuklara teşekkür edilerek program sonlandırılmıştır.

3.1.21. Memleket Ahvali “Âşıklar Gecesi” Programı

Mekân: Şelale Eğitim Parkı Kültür Evi, Tuzla

Tarih: 4 Şubat 2023 **Saat:** 19.00

Katılımcılar: Ozan Bakî Çetin, Ozan Şahin Turgutoğlu, Engin Uçan

Görsel 21. Ozan Bakî Çetin, konuk âşıklarla birlikte sanatını icra ederken.

Programın Akışı

Âşık Gülhanî’den usta malı bir şiir okuyarak programın açılışını yapan Ozan Bakî Çetin, konukları selamlamasının ardından sözü Engin Uçan’a bırakmıştır. Engin Uçan konukları selamlamış ardından sazı eşliğinde Âşık Sümmanî’den **“Çoktan Beri Terk-i Vatan Olmuşam”** türküsü okumuştur. Türkünün ardından ise sığağı sığağına **“Eledim Eledim Höllük Eledim”** türküsünü okuyarak konuklara duygusal anlar yaşatmıştır.

Söz hakkı kendisine verilen Ozan Şahin Turgutoğlu eserini okumadan önce, soğuk havaya rağmen kendilerini dinlemeye gelerek yalnız bırakmayan konuklara karşı olan memnuniyetini dile getirmiş ve ardından Âşık Reyhanî’den **“Umut Dağı”** türküsünü okumuştur.

Ozan Bakî Çetin âşıklara teşekkürün ardından, *“Âşıklarımız sağ olsunlar, türkülerin güzelliklerini okudular fakat benim değişik bir hava söylemem lazım. Üniversiteden değerli kardeşimiz (ben’i kast ederek) şu anda aramızdalar. Programdan önce kendisi*

ile program ve âşıklık geleneği hakkında mütalaa ederken kendisine burada yapacağımız icralarla kendisinin de teoride öğrenmiş olduğu birçok bilgiyi pratikte deneyimleme fırsatı yakalayabileceğini söylemiştim. Şimdi de programı çeşitlendirerek elimizden geldiğince kendilerine yardımcı olmaya çalışacağız, inşallah. Şimdi söyleyeceğim eser, Erzurum yöresine Sümmanî Baba'ya ait 8+8 =16 hece ile yazılan edebiyatta da “musammat” olarak geçmesine karşın bizim bölgede ise daha çok “katlamalı semai” olarak bilinmektedir. Müsaadenizle size bunun bir örneğini icra etmek istiyorum.” Diyerek Âşık Sümmanî'den usta malı “**Sami Ruzigar**” eserini okumuştur.

Sami Ruzigar

Acaba kişiye adu varmı devri zaman gibi
Adamı aldatan yoktur bu vefasız cihan gibi
Güzellikte gelmiş miydi Mısra vezir Kenan gibi
Kâftan kâfa hükmeyleyen var mıydı Süleyman gibi
Cihanı fethi bab eden bulunmadı Merdan gibi

Kimindir uzmeyi nimet kimindir bu kadar devlet
Kimindir bedendeki sıhhat kimindir ayali evlat
Dilediği günde alır elinden cenabı kudret
Ya sen benim niçin dersin behey ahmak be muhannet
Ne kadar sevgilin olsa kalbinde durmaz bir saat

Sümmanî havayı base ya niçün canın yakarsın
Vefası yok cefası çok olan ağyare bakarsı
Kimden bir acı söz duysan beş fazla ona çakarsın
Bir gönül tamir edemez nice binalar yıkarsın
Enasıran bevledersin kendin yukarı bakarsın

Mağrurlanma malan mülken olma aklı noksan gibi
Eser bir sami ruzigar dağıtır ot saman gibi

Programın bu bölümünde konuklara ikramlar yapılmıştır. İkramın ardından Ozan Bakî Çetin sazı eline almış ve konuklar arasında bulunan eşine dönerek, “*Tabi, insanın eşinin*

karşısında olması çok zor bir durum. İnsan ne diyeceğini, nasıl hareket edeceğini bilemiyor. Her an göz önündesin. Eşine şikâyet edilme durumun var.” diyerek karşısında oturan eşine karşı hafif bir tebessümle Âşık Deryamî’nin ev halini anlattığı **“Tur Bizim Evde”** türküsünü okuyarak konuklara tebessüm ettirmiştir.

Eğlenceli anların ardından konukların da yoğun istekleri üzerine Ozan Bakî Çetin, **“ayak”** vererek Ozan Şahin Turgutoğlu ile aralarında **“atışma”** yapmışlardır.

Çift ayak: “sen orada ben burada sevdiğim”

biri seni seçer öteki beni”

Ozan Bakî Çetin

Hicran kalemiyle yazma başkası

Sen orada ben burada sevdiğim

Sevgi defterine aşkın işlesin

Sen orada ben burada sevdiğim

Ozan Şahin Turgutoğlu

Ferhatla Şirin’e aşkı sorsalar

Biri seni seçer öteki beni

Mecnun ile Leyla gülün olsalar

Biri seni seçer öteki beni

Ozan Bakî Çetin

Gündüzümüz çile geceler kara

Dostluğun özleri kaybolmuş sözü

Hayat yaşıyoruz canan ızdırap

Sen orada ben burada sevdiğim

Ozan Şahin Turgutoğlu

Sensiz neyleyeyim bu dünyayı

Sensin bu gönlümün güneşi ayı

Kerem’le Aslı’ya sorsak sevdayı

Biri seni seçer öteki beni

Ozan Bakî Çetin

Gönülden gönüle kurduk muahbbet

Âşkın davetine ettik icabet

Niyet tutuyoruz sevdaya nöbet

Sen orada ben burada sevdiğim

Ozan Şahin Turgutoğlu

Bana diyor yolum kalmadı çare
O yar oldu kanser ben oldum verem
Davamıza baksa savcıyla hâkim
Biri seni seçer öteki beni

Ozan Bakî Çetin

Bakî'de talih yok sende kayıp baş
Bu duygu iradeyle etme savaş
Beraber dökelim üç beş damla yaş
Sen orada ben burada sevdiğim

Ozan Şahin Turgutoğlu

Şahin'im dağlara ölem mi durmam
Tüketti gönülü kalmadı duman
Sorgu melekleri geldiği zaman
Biri seni seçer öteki beni

Atışmanın ardından konukların istek eserleri âşıklar tarafından yerine getirilmeye çalışılmıştır. Ozan Bakî Çetin, Âşık Reyhanî'den **“Kara Yer”** ve **“Hacı İsa Bey Hikâyesi”**nin türkülerini okurken; Engin Uçan **“Kırmızı Gül Demet Demet”** türküsünü seslendirmiştir. Ozan Şahin Turgutoğlu ise, *“Eminim her ne kadar gurbet ellerde yaşasak da köyümüzü eskileri özlemeyen yoktur. İnsan sürekli köyünün hasretiyle yaşamaktadır. Şimdi okuyacağım türkü ile bir süreliğine de olsa sizleri köyünüze, eskilere götürmek istiyorum.”* diyerek **“Benim Bu Köylerde Çok Alacağım Var”** türküsünü okuyarak konuklara duygusal anlar yaşatmıştır.

Programın ilerleyen saatlerinde yine konukların yoğun istekleri üzerine Ozan Bakî Çetin ile Ozan Şahin Turgutoğlu aralarında tekrardan **“atışma”** yapmışlardır.

Ozan Şahin Turgutoğlu

Nasıl kıyayım ben ona
Güle benzer arkadaşım
Hiç bakar mı bu falına
Bala benzer arkadaşım

Ozan Bakî Çetin

Yürüdükçe iz bırakır
Yola benzer arkadaşım
Konuştukça köz bırakır
Dile benzer arkadaşım

Ozan Şahin Turgutoğlu

Kendi bağlıdır bayrağa
Kıymet veriyor sancağa
Herkes gider iken sağa
Sola benzer arkadaşım

Ozan Bakî Çetin

Burada çıkıyor sesin
Anlamadım neyin nesi
Bazı bazı olur aksi
Kıla benzer arkadaşım

Ozan Şahin Turgutoğlu

Bakın dile zehir düşmüş
Ovalarda yoldan şaşmış
Yemiş Allah için şişmiş
File benzer arkadaşım

Ozan Bakî Çetin

Aynı pencereden baktım
Tuttum ocağını yaktım
Aldım da deveye taktım
Zile benzer arkadaşım

Ozan Şahin Turgutoğlu

Duvarına sazını astı
Söylediği sözden sustu
Biraz evvel mikrofonsuzdu
Pile benzer arkadaşım

Ozan Bakî Çetin

Sözleri bu yana batır
Bazen alır bazen satar

Bazı kisveler de örter
Çula benzer arkadaşım

Ozan Şahin Turgutoğlu

Bak Şahin'im geldi taca
Avcılar yaparmış dara
Ceket mavi kravat mavi
Ala benzer arkadaşım

Ozan Bakî Çetin

Ozan Bakî böyle baktım
Bazen de bu alına aktım
Atın ayağına çaktım
Nala benzer arkadaşı

Programın sonlarına yaklaşılrken Ozan Bakî Çetin, “Efendim, sizlere doyum olmuyor. Gönül ister ki burada sizlerle birlikte programımız sabaha kadar sürsün ancak programın da bir süresi var. Buna uymak gerekir. Bu vesileyle âşıklarımıza, konuklarımıza ve tez yazan kardeşimize teşekkür ediyorum.” demiş ve ardından âşıklarla birlikte “Aras Aras Han Aras”, “Bu Vatan Kimin”, “Mert Dayanır Namert Kaçar” eserlerini seslendirerek programı sonlandırmıştır.

3.1.22. Ramazan Etkinlikleri Âşıklar Gecesi Programı

Mekân: Atatürk Kültür Merkezi, Pendik

Tarih: 26 Mart 2024 **Saat:** 21.30

Katılımcılar: Âşık Ahmet Poyrazoğlu, Âşık Erol Coşkunoğlu, Âşık Kevserî (Dursun Doğan), Âşık Tacettin Dursun, Âşık Erzade Kapan, Âşık Taner Öztürkoğlu

Görsel 22. Ramazan etkinliği programında sanatını icra eden âşıklardan bir kare.

Programın Akışı

Program sunucu tarafından takdim edilen âşıkların yerlerini almasının ardından başlamıştır. Programın açılış konuşmasını yapan Âşık Erol Coşkunoğlu, içerisinde bulundukları mübarek Ramazan ayının İslam alemine sağlık, huzur ve mutluluk getirmesini dilemiş ve ardından kendilerini dinlemeye gelen konukları “**hoş geldiniz**” faslı ile karşılamışlardır.

Âşık Tacettin Dursun

Uzaklardan yakınlardan
Gelen dostlar hoş geldiniz
Sevgi saygı olsun bizden
Gelen dostlar hoş geldiniz

Âşık Kevserî (Dursun Doğan)

Gönlünüz hep huzur dolsun
Kalbinize neşe dolsun
Orucunuz kabul olsun
Gelen dostlar hoş geldiniz

Âşık Ahmet Poyrazoğlu

Poyrazoğlu can gibiyiz
Bir damarda kan gibiyiz
Türk’ü Kürt’ü can gibiyiz

Bilen dostlar hoş geldiniz

Âşık Erol Coşkunoglu

Erol eder hürmetini

Hakka ider hizmetini

Âşıkların kıymetini

Bilen dostlar hoş geldiniz

Âşık Taner Öztürkoğlu

İstanbul Edirne Bursa

Anadolu'da kim varsa

Selam Erzurum'a Kars'a

Gelen dostlar hoş geldiniz

Âşık Erzade Kapan

Erzade'ye dost olanlar

Elinde telefon olanlar

Benim gibi kel olanlar

Hoş geldiniz hoş geldiniz

Hoş geldiniz faslının ardından programın sunuculuğunu da üstlenen Âşık Erol Coşkunoglu, birer eser okumaları için âşıklara sırasıyla söz vermiştir. İlk sözü alan Âşık Tacettin Dursun, iyi dileklerinin ardından gurbet eseri **“Gidemedim Köyüme”** türküsünü seslendirmiştir.

Gidemedim Köyüme

Senesi senesinden farklı oluyor

Bu sene de gidemedim köyüme

Gurbet elim kolum bağladı

Bu sene de gidemedim köyüme

Yüce dağlar aramızda art oldu

Ağlaya ağlaya yüreğime dert oldu

Ne yapalım gurbet eller yurt oldu

Bu sene de gidemedim köyüme

Tacettin'im daha gençlik çağında

Yaylasında deresinde bağında
Gözüm kaldı yüksek dağında
Bu sene de gidemedim köyüme

Âşıklık geleneğinde usta âşıkların önemine değinen Âşık Kevserî, Âşık Murat Çobanoğlu'nun ölüm yıl dönümü hasebiyle kendisini rahmetle anarak kendisinden usta malı “**Dağlar Yeşillenmiş Yayla Zamanı**” türküsünü seslendirmiştir.

Dağlar Yeşillenmiş Yayla Zamanı

Dağlar yeşillenmiş yayla zamanı
Koyunlar meleşir kuzular gelir
Yüklenmiştir bir güzelin kervanı
Ayrılmış yârinden sızılar gelir

Yağmur yağar toprak nemsiz olur mu
Ekilen buğdaylar densiz olur mu
Fani dünya insan gamsız olur mu
Yiğidin başına yazılan gelir

Çobanoğlu var mı dünya tapusu
Bir anda bozulur ömür yapısı
Çalışana açık cennet kapısı
Şehitlerden sonra gaziler gelir

Âşık Ahmet Poyrazoğlu, âşıkların fıkra ve hikâye anlatma konusunda saatlerce konuşabileceğine değinerek Ramazan ayı ile ilgili kısa bir “**fıkra**” anlatmıştır: *“Ramazan ayının yirmi yedinci günüdür. Derviş Mehmet diye birisi de gece kavurma yemiş. Tam ikindi zamanı, susuzluktan ciğerleri yanıyormuş. En iyisi dur ben orucumu bozayım, demiş. Ağzını tam çeşmeye dayamış kana kan su içerken vatandaşın biri omuzunu elleyerek yahu sakalından utan üç gün kalmış ne diye orucunu bozuyorsun, demiş. Derviş Mehmet su içtikten sonra şöyle bir vatandaşa bakar ve bana bak demiş, o mübarek üç gün giderse seneye gene gelir, Derviş Mehmet bir gitti mi bir daha gelmez, demiş.”*

Âşık Taner Öztürkoğlu âşıklık geleneğinde fıkra ve hikâye anlatma işini en iyi yapan âşıkların başında Âşık Ahmet Poyrazoğlu’nun geldiğini belirtmiş ve ardından istek üzerine “**Şahneme (Dinle Beni Gardaşım**” eserini seslendirmiştir.

Şahneme

Dinle beni gardaşım
Dön bir hele bana bak
Vatandaşım yoldaşım
Bir sana bir bana bak

Bu milletin özü bir
Şahittir vatana bak
Türküsü bir sözü bir
Halayda yan yanalar

Allah’ı bir dini bir
Hak kitap Kur’an’a bak
Kıblesi bir yönü bir
Resul-i Zîşan’a bak

Vatanı bir yolu bir
Bayraktaki kana bak
Dermanı bir derdi bir
Tabibe lokman bak

Bu bizim Anadolu
Edirne’den Kars’a bak
Uzanır gider yolu
Kars Ardahan’a bak

Âşığın bağırlı dağlı
Destanı yazana bak
Bu Taner Öztürkoğlu
Haykıran ozana bak

Programın bu bölümünde konukların da sabırsızlıkla beklediği atışma faslına geçilmiştir. Âşıklar birbirine “**ayak**” vermek suretiyle gruplar halinde “**atışma**” yapmışlardır. İlk olarak aynı zamanda birbirinin dünürü olan Âşık Tacettin Dursun ile Âşık Kevserî atışma yapmışlardır.

Ayak: “güzel dünürümün”

Âşık Kevserî

Güzel çalıyor bak burda
Teli güzel dünürümün
Tatlı tatlı konuşuyor
Dili güzel dünürümün

Âşık Tacettin Dursun

Aklıma karışmam
Feli güzel dünürümün
Lamba gibi parlıyormuş
Keli güzel dünürümün

Âşık Kevserî

Taşılama yaptı ayağı
Yengeden yiyor dayağı
Saçlara vuruyor boyayı
Tüyü güzel dünürümün

Âşık Tacettin Dursun

Ortalık velvele salmış
Dünyayı gezmiş dolanmış
Avrupa’dan ayakkabı almış
Nalı güzel dünürümün

Âşık Kevserî

Sayılıyor sayılıyor
Gönüllerde umuluyor
Kızılay’da giyiniyor
Çulu güzel dünürümün

Âşık Tacettin Dursun

Akmış be kardaşım akmış
Gene etrafını yıkmış

Yakında âşıklığı bırakmış
Zili güzel dünürümün

Âşık Kevserî

Kevseri gibi demicek
Şaka yaptık deyip geçek
Ben bir arı bu da çiçek
Balı güzel dünürümün

Âşık Tacettin Dursun

Tacettin'i eğliyormuş
Söylediğini dinliyormuş
Vatan için söylüyormuş
Alı güzel dünürümü

Atışmanın ardından ikinci bir atışmayı Âşık Ahmet Poyrazoğlu “**ayak**” vererek Âşık Erol Coşkunoğlu ile birlikte “**atışma**” yapmışlardır.

Ayak: “arkadaş”

Âşık Ahmet Poyrazoğlu

Meydan burda meclis burda efendim
Düşmeyesin yüzün kara arkadaş
Uçurursa elbet alır canını
Bel verme çürük duvara arkadaş

Âşık Erol Coşkunoğlu

Hakka olan görevini yapmazsan
Vallahi yanarsın nara arkadaş
Bu dünya dediğin üç günlük handır
Ne olur aldanma vara arkadaş

Âşık Ahmet Poyrazoğlu

Güzelleri giyenler neçek oyalı
Yiğitler olmalı hamur hayalı
İkimizin de bak saçları boyalı
Seninki benimkinden kara arkadaş

Âşık Erol Coşkunoğlu

Bak döküldü bu aşığın foyası
Van Erciş'tir vallah bunun mayası

İran'dan geliyor saçın boyası
Nerden alırsın ara beni arkadaş

Âşık Ahmet Poyrazoğlu

Der ki Poyrazoğlu Kur'an üstündür
Her zaman her yerde insan üstündür
Boşver siyaseti vatan üstündür
Kulak asma koltuklara arkadaş

Âşık Erol Coşkunoğlu

Coşkunoğlu derki gönlüm freni
Anlatayım bilmem senin nereni
On beş dakika sonra kaçırırsın treni⁶⁵
Musa gibi çıkarsın tura arkadaş

Ramazan ayından ötürü konukların da yorulduğunu fark eden âşıklar, kendilerini dinlemeye gelen konuklara teşekkür ederek “**Kars'ın Kalesi**” ile “**Kiziroğlu Mustafa Bey**” türkülerini sahnede coşkulu bir şekilde seslendirerek programı sonlandırmışlardır.

⁶⁵ Âşık Ahmet Poyrazoğlu'nun on beş dakika sonra hareket edecek olan trene yetişmek için konuklardan affını istemesi olayına gönderme yapılmıştır.

3.1.23. Ütükürdu Köyü 27. Kır Gezisi “Âşıklar Atışması” Programı

Mekân: Semazen Garden Piknik Alanı Cumhuriyet Köy, Beykoz

Tarih: 11 Haziran 2023 **Saat:** 13:00

Katılımcılar: Âşık Orhan Üstündağ, Âşık Erol Şahiner, Sanatçı Ayaz Aydın, Ütükürdu Köyü Dernek Yönetimi ve Dernek Üyeleri

Görsel 23. Âşık Orhan Üstündağ ile Âşık Erol Şahiner sanatların icra ederken.

Programın Akışı

Program katılımcıların yerlerini almasının ardından sunucunun açılış konuşmasıyla başlamıştır. Sunucu tarafından etkinliğe katılan katılımcılara teşekkürün ardından sanatçı Ayaz Aydın sahneye davet edilmiştir. Söylenen hareketli türküler eşliğinde konuklar yöresel halk oyunları oynanarak eğlenceli anlar yaşamışlardır.

Programın ilerleyen saatlerinde sahneye Âşık Erol Şahiner ile Âşık Orhan Üstündağ davet edilmiştir. Âşıkların sahnedeki yerlerini almasının ardından Âşık Orhan Üstündağ konuklara hitaben bir konuşma yapmıştır: *“Değerli dostlar, bu şöleniniz etkinliğiniz hayırlı uğurlu olsun. Sivas yiğitlerin konağıdır, yiğitlerin meydan yeridir. Onun için Sivaslı deyince bugün biz de Sivaslı olduk. Âşık Erol Şahiner kardeşimle birlikte geldik. Kendisi hasta hasta ta Erzurum’dan geldi. Kendisi biraz da terli ama atışma yaptığımız*

zaman o ter onu rahatlatacak. Allah birlik ve beraberliğimizi bozmasın değerli dostlar. Bir yara ki bozulmasın temelden, Doktorun verdiği derman ne yapar; Bir kula da yardımcı olursa Mevla, Bütün alem düşman olsa ne yapar. İnsanımız merttir. Allah milletimizi korusun. Edirne'den Ardahan'a, Tekirdağ'dan Van'a canım kurbandır sana. Haydi âşık seni bıraktım meydana.” diyerek sözü Âşık Erol Şahiner'e bırakmıştır.

Âşık Erol Şahiner, Âşık Orhan Üstündağ'a ve konuklara teşekkür ederek, *“Geleneksel âşıkların dillerinde bir selamlama olur; ikimiz birlikte bir deyişle açalım istiyorum. Görelim bakalım hak şerleri hayr eyler, zannetme ki gayr eyler; Ârif âni seyr eyler; Mevlâ görelim neyler, Neylerse güzel eyler.”* Diyerek konukları selamlamış ve ardından Âşık Orhan Üstündağ ile birlikte usta malı bir türkü seslendirmişlerdir.

Türkünün ardından Âşık Erol Şahiner, konuklara kısa bir **“hikâye”** anlatmış: *“Değerli dostlar, Zaralı İnce Halil vardı biliyorsunuz. Meşhur Zaralı Halil Erzurumlu hüma kuşu melodisini yapan insan. Bizim de orada Zaralı İnce Halil'e borcumuz vardır. İşte o zaman burayı özellikle bayanlarımız genç kızlarımız iyice dinlesinler. İnsan yaşarken iki şeyden mahrum kalırsa insanlığını kaybetmiştir. Birisi edeptir birisi de adaptır. Edepsiz ve adapsız insanın hiçbir millete hiçbir topluma faydası olmaz, sevgili dostlar. İşte o zaman Zaralı Halil, Zara'nın bir köyünden geçerken bir ablamız tarlada çapa yapıyormuş. Kocası da gurbete gitmiş. Üç dört senedir de dönmemiş. Haliyle de eşinin özlemiş ve bu özlemini de şimdiki gibi edepsiz bir şekilde dile getirmemiş. Bu özlemini uşağını da bezinen sarmış bir şekilde çapa yaparken, Bahçaların başını, Ayıkladım taşını, Kadir Mevla'm tez gönder, Kayınımın kardaşını. Diyerek edebinden eşim dememiş, onun yerine kayınımın kardaşı ifadesini kullanmıştır. İşte edep bu olsa gerek ve bu hareket büyük bir alkışı hak etmiştir. Yine gitar çalan günümüz gençlerden birine sormuşlar ne çalıyorsun diye? Genç altı yıldır bir eseri çaldığını söyleyince, Sivaslı amca gencin yanına yaklaşır ve genci dinleyeme başlar. Genç gitarı eline alır ve eseri okumaya başlar. Genç sözlerine oy gece oy gece diyerek uzun uzun başlayınca Sivaslı amca, gence dönerek ula gadasını aldığım o gece ne fişki yediysen söyle de millet kurtarsın. İşte o Sivaslı âşığımız bakalım ne söylemiş ben sizlere aktarayım.”* diyerek Âşık Ruhsatî'den usta malı **“Daha Senden Gayri Âşık Mı Yoktur”** türküsünü seslendirmiştir.

Daha Senden Gayri Âşık Mı Yoktur

Daha senden gayri âşık mı yoktur
Nedir bu telaşın vay deli gönül
Hele düşün devr-i Adem'den beri
Neler gelmiş geçmiş say deli gönül

Gördüm iki kişi mezar eşıyor
Gam gasavet gelmiş boydan aşıyor
Çok yaşayan yüze kadar yaşıyor
Gel de bu rüyayı yor deli gönül

Mevla'm kanat vermiş uçamıyorsun
Bu nefsin elinden kaçamıyorsun
Ruhsatî dünyadan geçemiyorsun
Topraklar başına vay deli gönül

Okunan türkülerin ardından konukların sabırsızlıkla beklediği atışma faslına geçilmiştir. Âşık Erol Şahiner atışmaya geçmeden önce konuklardan Âşık Orhan Üstündağ'a çatması için büyük bir alkış istemiştir. Konukların alkışları eşliğinde Âşık Erol Şahiner “atışma” yapmak için “ayak” açmıştır.

Ayak: “eziliyor yavaş yavaş”

Âşık Erol Şahiner

Bu âşık kayış atıyor
Eziliyor yavaş yavaş
Az önce kafa tutardı
Çözülüyor yavaş yavaş

Âşık Orhan Üstündağ

Sanki yoğurt torbasıdır
Süzülüyor yavaş yavaş
Elim ayağım altında
Eziliyor yavaş yavaş

Âşık Erol Şahiner

Biraz derinlere dalmış
Azıcık da rengi solmuş

Kaportası darbe almış
Eziliyor yavaş yavaş

Âşık Orhan Üstündağ

Selam olsun bizim taca
Kimi sofı kimi hacı
Senin kırılmış bemece
Bozuluyor yavaş yavaş

Âşık Erol Şahiner

Dal kardaşım derine dal
Biraz da benden hisse al
Mezar yerin şimdiden al
Kazılıyor yavaş yavaş

Âşık Orhan Üstündağ

Meydan be kardaşım meydan
Senle burda ettik meydan
Ben bir avcı bu bir ceylan
Üzülüyor yavaş yavaş

Piknik alanında bulunan konuklar âşıklardan tekrar atışma yapmalarını istemiştir. Bu yoğun istek üzerine Âşık Orhan Üstündağ, konuklara atışmanın daha yeni başladığını söyleyerek “ayak” açması için sözü Âşık Erol Şahiner’e bırakmıştır.

Ayak: “yorulursan karışmam”

Âşık Erol Şahiner

Benim hastalığımı bahane etme
Bu meydanda yorulursan karışmam
Cumhuriyet köyü Şile’ye çok yakındır
Ah Şile bezi gibi cırılırsın⁶⁶ karışmam

Âşık Orhan Üstündağ

Anlaşılan bugün yükün ağırdır
Yokuşa gelersen yorulursan karışmam
Ben bir eski kütük sen de fidansın
Elimi vurmada kırılmada karışmam

⁶⁶ **Cırılmah-Cırılmak:** Erzurum ağzında aşırı yüksek bir sesle bağırarak ya da ağlamak.

Âşık Erol Şahiner

Nazına da deli gönül nazına
Aklım ermez bu adamın izine
Hele şöyle bakın Kars'ın kazına
Kanatların yorulursa karışmam

Âşık Orhan Üstündağ

Vefayı da be kardaşım vefayı
Benim gibi de görmemiş cefayı
Erzurum'dan gelmiş yemiş kafayı
Elazığ'a sürülürsen karışmam

Âşık Erol Şahiner

Vallahi sen gözlerimin yaşısın
Hemi kalemin hemi kaşısın
Kılıbık listesinin en başısın
Erkeklikte kurulursan karışmam

Âşık Orhan Üstündağ

Ezersin de be kardaşım ezersin
Ne dedim de bana böyle kızarsın
Saat on ikide bostanlarda gezersin
On ikiden vurulursan karışmam

Âşık Erol Şahiner

Şahiner der bakın bu adam ne etmiş
Ketum ile Memiş ile çok yola gitmiş
Haydar Dümeni de kendine arkadaş etmiş
O yollarda cırılırsan karışmam

Âşık Orhan Üstündağ

Kanırsın behey kardaşım kanırsın
Ateşlenmemiş boşuna kanırsın
Ey adam Haydar'ı nerden tanırsın
Senden biraz sorulursa karışmam

Atışmanın ardından Âşık Orhan Üstündağ ile Âşık Erol Şahiner, etkinliğin düzenlenmesinde emeği geçenlere ve konuklara teşekkür ederek sahneden ayrılmışlardır. Program ise kaldığı yerden farklı etkinliklerle devam etmiştir.

3.1.24. ÇEKSED (Çağdaş Eğitim Kültür Sanat Derneği) Şiir Programı

Mekân: Çeksed (Çağdaş Eğitim Kültür Sanat Derneği), Kartal

Tarih: 13 Ağustos 2023 **Saat:** 13.00

Katılımcılar: Âşık Şenol Muratoğlu, Ozan Mizanî (Taner Karataş), Ozan Fahri Selvi, Sanatçı Aysel Güzel, Şair Rüstem Bingöl, Şair Dertli, Şair Birgül Tekin, Şair Mehmet Ali Işık, Şiirserverler

Görsel 24. Programın sonunda katılımcı âşık, ozan, şair ile konuklar aynı karede.

Programın Akışı

Sunucu ve şair Mehmet Ali Işık, katılımcıların yerlerini almasının ardından kürsüye gelerek programın açılış konuşmasını yapmıştır. Programa katılımın yüksek olduğunu özellikle de şiir okumak isteyen çok fazla şairin olduğunu ifade eden Sunucu şair Mehmet Ali Işık, katılımcılardan ve dinleyicilerden program boyunca sabır göstermelerini istemiş ve ardından sahneye ilk olarak Âşık Şenol Muratoğlu ile Ozan Mizanî'yi davet etmiştir.

Ozan Mizanî ile birlikte konukları selamlayan Âşık Şenol Muratoğlu, “Âşıkların gönlü her zaman kültürden yana sizlerledir. Âşıklarla şairler her zaman kardeştir. Güzel dostlar âşıklar önce bir divan okurlar; müsaadenizle ben de sizlere ustam ve aynı zamanda babam olan Âşık Murat Karahanlı’dan usta malı bir divan okumak istiyorum. Ozan Mizanî de Dede Korkut’lardan sonra âşıklık geleneğini devam ettiren bir usta

olan Âşık Şenlik Baba'dan “**Çıldır Divanı**” okuyacak. Hepiniz hoş eldiniz safalar getirdiniz.” diyerek Ozan Mizanî ile karşılıklı “divan” okumuşlardır.

Âşık Şenol Muratoğlu

Ya Allah Muhammet dedim Ali Şahı Merdandı
Hasan Hüseyin butağı dalı Şahı Merdandı
Yüz yirmi dört bin Nebî mevcut geldi cihana
Allah'ın sıdkı yazganı veli Şahı Merdandı

Ozan Mizanî (Taner Karataş)

İçtim aşkın badesini nuş eyle gan dediler
Sarf et sine defterine Cevahir kân dediler
Serini sevdaya salan giyer gam libasını
Âşk odunun alevine alışıp yan dediler

Âşık Şenol Muratoğlu

Matemi Kerbala çölü feryâd eder çeker zar
Yetmiş iki şühedalar ehli beyti beraber
Hazreti Kuran içinde ayette ispatı var
İlmîn yolu Muhammet kolu şahı merdandı

Ozan Mizanî (Taner Karataş)

Üğbeüğ varazamda olur Hicri gam nidem
Gözümün müptalasısan gönlümü gam gün eden
Müştağım ya da gelende el çekerem dünyadan
Cismim de ruhum sızılar cesette can dediler

Âşık Şenol Muratoğlu

Karahanlı Murat Yıldız dilimin ifadesi
İki cihanı foş yaratıp Hudası
On bir evladı yanında Fatımatızehra
Sekiz cennetin bezeği dalı şahı merdandı

Ozan Mizanî (Taner Karataş)

Men Şenliğem aşk elinden olmuşum cünun deli
Sevda zulmü bir sitemdir kahrını çeken bilir
Sinemin seyhat bağında açılan gonca gülü
Has bahçenin bağbanına teslim etsen dediler

Konukların isteği üzerine âşıklar, karşılıklı birer divan daha okumuşlardır. Ozan Mizanî, Âşık Şenlik'ten usta malı **“Bu Dünyada Baki Kalan Öğünsün”** divanını okurken; Âşık Şenol Muratoğlu ise babası Âşık Murat Karahanlı'dan usta malı **“Ebedi Neyin Var Yalan Dünya”** divanını “karaçi havası” ile okumuştur.

Ozan Mizanî (Taner Karataş)

İster ihtiyar ol ister nevcivan
Bu dünyada bâkî kalan öğünsün
Meraksız fikirsiz gamsız her zaman
Başacan şâd olup gülen öğünsün

Âşık Şenol Muratoğlu

Ebedi neyin var yalan dünyadan
Uyan kabristana girmeyi düşün
Sorarlar emelin var mı elinde
Sualın cevabın vermeyi düşün

Ozan Mizanî (Taner Karataş)

Müddeti Hazreti Adem'den beri
Okunmaz defteri bilinmez sırrı
Bu dünyadan gitti nice bin biri
Ahretten dünyaya gelen öğünsün

Âşık Şenol Muratoğlu

Sonra pişman olup kılma ahu zar
Zulumat kabirde çok azaplar var
Cesetin yaş kefen kuru yerin dar
Yıllarca çürüyüp durmayı düşün

Ozan Mizanî (Taner Karataş)

Şenlik der bu dünya fanidir fânî
İskender Ürüstem Süleyman hani
Ecel pazarından kurtaran canı
Azrail'den mühlet alan öğünsün

Âşık Şenol Muratoğlu

Karahanlı uyma dünya şerine
Bugün için hazır ne ver yarına
Götürerler bir gün mahşer yerine

Huzuru cezaya varmayı düşün

Ozan Mizanî sahneden ayrılırken Âşık Şenol Muratoğlu konuklara bir türkü daha okumak istediğini ifade etmiştir. Sazı ile konuklar arasından gezinerek **“Resmini Yırttırma Bana”** türküsünün yazılış hikâyesinden bahseden Âşık Şenol Muratoğlu, *“Değerli dostlar, ben aynı zamanda halk eğitim merkezlerinde bu sanat dalında sayısız kişi yetiştirdim. Şimdi halk eğitimde çalıştığım bir gün eve geldim hanım evde yok, tabii yemek de yapmamış. Merak ettim acaba hanım nereye gitti diye. Telefonla kendisini aradım. Bey sen mi geldin, bizde üst katta komşularda arkadaşlarla çay içiyorduk. Tabii ben de işten gelmişim, yemek yapılmamış çay konulmamış anlayacağınız fena sinirlenmişim. Şimdi şöyle bir düşündüm, dedim ki şimdi eşimle kavga etsem bir ay döğüşürüz. Aylarca küs de kalınmaz dostlar, en iyisi bu durumu anlatacak bir türkü yazayım da belki eşim bu türkü ile birlikte hatasını anlar. İşte bu duygu ve düşüncelerle birazdan sizlere okuyacağım türküyü yazdım.”* demiş ve ardından türküyü seslendirmiştir.

Resmini Yırttırma Bana

Resmin duvardan astığım

Resmini yırttırma bana

Her gün yüzüne baktığım

Kız resmi yırttırma bana

Saçına gül taktırdığım

Falcılara baktırdığım

O beraber çektirdiğim

Resmini yırttırma bana

Muratoğlu bile bile

Aşkımız ile çıktık yola

Kim ister ki mutsuz ola

Resmini yırttırma bana

Sahneye tekrar gelen Ozan Mizanî, kendisi dâhil olmak üzere programa katılanların çoğunun emekli olduğunu ve emeklerin başta olmak üzere toplumun son yıllarda yaşamış oldukları hayat pahalılığı ve yaşam zorlukları karşısında verdikleri

mücadelelerden bahsederek bu duruma sebep olanları sert bir dille eleştirdiği taşlama türündeki “**Yiwin**” şiirini okumuştur.

Yiwin

Memurdan emekliden aldığınız vergiyi
Hastanede doktorda yoğun bakımda yiwin
Yazmayayım desem de hak ettiniz yergiyi
Ortalık yangın yeri dönüp bakın da yiwin

Hep gariban kesimle girersiniz nizaya
Nasılsa peşin vergi uğratmazsınız kazaya
Biraz da zenginleri getirseniz hizaya
Aradaki duvarı bari yıkın da yiwin

İtibardan tasarruf etmeyi denesiniz
Böyle uçuk lafları söylemez hiçbir densiz
Karşı durunca olduk ya imansız ya dinsiz
Bari bir yerinize kına yakın da yiwin

Elit kesim sefada zor durumda gariban
Nerden bileceksiniz kaç eve düştü şivan
Yiwin efendim yiwin yakındır adil divan
Hesap günü yüzünüz kara çıkın da yiwin

Mizanî çok söyledim bana mısın demedi
Ona göre o dürüst hiç kul hakkı yemedi
Agop’un kazı gibi yuttu hiç çiğnemedi
Unutmayın Allah var biraz korkun da yiwin

Sunucu şair Mehmet Ali Işık, ülkemizde âşık ve ozanların sayılarının giderek azaldığını ve dolayısıyla da yaşayan âşık ve ozanlara sahip çıkılması gerektiğini ifade ederek Ozan Fahri’yi sahneye davet etmiştir.

Ozan Fahri, konukları selamlamasının ardında saziyle Bozkırın Tezenesi Âşık Neşet Ertaş’ın usta malı “**Dağlar Dağladı Beni**” türküsünü seslendirmiştir.

Dağlar Dağladı Beni

Dağlar dağladı beni
Gören ağladı beni
Ayırdı zalim felek
Derde bağladı beni

Vay bana vaylar bana
Su vermez çaylar bana
Gitti yarım gelmedi
Yıl oldu aylar bana

Dağı duman olanın
Hali yaman olanın
Uyku girmez gözüne
Gönlü viran olanın

Vay bana vaylar bana
Su vermez çaylar bana
Gitti yarım gelmedi
Yıl oldu aylar bana

Programın ilerleyen diliminde katılımcı şairler sırayla sahneye gelerek eserlerini okumuşlardır. Programın sonunda sunucu şair Mehmet Ali Işık, katılımcılara ve konuklara programa katkılarından dolayı teşekkür ederek programı sonlandırmıştır.

3.1.25. Türkiye Şiir Âşıkları Derneği (TÜSADER) 31. Şiir Şöleni Âşık Programı

Mekân: Yörem Türkü Evi, Beyoğlu

Tarih: 3 Aralık 2023 **Saat:** 13.00

Katılımcılar: Âşık Ahmet Poyrazoğlu, Ozan Kimsesiz, Şair Bayram Dokgöz, Şair Elif Aktan, Şair Ali İhsan Öztürk, Şair Nazmiye Akaltun Işık, Şair Rüstem Bingöl, Şair Mehmet Toramantekin, Şair Yılmaz Çekim, Şair Gülbahar Candan

Görsel 25. Programa katılan âşık, ozan ve şairlerin fotoğrafı çekiminden bir kare.

Programın Akışı

Program Nazmiye Işık ile Bayram Dokgöz'ün yapmış olduğu açılış konuşmalarıyla başlamıştır. Sahneye sunucu tarafından ilk olarak âşıklık geleneğinin yetkin isimlerinden Âşık Ahmet Poyrazoğlu alkışlarla davet edilmiştir. Sahneye çıkan Âşık Ahmet Poyrazoğlu konukları selamlayarak, *“Kara karga güle konsa ülke ısırgan sanar, Âşk ateşini bilmeyenler dumanlı külhan sanar, Tut sözümü muhabbet et daima ârif ile, Cahil ile sohbet etme kendini irfân sanar, Poyrazoğlu sözün söyle daimî iktidarınca, El elden üstündür ta arşa varınca, Ataların bir sözü var, Ay ışığı vurunca çakal bakar gölgesine kendini aslan sanar.”* diyerek eserinden iki dörtlük okumuş ve ardından yeni eseri **“Gam Yemezdim”** türküsünü seslendirmiştir.

Gam Yemezdim

Bir yudum suda boğuldum
Sel olsaydı gam yemezdim
En yakınım vurdu beni
El olsaydı üzülmeydim

Sırlarımı sezdirdiler
Beni candan bezdirdiler
Serçelere ezdirdiler
Fil olsaydı gam yemezdim

Poyrazoğlu beri deri
Dalımdan yoldular beni
Bir günde sildiler beni
Yıl olsaydım gam yemezdim

Âşık Ahmet Poyrazoğlu, programda konukların tepkisiz kaldığını düşünerek âşıkların da ilacının alkış olduğunu ifade etmiş ve alkışın ayrıca şeker, tansiyon, kolesterol gibi hastalıklara iyi geldiğini belirterek konuklara tebessüm ettirmiş ve ardından birçok sosyal konuda eski ile yeni karşılaştırarak tenkit ettiği “**Vakitli Vakitsiz Ötüyor Şimdi**” türküsünü seslendirmiştir.

Vakitli Vakitsiz Ötüyor Şimdi

Dere tepe ova yayla bir oldu
Şehirler her yanı yutuyor şimdi
Horozun da ayarları bozuldu
Vakitli vakitsiz ötüyor şimdi

Herkes arabalı kalmadı yaya
İnsanlar hükmeder merihe aya
Şehirlerden yoğurt gidiyor köye

O eski lezzetler gidiyor şimdi

Dört bir yana pusu kurmuş çakallar
Avemeler çıktı bitti bakkallar
Nerde eski eğitimler okullar
Öğrenci hocaya çatıyor şimdi

Hiç ekin biter mi yağmur yağmadan
Koyun süt verir mi gelin sağmadan
Kocası kalkıyor güneş doğmadan
Hanım öğleye de yatıyor şimdi

Poyrazoğlu yanlış kurduk binayı
Evler andırıyor mahpushaneyi
Oğullar babayı kızlar anayı
Huzurevlerine atıyor şimdi

Sahneye çıkan Ozan Kimsesiz, konukları selamlamış ve ardından konukların isteği üzerine “**Bahçalarda Mor Meni**” türküsünü bağlamasıyla seslendirmiştir.

Bahçalarda Mor Meni

Bahçalarda mor meni
Verem ettin sen beni
Bahçalarda mor meni
Verem ettin sen beni

Bahçalarda meleme
Yar göğsün düğmeleme
Bahçalarda meleme
Yar göğsün düğmeleme

Bahçalarda saz olur
Gül açılır yaz olur
Bahçalarda saz olur
Gül açılır yaz olur

Ben sana yandım gelin
Yanağı allı gelin
Gaziantep yolunda
Öldürdün beni gelin

Konukların isteği üzerine sahneye tekrar çıkan Âşık Ahmet Poyrazoğlu, yaşamış olduğu kısa bir “anı” anlatmıştır: *“Hayatta bizim milletimizden çobanından başbakanına cumhurbaşkanına kadar âşık olmayanı yoktur. Ben de Erciş’te lisede iken bir subayın kızına âşık oldum. Tabi âşık oldum uyuyamıyorum, yemek yiyemiyorum. Kız da beni seviyor sevmesine ancak babasının tayini nedeniyle başka şehre taşınmak zorunda kaldı. Aradan yıllar geçti katıldığım Tarsus Karacaoğlan Şenlikleri’nde birinci oldum. Ben sahneye çıktığımda yirmi yedi yıl önce sevdiğim ceylan gözlüm karşımda duruyor. Yanında da eşi olacak şişman bir beyefendi vardı. Tabi ikimiz göz göze geldik, karşılıklı ağlaşmaya başladık. Anlaşılan eşinden memnun değildi. Kısaca yar ağladı ben ağladım.”* diyerek o an hissetmiş olduğu duygularla doğaçlama şeklinde yazmış olduğu eserinin iki dördlüğünü okumuştur.

Yüceden düşmüş engine
O da düşmemiş dengine
Düşmüş kaderin cengine
Yar ağladı ben ağladım

Poyrazoğlu yersiz yurtsuz
Geleceğinden umutsuz
O da mutsuz ben de mutsuz
Yar ağladı ben ağladım

Program, katılımcı şairlerin şiirlerini seslendirmelerinin ardından sunucunun katılımcılara ve konuklara teşekkür konuşmasıyla sona ermiştir.

3.1.26. Geleneksel 17. Pendik Bolu Kıbrıscıklılar Yaz Şenliği Programı

Mekân: Pendik Belediyesi Piknik Alanı

Tarih: 23 Temmuz 2023 **Saat:** 14.00

Katılımcılar: Âşık Ahmet Poyrazoğlu, Bolu Kıbrıscıklılar Köylüleri, Çeşitli Dernek ve Sivil Toplum Temsilcileri

Görsel 26. Âşık Ahmet Poyrazoğlu sahnede âşıklık sanatını icra ederken.

Programın Akışı

Program, sunucunun açılış konuşmasının ardından başlamıştır. Sunucu tarafından sahneye davet edilen Pendik Bolu Kıbrıscıklılar Dernek Başkanının konuklara teşekkür konuşması ardından da sahneye mahalli sanatçıları davet edilmiştir. Sahnede çalınan yöresel müzik ve oyun havaları eşliğinde konuklar alana gelerek karşılıklı yöresel oyunlar oynayarak eğlenceli anlar yaşamışlardır. Hoşça geçen vaktin ardından sunucu, Âşık Ahmet Poyrazoğlu'nu sahneye davet etmiştir.

Âşık Ahmet Poyrazoğlu, “Çok teşekkür ediyorum. Bolu Köroğlu’nun diyarı olmasına karşın Bolulular hiç ozanlarla tanışmıyorlar. Biraz ters olmuyor mu? Şimdi Köroğlu demişken kıymetli dostlar, herkes Köroğlu olamaz. Adamın birisi demiş ki, ulan ben de Köroğlu gibi tanınayım. Gitmiş babasının gözünü kör etmiş. Böylece bana Köroğlu desinler. Ama ona Köroğlu dememişler, körün oğlu demişler. Âşıklar ozanlar gittikleri yere eser bırakırlar. Kıbrıscık’ı bir kere görmüştüm, orada Acem pilavı da yemiştim. Şimdi çekim de yapılıyor benden de hatıra kalsın. Bakalım Kıbrıscıklılara ne söylüyorum.” diyerek Kıbrıscık hakkında doğaçlama bir eser seslendirmiştir.

Türkiye'nin cennet yeri
Kıbrısık'a doymadım
Coşarak akar dereleri
Kıbrısık'a doymadım

Evlerine otağına
Yeşil bahçe bağısına
Yaslanmış Köroğlu dağına
Kıbrısık'a doymadım

Cennet gibi havasına
Serin sulu yaylasına
Hele bir de yaylasına
Kıbrısık'a doymadım

Dost eline devranı var
İbrahim Bey başkanı var
Albayrağın gölgesinde
Kıbrısık'a doymadım

Âşık Ahmet Poyrazoğlu, “Evet ben Boluları tanırım, Boluların arasına geldiğin zaman bir Köroğlu da okumasan olmaz. Birazdan Köroğlu türküsünü okuyacağım ama önce sizlere esprili bir eser okumak istiyorum. Yıllar öncesinde ben bir televizyon programına konuk olmuşum. Programdan önce baktım herkes artistleri ünlüleri anlatıp duruyor ama memlekette bu kadar fedakâr insanlar varken hiçkimse onlardan bahsetmiyor. Ben de sizin tercümanınız olarak ya bize ne, kim bunlar, diyerek bu türküyü yazmıştım.” diyerek yıllarca önce yazmış olduğu ve sözlerinden ötürü mahkemelik olduğu türküyü konukların tebesümleri eşliğinde okumuştur.

Yeter medya yeter dayattın bize
Fatih Ürek yoldan sapmış bize ne
Hande Hanım gitmiş girmiş denize
Yüzer iken mikrop kapmış bize ne

Keto Memiş birbirine saldırmış
Ahu Tuğba kaşlarını kaldırmış
Sezen Hanım Bodrum’da ev aldırılmış
Gülben Ergen bebe yapmış bize ne

Bülent Bey’e genç bir koca bulunmuş
Banu Alkan çok kıskanmış alınmış
Sezen Aksu’nun da finosu çalınmış
Yeni kocasını tepmiş bize ne

Âşık Ahmet Poyrazoğlu, “Şimdi ben Bülent Bey’e genç bir koca bulunmuş deyince, bu sözlerimden dolayı bir hafta sonra beni mahkemeye çağırdılar. Meğer Bülent Ersoy beni mahkemeye vermiş. Gittim hâkim dedi ki, ben bir bayanım bana haimefendi diyeceğine Bülent Bey demiş, diyerek sizden şikayetçi olmuş. Dedim sayın hâkim bey, ben bu türküyü yirmi sene evvel Van Ermiş’te yazmıştım. O zaman Bülent Ersoy erkekti. Şimdi bayan olmuş, ben ne yapım. Hâkim de yahu sen de bayan söyle gitsin. Dedim, söyleyeceğim de bir karar da durmuyor ki.” diyerek başından geçen kısa bir anı anlatmıştır.

Konukların isteği üzerine Âşık Ahmet Poyrazoğlu, “**Kiziroğlu Mustafa Bey**” türküsünü konuklarla birlikte büyük bir coşkuyla seslendirmiştir.

Kiziroğlu Mustafa Bey

Bir hışmınan geldi geçti
Kiziroğlu Mustafa Bey
Hışmı dağı deldi geçti
Kiziroğlu Mustafa Bey

Ağam kim canım kim Nigar kim
Kim kim Kiziroğlu Mustafa Bey

Hay edende haya teper
Huy edende huya teper
Köroğlu’nu çaya teper
Kiziroğlu Mustafa Bey

Ağam kim canım kim Nigar kim

Kim kim Kızıroğlu Mustafa Bey

Âşık Ahmet Poyrazoğlu, âşık programlarının en kısasının dahi üç saat sürdüğünü ancak havalarda da çok sıcak olduğundan programı kısa tutması gerektiğini belirterek sosyal eleştiri konusunda yazmış olduğu “**Beyim**” türküsünü okuyarak programı sonlandırmıştır.

Beyim

Ah dünyanın devranı demi bozuldu

Ne söylesek çare etmiyor beyim

Yediğimiz içtiğiniz hormonlu

Ondandır hastalık bitmiyor beyim

Ne oğlan akıllı ne kız töreli

Dizilere akıl fikir vereli

İnternet evlere girdi gireli

Eşler birbiriyle yatmıyor beyim

Suni gübre attık biz tarlalara

Tohumlar değişti hepsi de sera

Fabrika tavukları çıktıktan sora

Horozlar kümeste ötmüyor beyim

Mağazalar çeşit çeşit dolunca

Almak zorlu banka kartı olunca

Ay sonunda ekistirası gelince

Evde dövüş kavga bitmiyor beyim

Kontur aşkıyla her taraf doldu

Arayıp acemi kazları yoldu

Koyunlar koçlardan zampara oldu

Daha aklım fikrim yetmiyor beyim

Poyrazoğlu der ki çıktı çok illet
Ne yapsın memleket şaşırdı millet
Kadınlara maaş bağladı devlet
Dullar da kocaya gitmiyor beyim

3.1.27. Âşık Maksut Feryadî Konseri Programı

Mekân: Atakent Kültür Sanat Merkezi, Halkalı

Tarih: 27 Mayıs 2023 **Saat:** 20.00

Katılımcılar: Âşık Maksut Feryadî

Görsel 27. Âşık Maksut Feryadî bağlaması ile sahnede sanatını icra ederken.

Programın Akışı

Program konukların yerlerini almalarının ardından sunucunun konuşmalarıyla başlamıştır. Sunucu tarafından takdim edilen ve sahneye gelerek yerini alan Âşık Maksut Feryadî, “*Hepiniz hoş geldiniz, şeref verdiniz. Âşıklık geleneği söze dayalı bir gelenektir. Güçlü söz sanatıdır, söz geleneğidir. Âşık Sümmânî üstadımız bir sözünde diyor ki, ‘Cahil meclisinden fırar eyledim, Arif meclisinde karar eyledim, Kim ki meth ettiyse zarar eyledim, Beni tan edenden ticaretim var.’ Bir diğer taraftan âşıklık geleneğinin ve Çıldır yöresinin mihenk taşlarından olan Âşık Şenlik Prusya tarafından Kars, Ardahan, Iğdır tarafları işgal edildiği zaman bir âşığın önemine bakın. Bir halkı nasıl peşine takabiliyor. ‘Ehli İslâm olan işitsin bilsin, Can sağ iken yurt vermeniz*

*düşmana, İsterse Uruset ne ki var gelsin, Can sağ iken yurt vermeniz düşmana.’ Bir diğer âşık da diyor ki, ‘Acemi sarrafın yanlış bakışı, Parlak taşı mücevhere eş görür, Üstü başı düzgün olan cahiller, Kendisini alimlere eş görür.’ İnsanların kılık kıyafetleri, insanların iyi veya kötü bir karakter sahip olup olmamasının bir ölçütü olamaz. İnsanları tanımanın en iyi yolu onlarla muhabbet edip onlarla diyalog kurmaktır. Ancak böyle insanları tanıyabiliriz. İşte o yüzden diyorum ki âşıklık geleneği söze dayalı bir gelenektir. Yunus Emre, Mevlâna zamanında hangi tür müzik veya hangi tür çalgı çalabildiklerini bilmiyoruz ancak onlardan bize güzel sözleri kalmıştır. Âşıklık geleneği temsilcileri de bu üstatların devamcılarıdır. Onun için âşıkların da sözlerine çok önem verelim. Eline sazı alıp ben halk ozanıyım ben halk âşığıyım diyen kişiler, sazıyla sözüyle duruşuyla kısacası her şeyi ile âşıklık geleneğine uygun hareket etmelidir. Aksi takdirde günümüzde de çok örneğini gördüğümüz şekilde hem kendilerine hem de âşıklık geleneğine zarar vermektedirler. Halkımızla birlikte âşıklık geleneğine fayda ile zarar verenleri ayırt etmek durumundayız. Böyle bir girizgâh yapalım istedik.” diyerek açıklayıcı uzun konuşmasının ardından “**Temiz Ol**” eserini seslendirmiştir.*

Temiz Ol

Temizlik dünyada insana hastır
Bedenen vicdanen ruhen temiz ol
İlk evvela temiz ahlak esastır
Bedenen vicdanen ruhen temiz ol

Sen Allah’ın yarattığı güzelsin
Sen eşref-i mahlûkatsın özelsin
Temiz ol ki kirli baksın düzelsin
Bedenen vicdanen ruhen temiz ol

Temizlik insana vicdandan gelir
İtikat’ten gelir imandan gelir
Her kötülük kirli insandan gelir
Bedenen vicdanen ruhen temiz ol

Maksut’um özünü kirden arındır
Gönlünü gözünü kirden arındır

Örnek ol sözünü kirden arındır
Bedenen vicdanen ruhen temiz ol

Âşık Maksut Feryadî, “*Divan, âşık edebiyatımızda on beşli hece ölçüsüyle yazılan bir şiir örneği bir şiir kalıbıdır. Âşıklar da genelde eline sazı aldığı zaman bir üstadı yad ederler. Divanlarda hikmetli sözler vardır. Eskiden yaşamış bir üstadı yad edeceğim. Kültür programımıza bir divan ile başlayalım istiyorum. Bir iki türkünün ardından ise istek türkülerinizi okumaya başlarız inşallah.*” diyerek Âşık Hasret Kasım’dan usta malı bir “**divan**” okumuştur.

Âşık Maksut Feryadî, sahnede eserini okurken konukların âşığın sazının ucuna para takmaya başlaması üzerine okumasını yarıda keserek konuya açıklık getirmiştir. Âşıkların aslında konuklardan böyle bir beklentisinin olmadığını ancak âşıklık geleneğinde böyle bir geleneğin de olduğunu belirten Âşık Maksut Feryadî, ardından yoğun istek üzerine “**Şansıma Küstüm**” türküsünü okuyarak konuklara duygusal anlar yaşatmıştır.

Şansıma Küstüm

Gülmedim dünyaya geldim geleli
Talihime küstüm şansıma küstüm
Hep tersine esti bahtımın yeli
Talihime küstüm şansıma küstüm

İlkbaharım boran oldu kar oldu
Bitmedi feryadım içim zar oldu
Ellere gül olan bana har oldu
Talihime küstüm şansıma küstüm

Bir garip aşığım maksuttur adım
Temiz sevip sevmekti muradım
Velhasılı kelam anlaşılmadım
Talihime küstüm şansıma küstüm

Türkünün ardından Âşık Maksut Feryadî, âşıklık geleneğinde hikâye anlatmanın önemine değinerek konuklara kısa bir “hikâye” anlatmıştır: “*Şimdi bizim zengin bir Karşlı, hayatında ilk defa uçağa biniyor. Uçak havalandıktan bir müddet sonra hava*

boşluğuna yani türbülansa girince bizim Karslı önce şaşırıyor, ardından korkmaya başlayıp oturduğu koltuğun uçlarını sımsıkı kavramaya başlıyor. Aklına ne kadar dua geliyorsa başlıyor okumaya. Allah'ım bu beladan sağ salim kurtulayım, yere sağ salim bir ineyim. Falan bankadaki paramı, köydeki evimi arsamı bağışlayacağım. Okul cami yapacağım. Bir kuruş parası kalmayacak şekilde tüm mal varlığını dağıtacağımı söylüyor. Bir müddet sonra uçak türbülانstan çıkıyor. Saati vakti gelince de tatlı bir şekilde yere iniyor. Bizim Karslı paltosunu eline atmış şapkası başında terli bir şekilde yürürken uçakta verdiği sözler birden aklına gelir. Bu serveti şimdi dağıtmış ya. Aslında kendisi de verdiği sözleri tutacağına inanmıyor. Bizim Karslı başını şöyle sallayıp diyor ki, yarenim yukarda da adamın aklına ne kadar savsak savsak şeyler geliyor.”

Âşık Maksut Feryadî, yöresinin ve köyünün en büyük üstatlarından olan ve aynı zamanda kendisine “Feryadî” mahlasını veren manevi üstadı Sosgertli Âşık Mehmet Hicranî'nin “Dünya Servetinden Bize Kalan” eserini “karaçi havası” ile okuyarak üstadı rahmetle yad etmiştir.

Dünya Servetinden Bize Kalan

Dünya servetinden bize kalanı
Hesap ettim onu beşe bağladım
Zamanede gördüm kitaba yazdım
Akıl defterinde köşe bağladım

Mert adamın kazanında aş gördüm
Devir döndü yaz içinde kış gördüm
Boşta dolu doluları boş gördüm
Dünyanın sonunu boşa bağladım

Bir kararda duran şahların şahı
Kadere münhattı onun dergâhı
Her âdemoğlunun son nişangâhı
Kabristanda tek bir taş bağladım

Mehmet ozan bu sözlerin yadigâr
Kâmil olanlar da olur itibar

Canımdan da aziz dostlarım da var
Dar günümü öz gardaşa bağladım

Âşık Maksut Feryadî, âşıklık geleneği ilgili bilinçli konukları karşısında gördüğü zaman âşık havaları okuduğunu belirterek konuklara da duyarlılıklarından ötürü teşekkür etmiştir. Âşıklık geleneğine sahip çıkılması gerektiğini çıkılmadığı takdirde ise bu geleneğin başkaları tarafından alınıp bizlere kendi gelenekleriymiş gibi pazarlanabileceği uyarısında bulunan Âşık Maksut Feryadî, günümüzde âşık programlarına yeterince katılım sağlanmadığını ancak bugünkü programa gösterilen ilgiden ötürü memnuniyetini dile getirmiş ve ardından da “**Koç Köroğlu’yam**” türküsünü seslendirmiştir.

Koç Köroğlu’yam

Ne çileler çektim ben bu yollarda
Meçhule sürüldüm yine ölmedim
Ne kanlar kaybettim şu meydanlarda
Sırtımdan vuruldum yine ölmedim

Zamanın rüzgârı tersine esti
Zalimler gül tutan elimi kesti
Işığım karardı kalemim sustu
Belimden vuruldum yine ölmedim

Maksut’um der göz yaşlarım süzüldü
Nesimîler gibi derim yüzüldü
Pir Sultanlar gibi kabrim kazıldı
Toprağa verildim yine ölmedim

Koç Köroğlu’yam Dadaloğlu’yam
Dağlarda arslan dillerde destan

Konukların birden fazla eser isteği üzerine Âşık Maksut Feryadî, “*Şimdi, bizim Terekeme’nin biri adam vuruyor. Hâkim buna ceza veriyor. Diyor ki, oğlum sana otuz üç sene otuz altı ay on beş gün hapis cezası verirem. Var mı bir itirazın. Der ki, hâkim bey*

kanuna karşı boynum kıldan incedir. Bir şey demirem ama çok olmuyor mu hâkim bey.” diyerek konu ile ilgili kısa bir “hikâye” anlatarak konukları güldürmüş, ardından **“Yüreğin Yansın”** türküsünü okumuştur.

Âşık Maksut Feryadî, âşıkların toplumların duygu ve düşüncelerini sesli olarak ifade eden kişiler olduğunu kendisinin de bu duygu ve düşüncelerle eserler kaleme aldığından ötürü eserlerinin toplum tarafından beğenildiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte üretkenlik konusunda sıkıntı yaşamamak adına programlarda daha çok kendi eserlerini söylemeyi tercih ettiğini de belirtmiştir. Âşık Maksut Feryadî **“Kime Güveneceksin”** türküsünü okuyarak bu türküyü de yaşamış olduğu deneyimlerinden hareketle yazdığını, yıllarca türlü destekler vererek dost bildiği insanların sonradan kendisine düşman kesildiğini belirterek konuklardan da dost konusunda dikkatli olmalarını istemiştir.

Kime Güveneceksin

Bu ne kalleş zamandır
Kime güveneceksin
Tabip dertten yamandır
Kime güveneceksin

Ara katan katana
Kazık atan atana
Adam satan satana
Kime güveneceksin

Uzaktan ettim nazar
Bu pazar başka pazar
Dost dostu kuyu kazar
Kime güveneceksin

Kimi özünü gizler
Kimi sözünü gizler
Kimi yüzünü gizler
Kime güveneceksin

Toprak sandım taş çıktı
Dolu sandım boş çıktı
Can dediğim puşt çıktı
Kime güveneceksin

Bütün değerler yitmiş
Sevgi hoşgörü bitmiş
İnsanlık ölmüş gitmiş
Kime güveneceksin

Ey Maksut'um halın yok
Tutunacak dalın yok
Kınam yok kolun yok
Kime güveneceksin

Âşık Maksut Feryadî programın sonuna doğru sahneyi dostları ile paylaşmak istediğini dile getirerek şair ve sanatçı dostlarını sahneye davet etmiştir. Sahneye gelen şair ve sanatçı dostları okudukları eserlerle programa katkı sunmuşlardır. Âşık Maksut Feryadî, kendilerine ayrılan sürenin sonuna geldiklerini belirterek sanatçı dostlarına ve konuklara teşekkür ederek programı sonlandırmıştır.

3.1.28. Başakşehir Belediyesi Âşıklar Gecesi Âşık Atışması Programı

Mekân: Gölet, Bahçeşehir

Tarih: 20 Temmuz 2023 **Saat:** 21.00

Katılımcılar: Âşık Mürsel Sinan, Âşık Mustafa Kurbanoglu, Âşık Necdet Kuyumcu, Âşık İsa İstekeoglu, Âşık Korkmaz İkan, Âşık Gökmen Dursunoğlu

Görsel 28. Programın sonunda âşıklar sahneye gelerek konukları selamlarken.

Programın Akışı

Program âşıkların sahneye gelerek yerlerini almasının ardından başlamıştır. Programın sunuculuğunu âşıklar arasında yaşça büyük olan ve âşıkların usta olarak gördükleri Âşık Mürsel Sinan yapmıştır. Programın açılış konuşmasını yapan Âşık Mürsel Sinan, *“Programa hoş geldiniz, şeref verdiniz. Bu kültür, bu sanat, bu edebiyat sizlerle ve sizlerin sayesinde yaşıyor. Sizlere hoş geldiniz’i, değişik bir takdim usulüyle dile getirmeye çalışacağız. Boyları güzel, soyları güzel, sazları güzel, özleri de sözleri de güzel bu arkadaşlarımı ben sizlere sazımla takdim edeyim tanıtayım istiyorum. Onlara hoş geldiniz diyeyim.”* diyerek âşıkları birer dörtlükle konuklara tanıtmıştır.

Âşık Mürsel Sinan

Yurdumuzun her yanından

Âşıklarım hoş geldiniz

Kimi tecnis kimi divan

Âşıklarım hoş geldiniz

Biz söyleriz deyiş divan

Halimiz dostlara ayan
Bu yanımda **Korkmaz İkan**
Can gardaşım hoş geldiniz

Can **Gökmen**'im bana bakar
Bakar yüreğimi yapar
Yüreğinden türkü akar
Can Gökmen'im hoş geldiniz

Âşıklar yurda bağlı
Hepisinde sine dağlı
Selam sana **Kurbanoglu**
Can Mustafa'm hoş geldiniz

Baba **Necdet** çok sabırlı
Hem ahlaklı hem aburlu
Türküleri var türlü türlü
Can Necdet'im hoş geldiniz

Bakmayın Mürsel Sinan'a
Canımız kurbandır sana
İsa bir can verdi bana
Canım **İsa** hoş geldiniz

Âşık Mürsel Sinan, âşıkları saziyle sözüyle takdim ettikten sonra ayrıca kendisini de bir dörtlükte takdim etmiştir.

Mürsel Sinan sazın çalsın
Bir güzel muhabbet olsun
Sizden bana alkış gelsin
Âşıklarım hoş geldiniz

Âşık Mürsel Sinan, âşıkları her zaman kendinden üstün tuttuğunu ve onları kendine birer dost olarak gördüğünü ifade etmiştir. Büyük bir samimiyetle takdim ettiği âşıkların

da aynı samimiyetle konuklara hoş geldiniz demelerini istemiştir. Bunun üzerine âşıklar da sazlari ve sözleri ile konuklara “**hoş geldiniz**” demişlerdir.

Âşık Korkmaz İkan

Âşıkların şölenine
Hoş geldiniz hoş geldiniz
Sevgi dolan bu gönüle
Hoş geldiniz hoş geldiniz

Âşık Mustafa Kurbanoglu

Bu sohbeta bu şahneye
Kültürdeki bahaneye
Bu göletteki sahneye
Hoş geldiniz hoş geldiniz

Âşık İsa İstekeoglu

Size kurban olsun canım
Yükselsin şöretim şanım
Burda ne güzel dostlarım
Hoş geldiniz hoş geldiniz

Âşık Necdet Kuyumcu

Güvenme devlet varına
Güvencen mi var yarına
Gölet yaz akşamlarına
Hoş geldiniz hoş geldiniz

Âşık Gökmen Dursunoğlu

Selam size güzel canlar
Âşıkları bilen anlar
Çocuklar beyler bayanlar
Hoş geldiniz hoş geldiniz

Âşık Mürsel Sinan

Söyler âşıkların dili
Dinleyenler kaliteli
Alkış yapan gönülleri
Hoş geldiniz hoş geldiniz

Hoş geldiniz faslının ardından Âşık Mürsel Sinan, konuklar arasından bir dostunun âşıklar adına yazmış olduğu şiiri rica üzerine okumuş ve ardından sözü türkü okuması için Âşık Mutafa Kurbanoglu'na bırakmıştır. Âşık Mustafa Kurbanoglu, usta âşıklarla bir arada olmaktan ötürü memnuniyetini dile getirerek **“Bak Gönül”** türküsünü okuyarak konuklara duygusal anlar yaşatmıştır.

Âşık Mürsel Sinan, okunan türkünün ardından atışma yapmaları için sözü âşıklara bırakmışsa da sonradan kendisinin de atışmaya dahil olmak istediğini belirtmiştir. Âşık Mürsel Sinan atışma için konuklardan bir ayak açmalarını istemiş, konuklardan cevap alamaması üzerine ise âşıkların en yaşlısı ve deneyimli olmasından ötürü **“atışma”**ya kendisi **“ayak”** vermiştir.

Ayak: “bu meydanda”

Âşık Mürsel Sinan

Hepimiz bir yandan geldik
Görüşürüz bu meydanda
Aslında birbirimizi severiz
Bazen de vuruşuruz bu meydanda

Âşık Korkmaz İkan

Silah elde sazım elde
Silah gibi vuruşuruz
Kafa gözden ağız burun
Girişiriz bu meydanda

Âşık Necdet Kuyumcu

Kavgadan yana değiliz
Sarılırız bu meydanda
Sanata biz meyilliyiz
Soruşuruz bu meydanda

Âşık Gökmen Dursunoğlu

Sizler ile biz burada
Erişiriz bu meydanda
Yaşınız genç olsa benden
Yarışırız bu meydanda

Âşık Mürsel Sinan

Bazen halleri sorayım

Araştırıp da tarayıp
Size mahkeme kurayım
Vuruşuruz bu meydanda

Âşık Korkmaz İkan

Ateş alıp alışırız
Gece gündüz çalışırız
Alkış az olunca biraz
Kırışırız bu meydanda

Âşık Necdet Kuyumcu

Dostun bağına girdikçe
Girdikçe gülü derdikçe
Âşık kemale erdikçe
Yerişiriz bu meydanda

Âşık Gökmen Dursunoğlu

Dertten başım ağırırsa
Âşık olan bağırırsa
Başkan yine bizi çağırırsa
Görüşürüz bu meydanda

Âşık Mürsel Sinan

Sanma sözlerimiz sondu
Görünce gözlerim doldu
Sırtına çekirge⁶⁷ konu
Bölüşürüz bu meydanda

Âşık Korkmaz İkan

Korkmaz'ım ne diyeceğim
Hakka boyun eğeceğim
Çekirge uğur böceğim
Barışırız bu meydanda

Âşık Necdet Kuyumcu

Necdet ozanım tel gibi

⁶⁷ Âşık Mürsel Sinan, atışma esnasında yanında duran Âşık Korkmaz İkan'ın omzuna konan çekirgeyi fark ederek bu durumu sözlerine yansıtmıştır.

Ocakta yanan kül gibi
Dostun yoluna gül gibi
Serişiriz bu meydanda

Âşık Gökmen Dursunoğlu

Der Gökmen'im bağrım çıban
Dertten yine oldum yaban
Beş tane var usta bağban
Derişiriz bu meydanda

Âşık Mürsel Sinan, âşıkların piri ustası olarak kabul ettikleri Âşık Şenlik'ten övgü ile bahsederek usta malı **“Cana Kalmadı”** eserini Âşık Necdet Kuyumcu ve Âşık Gökmen Dursunoğlu ile birlikte “karaçi havası” ile okumuşlardır.

Âşık Mürsel Sinan

Aldanma cihana olma divana
Fani dünya bir insana kalmadı
Seddi İskender'e Rüstem'i Zal'a
Ali gibi Şahmerdân'a kalmadı

Âşık Necdet Kuyumcu

Bu dünyada adaleti var idi
Cümle kuşlar dergâhına gelirdi
Deryada balıktan haraç alırdı
Davutoğlu Süleyman'a kalmadı

Âşık Gökmen Dursunoğlu

Sefil Şenlik düşüp bir ahu zara
İhtibar eyleme devlete vara
Süzeller bedenin çekeller dara
Cesete mülk olur cana kalmadı

Âşık Mürsel Sinan bu kez âşıklarla birlikte Mikail Azaplı'nın usta malı **“Koca Kartal”** eserini seslendirmişlerdir.

Koca Kartal

Koca kartal ne gezirsen
Dağlar koynunda koynunda
Bala gördüm anasının

Ağlar koynunda koynunda

Niye kelbin karalıdır
Gül üstünü xar alepder
Şamamalar saralıdır
Tağlar koynunda koynunda

Azaflı yaz dile gelmez
Uçdu bülbül güle gelmez
Geçcen geçdi ele gelmez
Çağlar koynunda koynunda

Seslendirilen güzel eserlerin ve havaların ardından Âşık Mürsel Sinan, kendisine eşlike eden âşıklara teşekkür ederek sözü Âşık Korkmaz İkan'a bırakmıştır. Âşık Korkmaz İkan da rahmetli Âşık Şeref Taşlıova'dan usta malı **“Benim Derdim Bana Yeter”** türküsünü okumuştur.

Konuklar, vefat eden âşıkların isimleri zikredilirken rahmetli Âşık Sabri Şimşekoğlu'nun da isminin zikredilmesi gereken bir âşık olduğunu belirterek âşıklardan âşığın bir eserini okumalarını istemiştir. Âşık Mürsel Sinan da bu isteği yerine getirmek üzere sözü Âşık Gökmen Dursunoğlu'na bırakmıştır. Âşık Gökmen Dursunoğlu, rahmetli Âşık Sabri Şimşekoğlu'nun usta malı **“Ferhat Yare Ulaşmıyor”** türküsünü okuyarak bu isteği yerine getirmiştir.

Âşık Mürsel Sinan, *“Evet değerli dostlar, aranızda üniversiteden doktora öğrencisi Erkan Yılmaz (beni kaset ederek) hocamız var. İstanbul'da yaşayan âşıklık geleneği ile ilgili bir tez yazıyor. Yani bizleri, sizlere anlatıyor. Kendisi sürekli programın çekimini yapıyor. İnşallah güzel bir doktora tezi yazıp bizleri de sevindirir.”* diyerek programda ayrıca bizlerden bahsederek onurlandırmıştır.

Okunan türkülerin ve yapılan atışmaların ardından âşıklar, kendilerine ayrılan sürenin sonuna geldiklerini belirterek programa gösterdikleri ilgiden ötürü konuklara teşekkür etmiş ve ardından birer dörtlük okuyarak programın kapanışını yapmışlardır.

Âşık Mürsel Sinan

Seneye de görüşürüz
Canlar elveda elveda

Sizlere çok sevgimiz var
Canlar elveda elveda

Âşık Korkmaz İkan

Âşıklar vururmuş saza
Yine geldik bugün yaza
Canımız kurbandır size
Canlar elveda elveda

Âşık Mustafa Kurbanoglu

Sakın gaflete yatmayın
Huzuru alıp yatmayın
Sizler bizi unutmayın
Dostlar elveda elveda

Âşık Necdet Kuyumcu

Necdet'im der naz tükendi
Bahar ile yaz tükendi
Saat doldu söz tekendi
Dostlar elveda elveda

Âşık Gökmen Dursunoğlu

Gökmen'im benim ilacım
Sizlersiz başımda tacım
Gönül yapmaktır amacım
Dostlar elveda elveda

3.2. Sözlü Kültür Ortamlarındaki Âşıklık Geleneğinin İcrasının Değerlendirilmesi

İstanbul'da açık kültür ortamları ve kapalı kültür ortamları şeklinde tasnif edilen sözlü kültür ortamlarındaki âşık programları icrası bakımında birtakım farklı ve benzeri uygulamalara sahip olmuştur. Kapalı kültür ortamındaki programlar daha çok âşığın katılımı ile geniş bir zaman aralığında düzenli bir şekilde icra edilirken; açık kültür ortamındaki programlar ise daha az âşıkla dar bir zaman aralığında düzensiz olarak icra edilmiştir. Söz gelimi kapalı kültür ortamında yapılan “Vefatının 19. Yılında Murat Çobanoğlu'nu Anma ve 21. Âşıklar Şöleni Programı” dört saatte ve on altı âşığın

katılımı ile icra edilirken; açık kültür ortamında yapılan “Geleneksel 17. Pendik Bolu Kıbrıscıklılar Yaz Şenliği Programı” yarım saatte ve tek bir âşıkla (Âşık Ahmet Poyrazoğlu) icra edilmiştir. Yine kapalı kültür ortamındaki programlarda âşıklar düzenli bir şekilde sahneye gelerek sanatını icra ederken; açık kültür ortamlarında ise âşıklar programın herhangi bir diliminde çağrılarak sanatını icra etmişlerdir. Bununla birlikte kapalı kültür ortamlarındaki programa gelen konuklar daha çok bilinçli olarak âşıkları dinlemeye geldiklerinden ötürü âşıklarda bu tür ortamlarda sanatlarını icra etmeyi daha çok tercih etmişlerdir.

Sözlü kültür ortamındaki âşık programlarının icrasının uygulamasında birtakım farklılıklara karşın bir birliktelik sağlanmıştır. Katılmış olduğumuz programlar genellikle “merhabalaşma-hoşgeldiniz”, “hatırlatma-canlandırma”, “tekellüm” ve “veda” bölümleri şeklinde icra edilmiştir. Merhabalaşma bölümünde âşıklar tarafından konuklar selamlanmıştır. Merhabalaşma bölümü, âşıklardan biri tarafından tek başına yapılmakla birlikte birden fazla âşık tarafından da yapılmıştır. Bu bölümde söylenen deyişlerin/dörtlüklerin muhatabı gecenin önemli konukları (vali, kaymakam, başkanlar, temsilciler vb. protokoldaki kişiler) ile halk olmuştur. Ayrıca burada âşıkların ilgisini çeken kişilerden bahsedildiği gibi, aynı zamanda programın düzenleniş amacı ile program yerinin özellikleri de söz konusu edilmiştir.

Programların hatırlatma-canlandırma bölümü, genellikle âşıklar tarafından usta âşıklardan usta malı bir eser veya kendi eserlerini seslendirmek şeklinde icra edilmiştir. Her âşık kendi ustasından eserler okumakla birlikte; icracı âşıkların çoğunluğunun doğu âşıklarından olması hasebiyle daha çok Âşık Sümmanî, Âşık Şenlik, Âşık Reyhanî, Âşık Murat Çobanoğlu, Âşık Şeref Taşlıova, Âşık Mehmet Hicranî gibi usta âşıklardan usta malı eserler okunmuştur. Yaşça büyük olan Âşık Ahmet Poyrazoğlu, Âşık Maksut Feryadî, Âşık Deniz Bayramoğlu, Âşık Mürsel Sinanoğlu, Âşık Mustafa Kurbanoglu gibi âşıklar ise ayrıca özgün eserlerini seslendirmişlerdir.

Tekellüm bölümü, programın en uzun sürdüğü ve içerik olarak da âşıkların ve dinleyici/izleyicilerin en çok ilgi gösterdiği bölüm olmuştur. Atışma, ayak açma, sicilleme, hikâye anlatma, doğaçlama tarzı şiir söyleme vb. geleneğin birçok uygulama örneği icra edilmiştir. Özellikle de yaşça büyük âşıklardan biri veya misafirlerden biri tarafından verilen ayak’a bağlı olarak âşıkların yapmış oldukları atışmalar dinleyici/izleyicilerden yoğun ilgi görmüştür. Öyle ki istek üzerine programda birden

fazla atışma yapılmıştır. Atışma ise iki ve daha fazla âşığın karşılaşması şeklinde yapılmıştır. Âşıklar tekellüm bölümünün içeriğini daha çok dinleyici/izleyicilerin isteği ve beklentilerine göre şekillendirmişlerdir.

Âşıklar programı tekdüzelikten kurtarmak ve dinleyici/izleyicilerin dağılan dikkatini tekrar toplamak amacıyla icrasında değişikliğe giderek hikâye, fıkra ve anı anlatmışlardır. Bu şekilde dinleyici/izleyicilerin dikkatleri üzerine çekmeyi başarmakla birlikte onlara eğlenceli anlar yaşatmışlardır. Birçok yöresel hikâye ile birlikte Âşık Şenlik'ten “Ayşe ile Hasan Hikâyesi”, ile “Sevdakâr Şah ile Gülenaz Sultan Hikâyesi”; “Ercişli Emrah ile Selvihan Hikayesi”, “Zaralı İnce Halil Hikâyesi”, “Hacı İsa Bey Hikâyesi”, “Şeyh-i San'an'ın Hikâyesi”, “Ceylan Gözlüm Hikayesi” anlatmış oldukları hikâyelerdendir. Özellikle de Âşık Ahmet Poyrazoğlu, Âşık Maksut Feryadî, Âşık Bayram Denizoglu gibi âşıklar hikâye, fıkra ve anı anlatma konusunda öne çıkan âşıklardan olmuştur. Ayrıca programda âşıklar tarafından daha çok divan, semaî, tecnis, güzelleme, türkü edebi türün örnekleri verilmiştir. Programlarda makam/hava olarak ise daha çok Âşık Şenlik, Sümmanî, Emrah makamları ile “sabai”, “Hicranî”, “karaçi”, “koca kartal”, “cigalı tecnis” örnekleri seslendirilmiştir.

Programların kapanışı elveda bölümü ile yapılmıştır. Programın sonunda sahneye çıkan âşıklar, sazları eşliğinde elveda ya da güle güle redifine bağlı olarak dörtlükler söylemişlerdir. Bununla birlikte âşıklar tarafında daha çok “Karadağ'da Düşman Topu (Vurun Evlatlarım)”, “Kiziroğlu Mustafa Bey” “Kars'ın Kalesi”, “Mert Dayanır Nâmert Kaçar”, “Aras Aras Han Aras” ile Âşık Şenlik'in “93 Koçaklaması” eserleri dinleyici/izleyicilerin de eşliğinde coşkulu bir şekilde seslendirilmiştir. Ardından ise plaket takdimi, fotoğraf çekimi ve teşekkürün ardından program sona ermiştir.

Âşıklar programın içeriğine ve icra ortamlarına göre birtakım uygulamalar içerisinde bulunmuşlardır. Geleneksel anlamda geleneğin icra edildiği ortamlarda âşıklar kendilerini daha rahat hissederek sanatlarını icra etmişlerdir. Ayrıca böylesi ortamlarda âşıklar geleneğin birçok uygulamasını icra etme imkânı bulmuşlardır. Sözel ortam ve dinleyici/izleyiciler bakımından geleneğin icrasına daha müsait olarak gördükleri köy dernekleri, âşıklar evi, âşıklar çadırı ortamlarında âşıkların daha uzun süre kalarak gelenekle ilgili daha fazla icra örneği yerine getirmişlerdir. Dinleyici/izleyicilerle kurmuş oldukları samimiyet ile onlardan aldıkları olumlu dönüşlerden harerketle daha çok atışma yaparak hikâye, fıkra ve anı anlatmışlardır. Ayrıca daha çok Kars âşıklarında

görülen sazı (bağlama) boynuna asmak suretiyle dinleyici/izleyicilerin arasında dolaşarak sanatlarını icra etme geleneğini söz konusu ortamlardaki (köy dernekleri ile âşıklar evi) programlarda Âşık maksut Feryadî, Âşık Mustafa Kurbanoglu, Âşık Mürsel Sinan, Âşık Bayram Denizoglu gibi âşıklar icra etmişlerdir. Yine âşıklar dinleyici/izleyicilerle daha uzun süre aynı ortamda bulunarak onların isteklerini daha çok yerine getirmişlerdir.

Programların önemli bir ayağını da dinleyici/izleyiciler oluşturmuştur. Her yaş ve meslek grubundaki dinleyici/izleyiciler programlardan ve bilhassa sanatından memnun kaldıkları âşıkları takdir etmişlerdir. Daha çok bu memnuniyetlerini ise alkışları ve “var ol, çok yaşa” söylemleri dile getirmişlerdir. Yine âşıkların sazlarının saplarında bulunan ip kısmına para takarak âşıklık geleneğinde var olan bir geleneği devam ettirmişlerdir. Âşıkların söylemiş olduğu birçok eserin nakarat bölümünde kendilerine eşlik etmiştir. Âşıklar da karşılarında geleneği bilen bilinçli bir dinleyici/izleyici kitlesinin olmasının kendi moral ve motivasyonlarını arttırdığını her fırsatta dile getirmişlerdir. Dinleyici/izleyiciler daha çok kapalı kültür ortamlarındaki programlara katılım göstermişlerdir. Bunda âşıklık geleneğinin bu tür ortamlarda daha sağlıklı bir şekilde icra edildiklerini düşünmeleridir.

3.3. Elektronik Kültür Ortamları

İstanbul’da âşıklık geleneğinin icra edildiği yerlerden biri de elektronik kültür ortamları olmuştur. Âşıkların elektronik ve teknolojik unsurlarından yararlanmaları geleneğin elektronik kültür ortamına yansması bakımından önemli olmuştur. Gelişen teknoloji ile birlikte İstanbul’da yaşayan âşıklar, televizyon ve radyo programlarının yanında Facebook, Instagram gibi çeşitli sosyal medya kanallarında adına açmış oldukları sayfalarda geleneği icra ederek sanatını geniş kitlelere ulaştırmayı başarmışlardır.

İstanbul’da yaşayan âşıkların büyük çoğunluğunun Facebook ve Instagram hesaplarının olduğu ancak söz konusu hesapların âşıklar tarafından aktif olarak kullanılmadıkları tespit edilmiştir. Bunun birçok nedeni olmakla birlikte pandemi döneminde söz konusu sosyal medya kanallarını çok fazla kullanmış olmaları ile eskiye oranla beklentileri karşılayacak durumda olmayışı önemli etken olarak gösterilmiştir. Bununla birlikte âşıkların eskisi kadar olmasa da çeşitli televizyon ve radyo kanallarındaki programlara katılarak sanatlarını icra ettikleri tespit edilmiştir. Çalışmamızın bu bölümünde televizyon ve radyo kanalları ile Facebook ve Instagram

sayfalarında âşıklık geleneği ile ilgili canlı yayın ve paylaşımlarda bulunan âşıkların icra programlarına yer verilmiştir.

3.3.1. Ozanların Dilinden Radyo Programı

Mekân: Trt Türkü Radyo Fm stüdyoları, İstanbul

Tarih: 22 Haziran 2023 **Saat:** 23.00

Katılımcılar: Âşık Maksut Feryadî, Sanatçı Sevdâ Kılıç

Programının Akışı

Programın yapımcısı ve aynı zamanda sunucusu olan Âşık Maksut Feryadî, programı kendi duygusal eseri olan “**Şansına Küstüm**” türküsünü seslendirerek açmıştır.

Şansına Küstüm

Gülmedim dünyaya geldim geleli
Talihime küstüm şansına küstüm
Hep tersine esti bahtımın yeli
Talihime küstüm şansına küstüm

İlkbaharım boran oldu kar oldu
Bitmedi feryadım içim zar oldu
Ellere gül olan bana har oldu
Talihime küstüm şansına küstüm

Bir garip aşığım Maksut'tur adım
Temiz sevip sevmekti muradım
Velhasılı kelam anlaşılmadım
Talihime küstüm şansına küstüm

Türkünün ardından Âşık Maksut Feryadî dinleyicileri selamlayarak, “*Trt Türkü’den merhaba sevgili dostlar. Sesimizin ulaştığı her yere “Ozaların Dilinden” selam olsun. Programın yapımcısı Emine Yılmaz ve ben sunucunuz Âşık Maksut Feryadî olarak herkese iyi akşamlar diliyoruz. Kimler bizi nereden dinliyorsa sevgi, saygı ve selamlarımızı gönderiyoruz. Türkülerimizi siz değerli dinleyicilere armağan ediyoruz.*”

diyerek programın açılış konuşmasını yapmış ve ardından sözü konuğu sanatçı Sevda Kılıç’a bırakmıştır.

Sanatçı Sevda Kılıç, programına davetlerinden ötürü Âşık Maksut Feryadî’ye teşekkür ederek dinleyicileri selamlamış ve ardından Pir Mehmet’ten usta malı **“Gül Yüzlü Sultanım”** türküsünü seslendirmiştir.

Gül Yüzlü Sultanım

Gül yüzlü sultanım nemden incindin

Araya söz katan eldir efendim

Ben kulunum hâkî payına geldim

Aradan noktayı kaldır efendim

Hayal meyal gelir dostun cefası

Budur aşıkların makam hası

Aşığın maşuga çevri cefası

Böyle cevret meden öldür efendim

Pir Mehmedim ilmi zatın bilenler

Mecnun olur dost cemalin görenler

Kusur mu gözetir sultan olanlar

Bazı kusur işler kuldur efendim

Âşık Maksut Feryadî okuduğu türküyü güzel yorumlamasından ötürü sanatçı Sevda Kılıç’ı tebrik etmiş ve “türkü” hakkındaki görüşlerini dile getirmiştir: *“Aslında sevinci, kederi, düğünü, bayramı, yası kısacası her şeyi türkülerin içinde bulur ve türkülerle dile getiririz. Dolayısıyla türküsüz yapamayız biz. Sanat başka bir şeydir. Türküyü okurken yaşayarak okumak var bir de öylesine okumak var. Siz de türküyü okurken jest ve mimiklerinizle adeta türküyü yaşıyorsunuz.”*

Sevda Kılıç kendisi hakkındaki güzel düşüncelerinden dolayı Âşık Maksut Feryadî’ye teşekkür ederek Mahmut Erdal’dan **“Mah Cemalin Güneş Midir Ay Mıdır?”** türküsünü seslendirmiştir.

Mah Cemalin Güneş Midir Ay Mıdır

Mah cemalin güneş midir ay mıdır

Yüzüne baktıkça bakasım gelir

Kirpiğin ok hilal kaşın yay mıdır
Alıp şu bağıma çakasım gelir

Seni gören âşık döner şaşkına
Taş olsa dayanamaz o bakışına
Aslı mısın nesin Allah aşkına
Kerem gibi kendim yakasım gelir

Yandım ateşinle oldum muzdarip
He de kapına kul olam varıp
Canımı sarrafta gerdan yaptırıp
Ak göğsünün üstüne takasım gelir

Tuba ağacında benzersin dala
Dilin örnek olmuş şekere bala
N'olur yüzün dönme Mahmut Erdal'a
Yaşarken canımdan bıkasım gelir

Âşık Maksut Feyadî okunan türkü vesilesiyle başta Erdal Mahmut olmak üzere vefat etmiş tüm âşık ve ozanlara rahmet dileyerek, arkalarında bıraktıkları güzel eserlerden ötürü kendilerinin her zaman şükranla anılması gerektiğini ifade etmiştir. Erdal Mahmut'tan okunan eserin “güzelleme” türünde kaleme alındığı belirten Âşık Maksut Feryadî, âşıklık geleneğinde şiirlere güzelleme, methiye gibi isimlerinin verildiğini söyleyerek bir “güzelleme” örneği okumuştur.

Güzel

Bu ne güzelliştir bu ne zarafet
Kim çekmiş kalemi kaşına güzel
Çok güzeller gördüm devri alemde
Halen rastlamadım eşine güzel

Nurlu bakışların dermandır derde
Güneşin önüne çekilmez perde
Ay neye gerektir sen olan yerde

Çerağlar yanmasın boşuna güzel

Maksut'um der sakla ol cemalini

Amandır görmesin el cemalini

Hangi bende görse gül cemalini

Mecnun olur düşer peşine güzel

Programın bu bölümünde dinleyicilerden gelen istek üzerine Sanatçı Sevda Kılıç, Âşık İrfanî'den usta malı **“Niçin Ağlamayayım Niçin Gülmeyeyim”** türküsünü seslendirmiştir.

Niçin Ağlamayayım Niçin Gülmeyeyim

Niçin ağlamayım niçin gülmeyim

Deli gönül bir sevdaya bağlandı

Özü şirin sözü şirin bir yarin

Gamzesi ok kaşı yaya bağlandı

Yürüdükçe eda verir özüne

Kudret sürmesini çekmiş gözüne

Taramış zülfünü dökmüş yüzüne

Zannedersin bulut aya bağlandı

İrfani'yem yeni buldum bir devlet

Sakın yadlarınan eyleme ülfet

Eskiden kalmadı mihr ü muhabbet

Şimdi gönül taze yare bağlandı

Âşık Maksut Feryadî programın sonunda gelindiğini belirterek izleyicilere kendilerini dinledikleri için teşekkür ederken; konuk sanatçı Sevda Kılıç'a da programa katkılarından ötürü teşekkür ederek programın kapanışı için kendisinden bir eser okumasını istemiştir. Sanatçı Sevda Kılıç ise programa katılımlarından ötürü memnuniyetini dile getirerek Şarkışlalı Serdarî'nin usta malı **“Nesini Söyleyim Canım Efendim”** türküsünü okumuştur.

Nesini Söyleyim Canım Efendim

Nesini söyleyim canım efendim

Gayrı düzen tutmaz telimiz bizim
Arzuhal eylesem deftere sığmaz
Omuzdan kesilmiş kolumuz bizim

Benim bu gidişe aklım ermiyor
Fukara halinden kimse bilmiyor
Devletin sikkesi selam vermiyor
Kefensiz kalacak ölümüz bizim

Serdarî halimiz böyle n'olacak
Kısa çöp uzundan hakkın alacak
Mamurlar yıkılıp viran olacak
Akıbet alınır öcümüz bizim

3.3.2. Âşık Yener Yılmazoğlu ile “Sarı Tel” Televizyon Programı

Mekân: Yıldız Tv Stüdyoları, Esenyurt

Tarih: 28 Nisan 2023 **Saat:** 19.00

Konuklar: Âşık Mustafa Kurbanoglu, Âşık İsa İstekeoglu, Âşık Yener Yılmazoğlu

Programın Akışı

Program Âşık Yener Yılmazoğlu'nun okuduğu türkünün ardından yapmış olduğu açılış konuşmasıyla başlamıştır. Âşık Yener Yılmazoğlu, “Kıymetli izleyicilerimiz kıymetli gönül dostları programımıza hoş geldiniz, sefalar getirdiniz. Bugün iki kıymetli konuğum var. Uzun yıllardır birlikte âşıklık geleneğini icra ettiğimiz dostum Âşık Mustafa Kurbanoglu ve yine kendisini âşıklık geleneğinde çok iyi yetiştirmiş olan Âşık İsa İstekeoglu'na hoş geldiniz diyorum. Âşıklık geleneğinde âşıklar programa önce hava okuyarak başlarlar. Ben de programa divan okuyarak başladım ancak bugün türkü okuyarak başladım, çünkü divan okumayı bu işin ustası sayılan Âşık Mustafa Kurbanoglu'na bırakmak istedim.” diyerek sözü divan okuması için konuğuna bırakmıştır.

Âşık Mustafa Kurbanoglu, Âşık Yener Yılmazoğlu'nun kendisi hakkındaki güzel iltifatlarına teşekkürle karşılık vererek programa yazmış olduğu “divan”ı okuyarak başlamıştır.

Uğraşmayın

Bir labirent şehirim ben gezmeye uğraşmayın
Her uzvum bir muâmmadır çözmeye uğraşmayın
Hâk beni böyle halk etmiş bilinmez çok yönüm var
Sırdan sırra giriyorum sezmeye uğraşmayın

Nefsim nice ayaklandı ninni çaldım yatırdım
Bazı zaman boş bulundum arzusuna yitirdim
Nice acemi kaptanın gemisini batırdım
Bir dalgalı ummanım ben yüzmeye uğraşmayın

Mevla'm bir avuç topraktan var etti cismimizi
Öz nuru ile münevver eyledi resmimizi
Bir Kurbanoglu Mustafa yazdırdı ismimizi
Bundan böyle başka bir ad yazmaya uğraşmayın

Âşık Yener Yılmazoğlu, Âşık Mustafa Kurbanoglu'ndan sıcağa sıcağına bir türkû okumasını istemiş, bunun üzerine Âşık Mustafa Kurbanoglu da okuyacağı türküyü kendilerini izleyen başta köylüleri olmak üzere tüm dostlarına armağan etmek istediğini belirterek nasihat türünde yazmış olduğu “Oğul” türküsünü seslendirmiştir.

Oğul

Mereğini kendin doldur
Yelden medet umma oğul
Yedirir başına kalkar
Elden medet umma oğul

Hep güler yüz olmalısın
Geçerli söz olmalısın
Sen kendin düz olmalısın
Yoldan medet umma oğul

Ömrünü eyleme heder
Senin elindedir kader

Yelle gelen selle gider
Selden medet umma oğul

Kurbanoglu gir bu râha
İnsanlığa olmaz paha
Halini bildir Allah'a
Kuldan medet umma oğul

Âşık Yener Yılmazoğlu, âşıklık geleneğinde hikâye anlatmanın önemine değinerek usta malı “Şeyh-i San'an'ın Hikâyesi”nde kardeş kardeşi araması bölümünü çok acıklı bulduğunu ifade ederek hikâyeden kısa bir paraf anlatmıştır: *“Kıymetli izleyicilerimiz düşünebiliyor musunuz? Hani derler ya dünyanın en tatlı varı kimdir? Anadır ana, babadır baba. Bunların kıymetini bilmek lazım. İşte hikâyede Dilare Ana, çok genç yaşında bir evladını kaybeder. Ancak bir evladı daha vardır. Aradan uzun yıllar geçer fakat kaybolan evladını bulamaz. Sonra bir gün evde tandır başında ekmek pişirirken büyümüş olan diğer oğlu yanına gelir. Bakar ki anası tandır başında ekmek pişiriyor. Ana der. Buyur can oğlum der, anası. Ana, ben hep seni kederli görüyorum ya bir gül ana, der. Anası oğul ana nasıl gülsün, der. Biraz sana sitemim var oğul, der. Yavrum senin bir kardeşin kayboldu gitti. Gün geçtikçe sen kardeşini unutuyorsun, der. Ana ben nasıl kardeşimi unuturum, der. Anası yok yavrum yok, der. Arkasına yaslanır, o tandır başında ekmeği çıkarır atar sedirin üzerine. Kırk örük saçını bağrına basar. Kardeşini unuttu diye sitem ettiği oğluna bakalım ne diyor?”* ardından hikâyeli türküyü okumuştur.

Gardaş Da Gardası Böyle Mi Arar

Gardaş da gardaşı böyle mi arar
Başımın serdacı vefadar oğul
Gönül vurgunuyum yaram çok derin
Gardaş da gardaşı böyle mi arar

Cedel oynar dağ üstüne dağ düştü
Müddet geçti ara yere çağ düştü
Bel büküldü diş döküldü saçlarıma ak düştü
Gardaş da gardaşı böyle mi arar

Dilare Sultanım budur emanım
Hak'tan başka yoktur benim gümanım
Zindana düşmüş Şeyh-i San'an'ım
Gardaş da gardaşı böyle mi arar

Âşık Mustafa Kurbanoglu eseri **“Yok Gönül”** türküsünü Âşık İsa İstekeoglu ile birlikte seslendirirken, Âşık Yener Yilmazoglu da türkünün nakarat bölümünde âşıklara eşlik etmiştir. Âşık Yener Yilmazoglu okudukları güzel eserlerden ötürü âşıklara teşekkür ederken tekrar kısa bir “hikâye” anlatmıştır: *“Anadolu bir başka. Anadolu’nun her köşesinde ayrı bir örf, adet ve gelenek var. Eskiden bir delikanlı evlendiği zaman onun düğününü adet ve geleneklere göre davul zurna eşliğinde yaparlardı ki, bizim o yörede davul zurna çok meşhurdur. Bir de düğünler âşiksiz hiç olmazdı. Şimdi köyde Hasta Hasan diye biri varmış. Hasan daha yeni evlenmiştir. Köyde biri evlendiği vakit, yeni evlenmiş bir gelin o düğüne davul zurna eşliğinde götürülürmüş. Davul zurna kapıya gelir, gelin eşinden kayın babasından kaynanasından izin ister, izin alabilirse eğer ancak düğüne gidebilirmiş. Tabi, düğüne giden gelin düğünde oynar, nasıl âşıklara para takılır bahşiş verilirse kendisine de para takılırmış. Hasta Hasan daha evleneli bir hafta olmuştur. Bakar ki köyden düğün sesi geliyor, evlerine doğru da davul zurna sesi yaklaşıyor. Anlar ki hanımını düğüne davet ediyorlar. Hanımı da yabancı olduğu için ona kıyıp da düğündeki örf adeti de anlatamıyor. Ancak hanımı da leb demeden leblebiyi anlayacak biridir. Davul zurna ekibi Hasta Hasan’ın (Âşık Hasan) evine gelmişken, kendisinden bir şeyler çalıp söylemesini isterler. Hasta Hasan da sazı eline alır ve hanımına söyleyemediklerini, düğünde nasıl hareket etmesi gerektiğini kısacası örfi adeti saziyla söyler. Bakalım ne demiş, Âşık Hasan.”* diyerek hikâyenin ardından **“Yar Oynamasın”** türküsünü okumuştur.

Yar Oynamasın

Gözeller yığılıp toya gedeller
Amanat amanat yâr oynamasın
Men bilirem da rıca minnet edeller
Yüngüllüf edip de tez oynamasın

Gözeller yığılıp yüze bakarlar
Al yanağa kızıl güller takarlar
Sonra söyler başımıza kalkarlar
Karakaş altında göz oynamasın

Hasta Hasan deyir elâ göz yarım
Sana kurban olsun devletim varım
Demirem oynamasın oynasın yârım
Dirsekten aşağı bel oynamasın

Âşık Yener Yılmazoğlu genç yaşta kaybettiği dostlarından biri olan Âşık Saim İstekeoğlu ile aynı çıraklıktan yetişerek aynı kuşaktan geldiklerini belirtmiştir. Âşık Saim İstekeoğlu'nu konuk ettiği eski programından bir kesiti kardeşi Âşık İsa İstekeoğlu ile arkadaşı Âşık Mustafa Kurbanoglu'na izlettirerek hatırasını yad etmiştir. Bu vefalı duruşundan ve jestinden ötürü Âşık Mustafa Kurbanoglu, Âşık Yener Yılmazoğlu'na ayrıca teşekkür etmiştir. Âşık İsa İstekeoğlu, abisi Âşık Saim İstekeoğlu'nun izlemiş olduğu videosundan oldukça etkilenmiş ve bu duygularla yıllar önce abisine yazmış olduğu **“Kardeşe Özlem”** türküsünü okuyarak duygulu anlar yaşamıştır.

Programın bu diliminde Âşık Yener Yılmazoğlu izleyicilerden gelen birkaç mesajı okuduktan sonra sözü Âşık Mustafa Kurbanoglu'na bırakmıştır. Âşık Mustafa Kurbanoglu da izleyicilerin istek türküsü **“Gurbet Benim Öbür Adım”** ı okuyarak türküyü gurbet özlemi çeken izleyicilere armağan etmiştir.

Âşık Yener Yılmazoğlu, *“Değerli kardeşim Âşık Musfafa Kurbanoglu ile bir gönül muhabbeti yapacağız. Âşıklık geleneğinde güzel bir sohbetimiz olsun istedik. Bu da bize bir hatıra kalsın.”* diyerek **“atışma”** yı başlatması için jest yaparak sözü Âşık Mustafa Kurbanoglu'na bırakmıştır.

Âşık Mustafa Kurbanoglu

Nasıl olsa dünya yalan
Gönül kırmaya değer mi
Var mı burada baki kalan
Gönül kırmaya değer mi

Âşık Yener Yılmazoğlu

Ne güzel söyledin böyle

Gönül kırmaya değer mi
Hele devam et biraz söyle
Gönül kırmaya değer mi

Âşık Mustafa Kurbanoglu

Sevgiyle çiçekler açar
Kimler tatlı dilden kaçar
Buna gelen konar göçer
Gönül kırmaya değer mi

Âşık Yener Yilmazoğlu

Gözüm yok devlette varda
Gizli olan böyle sırda
Hani nerede Saim Usta
Gönül kırmaya değer mi

Âşık Mustafa Kurbanoglu

Belki kar suyun debisi
Hacılar buğday habbesi
Gönüldür hakkın Kabe'si
Gönül kırmaya değer mi

Âşık Yener Yilmazoğlu

Bir ağacın bak dalıyız
Gönüllerin ehvalıyız
Hepimiz hakkın kuluyuz
Gönül kırmaya değer mi

Âşık Mustafa Kurbanoglu

Kurbanoglu dağ aşasın
Ne beysin ne de paşasın
Herkes sevdiğiyle yaşasın
Gönül kırmaya değer mi

Âşık Yener Yilmazoğlu

İnananlar hakka bağlı
Ecelidir nice yağlı
Gider Mustafa Yilmazoğlu

Gönül kırmaya değer mi

Konuklardan ve izleyicilerden gelen yoğun istek üzerine Âşık Yener Yılmazoğlu ile Âşık Mustafa Kurbanoglu'ndan bir kez daha atışma yapmaları istenmiş, âşıklar da bu isteğe duyarsız kalmayarak aralarında “**atışma**” yapmışlardır.

Ayak: “haberin yok”

Âşık Yener Yılmazoğlu

Dinle beni Mustafa
Teller yormuş haberin var mı
Dört senedir görmüyorum
Haller yormuş haberin yok

Âşık Mustafa Kurbanoglu

Hayat uzun yorgun kervan
Yollar yormuş haberin yok
Halimi söylemez lisan
Diller yormuş haberin yok

Âşık Yener Yılmazoğlu

Baksana menzile gitmiş
Gam kederi burdan atmış
Sevenleri çekip gitmiş
Dağlar yorgun haberin yok

Âşık Mustafa Kurbanoglu

Her şeyi söylesem olmaz
Gönül bu odunu kalmaz
Neyleyim haddini bilmez
Kullar yormuş haberin yok

Âşık Yener Yılmazoğlu

Yılmazoğlu bak gitti de
Gam efkarını attı da
Kovana şeker kattılar
Ballar yorgun haberin yok

Âşık Mustafa Kurbanoglu

Kurbanoglu duy sesimi
Güldüren yoktur yüzümü

Her an kan ağlar gözümü
Seller yormuş haberin yok

Programın sonunda âşıklar, “**Kiziroğlu Mustafa Bey**” türküsünü coşkulu bir şekilde okurken; türkünün bitiminde Âşık Yener Yılmazoğlu, izleyicilere ve âşıklara teşekkür ederek programı sonlandırmıştır.

3.3.3. Âşık Orhan Üstündağ “Facebook” Âşık Programı

Facebook Adresi: <https://www.facebook.com/asikorhanustundag>

Tarih: 23 Ağustos 2023 **Saat:** 20.00

Katılımcı: Âşık Orhan Üstündağ, İsrail Üstündağ

Programın Akışı

Programın sunuculuğunu oğlu İsrail Üstündağ’ın yapmış olduğu program, Âşık Orhan Üstündağ’ın okumuş olduğu “**Yar Senin Elinden Hastayım**” türküsünün ardından başlamıştır.

Yar Senin Elinden Hastayım

Yar senin elinden hastayım hasta
Hastayı görmeye yar safa geldin
Elinden ayvası koynunda narı
Canımın cananı yar safa geldin

Yar senin kaşların kemenin bendi
Melekler bürümüş huridir kendi
Bir su ver içeyim yüreğim yandı
Bulgan dağından kar safa geldi

Eskiden görürdüm haftada ayda
Artık bundan sonra geldin ne fayda
Azrail göğsümde canım hay hayda
Gözyaşı dökmeye yar safa geldin

Emrah'ın sevdiği Selvi sen misin
Sağ eli sinemde gezdiren misin
Ağır cenazemi götüren misin
Namazım kılmaya yar safa geldin

Türkünün ardından Âşık Orhan Üstündağ, “Evet, değerli dostlar ne diyor türküde? Emrah'ın sevdiği Selvihan sen misin, Sağ eli sinemde gezdiren misin, Ağır cenazemi götüren misin? Namazım kılmaya yar safa geldin. Hepiniz hoş geldiniz, hepinizin gönlü hoş olsun. Allah'ın rahmeti ve bereketi üzerinize olsun inşallah.” diyerek izleyicileri selamlamıştır.

Sunucu İsrail Üstündağ, Ercişli Emrah'ı rahmet ve minnetle yad ederek baba oğul olarak izleyicilerin karşısında olmaktan ötürü memnuniyetlerini dile getirmiştir. Bununla birlikte bir saatlik program boyunca izleyiciler tarafından mesaj yoluyla en çok istek alan eserlerin seslendirileceğini belirterek izleyicilerden gelen mesajları okumaya başlamıştır.

Âşık Orhan Üstündağ en çok istek alan türkülerini eserleri sırayla okumaya başlayarak okuduğu eserleri taliplerine hediye etmiştir. İlk istek parça olarak kendi türküsü “**Ne Güzeldir**”i okuyarak türküyü program sponsoru kişilere armağan etmiştir.

Ne Güzeldir

Bizi yoktan var eyleyen
Ne güzeldir ne güzeldir
Bu alemleri nur eyleyen
Ne güzeldir ne güzeldir

Hu diyerek akan yaşlar
Pervane dönen dervişler
Hakka secde eden başlar
Ne güzeldir ne güzeldir

Onun kurduğu bu düzen
Hak tartı terazi mizan
Beş vakit okunan ezan
Ne güzeldir ne güzeldir

Resulullah ol Muhammed
Ona layık olan ümmet
Mümin kullarına cennet
Ne güzeldir ne güzeldir

Üstündağ'ım hoştur vaadın
Hiçbir şey vermiyor tadın
Kurban olam bin bir adın
Hey Allah'ım ne güzeldir

Türkünün ardından Âşık Orhan Üstündağ, “*Her şey güzeldir, çünkü yaradan her şeyi güzel yaratmıştır. Önemli olan güzel bakabilmek. Güzel bakarsan güzel görürsün, çirkin gözüyle de bakarsan her şeyi çirkin görürsün.*” diyerek güzellik kavramının göreceliğine vurgu yapmıştır.

Ezân-ı Muhammedî'nin okunmasının ardından, program kaldığı yerden devam etmiştir. Âşık Orhan Üstündağ, istek “**Kara Koyun**” türküsünün aslında bir sevda, bir aşk, bir ayrılık ve dahası bir garipliği anlatan bir eser olduğunu belirterek türküyü okumuştur. Sunucu İsrail Üstündağ'ın ustalardan bir eser okuma isteği üzerine ise Âşık Kul Nuri Çırağı'ndan usta malı “**Otuz Beş Yıl Oldum Unutamadım**” türküsünü seslendirmiştir.

Otuz Beş Yıl Oldum Unutamadım

Seni görmüş idim on bir yaşında
Otuz beş yıl oldu unutamadım
Sevdanın rüzgârı esti başımda
Bana bir hal oldu unutamadım

Mecnun'dan da fazla bu sevda yarım
Kerem'den de artık gamım efkarım
Hatırımdan çıkmıyorsun ağlarım
Gözyaşım sel oldu unutamadım

Göreni var mı bu sevdanın içini
Acep yakmış benim gibi kaçını

Mendilimle sildim ıslak saçını
Hepsi hayal oldu unutamadım

Nuri Çırağı'yı bıraktı zara
Umutlarım kaldı öbür bahara
Üstelik de göçtü çok uzaklara
Ayrıldı el oldu unutamadım

Sunucu İsrail Üstündağ, izleyicilerden çok fazla istek mesajı aldıklarını ancak isteklerinin tümünün bir saatlik programda yerine getirilmelerinin imkânsız olduğunu belirterek izleyicilerden affını istemiş ve ardından sözü istek türkü okuması için Âşık Orhan Üstündağ'a bırakmıştır.

Âşık Orhan Üstündağ izleyicilerden gelen istek üzerine Âşık Veysel'den usta malı “**Sen Bir Ceylan Olsan**” türküsünü okumuştur.

Sen Bir Ceylan Olsan

Sen bir ceylan olsan ben de avcı
Avlasam çöllerde saz ile seni
Bulunmaz dermanı yoktur ilacı
Vursam yaralasam söz ile seni

Kurulma sevdiğim gözelim deyin
Bağlanma karayı alları geyin
Ben bir çoban olsam sen de bir koyun
Beslesem elimde tuz ile seni

Koyun olsan atlatırdım yaylada
Tellerini yoldurmazdım hoyrada
Balık olsan takla dönsen deryada
Düşersem toruma hız ile seni

Veysel der ismini koymam dilimden
Ayrı düştüm vatanımdan ilimden
Kuş olsan da kurtulmazdın elimden

Eğer görsem idi göz ile seni

Türkünün ardından Âşık Orhan Üstündağ, Âşık Veysel gibi bir ustayı anmışken yine büyük bir âşığımız Âşık Murat Çobanoğlu'nu anmazsak olmaz diyerek, kendisinden usta malı **“Neyine Güvenem Yalan Dünyanın”** türküsünü okumuştur.

Neyine Güvenem Yalan Dünyanın

Neyine güvenem yalan dünyanın

Kerem'i yandırıp kül etmedi mi

On bir ay bülbül feryat eyledi

Gül için bülbülü lal etmedi mi

Bülbül aşık idi gonca güllere

Arzusun söylerdi esen yellere

Mecnun Leyla için düştü çöllere

Ferhat'a dağları yol etmedi mi

Kurduğum bağlarım oldu virana

Kardeşi Yusuf'u attı zindana

Kaderi Mısır'da kul etmedi mi

Çobanoğlu yaram döndü çibana

Sunucu İsrail Üstündağ bir yandan izleyicilerden gelen mesajları okurken diğer yandan programın sonuna gelindiğini belirterek sözü Âşık Orhan Üstündağ'a bırakmıştır. Âşık Orhan Üstündağ, süre kısıtlı olmasından dolayı yerine getiremedikleri isteklerden ötürü izleyicilerden af dilerken; Âşık Şenlik'in *“Ehl-i İsâm olan işitsin bilsin, Can sağ iken yurt vermeniz düşmana, İster Uruset'in nesi var gelsin, Can sağ iken yurt vermeniz düşmana.”* dörtlüğünü okuyarak Âşık Şenlik sevenlerine izleyicilere teşekkür etmiş ve ardında okuduğu **“Kiziroğlu Mustafa Bey”** türküsüyle programı sonlandırmıştır.

3.3.4. Âşık Mustafa Kurbanoglu “Instagram” Âşık Programı

Instagram Adresi: @asikmustafakurbanoglu

Tarih: 31 Aralık 2023 **Saat:** 20.00

Katılımcı: Âşık Mustafa Kurbanoglu

Programın Akışı

Âşık Mustafa Kurbanoglu canlı yayın programına, *“Evet değerli dostlar, bugün yılın son günü. Yarın yeni bir yıla başlamış olacağız. Yeni yılın herkese huzur, sağlık, bereket ve mutluluklar getirmesini Rabbimden diliyorum. Anaların ağlamadığı, kardeş kavgalarının son bulduğu, insanların huzurla kardeşçe yaşadığı nice yıllar diliyorum.”* diyerek izleyicileri selamlayarak başlamıştır.

Dünyadaki savaşların, fakirliklerin, kan ve gözyaşlarının sebebinin açgözlü insanların ve idarecilerin olduğunu belirten Âşık Mustafa Kurbanoglu her şeye rağmen dünyada sevgiyi ve hoşgörüyü hâkim kılmak gerektiğini belirtmiş ve ardından **“Düştü”** eserini okuyarak gönlü güzel insanlara armağan etmiştir.

Düştü

Her bir karanlık gecenin ardına sabah düştü
Nasip taksim olununca bahtımız siyah düştü
Kul yarandık şu alemde hakkı zikretmek için
Yoklamalı kaç gönüle sebepsiz Allah düştü

Eğer gerçek âşık isen aşk ile yanmak gerek
Maddiyattan uzaklaşıp mânaya kanmak gerek
Her nefeste hu çekekerek mevlayı anmak gerek
Kurân’ın her ayetine evvel bismillah düştü

Binbir ismi var Hûda’nın birini insan yeter
Sıdkı dille iman edip ona inansa yeter
Kurbanoglu tövbe edip gerçeğe dönsen yeter

Boşa geçen günlerine kaç bin defa ah düştü

Âşık Mustafa Kurbanoglu, izleyicilerden gelen birkaç mesajı okumasının ardından ustası Âşık İlhamî Demir'den “**Seni Gör**” eserini okumuştur.

Seni Gör

Dokuz aylık yolun yorgun yolcusu
Her can seni görür sende seni gör
Bir gövde değilsin yoktan yarandın
Mekân seni görür sende seni gör

Kendini sadece bir gölge bilme
İnsanlık sevgisini kalbinden silme
Kimseye zulm etme öldürme ölme
Rahman seni görür sende seni gör

Yerlere bir damla dökülürse kan
Yarın mahşer günü olur bir insan
Gel Âşık İlhamî olma âsi can
Sübhan seni görür sende seni gör

Âşık Mustafa Kurbanoglu bir izleyicisinin mesajı üzerine, “*Şiirimin bir dörüüğünde, Sanatkâr gönlü bir mekâna benzer, Türlü cevher satan dükkâna benzer, demiştim. Biz sizden aldığımız cevherleri satan bir dükkânız. O dükkâna müşteri gelmezse, alıcısı olmazsa haliyle söz konusu mallar da çürümeye yüz tutar. İşte sizler (âşıkseverler) de kültür cevherine gönül veren dostlarsınız. Gönüllü alıcılarsınız. Sizlerin sayesinde bu kültürümüz Dede Korkut'tan bugüne yüzyıllardır ayakta.*” diyerek âşıkların yetişmesi ile âşıklık geleneğinin yaşatılmasındaki âşıkseverlerin önemine değinmiştir.

İzleyicilerden gelen hava (makam) okuması isteği üzerine Âşık Mustafa Kurbanoglu, havaların âşıklık geleneğindeki önemine değinerek Âşık Şenlik'ten “**Baki Kalan Öğünsün**” eserini “karaçi havası” ile okumuştur.

Baki Kalan Öğünsün

İster ihtiyar ol ister nevcivan
Bu dünyada baki kalan öğünsün
Meraksız fikirsiz gamsız her zaman

Başa çan şâd olup gülen öğünsün

Müddeti Hazret-i Adem'den beri
Okunmaz defteri bilinmez sırrı
Bu dünyadan göçtü nice bin biri
Ahretten dünyaya gelen öğünsün

Şenlik der bu dünya fanidir fani
İskender Süleyman ol Rüstem hani
Ecel pazarından kurtarıp canı
Azrail'den mühlet alan öğünsün

Gurbet hayatı yaşayarak köy hasreti çeken izleyicilerden gelen çok sayıdaki istek mesajları üzerine Âşık Mustafa Kurbanoglu, gurbet duygusunun bir bakıma âşıkları gerçek anlamda âşık yapan duyguların başında geldiğini belirterek bu duygularla yazmış olduğu “**Gurbet Benim Öbür Adım**” türküsünü seslendirmiştir.

Gurbet Benim Öbür Adım

Gurbet benim öbür adım
Beni bana anlatmayın
Ben sılayı yaşamadım
Onu bana anlatmayın

Burda neyin kıymeti var
Ana baba hasreti var
Bir de elin töhmeti var
Bunu bana anlatmayın

Çile deryasına daldık
Neşe verip keder aldık
Eşe dostu hasret kaldık
Dünü bana anlatmayın

Sıla benim öz nimetim
Hiç kimseye yok mihnetim
Kurbanoğlu ben gurbetim
Beni bana anlatmayın

Âşık Mustafa Kurbanoğlu, insanların olduğu her yerde hatanın da olabileceğini dolayısıyla da program sürecinde de kendi tarafından bir kusurunun olması halinde izleyicilerden affını istemiş ve kendisini gerek izleyerek gerekse sosyal medya kanallarından mesaj atarak programa katkı sunan tüm kesimlere teşekkür ederek okuduğu “Ana” türküsü ile programı sonlandırmıştır.

3.4. Elektronik Kültür Ortamlarındaki Âşıklık Geleneğinin İcrasının Değerlendirilmesi

Âşıklar Facebook, Instagram sayfalarında yapmış oldukları programları genellikle tek başına yapmakla birlikte bazen de konuk âşıklarla birlikte ev veya stüdyo benzeri ortamda icra etmişlerdir. Yapmış oldukları programlarla birlikte; programlarında eserlerine, fotoğraflarına ve katılacağı etkinliklerle ilgili duyurulara da yer vermişlerdir. Âşıkların ve âşıkseverlerin fiziksel anlamda bir arada bulunmasına gerek duymadan yapılan programlarının içeriğini âşıklar, daha çok takipçilerinin istek ve beklentilerine göre şekillendirmişlerdir. Bununla birlikte âşıklar, geleneğin icrasının birçok örneğini yerine getirmişlerdir. Belli bir düzen ve sıralamaya bağlı kalmaksızın takipçilerini karşılayarak selamladığı “merhabalaşma-hoşgeldiniz” faslı ve usta bir âşığı hatırlatarak kendisinden usta malı bir eser okuduğu “hatırlatma-canlandırma” faslını yerine getirmişlerdir. Programda genellikle tek âşık olduklarından atışma yapamamış olmalarına karşın “tekellüm” bölümünde hikâye, fıkra ve anı anlatmanın yanı sıra doğaçlama şiir söyleme, divan okuma gibi örneklere yer vermişlerdir. Programın kapanışını ise genellikle “elveda” bölümü ile yapmışlardır. Âşıkseverler böylesi ortamlarda ortamlarda yapılan programlara olan memnuniyetini atmış oldukları mesaj ve takip önerileri ile dile getirmişlerdir. Zaman ve mekândan bağımsız yapılan bu tür programlar da âşıklar da süreyi de gözönünde bulundurarak çok sayıda takipçisinin isteklerini yerine getirmeye çalışmışlardır.

Televizyon ve radyo kanallarında âşıklık geleneği ile ilgili yapılmış olan programların büyük bir kısmı âşıkların gayretleriyle gerçekleştirilmiştir. Haftanın belirli günlerinde resmi ve özel kanallarda yayınlanan programlarda âşıklar hem sunucu hem

de konuk âşık olarak yer almışlardır. Stüdyo ortamında âşıkların katılımı ile gerçekleştirilen programların akışı izleyici/dinleyicilerin istekleri de karşılanacak şekilde düzenlenmiştir. Genel bir kural olmamakla birlikte âşıklar programa “merhabalaşma-hoşgeldiniz” faslı ile yada bir divan okuyarak başlamışlardır. Ardından usta âşıkları zikrederek kendilerinden usta malı eser okudukları “hatırlatma-canlandırma” faslı ile devam etmiştir. İzleyici/dinleyicilerden gelen mesajların okunması ve isteklerin yerine getirilmeye çalışılması ile birlikte “tekellüm” faslına geçilmiştir. Âşıklar bu bölümde atışma yapmakla birlikte; en çok istek alan hikâyeyi, türküyü ve eseri dillendirmişlerdir. Âşıklar fırsat buldukça kendi yaşamından, eserlerinden ve başarılarından örnekler vermişlerdir. Programın sonunda ise genellikle koçaklama tarzında okumuş oldukları eserlerle birlikte “elveda” faslı ile programı sonlandırmışlardır.

3.5. Yazılı Kültür Ortamları

Yüzyıllar boyunca sözlü kültür ortamında icra edilmiş olan âşıklık geleneğinin korunması geleceğe taşınmasında yazılı kültürün önemli bir katkısı olmuştur. Özellikle de âşıkların anlattığı halk hikâyeleri ve destanların matbaalarda basılıp yaygınlaştırılması, geleneğin günümüze kadar gelmesinde önemli bir katkısı olmuştur. Dönemin teknolojik araçlarına ve olanaklarına göre yazılı kültür ortamları icrasında birtakım değişkenlikler göstermiştir. Günümüzde ise âşıklar daha çok sözlü kültür ile elektronik kültür ortamlarında sanatlarını icra etmişlerdir. Bununla birlikte İstanbul’da yaşayan âşıklar; yazılı kültür ortamlarında şiir kitapları, şiir antoloji kitapları ile halk hikâyeleri tasnifi konularında da çalışmalarda bulunmuşlardır. Çalışmamızın bu bölümünde yazılı kültür ortamında sanatını icra ederek halk hikâyesi tasnif etmekle birlikte şiir kitabı çıkarmış veya antolojide şiir örneklerine yer verilmiş olan söz konusu âşıklara yer verilmiştir.

Tablo 5. Yazılı kültür ortamında eser vermiş âşıklar

Gelenek Temsilcisi (Âşık-Ozan)	Şiir Kitabı	Şiir Antolojisi Kitabı	Tasnif Ettiği Halk Hikâyesi
Âşık Kul Tahir		Sivaslı Halk Ozanları, Anadolu’yu Gezen Ozanlar	
Âşık Mürsel Sinan	İnsan Okudum		
Âşık Vaktidolu	Gel Kendine Deli Gönül, Vaktidolu Divanı	Karaağaç Şiir Antolojisi	Âşık Şemirhan ile Âşık İbrahim, Uzak Elli Garip Şah, Settar Han, İzzet Han, Selim Han, Saruhanlı, Mihrali Bey, Koca Kartal
Âşık Bülent Aydınoglu			Hüseyin ile Ayşe Hikâyesi
Âşık Kemal Ummanî		Doğulu Halk Âşıkları	
Âşık Maksut Feryadî	Sular Yandı, Yaz Baharım Döndü Kışa		Akıllı Mehmet ile Gülfidan Hanım Hikâyesi
Âşık Şenol Muratoğlu			Yaşlı Baba Hikâyesi
Âşık Vahit Köroğlu	20. Asrın Köroğlusu Vahit Köroğlu		Hz. Süleyman’ın Yüzüğü, Ali’nin Öyküsü
Âşık Veli Cananî	Âşık Şenlik Baba’ya Sesleniş-Şiirler		
Âşık Erol Coşkunoğlu			Dertli Çoban ile Gülnur Sultan Hikâyesi
Âşık Mertoğlu			Kahraman Bey
Âşık Kevserî	Sevda Yolunda, Tomurcuk		
Âşık Yılmazoğlu			Hürûzat ile Abdullah Bey Hikâyesi

Âşık Orhan Üstündağ	Şiir Pınarı, Duygu Seli, Nur Bahçesi		Karakoyun Hikâyesi
Âşık Ahmet Poyrazoğlu	Bir Heybe Şiir, Ercişli Emrah Deyişleri		Derdiyâr ve Gülhandan Hikâyesi
Ozan Bakî			Tütüncü Sait ile Kolcular Hikâyesi
Ozan Abdullah Çayiroğlu			Fatih Otağından Anadolu'ya
Ozan Mustafa			Fakir Genç Zengin Kız
Ozan Kimsesiz	Sözcükleri Gıdıkladım, Zırva DA Zirve		
Ozan Kumru	Ehlibeyt'ten Bir Deste Gül	Karaağaç Şiir Antolojisi	
Ozan Bilican	Gönülde Birikenler		
Ozan Mizanî	Deryadan Damlaya-1, Deryadan Damlaya-2, Saati Sevgiye Kurdum, Bir Delinin Not Defteri, Beşinci Mevsim		

SONUÇ

İstanbul tarihi ve kültürel zenginliklerinin yanısıra sahip olduğu imkânlar ile kısa sürede yoğun göç alan merkezlerin başında gelmiştir. İstanbul’da değişimin yaşandığı alanlardan biri de âşıklık geleneği olmuştur. Farklı bölgelerden ve bilhassa Doğu Anadolu Bölgesinden gelen âşıkların da katkısıyla zamanla İstanbul’da bir âşıklık geleneği oluşmaya başlamış ve bu gelenek günümüzde de canlı bir şekilde varlığını sürdürmüştür. Söz konusu âşıklık geleneğini ortaya çıkarmak amacıyla hazırlanmış olan “İstanbul’da Yaşayan Âşıklık Geleneği ve İcra Ortamları” adlı çalışma ile günümüzde İstanbul’da yaşayan âşıklık geleneğinin yapısı, temsilcileri ve icra ortamları hakkında önemli bilgiler edinilmiştir.

Çalışmamızda yer vermiş olduğumuz 28 adet âşık programından hareketle günümüzde İstanbul’da âşıklık geleneğinin daha çok festival, köy dernekleri, şiir dernekleri, âşık dernekleri, vakıf, cem evi, belediye, cafe, türkü evleri, kültür evleri, konser, sanat yılı geceleri, bahar şenliği, anma programı, imza günleri, tanıtım günleri gibi sözlü kültür ortamlarında icra edildiği sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte çalışmada yer vermiş olduğumuz 4 adet âşık programıyla da âşıkların radyo ve televizyon kanalları ile Facebook, Instagram gibi çeşitli sosyal medya kanallarında yapmış oldukları âşık programları ile elektronik kültür ortamlarında da geleneği icra ettikleri görülmüştür. Yine âşıkların kendi şiirlerini kitaplaştırmak veya çeşitli şiir antolojilerinde birtakım şiirlerine yer vermek suretiyle yazılı kültür ortamından da yararlandıkları tespit edilmiştir.

İstanbul’da âşıklık geleneğinin icra edildiği ortam ve mekânlar daha çok belirli bölgelerde toplanmıştır. Çalışmamızda yer vermiş olduğumuz 32 adet âşık programından hareketle geleneğin daha çok İstanbul’da Göztepe, Sultanbeyli, Sancaktepe, Ümraniye, Çekmeköy, Küçükçekmece, Halkalı, Maltepe, Pendik, Tuzla, Bağcılar, Başakşehir, Beyoğlu gibi önemli merkezlerde icra edildikleri sonucuna varılmıştır. Söz konusu yerlerde geleneğin sıkça icra edilmiş olmasında ise daha çok hemşehri duygusuyla hareket eden âşık ve yöre insanının bu merkezlerde toplanması ile âşıkseverler tarafından geleneğe gösterilen ilgi etkili olmuştur.

Çalışmada incelemiş olduğumuz 40 gelenek temsilcisi âşık ve ozan hakkında birtakım bilgiler elde edilmiştir. İstanbul’da yaşayan âşıkların büyük bir bölümü Doğu Anadolu

Bölgesinden gelen âşıklar olmakla birlikte farklı bölgelerin âşıklarının varlığı da söz konusu olmuştur. Âşıkların 11'i Kars, 13'ü Ardahan, 3'ü Erzurum, 3'ü Sivas, 2'si Erzincan ve 1'er âşık ise Gümüşhane, Malatya, Tunceli, Tokat, Bayburt, Samsun, Van, Yozgat illerine mensup oldukları görülmüştür. Çalışmada âşıkların eğitim durumları hakkında da birtakım bilgiler edinilmiştir. Âşıkların 21'i ilkokul, 2'si ortaokul, 13'ü lise ve 4'nün de üniversite mezunu olduğu görülmüştür. Âşıkların eğitim seviyesinin bu türlü farklılaşmasında şüphesiz ekonomik ve sosyal durumlar etkili olmuştur.

Âşıklar arasında saz (bağlama) çalmanın yaygın olduğu görülmüştür. Söz konusu 40 âşıktan sadece 2 âşığın (Ozan Mizanî, Ozan Kul Ali) saz (bağlama) çalamadığı geri kalanların ise saz çalabildiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte kimi âşıklar atışmayı âşıklığın hünerlerinden biri olarak görerek atışma konusunda kendilerini geliştirirken; kimi âşıklar ise atışmayı ayrıca beceri isteyen bir yetenek olarak görerek atışma yapmaktan kaçınmışlardır. Söz gelimi âşıklardan Ozan İlhan Taştan, Ozan Kimsesiz, Ozan Mizanî, Âşık Kul Ali, Âşık Savranî atışma yapamazken; geri kalan âşıklar ise atışma yapmışlardır.

Doğu bölgesi âşıklara özenerek mahlaslarında nispet “î” sini kullanma geleneği İstanbul'da yaşayan gelenek temsilcileri arasında da görülmüştür. Doğu Anadolu'dan gelerek İstanbul'da yaşayan âşıklar, her ne kadar nispet “î” sini kullanmayı tercih etmemişlerse de bazı âşıklar (Âşık Veli Cananî, Âşık Zakirî vb.) yetiştikleri coğrafi bölgelerine ve kültürüne olan aidiyet duygularını ifade etmek için mahlaslarında kullanmışlardır. Yine incelemiş olduğumuz 40 âşıktan 21 âşık gelenek içerisinde usta-çırak eğitimi ile yetişirken 19 âşık ise gelenekte herhangi bir âşığa tabi olmadan gizli çıraklık yöntemi ve yetenekleri sayesinde yetişmiş olduğu görülmüştür. Ayrıca 15 âşığın ise gelenekte çırak âşık yetiştirerek geleneğin devamına katkı sunmuşlardır.

Âşıkların bir kısmı bade içme olayına inanırlarken; âşıkların diğer bir kısmı ise-ki bunlar çoğunlukta olanlar-bade içme olayına pek de inanmamışlardır. İstanbul'da incelemiş olduğumuz 40 âşıktan sadece Âşık Mürsel Sinanoğlu ile Âşık Yılmazoğlu bade içme olayına inandıklarını ve konu ile ilgili rüya gördüklerini belirtmişlerdir. Âşıklar arasında mahlas kullanma geleneği güçlü bir şekilde devam etmiştir. İncelediğimiz 40 âşıktan 12'si “ozan” ve 28'i ise “âşık” mahlasını kullanmıştır. Bununla birlikte Âşık Kul Tahir, (Tahir Aslandaş), Âşık Kul Salih (Salih Başaran), Ozan Kul Ali

(Binali Bayram) gibi âşıklar Alevi-Bektaşî geleneği tarikat şeyhi veya büyüğüne karşı bağlılıklarını belirtmek için “kul” mahlası kullanılmışlardır.

İstanbul’da yaşayan âşıklar çok sevdikleri sanatlarını icra ederken bir yandan da geçimlerini sağlayacak farklı işlerde çalışmak zorunda kalmışlardır. Çalışma kapsamında incelediğimiz 40 âşığın büyük çoğunluğunun geçim sıkıntısından kaynaklı şoförlük (Âşık Tahsin Namazoğlu, Âşık Abdullah Çayıroğlu), usta öğretici (Âşık Şenol Muratoğlu, Ozan İlhan Taştan), memurluk (Ozan Mizanî, Ozan Bakî Çetin), gibi başka mesleklerde çalışmak zorunda kalarak âşıklığı ikinci meslek olarak icra ettikleri görülmüştür. Bu durum da bizlere âşıklığın İstanbul özelinde günümüzde geçimi sağlamak için tek başına yapılacak bir meslek olmaktan uzaklaştığını göstermiştir.

İstanbul’da yaşayan âşıklık geleneği yapısı, icrası ve icra ortamları bakımından birtakım değişimler yaşamıştır. Yaşanan bu değişimler gelenek açısından olumlu ve olumsuz yönde olmuştur. İstanbul’da yaşayan âşıklar, içerisinde yaşadığı toplumun sıkıntılarını, ihtiyaçlarını ve beklentilerini eserlerine konu edinerek âşıklık geleneğine tema açıdan farklı bir boyut kazandırmışlardır. Önceleri köy ve kasaba ortamı ile ilgili konularda eserler verirken, İstanbul’a göç etmelerinin ardından âşıklar daha çok şehir hayatına dair konularda eserler vermişlerdir. Bu durum kentte yaşayarak kent ortamında beslenen ve geleneğe farklı yaklaşımlar getiren bir âşık modelini ortaya çıkarmıştır.

İstanbul’da yaşayan âşıklık geleneği kitle kültürü bağlamında da birtakım değişimlere tabi olmuştur. Toplumun istek ve ihtiyaçlarından beslenen bu gelenek, yine toplumun arzu ve beklentilerine göre birtakım değişimler yaşamak zorunda kalmıştır. Performans teori bağlamında âşıklar; icralarındaki konu bütünlüğünü korumak suretiyle, dinleyiciye ulaşabilmek adına konu ve içerik açısından günümüzden yararlanmışlardır. Daha çok içinde bulunduğu toplumu ilgilendiren konularda yazmış olan âşıklar, kendi sanatını izleyici/dinleyicilere ulaştırmak adına icrasında tür ve şekilde değişikliğe gitmişlerdir. Yine âşıklar tarafından programın muhtevası, izleyici/dinleyicinin beklentileri ve icra ortamı göz önünde bulundurularak kimi zaman icralarında birtakım değişiklikler yapılmıştır.

İstanbul’da yaşayan âşıklık geleneğinde görülen diğer bir değişim de âşıkların yetişme tarzlarında olmuştur. Günümüzde işini ve ailesini bırakarak çırak halinde ustasının yanında dolaşma devri geride kalmıştır. Bunu yerini sanatından etkilendikleri usta âşıklarının eserlerini dinleyerek saz kurslarında bağlama çalmayı öğrenen âşık adayları

almıştır. Bu bağlamda incelemiş olduğumuz 40 âşıktan 29 âşık geleneksel anlamda usta-çırak ilişkisi içerisinde yetişmemişlerdir. Bunun yerine ise daha çok kendilerine rol model gördükleri usta âşıkları radyo ve televizyon başta olmak üzere farklı sosyal medya kanallarından takip ederek ve geleneksel icra ortamında bulunmadan kendilerini yetiştirmişlerdir.

İstanbul'da yaşayan âşıklık geleneğinde düzenlenen âşık programlarının kalite düşüklüğü ile birlikte geleneği gerçek anlamda bilen âşıkseverlerin sayısının az oluşu önemli bir sorun olmuştur. Bunun yanı sıra âşık programlarına davet edilen âşıkların sayıca fazlalılığı ile program sürelerinin kısıtlı oluşu program kalitesini düşüren önemli etkenlerden olmuştur. Âşıkların sürenin kısıtlı olmasından kaynaklı programlarda gerçek anlamda performanslarını sergileyemedikleri gözlemlenmiştir. Ayrıca âşık programlarına katılarak geleneği gerçek anlamda bilen dinleyici/izleyici sayısı da azalmıştır. Bu da âşıkların yeteri kadar denetlenemeyerek programların gelişigüzel icra edilmelerine neden olmuştur.

Önceleri daha çok sanatlarını ön planda tutarak birlikte hareket eden âşıklar, günümüzde ise daha çok çevresini kullanarak program düzenlemekte veya programlara icracı olarak katılmışlardır. Her âşık kendi çevresini ve tanınırlığını kullanarak belli başlı âşıklarla gündemde kalmayı başarırken, aynı imkanlara sahip olamayan diğer kesim âşıklar ise az tanınarak geri planda kalmıştır. Âşıklık geleneğinde usta-çırak ilişkisinin zayıflamasıyla birlikte İstanbul'da yetişen çırak âşık yok denecek kadar azdır. Bu durumun çok farklı nedenleri olmakla birlikte günümüzde âşıklığın yeni nesil gençler tarafından bilinmemesi ve gençlerin de daha çok toplumda statü ve geliri yüksek mesleklere yönelmiş olmasıdır. Âşıkların bu durumun devam etmesi halinde kendilerinden sonra âşıklık geleneğini devam ettirecek âşıkların yetişmeyerek geleneğin zamanla unutulabileceği kaygısını taşımışlardır.

Söz konusu kaygıların giderilmesi ve geleneğin devam ettirilmesi adına birtakım çözüm odaklı akademik çalışmalar yapılmalıdır. Akademik anlamda açılacak olan bir merkezde usta âşıklar tarafından çırak âşıklar bir eğitim sürecinden geçirilmeli ve sürecin sonunda geleneği hakkıyla öğrenerek usta bir âşık haline geldiği düşünülen aday âşığa ancak icazet verilmelidir. Ayrıca âşıklar maddi ve manevi yönden desteklenerek sanatlarını bir arada icra edebilecek mekân ve ortamların açılması teşvik edilmelidir. Resmi ve özel televizyon ve radyo kanalları daha fazla âşık programlarına yer vererek

gelenek temsilcilerinin sanatını geniş halk kitlelerine ulaştırabilmelidir. Gazete ve dergiler başta olmak üzere yazılı basın organları, kültür ve sanat köşelerinde daima âşıklara ve eserlerine yer vermelidir. Dernek ve vakıfları belirli aralıklarla âşıklık geleneği ile ilgili çeşitli programlar düzenleyerek âşıkları izleyici/dinleyicilerle buluşturmalıdır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı başta olmak üzere ilgili bakanlık ve kurumlar tarafından âşıkların unutulmamaları adına hayatlarının ve eserlerinin yer aldığı kitapların basılması sağlanmalıdır. Eğitimin farklı kademelerindeki ders kitaplarında âşıklık geleneğine ve temsilcilerine yer verilerek genç nesiller geleneğin varlığından haberdar edilmelidir. Hatta âşıkların çeşitli programlar vesilesiyle okul ve üniversiteye davet edilerek öğrenciler tarafından âşıklık sanatının deneyimlenmesi sağlanmalıdır. Yine valilik, kaymakamlık ve belediye eliyle yılın farklı dönemlerinde çeşitli vesilelerle âşık programları düzenlenerek programlara halkın katılımları teşvik edilmelidir. Ayrıca ilgili dernek ve vakıflarla birlikte bu tür programların organize edilmesinde iş birliği içerisinde hareket etmelidirler. Atılacak bu tür adımlar da âşıkların yaşamış oldukları sorunların çözümüne katkı sunacaktır.

“İstanbul’da Yaşayan Âşıklık Geleneği ve İcra Ortamları” adlı tez çalışması ile görülmüştür ki, İstanbul’da yaşayan âşıklık geleneği, içinde bulunduğu toplumun değer yargılarına bağlı olarak ve toplumun sosyokültürel hayatında yaşanan değişimlere uyum göstererek günümüze kadar işlevini sürdürmeyi başarmıştır.

KAYNAKLAR

- Aktan, M. E. (1997). *19.Yüzyılda İstanbul'da Âşıklık Geleneği ve Âşıklar*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Alay, O. (2019). *Türk Saz Şairlerinin/ Âşıklarının Karakteristik Özelliklerine Dair Bir Değerlendirme*, Dergi Park.
- Artun, E. (1996). *Günümüzde Adana Âşıklık Geleneği ve Âşık Feymani*, Adana.
- Artun, E. (1996). *Çukurova Âşıklık Geleneğinde Atışma*, Folklor/Edebiyat Dergisi, S.75. Adana.
- Artun, E. (2001). *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Artun, E. (2009). *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*, İstanbul: Kitabevi.
- Artun, E. (2011). *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*, Adana: Karahan Kitabevi.
- Artun, E. (2014). *Ansiklopedik Halkbilimi/Halk Edebiyatı Sözlüğü*, Adana: Karahan Kitabevi.
- Artun, E. (2017). *19. Yüzyıl Âşıklık Geleneğinde Âşık Erzurumlu Emrah'ın Yeri*, Adana.
- Aslan, F. (2007). *Kars Yöresi Âşıklık Geleneğinin Usta-Çırak Geleneği Bakımından Değerlendirilmesi*, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, Sayı: 36. İstanbul.
- Atmaca, S. (2016). *Âşık edebiyatında "Dedim-Dedi" Örnekleri*, Akademik Bakış Dergisi, 58.
- Bali, M. (1975). *Âşık Karşılaşmaları-Atışmalar I, Türk Folklor Araştırmaları, Eylül, Cilt. 16*, İstanbul.
- Başgöz, İ. (2012). *Türkülü Aşk Hikâyeleri Bir Gösterim Olarak*, İstanbul: Pan.
- Çobanoğlu, Ö. (2007). *Âşık Tarzı Edebiyat Geleneği ve İstanbul*, İstanbul: 3F Yayınevi.
- Çobanoğlu, Ö. (2000). *Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çobanoğlu, Ö. (2006). *Eminönü Merkezli Âşık Edebiyatı, I. Uluslararası Eminönü Sempozyumu*, İstanbul: Eminönü Belediyesi.
- Çobanoğlu, Ö. (2013). *Âşık Tarzı Edebiyat Geleneği. Biltekin, H. (Ed.). Halk Edebiyatına Giriş II. (Ünite 6)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Devellioğlu, F. (1970). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, İstanbul.
- Devellioğlu, F. (1986). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi.
- Düzgün, D. (2006). *"Âşık Edebiyatı", Türk halk Edebiyatı El Kitabı*, Editör: M. Öcal Oğuz, Ankara: Grafiker Yayınları.

- Elçin, Ş. (1986). *Halk Edebiyatına Giriş*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Emeksiz, A. (2009). *İstanbul Kahvehaneleri, Karaların ve Denizlerin Sultanı*, İstanbul.
- Erdal, Ç. (2024). *Çırağın Ustası ile “Gizli” Mücadelesi: Âşık Edebiyatında Etkilenme Endişesi*. Milli Folklor Dergisi, Cilt 18, S. 143.
- Ersoy, İ. (2018). *Müzik Türleri Uygulamasında Model Uygulaması, Bir Müzik Türü Olarak “Semah”*, Dergi Park.
- Günay, U. (1992). *Türkiye’de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Günay, U. (1993). *17. yy. Saz Şairi Karacaoğlan’la İlgili Bir Değerlendirme, 2. Uluslararası Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu, Bildirileri*, Adana.
- Günay, U. (2015). *Türkiye’de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*, Ankara: Akçağ Basım Yayım.
- Güngör, Ş. (2013). *Türk Halk Şiirinden Seçmeler*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Karahan, A. (1991). *Âşık Edebiyatı*, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.3, İstanbul.
- Karakaş, A. (2021). *Rumeli’de Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, İstanbul.
- Kaya, D. (1994). *Sivas’ta Âşıklık Geleneği ve Âşık Ruhsatı*, Doktora Tezi.
- Kaya, D. (1997). *Edebiyatımızda Âşık Kolları ve Şenlik Kolu*. Türk Kültürü.
- Kaya, D. (1999). *Âşık Şiirinde Ayakla İlgili Problemler*, Türklük Bilimi Araştırmaları, S.8, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kaya, D. (2000). *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Kaynardağ, A. (1985). *Eski İstanbul Kahvelerindeki Şiir Şenlikleri*, Anadolu Sanat Yayınları.
- Kaygılı, O.C. (1937). *İstanbul Semai Kahveleri ve Meydan Şairleri*, İstanbul: Burhaneddin Basımevi.
- Köprülü, M. F. (1962). *Türk Saz Şairleri*, Cilt I-V., Ankara: Milli Kültür Yayınları.
- Köprülü, M. F. (1989). *Türk Edebiyatının Menşei, Edebiyat Araştırmaları I*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Köprülü, M. F. (2004). *Edebiyat Araştırmaları*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Oğuz, Ö. (1990). *Âşık Makamları Üzerine Bir Değerlendirme*, Milli Folklor Dergisi.
- Oğuz, Ö. (1995). *Azerbaycan ve Türkiye Sahasında Âşık Edebiyatının XVI. Yüzyılına Dair*, İpek yolu Uluslararası Halk Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri, Ankara.

- Oğuz, Ö. (2001). *Halk Şiirinde Tür, Şekil ve Makam*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özarslan, M. (2001). *Erzurum Âşıklık Geleneği*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özdemir, N. (2005). *Cumhuriyet Dönemi Türk Eğlence Kültürü*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özkan, F. (2015). *Türkçe'nin Karapapak-Terekeme Ağzındaki Eski İzleri*, *Türkbilig. Dergi Park*.
- Öztürk, M. (2021). *Düne Övgü Güne Yergi Bağlamında Divan Şairinin Adalet ve Mazi Arayışı*, *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Pala, İ. (2011). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, İstanbul: Kapı Yayınları.
- Rençber, F. (2012). *Alevi Geleneğinde "Cem Evinin" Tarihsel Kökeni*, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi Cilt.12, S.3*
- Sakaoğlu, S. (1992). "Ozan, Âşık, Saz Şairi ve Halk Şairi Kavramları Üzerine, *Türk Halk Musikisinde Çeşitli Görüşler*", (Hızl. Salih Turhan), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (1998). "Türk Saz Şiiri, *Türk Dünyası El Kitabı, C.3*, Ankara: Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (2014). "Âşık Edebiyatı Araştırmaları", Konya: Kömen Yayınları.
- Saraç, M.A.Y. (2007). *Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, İstanbul: 3F Yayınevi.
- Shils, E. (2003). "Gelenek", *Doğu -Batı Dergisi, S.25*, (Çev. H. Arslan).
- Sökmen, C. (2011). *Eski İstanbul Kahvehaneleri*, İstanbul, Ötüken Neşriyat.
- Tanrıkulu, N.İ. (1997). *Âşıklar Divânı-Günümüz Âşıkları*, İstanbul: Şahıs Yayınevi.
- Turgut, O. (1995). *Adana'da Âşıklık Geleneği ve Yaşayan Adanalı Âşıklar (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Adana.
- TDK, (Türk Dil Kurumu), (2005). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkçe Sözlük, (2009). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yaman, A. (2006). *Alevilik Nedir? Şah Kulu Sultan Külliyesi Mehmet Ali Hilmi Dedebaba Araştırma Eğitim ve Kültür Vakfı Yayınları (t.y)*
- Yardımcı, M. (2003). *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*, Ankara: Ürün Yayınları.
- Yardımcı, M. (2004). *Başlangıçtan Günümüze Türk Halk Şiiri*, Ankara: Ürün Yayınları.
- Yıldız, H. (2004). *Anadolu Aleviliği (Amasya Yöresi Bağlamında Bir İnceleme)*, Ankara: Araştırma Yayınları.

EKLER

EK 1: Görüşme (Mülakat) Anket Soruları

Saha çalışmalarında kaynak âşıklarla görüşme yöntemiyle kendilerine sorulan anket soruları şu şekildedir:

- ✓ Adınızı ve soyadınız öğrenebilir miyim?
- ✓ Nerelisiniz?
- ✓ Kaç yaşındasınız?
- ✓ Evli misiniz?
- ✓ Kaç çocuğunuz var?
- ✓ Öğrenim durumunuz nedir?
- ✓ İstanbul'a kaç yılında ve hangi nedenlerle geldiniz?
- ✓ Âşıklık geleneğini hangi usta âşıktan öğrendiniz? Âşıklığa ne zaman ve nasıl başladınız?
- ✓ Mahlasınızı kendiniz mi seçtiniz yoksa bir başkası mı mahlasınızı seçti?
- ✓ Geleneğin bir parçası olan bağlama çalmayı kendi çabalarınızla mı öğrendiniz yoksa usta bir âşıktan öğrendiniz?
- ✓ Âşıklık geleneğinde çırak yetiştirdiğiniz oldu mu? Halihazırda yanınızda çırak bulundurmakta mısınız?
- ✓ Yeni nesil gençler arasından âşıklık geleneğine olan ilgi nasıl, bununla birlikte yanınızda çırak olabilmek için talepte bulunan kimse veya kimseler oldu mu?
- ✓ Âşıklığı asıl meslek olarak mı icra ediyorsunuz? Geçiminizi sadece âşıklıkla mı sağlıyorsunuz?
- ✓ Devamlı bir işte çalışıyor musunuz? Çalışıyorsanız eğer bu durum sizin âşıklık sanatını icra etmenize engel oluyor mu?
- ✓ Âşık kime denir? Âşık hangi özelliklere ve meziyetlere sahip olmalıdır?
- ✓ Âşıklık geleneğinde kendinizi daha çok âşık olarak mı yoksa ozan olarak mı görüyorsunuz?
- ✓ Âşıklık sanatınızı kahvehane, divan, meclis veya köy odalarında icra ettiniz mi?
- ✓ Âşıklık geleneği ile ilgili çıkarmış olduğunuz herhangi bir kaset, plak ya da kitap çalışmanız var mı?

- ✓ Radyo veya televizyon kanallarındaki âşık programlarına konuk âşık olarak katılarak sanatınızı icra ettiğiniz oldu mu? Bununla birlikte radyo veya televizyon kanallarında âşık programı hazırlayıp sunduğunuz oldu mu?
- ✓ Sanatınızın icrasında daha çok usta malı mı yoksa kendi eserlerinizi mi okuyorsunuz?
- ✓ Geleneğin devamı noktasında âşıklıkla ilgili ne tür program, yarışma veya etkinliğe katıldınız?
- ✓ Âşıklık geleneğinin önemli bir alt disiplini de hikâye anlatmadır, siz programlarınızda hikâye anlatma geleneğini sürdürüyor musunuz? Bununla birlikte derlediğiniz bir hikâye bulunmakta mıdır?
- ✓ Daha çok hangi konu ve türde âşıklık geleneğini icra ediyorsunuz?
- ✓ Âşık programlarınızda güzelleme, dudak değmez, koçaklama, serbest muamma gibi türlerden hangisini daha çok okuyorsunuz?
- ✓ Dinleyici ve ortama bağlı olarak sanatınızın icrasında ne tür bir değişimler yaşamaktasınız?
- ✓ Âşıklık geleneğinin önemli bir bölümünü âşık fasılları oluşturmaktadır. Âşık fasıllarının ne tür kuralları vardır ve siz faslı ne şekilde icra etmektesiniz?
- ✓ Âşıklık geleneğinde âşıkların becerilerini ölçmek için yapılan askı-muamma uygulaması örneklerini günümüzde pek fazla görmemekteyiz. Âşıkların icrasında zorlandıkları askı-muamma uygulamasını fasıllarda yapmakta mısınız?
- ✓ Karşılaşma ve atışmalarınızı, nasıl bir düzen içerisinde ve ne şekilde yapmaktasınız?
- ✓ Âşıkların âşıklığa başlamasında önemli bir yere sahip olan rüyada pir elinden bade içme olayına hiç şahit oldunuz mu? Bunun birlikte âşıklık geleneğindeki bade içme konusundaki düşünceleriniz nelerdir?
- ✓ Âşıklık geleneği bağlamında şehir ve köylerde bu sanatın icra edilmesinde ne tür farklılıklar veya benzerlikler vardır?
- ✓ Âşıkların atası olduğu kabul edilen kam, baskı, ozan hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Size göre onların icralarıyla, günümüz âşıkların icraları arasında ne gibi farklar bulunmaktadır?
- ✓ İstanbul'da halkın âşıklara olan ilgisi ve desteği nasıldır?

- ✓ İstanbul, âşıklık geleneğinin devamı noktasında de âşıklara ne gibi kolaylıklar sağlamaktadır?
- ✓ Sanatınızı İstanbul'da hangi mekân ve ortamlarda icra etmektesiniz? Gelmiş olduğunuz yörenin icra ortamları ile İstanbul'daki icra ortamları arasında bir farklılık görüyor musunuz? Varsa eğer bu farklılıklar nelerdir?
- ✓ Anadolu âşıklık geleneği ile İstanbul âşıklık geleneği arasında nasıl bir farklılık veya benzerlik görüyorsunuz?
- ✓ Bakanlıktan maddi manevi anlamda herhangi bir destek görüyor musunuz? Görüyorsanız ne tür bir destek görmektesiniz?
- ✓ Bakanlık tarafından verilen âşık (ozan) kimliğiniz bulunmakta mıdır?
- ✓ Kamu kurumu veya özel kuruluşlardan âşıklık geleneği noktasında herhangi bir destek alıyor musunuz?
- ✓ Sanatınızı icra ettiğiniz herhangi bir dernek veya vakıf var mı? Varsa geleneğin sürdürülmesine olan katkısı nedir?
- ✓ Günümüz âşıklık geleneği incelendiğinde âşıklık geleneğinin tarihi süreçte birtakım değişimler yaşadığı görülmektedir. Yaşanan bu değişimi nasıl değerlendirirsiniz?
- ✓ Âşıklık geleneğinin geleceği hakkında ne düşünüyorsunuz.

EK 2: Kaynak Şahıslar

Çalışmamızda bizimle işbirliği yaparak çalışmamızın ortaya çıkmasında, bizlere her türlü yardım ve desteklerde bulunan kaynak şahsıların listesi aşağıda verilmiştir. Bu listede kaynak kişilerin ad ve soyadları, yaşı, doğum yeri, medeni hali, eğitimi, mesleği ve görüşme tarihi ile ilgili bilgiler verilmiştir.

1.

Adı Soyadı : Alim Beştaş
Yaşı : 55
Doğum Yeri : Ardahan/Çıldır/Gölbelen
Medeni Hali : Evli
Eğitimi : Lise mezunu
Mesleği : Âşık/Emekli
Görüşme Tarihi : 20 Temmuz 2022

2.

Ad Soyadı : Mürsel Sinan Uğursu
Yaşı : 68
Doğum Yeri : Kars/Dikme
Medeni Hali : Evli
Eğitimi : Ortaokul mezunu
Mesleği : Âşık/ Usta Öğretici
Görüşme Tarihi : 20 Temmuz 2023

3.

Adı Soyadı : Adil Ali Atalay
Yaşı : 90
Doğum Yeri : Erzincan/Kemaliye/Gözaydın
Medeni Hali : Evli
Eğitimi : İlkokul mezunu
Mesleği : Âşık/Dede
Görüşme Tarihi : 8 Ağustos 2023

4.

Adı Soyadı : Bayram Gökdeniz
Yaşı : 66
Doğum Yeri : Ardahan/ Çıldır
Medeni Hali : Evli
Eğitimi : İlkokul mezunu
Mesleği : Âşık
Görüşme Tarihi : 18 Ekim 2023

5.

Adı Soyadı : Bülent Aydın
Yaşı : 48
Doğum Yeri : Kars/ Arpaçay
Medeni Hali : Evli
Eğitimi : İlkokul mezunu
Mesleği : Âşık
Görüşme Tarihi : 10 Ekim 2023

6.

Adı Soyadı : Harun Koca
Yaşı : 43
Doğum Yeri : Ardahan/Çıldır/Âşık Şenlik
Medeni Hali : Evli
Eğitimi : İlkokul mezunu
Mesleği : Âşık/Usta
Görüşme Tarihi : 17 Temmuz 2022

7.

Adı Soyadı : Kemal Ağgöl
Yaşı : 60
Doğum Yeri : Ardahan/ Göle/ Kayaaltı
Medeni Hali : Evli
Eğitimi : İlkokul mezunu
Mesleği : Âşık
Görüşme Tarihi : 17 Nisan 2024

8.

Adı Soyadı : Salih Başaran
Yaşı : 58
Doğum Yeri : Samsun/ Lâdik/Akyar
Medeni Hali : Evli
Eğitimi : İlkokul mezunu
Mesleği : Âşık
Görüşme Tarihi : 5 Temmuz 2023

9.

Adı Soyadı : Maksut Koca
Yaşı : 63
Doğum Yeri : Kars/ Arpaçay/ Taşdere (Sosgert)
Medeni Hali : Evli
Eğitimi : İlkokul mezunu
Mesleği : Âşık
Görüşme Tarihi : 20 Temmuz 2023

10.

Adı Soyadı : Mustafa Ayaz
Yaşı : 60
Doğum Yeri : Kars/ Arpaçay/Kuyucu
Medeni Hali : Evli
Eğitimi : İlkokul mezunu
Mesleği : Âşık
Görüşme Tarihi : 20 Temmuz 2023

11.

Adı Soyadı : Filiz Yurdakul
Yaşı : 70
Doğum Yeri : Sivas/ Zara/Körpınar
Medeni Hali : Evli
Eğitimi : Lise mezunu
Mesleği : Âşık

Görüşme Tarihi : 24 Eylül 2023

12.

Adı Soyadı : Şenay Yıldız

Yaşı : 63

Doğum Yeri : Kars/Arpaçay/Karahan

Medeni Hali : Evli

Eğitimi : Lise mezunu

Mesleği : Âşık/Usta Öğretici

Görüşme Tarihi : 13 Ağustos 2023

13.

Adı Soyadı : Tahsin Yağcı

Yaşı : 59

Doğum Yeri : Kars/Akyaka

Medeni Hali : Evli

Eğitimi : İlkokul mezunu

Mesleği : Âşık/Şoför

Görüşme Tarihi : 2 Eylül 2023

14.

Adı Soyadı : Vahit Üstündağ

Yaşı : 66

Doğum Yeri : Ardahan/Göle/Dedekılıç

Medeni Hali : Evli

Eğitimi : Ortaokul mezunu

Mesleği : Âşık

Görüşme Tarihi : 8 Ağustos 2023

15.

Adı Soyadı : Veli Akbulak

Yaşı : 78

Doğum Yeri : Kars/Arpaçay/Kuyucak

Medeni Hali : Evli

Eğitimi : İlkokul mezunu

Mesleği : Âşık

Görüşme Tarihi : 12 Eylül 2023

16.

Adı Soyadı : Zakir Tekgül

Yaşı : 64

Doğum Yeri : Erzurum/Tortum/Bağbaşı

Medeni Hali : Evli

Eğitimi : İlkokul mezunu

Mesleği : Âşık

Görüşme Tarihi : 4 Şubat 2023

17.

Adı Soyadı : Zikri Topal

Yaşı : 64

Doğum Yeri : Ardahan/Göle/Âşık Şenlik

Medeni Hali : Evli

Eğitimi : Ortaokul Terk

Mesleği : Âşık

Görüşme Tarihi : 22 Nisan 2023

18.

Adı Soyadı : Erol Coşkun

Yaşı : 61

Doğum Yeri : Ardahan/Hanak/Binbaşak

Medeni Hali : Evli

Eğitimi : Lise mezunu

Mesleği : Âşık

Görüşme Tarihi : 26 Mart 2024

19.

Adı Soyadı : Erol Şahin

Yaşı : 61

Doğum Yeri : Erzurum/ Oltu/Çatak

Medeni Hali : Evli

Eğitimi : Ortaokul Terk

Mesleği : Âşık

Görüşme Tarihi : 13 Haziran 2023

20.

Adı Soyadı : Erzade Kapan

Yaşı : 67

Doğum Yeri : Kars/Azat

Medeni Hali : Evli

Eğitimi : İlkokul mezunu

Mesleği : Âşık

Görüşme Tarihi : 14 Ocak 2023

21.

Adı Soyadı : Korkmaz İkan

Yaşı : 58

Doğum Yeri : Kars/Karaçoban

Medeni Hali : Evli

Eğitimi : Lise mezunu

Mesleği : Âşık

Görüşme Tarihi : 20 Temmuz 2023

22.

Adı Soyadı : Ahmet Coşkun

Yaşı : 72

Doğum Yeri : Van/Erciş

Medeni Hali : Evli

Eğitimi : Üniversite Mezunu

Mesleği : Âşık/Öğretmen

Görüşme Tarihi : 23 Temmuz 2023

23.

Adı Soyadı : Dursun Doğan

Yaşı : 61

Doğum Yeri : Ardahan/Göle/Yavuzlar

Medeni Hali : Evli

Eğitimi : Lise mezunu

Mesleği : Âşık

Görüşme Tarihi : 26 Mart 2024

24.

Adı Soyadı : Duran Yıldız

Yaşı : 24

Doğum Yeri : Yozgat/Çekerek/İkizce

Medeni Hali : Bekar

Eğitimi : Üniversite Terk

Mesleği : Âşık

Görüşme Tarihi : 4 Mart 2023

25.

Adı Soyadı : Abdullah Öz

Yaşı : 60

Doğum Yeri : Erzincan/Çayırılı/Yazıkaya

Medeni Hali : Evli

Eğitimi : İlkokul mezunu

Mesleği : Âşık/ Şoför

Görüşme Tarihi : 3 Nisan 2024

26.

Adı Soyadı : Mustafa Aladağ

Yaşı : 61

Doğum Yeri : Kars/ Kağızman/Oluklu

Medeni Hali : Evli

Eğitimi : Lise mezunu

Mesleği : Âşık/Emekli

Görüşme Tarihi : 12 Mart 2024

27.

Adı Soyadı : Baki Çetin

Yaşı : 59

Doğum Yeri : Erzurum/İspir/Koç

Medeni Hali : Evli

Eğitimi : Lise mezunu

Mesleği : Âşık/Memur

Görüşme Tarihi : 4 Şubat 2023

28.

Adı Soyadı : İlhan Taştan

Yaş : 54

Doğum Yeri : Malatya/Doğanşehir/Eskiköy

Medeni Hali : Evli

Eğitimi : Üniversite mezunu

Mesleği : Âşık/Usta Öğretici

Görüşme Tarihi : 17 Temmuz 2023

29.

Adı Soyadı : Cihat Ergel

Yaşı : 40

Doğum Yeri : Balıkesir/Bigadiç/Akyar

Medeni Hali : Evli

Eğitimi : Üniversite mezunu

Mesleği : Âşık

Görüşme Tarihi : 10 Temmuz 2023

30.

Adı Soyadı : Mahmut Polat

Yaşı : 65

Doğum Yeri : Gümüşhane/Kelkit/Salördek

Medeni Hali : Evli

Eğitimi : Üniversite Terk

Mesleği : Âşık/Emekli

Görüşme Tarihi : 25 Haziran 2023

31.

Adı Soyadı : Taner Karataş

Yaşı : 59

Doğum Yeri : Ardahan/Çıldır/Yukarı Canbaz

Medeni Hali : Evli

Eğitimi : İlkokul mezunu

Mesleği : Âşık/ Memur

Görüşme Tarihi : 13 Ağustos 2023

32.

Adı Soyadı : Yahya Bilican

Yaşı : 66

Doğum Yeri : Ardahan/Posof/Âşıkzülali

Medeni Hali : Evli

Eğitimi : Lise mezunu

Mesleği : Âşık

Görüşme Tarihi : 11 Kasım 2022

33.

Adı Soyadı : Metin Karakuş

Yaşı : 60

Doğum Yeri : Sivas/İmranlı/Boğanak

Medeni Hali : Evli

Eğitimi : İlkokul mezunu

Mesleği : Âşık

Görüşme Tarihi : 15 Kasım 202

34.

Adı Soyadı : Binali Bayram

Yaşı : 51

Doğum Yeri : Bayburt Damlıca

Medeni Hali : Evli

Eğitimi : İlkokul mezunu

Mesleği : Âşık

Görüşme Tarihi : 15 Eylül 2022

35.

Adı Soyadı : Gürcü Doğan İşleyen

Yaşı : 52

Doğum Yeri : Tokat/Zile/Ali Hoca

Medeni Hali : Evli

Eğitimi : Lise mezunu

Mesleği : Âşık

Görüşme Tarihi : 8 Ağustos 2023

36.

Adı Soyadı : Yener Yılmazoğlu

Yaşı : 66

Doğum Yeri : Ardahan/Çıldır

Medeni Hali : Evli

Eğitimi : Lise mezunu

Mesleği : Âşık

Görüşme Tarihi : 13 Ağustos 2023

37.

Adı Soyadı : Orhan Üstündağ

Yaşı : 68

Doğum Yeri : Ardahan/Göle/ Dedekılıcı

Medeni Hali : Evli

Eğitimi : İlkokul mezunu

Mesleği : Âşık

Görüşme Tarihi : 2 Aralık 2023

38.

Adı Soyadı : İsaahan İstek

Yaşı : 55

Doğum Yeri : Kars/Arpaçay/Yalçınlar

Medeni Hali : Evli

Eğitimi : İlkokul mezunu

Mesleği : Âşık

Görüşme Tarihi : 20 Temmuz 2023

39.

Adı Soyadı : Metin Bulutlu

Yaşı : 56

Doğum Yeri : Ardahan/Çıldır/Kaşlıkaya

Medeni Hali : Evli

Eğitimi : İlkokul mezunu

Mesleği : Âşık/ Şoför

Görüşme Tarihi : 15 Kasım 2023

40.

Ad Soyadı : Tahir Aslandaş

Yaş : 53

Doğum Yeri : Sivas/Hafık/Beykonak

Medeni Hali : Evli

Eğitimi : Lise

Mesleği : Âşık/ Dede

Görüşme Tarihi : 27 Ağustos 2023

EK 3: Fotoğraflar

24.09.2023 tarihli Şahkulu 3. Ozanlar ve Âşık Programı'na konuşmacı olarak katılan Dr. Doğan Kaya ile Dr. Mehmet Yardımcı hocalarla çekilmiş bir hatıra fotoğrafı.

02.09.2023 tarihinde Âşık Tahsin Namazoğlu (Tahsin Yağcı) ile İstanbul'da yaşayan âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşmeden bir kare.

27.08.2024 tarihli Âşıklar Atışması Programı'nın ardından Âşık Erol Coşkunoğlu ile çekilmiş bir fotoğraf karesi.

27.08.2024 tarihli Âşıklar Atışması Programı'nın ardından Âşık Orhan Üstündağ çekilmiş bir fotoğraf karesi.

27.08.2024 tarihli Âşıklar Atışması Programı'nın ardından Âşık Erzade Kapan ile çekilmiş bir fotoğraf karesi.

27.08.2024 tarihli Âşıklar Atışması Programı'nın ardından Âşık Orhan Üstündağ, Âşık Erol Coşkunoğlu ve Âşık Erzade Kapan ile çekilmiş bir fotoğraf karesi.

25.07.2022 tarihli Âşıklerle Gönül Sohbeti programının ardından Âşık Mustafa Kurbaolu Âşık İsa İstekeolu ve Ozan Mizani ile çekilmiş fotoğraf karesi.

23.12.2023 tarihli Âşıklar Günü (Âşıklardan Değişler) Programı'nın ardından Âşık Ahmet Poyrazolu, Ozan Reyhani, Âşık Eyyubi, Âşık Muhlis Denizer, Âşık Yanık Ayhan ile çekilmiş bir hatıra fotoğrafı.

20.07.2023 tarihli Başakşehir Belediyesi Âşıklar Gecesi Âşık Atışması Programı'ndan önce Âşık İsa Han İstekoglu ile İstanbul'da yaşayan âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşmeden bir kare.

20.07.2023 tarihli Başakşehir Belediyesi Âşıklar Gecesi Âşık Atışması Programı'ndan önce Âşık Mürsel Sinanoğlu ile İstanbul'da yaşayan âşıklık geleneği üzerine yapılmış görüşmeden bir kare.

20.07.2023 tarihli Başakşehir Belediyesi Âşıklar Gecesi Âşık Atışması Programı'nın ardından Âşık Korkmaz İkan ile İstanbul'da yaşayan âşıklık geleneği üzerine yapılan bir görüşmeden bir kare.

20.07.2023 tarihli Başakşehir Belediyesi Âşıklar Gecesi Âşık Atışması Programı'nın ardından Âşık Mustafa Kurbanoglu ile İstanbul'da yaşayan âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşmeden bir kare.

13.08.2023 tarihli Çeksed (Çağdaş Eğitim Kültür Sanat Derneği) Şiir Programı'nın ardından Âşık Şenol Murat Muratoğlu ile yapılan görüşmeden bir kare.

13.08.2023 tarihli Çeksed (Çağdaş Eğitim Kültür Sanat Derneği) Şiir Programı'nın ardından Ozan Mizani (Taner Karataş) ile İstanbul'da yaşayan âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşmeden bir kare.

24.09.2023 tarihli Şahkulu 3. Ozanlar ve Âşık Programı'nın ardından Âşık Sinem Bacı ile İstanbul'da yaşayan âşıklık geleneği üzerine yapılan görüşmeden bir kare.

22.04.2023 tarihli Âşık Şenlik Kültür Derneği Geleneksel Kaz Yemeği Gecesi Programının ardından Âşık Zikri Topaloğlu'na sahnede çiçek takdim edilirken.

23.07.2023 Geleneksel 17. Pendik Bolu Kıbriscıklılar Yaz Şenliği Programı'nın ardından Âşık Ahmet Poyrazoğlu ile birlikte çekilmiş bir fotoğraf karesi.

20.07.2023 tarihli Âşıklar Gecesi Âşık Atışması programı ardından Âşık Mürsel Sinan, Âşık Korkmaz İkan, Âşık Necdet Kuyumcu, Âşık Mustafa Kurbanoglu ve Âşık İsaahan İstekeolu ile çekilmiş bir hatıra fotoğrafı.

EXTENDED ABSTRACT

THE TRADITION OF MINSTRELSY LIVING IN ISTANBUL AND EXECUTION ENVIRONMENTS

Erkan Yılmaz

Düzce University

Institute of Graduate Studies, Department of Turkish Language and Literature

Doctoral Thesis

Advisor: Dr. Faculty Member Mümin TOPCU

November 2024, 304 pages

1. INTRODUCTION

Istanbul has received continuous migration due to its rich historical and cultural texture and the opportunities it has. People migrating from different regions and having various cultural structures have carried their cultural richness with them. One group of people who migrated to Istanbul and carried their own knowledge, experience and art were minstrels. A living tradition of minstrelsy was formed with the contributions of minstrels from different regions and cultures who came to Istanbul. The minstrels, who previously practiced their art in a narrow area and were mostly known as local minstrels, have become minstrels addressing the society in general by practicing their art in a wide area in Istanbul. The minstrels, who were previously fed mostly by traditional elements, started to be fed from different non-traditional sources with the city life. The minstrel profile that is interested in the lives of people in villages and rural areas has been replaced by the minstrel type that is interested in city life and its people. They wrote their works mostly using concepts and words belonging to urban culture. They practiced their art by writing their works by taking into account the desires and expectations of the new audience, that is, the city people. The minstrels, who previously practiced their art in traditional places such as coffee houses, village rooms, weddings, guesthouses, etc. in villages and rural areas, started to perform their art in different places and environments independent of these places with the life in Istanbul. Until the recent period, the performance environments in Istanbul were madrasahs, mansions, dervish lodges, dervish lodges, inns, coffee houses, weddings, engagements, circumcisions; today, these environments have been replaced by associations, foundations, festivals, festivals, concerts, festivals, commemorative programs,

promotional days, lodges, cemevi, universities, municipalities, municipalities, folk song houses, live music, radio and television channels and electronic cultural environments such as Facebook, YouTube, Instagram, Tiktok. The minstrels who benefit from the blessings of today's technology have succeeded in conveying their art to large masses in a short time with their live broadcast programs and shares on websites and social media channels. The minstrels, who have increased their recognition thanks to the programs they perform independently of the space in electronic cultural environments, have also contributed to the survival of the tradition by not being forgotten.

The purpose of preparing the thesis titled “The tradition of minstrelsy living in Istanbul and its performance environments” is to determine the general structure and performance environments of the minstrelsy tradition living in Istanbul. Information about the general structure of the minstrel tradition living in Istanbul was tried to be obtained. During the study, the study was shaped by interviewing the representatives of the tradition living in İstanbul. In addition, the fact that there is no detached study on the tradition of minstrelsy living in Istanbul has been the most important factor in my thesis study.

2. MATERIAL AND METHODS

Observation, interview, survey and comparison method techniques were used in the study. In the interviews conducted with the interview method, the directed interview technique, which is made by asking the questions prepared in advance to the minstrels, and the non-directed interview technique, which is made with questions asked in the environment. The observation technique was used to reveal what the minstrels pay attention to while performing their art, the relationship between the narrator and the listener, and the relationship between the compiled products and the environment and time. Natural and artificial observations were made according to the performance environments where minstrels living in Istanbul perform their art. Natural observation method was generally utilized in the places and environments where minstrels practiced their art. It is aimed to classify, analyze and evaluate the materials resulting from the compilation.

3. RESULTS AND DISCUSSIONS

In the light of the information obtained in the study, some conclusions were reached. Although the number of minstrels, who are the representatives of the tradition, has increased quantitatively, they have not shown a development in the same direction in terms of quality. The minstrels, who acted in a more planned way in the past, today mostly use their environment to organize programs with their own efforts or participate in the programs as performers. The minstrels who could not achieve unity among themselves were divided into groups for different reasons. While each minstrel managed to stay on the agenda with certain minstrels by using his own environment and recognition, other minstrels who did not have the same opportunities remained in the background with little recognition. The profession of minstrelsy was not considered sufficient to make a living and some minstrels started to do it as a second profession. With the weakening of the master-apprentice relationship in the minstrelsy tradition, the number of apprentice minstrels trained in Istanbul has decreased to almost nothing. The minstrels were concerned that if this situation continued, apprentices would not be trained after them and the tradition would be forgotten over time. In addition to the low quality of minstrel programs in Istanbul, the quality and number of listeners who know the tradition has also decreased. The high number of minstrels invited to minstrel programs and the limited duration of the programs were the main factors that reduced the quality of the programs. The minstrels could not really perform their performances in the programs due to the limited time. The fact that the audience who knows the tradition has decreased has caused the new minstrels not to be supervised. Due to the decrease in the number of master minstrels and those who know the tradition, most of the minstrel programs were performed irregularly without considering the tradition.

4. CONCLUSION AND OUTLOOK

In the study, some solution suggestions were also put forward in response to the problems that emerged. The ministry or non-governmental organizations such as associations and foundations have important duties to eliminate the inequality between minstrels and the livelihood concerns of minstrels. It will contribute to the elimination of the problem by opening institutions and organizations where minstrels can perform their art together by supporting them financially and morally. Some solution-oriented academic studies should be carried out in order to continue the tradition of minstrelsy

by eliminating the aforementioned concerns about the continuation of the tradition of minstrelsy. In a center to be opened academically, apprentice minstrels should be put through a gradual training process by master minstrels. At the end of the process, the candidate minstrel who is determined to have become a competent minstrel by learning the tradition in its entirety should be given an icazet.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Erkan Yılmaz

Yabancı Dili : Farsça

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Doktora	Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü	Düzce Üniversitesi	2024
Yüksek Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü	Niğde Ömer Halisdemir	2016
Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü	Sakarya Üniversitesi	2012
Lise		Alpaslan Lisesi	2006